

విషయానుక్రమణిక

జనవరి 1965

తెలంగాణ ప్రభుత్వం

స్వనిషయము

శ్రీ వేంకటేశ్వరము	శ్రీ బండి నాగరాజు	1
శబ్దమయ ప్రపంచం - 1	శ్రీ జా. పోల్ సార్త్	3
అతిభాగ్యశాలి	శ్రీ పి. గణపతిశాస్త్రి	8
రచయిత - అతని సమస్యలు	శ్రీ యుజ్జే జనెస్కో	9
అడవి పూపూ	శ్రీ బలివాడ కాంతారావు	15
గోపీచంద్	శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం	19
సుప్రసాదేవు నీ పాట వుంది	శ్రీ బాలగంగాధర తిలక్	25
గురజాడప మార్గదర్శి వేమన	శ్రీ నూతలపాటి గంగాధరం	27
హిందువులు ఉద్ధూ సారస్వతము	శ్రీ సదాశివ	35
అతిథి	శ్రీ అదివిష్ణు	39
పైరం/ధి	శ్రీ కొత్త సత్యనారాయణచౌదరి	47
వర్షాజల దీపావళి	శ్రీ రమణారెడ్డి	51
మణరాసులు - వృత్తికము	శ్రీదివాకరుని వెంకటసుబ్బారావులిలి	53
నిండనికుండ	శ్రీ నూతలపాటి గంగాధరం	64
మయూరుడు - సూర్యోపాస్తి	శ్రీయామిశాల వద్మనాథస్వామి	65
వ్రజలు - ప్రభుత్వము	శ్రీ జాన్ స్టాఫీ	75
కలగూరగంప		78
లేఖలు		82
గ్రంథ విమర్శలు		85

ఈ విషయములను గురించి తెలుసుకోవలెను.

స్వ విషయము

“భారతి”కి 42 వ సంవత్సరము ఆరంభమైనది. నాలుగు దశాబ్దములు పైగా నిరాఘాటముగా సాహిత్యసేవ చేయగలిగినందుకు “భారతి” గర్విస్తున్నది. ఆనందిస్తున్నది. ఇకముందు ఖాదా ఇతోధికముగా సాహిత్యసేవ చేయగలనను దృఢనిశ్చయముతోను, దృఢసంకల్పముతోను వున్నది. ఆ సంకల్ప సాధనకు రచయితల సహకారము పూర్తిగా లభించగలదని ఆశిస్తున్నది. సహకరించిన వారందరికీ కృతజ్ఞత తెలుపుతున్నది.

శ్రీ వేంకటేశ్వరము

[మధ్యాక్కరలు]

శ్రీ బండి నాగరాజు

శ్రీ రముగఁ బుట్టించెదవు చతుర్ముఖమునఁ గోరికలను,
దీరుగాఁ బోషింతు వానిఁ దేవకు శంఖచక్రధర !
తీటుతువు వానిని జీవర దేవ ! పన్నగభూష ! నీవు
ఆరయ మూర్తిత్రయండ వటు వేంకటేశ్వరా, స్వామి !

కోరిన కోర్కె లన్నిటిని గూరిమిన్ దీర్తువా ! మరలఁ
దీటని కోర్కె లెన్నో మదిఁ దేలుచుం బాధించు నెపుడు;
కోరిక లివి యెల్లఁ దీటఁ గోట్లయుగమ్ములే యగునో !
జీరవోయెను గొంతు, కోరి ! శ్రీ వేంకటేశ్వరా, స్వామి !

కలలోన మ్రొక్కినఁ గాని - కాని యైనను, వడ్డితోడఁ-
గలవరపఱచియు వైనఁ గ్రక్కించుకొందు గ్రక్కునను;
నిలఁ బడ్డవాఁ డేడి భూమి, నీతోడ నేహమ్మునేసి
యొలివడకుండ సర్వ ? మృహో ! వేంకటేశ్వరా, స్వామి !

సిరిరాజువని నిన్ను నమ్మి చేసాఁచి యడుగఁగా వచ్చి
గొఱిగించుకొని పోవుచుంటి, గొప్పవాడవుర నా యబ్బ !
సిరు లున్నవారలం జూచి చేసాఁచుటకు మారు తారు
బెరుకుపడి యిచ్చివత్తు రఁటవే ! వేంకటేశ్వరా, స్వామి !

ధనముతోఁ బాటుగా మాదు తప్పిదమ్ములఁ గూడఁ గొంచు
మనములం బరిశుభ్రపఱచి మన్నింతు పూర్వపాపముల;
నినుఁ జూచియును నాదు బుద్ధి నిల్కడం గన దేమి సేతు ?
తను వేల గైకోపు, వలవదా ? వేంకటేశ్వరా, స్వామి !

పాచికల యాటలో గొప్ప పండితుండ వటండ్రు, నీదు
పాచికల్ పాటుట లేద భాగ్యవంతులమీఁద ? బాబు !
ఈ చిడిగొట్టువాని పయినే వేయు దెల్లపందెములు !
గోఁచికి మించి లేదు గయికొన ! వేంకటేశ్వరా, స్వామి !

నలు పెక్కి పోయితి వేమి? నాయనా! మా పాపములను
దొలగింపఁగా వచ్చినావు, తోర మైనవి, చాల వీవు;
అలముకొన్నవి నిన్నుఁ! - బసిఁడి యాభరణము లెన్ని వేసి
ఫలితమ్ము నిప్పచ్చరమ్ము, పద! వేంకటేశ్వరా, స్వామి!

ఏడుకొండ లవేమి లెక్క? యేడు సంద్రము లైనఁగాని
నేడు పోఁగలిగి యున్నాము! నీ వెందుఁ బోఁగలవు మీటి?
వీడము, పాపము మేము! వేసారి యైన వచ్చెదము!
బాడయే తెలియదు! చెప్ప, చాల్! వేంకటేశ్వరా, స్వామి!

కోతులు, నాతులు నిన్నుఁ గూడి యాడెనఁట పూర్వమున,
నీ తనూధారికి నేల యింతైన నిల్కడ లేదు?
కోతి మించినవాడఁ గానె? కొన వేమి నన్న నాగతిని?
నీతిగా నీచెంత నుండనీ! వేంకటేశ్వరా, స్వామి!

నినుఁ గన్నఁ గైతయే రాదు, నెలకొను మూఁగయు, నత్తి;
మనమున నుతియింప నెంతు, మాటలు లేకుండ నెట్లు?
తెనుఁ గేమి దా నమ్మయైన దగదు నిన్ గొనియాడ; మూఁగ
మనసెపో, తగినది పొగడ మహి! వేంకటేశ్వరా, స్వామి!

శబ్దమయ ప్రపంచం-1

శ్రీ జా: పోల్ సార్త్

పుస్తకంలో నాటివితం ప్రారంభమయింది. అనుమానం ఏమీ లేదు. పుస్తకంలోనే అంతం అవుతుంది. మాతాత గారికి ఒక అధ్యయన మందిరం ఉండేది. అందులో వున్న కాలం ఎక్కడ వదిలే అక్కడ ఉండేది. సంవత్సరానికి ఒక్క సారిగానే వాటి దుమ్ముడు అన రాదు. అదిగూడా అక్కడనుంచి రాకముందు జరిగింది. ఇదో విషయం. నేను ఇంకా చదువడం నేర్చుకుంటున్నాను, నేను అపుస్తకంను ముట్టుకుని పరిశ్రమ చేశాను. కాదు, నేనే పరిశ్రమ చేశాను. పుస్తకాల నిర్మిత రాజ్యమంతా కప్పించేది. నిర్మితమంతా ఉండేది. రైజరి అలంకారం ఇటీవల పెరిగిపోయింది ఉండేది. రెండు రాజ్యమ నిలుపుకుంటున్న, వాటిపైన పరిపాలన ఇంకోరాయిని పరిపాలించు, అట్లా పరిపాలన పరిపాలనగా ఏర్పాటు చేసినట్లు హిందూ, ఉండేది. మా పంతు అప్పి అంతా అదేమి మా కుటుంబం అప్పు అప్పు అంతా వాటి మీదే అధారపడి ఉన్నదని అనుకుంటూ ఉండేవాణ్ణి. అది అప్పి నాకు ఒకే తీరుగా కప్పించేది. అది ఉన్నచోట నాకు దేవాలయం. గొప్పగుడి. నేను అందులో గారిలో తేలిపోతున్నట్లు తిరుగుతూ ఉండేవాడిని. ఆ గుడిలో పురాణ స్మరించినట్లు అంతా ఆ పుస్తకాల అట్లా పడివుండేది. నేను పుట్టడం వాటికి తెలుసు, అది అందుకు సాక్షి భూతాలు. అట్లా నా మృతిని గూడా అది చూస్తాయి, అందుకు కూడా సాక్షి భూతాలు అవుతాయి. అది అంత భాగ్యవైషమి. అది భాగ్యవైషమి గురిక నా భవిష్యత్తును గూర్చిన ఇచ్చింది నాకు కల్గలేదు. దానిని గూర్చిన చింత నాకు చింతాకంఠ కూడా లేదు. జరిగిన కారాన్ని గూర్చి నా మనస్సు ఎంత కొంతంగా ఉంటుందో, ఏ విధంగా ఉన్నట్లు రహితపై ఉంటుందో, అట్లాగే భవిష్యత్తును గూర్చి కూడా ఈ పుస్తకాల నాకు అటువంటి రైర్లన్నవి ఇచ్చాయి. ఆ పుస్తకాలను అట్లా ముట్టుకుంటే, అట్లా ఆ పుస్తకాలను అంటే ఉన్న దుమ్మును చేతికి అంటించుకుంటే, నా చేయి పువీతం అంటుపోతుందని నాకు ఉండేది. అట్లాగే ముట్టుకునే వాణ్ణి. దుమ్ము అంటించు

కునే వాణ్ణి. వాటిని ఏమి చెయ్యాలి? అని ఎందుకు ఉన్నట్లాగి ప్తాయి? నాకు తెలిసేది కాదు. ప్రతిరోజు అక్కడ ఏదో జరుగు తూనే ఉండేది. ఆ జరుగుతున్న దాని అర్థం కూడా నాకు అందు వచ్చేది కాదు. నన్ను కిక్కిరింపజేసేది. మా తాతగారు ఉప్పులు. అయిన అదే రకం మనిషి. చేతులకు రక్షణగా మేకునే "గ్లోవ్"లను మా అమ్మ తోడిగిది. గుడిలు పెట్టేది. అయిన అటువంటి మనిషిని మనిషి. ఆ పుస్తకాలను, సంస్కృతి అంతా మూర్తీవించిన వస్తు జాతాన్ని. అయిన చూస్తూ ఉండేవాడు. అందులో వేర్వేరు ఉంది. కుశలత్వం ఉంది. మత గురువులాగా ఆ నమలు అయిన చేసేవాడు. నందల సార్లు చూచాను. ఏదో మిరియిపోయిన వాడికి మళ్ళీ అక్కడ జల్లు చుట్టూ అయిన వక్రాలు తిరిగేవాడు. రెండు అంగులలో గదిలోకి వెళ్ళేవాడు. ఏదో పుస్తకాన్ని చేత్తో పుచ్చుకునేవాడు. అందులో ముందు తెలుగులు చూపించేవాడు కాదు. గుణజా పేజీలు తిప్పేవాడు. ఆ తిప్పడం గూడా జాబ్బున ప్రతికీ చూపుకునేటటు అంటించి చిటికెలు మేనున్నట్లు తిరగ చేసేవాడు. అయినా ఒక పడక కుర్చీ ఉండేది. దాని దగ్గరకు వచ్చేసరికి ఈ పని పూర్తి అయ్యేది. కుర్చీలో కూర్చునేసరికి "కావాలనుకున్న పేజీ" తెలుపుడు పడి ఉండేది. అప్పుడు ఆ పుస్తకం చెప్పులు 'కిర్రు' మన్నట్లు 'కిర్రు' మనేది. ఒక్కొక్కప్పుడు నేను ఆ పుస్తకాల పెట్టెల దగ్గరకు వెళుతూ ఉండేవాడిని. అది ముత్యపు చిప్పలకు మళ్ళీ వోళ్ళు తెలుసుకొని ఉండేది. రోజుల ఏమి ఉన్నది ప్రత్యక్షంగా, కరింకో అంగుల కప్పించిన విధంగా కప్పిస్తూ ఉండేది. అది పాతి పోయి, మెత్తపడి, ముడతలు పడిన పేజీలు కలిగి, నల్లని నడము అల్లుకున్నట్లు దర్శనం ఇచ్చేది. అది పిరా త్రాగి, చూడ కున్నట్లేది.

మా అమ్మగది పంగలి. అది ఇంకో విధంగా ఉండేది. పుస్తకాల అక్కడ వేల మీద పడుకున్నట్లు పడి ఉండేది. అవిద ఆ పుస్తకాలను ఇరుటి నుంచి, రైజరిలోంచి తెచ్చు

కునేది. రెండు పుస్తకాలకు మించి అదేదీ లేనుకూడదు. తీసుకురాదు. తీసుకురాగా మేము చూడలేదు. తదవక రెండు పుస్తకాలు కొప్పున తెచ్చుకునేది. అవి చెల్ల పుస్తకాలు. వాటిని చూస్తే ఉగాది వండువాడు పిల్లల కోసం తెచ్చే మిఠాయి పిట్టలు వాకు గుర్తు వచ్చేయి. దాని కాలి తల అట్టులా, ఉలిపిరి అట్టు అట్టులు. తెల్లగా, మహా ఇదిగా, కొత్తవేషా అట్టులు ఉండేవి. వాలో వాకు ఇన్ని రహస్యాల ఉన్నవి కదా ! వాటికి ఇవి ఏమో కాలగ మెలకులు భావించే వాడివి. ప్రతి కుక్రవాలం మా అమ్మ మంచి ఇట్టులు వేసుకొని అట్లా ఇంటికి వచ్చేది. "వాటిని తీసుకు రావడానికి వెళుతున్నాను" అనేది. ఎప్పుడూ అదే మాట. తిరిగి వచ్చి, తలనిరాంచి వల్లని టోపీని, మేలిముసుగును తొల గించేది. అప్పుడు చేతి సంచిలోంచి వాటిని తీసేది. (ఆ సంచి గొట్టంలోగా ఉండేది. ఉన్నిలో కుట్టుబడి ఉండేది. చేతులు వెచ్చగా ఉండటం కోసం వాటిని ఉపయోగిస్తారు). వాటిని అట్లా అవిడ ఇంటికి తీసువచ్చాడల్లా "ఇది ఆ పాత పుస్త కాలేనా ?" అని వాకు అనినప్పుడు ఉండేది. అవిడ తేవో అ పుస్తకాలంటే, అబ్బో ! ఎంతో భద్రం. భద్రంగా దాచు కునేది. చూడనిచ్చేది కాదు. కప్పిపెట్టేది. అప్పుడు ఆ పుస్తకా లలో ఒక పుస్తకాన్ని పిరి పుచ్చుకొని, కిటికీ ప్రక్కన తన కుర్చీవో కూర్చునేది. ఆ కుర్చీ అవిడ తాళకాలు ఇచ్చింది. ఆ కుర్చీవో కూర్చునేది. కళ్లద్దాలు పెట్టుకొని, ముఖం పొందుతున్నట్లు, అనందం అనుభవిస్తున్నట్లు నిట్టూర్పులు విడిచేది. కళ్లు అలవాటి సుతి పెత్తగా ముందహాసం చేసేది. అది చాలా అందమైన ముందహాసం. వండుకమైన ముందహాసం. ఆ తర్వాత అటువంటి ముందహాసరేఖలు 'మోవాలిసా' పెడ పురు మీద చూడవంతే. అప్పుడు మా అమ్మ సర్దు మణిగింది. నిట్టూర్పులు భజించేది. వస్తుగూడా అట్లా ఉండమని నింజ్జలతో చెప్పేది. అది చూస్తే వాకు వచ్చికో ప్రార్థన, మరణము, నిద్ర జ్ఞప్తికి వచ్చేవి. ఎవితమైన వావాన్ని వేసు. భరించేవాళ్ళే. ఉండి, ఉండి, చూసే అదో విధంగా వచ్చేది. కుమార్తెను పిలిచి, ఒక పంక్తిని చూపించేది. ఇద్దరు ఏదో కుట్టులో లాగా చూపులు మార్చు కునేవారు. వాకు మాత్రం ఆ యోకు పోకడల పుస్తకాలంటే ఎప్పుడూ గతంపులేదు. అవి ఇంట్లో ప్రవేశించడానికి తగినవి కావు. దొంగల పంటివి. మా తాతయ్యకు అవి అంటే అనవ్వం. ఆ అనవ్వాన్ని ఆయన ఎప్పుడూ దాచుకోలేదు. అవి అడకాతి పుస్తకాలని ఆయన అనేవాడు. వాటి జాతి కూడా తిక్కువడచే మా తాతయ్య తీర్చి. అదివారాలు వచ్చివచ్చాడు మా తాతయ్య చేసే పని ఏమీ లేక అమ్మమ్మ గదిలోకి వచ్చేవాడు. అవిడకు ఎదురుకుందా పిల్లలువులాగా ముందునేవాడు. ఏమి మాట్లాడే

వాడు కాదు. మాట్లాడడానికి ఏమీ ఉండేది కాదు. అంతా ఆయన వంక చూచేవాళ్ళు. ఆయన కిటికీమీద వేళ్లతో మెట్టించేసేవాడు. ఏమీ అట్టేదికాదు కావున, చూసే వక్కకు తిరిగి, అవిడ చేతులో పుస్తకాన్ని కాస్త ఎగరకొట్టేవాడు. తాను తీసుకునేవాడు. అమ్మమ్మకు కోసం వచ్చేది. కోసంగా అనేది : "చార్లెస్ ! నా పేజీ చెరువులానా." తాతయ్య కనువోములు ఎత్తే వాడు. అప్పటికే పుస్తకం చదువుతూ ఉన్నవాడు, హఠాత్తుగా తర్జనీతో పుస్తకాన్ని భర్తించి, "అర్థం కాదు" అనేవాడు. అమ్మ 'నీ కేండుకు అర్థం కావాలి' అనేది. 'మవ్వ ఇంటుం మధ్య చదువులానా' అనేది. చివరికి తాతయ్య పుస్తకాన్ని అట్లా ఇల్లమీద పెరికిట్టి, ముతం అదో విధంగా ఎగురవేస్తూ వెళ్లిపోతూ వాడు.

తాతయ్యమాట తప్పుకాదు. తప్పు అద్యుదయం నీలం లేదు. తాతయ్య వృత్తి అది. రైప్రెజెంట్ ఆలో పుస్తకాలు చూపించి, "వాన్సోయ్ ? ఇవి నీ తాతయ్య వ్రాశాడు" అనే వాడు. ఏమి గొప్పతనం ? ఏమి హుందా ! వేసు పవిత్ర మమ్మ (నమ్మ అయిన వాడి మనమట్టి. ఆ పవిత్ర మమ్మ స్పీడ్తో తాతయ్య విప్రుణుడు. అది ప్రత్యేకంగా కలవాడు. వాడ్య ఇం త్రాలుతయ్యారూచేసేవాడేలాగా తాతయ్య మర్యాదమైదు. మర్యాద పొందేవాడు. చిర్చికి దర్శిస్తుంటాడు. ఆ దర్శి అంత మర్యాద కలవాడు. కాక తప్పుడు. వేసు అటువంటి పవిత్ర కళాకారుని మనమట్టి. తాతయ్య పని చేస్తూ ఉండగా చూడాను. ప్రతి సంవత్సరం ఆయన ఒక పుస్తకానికి సంపాదకత్వం వహించేవాడు. దాన్నే ప్రతి సంవత్సరం సరిదిద్దుతూ ఉండేవాడు. సెలవులు వచ్చేవి. "గ్యూరీ ప్రాఫైలు" వచ్చేవి. మా ఇంట్లో అంతా వాటి కోసం అప్పుడు పిరిక్కిస్తూ ఉండేవాళ్ళు. నిర్వ్యాపితత్వం చార్లెస్ నిఘంటువులో మాట కాదు. దానిని తాతయ్య సహించలేక నీయేవాడు. అందువల్ల పనిలేక పోలే ఆయనకు కోసం మమ్మ ఉండేది. కన్ను బున్ను మనేవాడు. ఎట్టుకేలకు ఆ 'ప్రాఫైలు' వచ్చేవి. పోష్టు ఇంట్లోతు తెచ్చేవాడు. పెద్ద పార్శ్వల్లో వచ్చేవి. దానిని కత్తెలతో తెగ నలకాలి. ఆ పని తాతయ్య చేసే వాడు. 'ప్రాఫైలు'ను ఇంటికి తీసి లోబాబు ఇల్లమీద పెరిచేవాడు. వాటి మీద ఎక్రెటిళ్ళు కొట్టేవాడు. కత్తితో నరకుతున్నాడ అనిపించేది. తప్పు కనిపిస్తే చాలు భగవంతుడి ఆదాగా ధూము ధాము చేసేవాడు. వంట మన్న వడ్డించడానికి వచ్చేది. తాతయ్య ముచ్చటపడేవాడు. కుంఠమనే వాడు కాదు. అందరికీ హాయిగా ఉండేది. వేసు ఇల్ల ఎక్కి వెళ్లి పంకుతున్నా తిలకించే వాళ్ళే. నా సంతోషానికి అంతా ఉండేదికాదు ఉడికలు చేసేది. వల్లని ఇంటుం క్రింది ఎక్రెటి గీతలు. పెల్లరులాగా కచ్చించేవి. చార్లెస్ ప్రిన్సిపల్స్ వాతో ఒకసారి చెప్పేద

పుస్తకాలు ప్రచురించే వాడు ఉన్నాడే, వాడు తార్కానకు ఒడ్డు విరోధి. మరి తాతయ్యకు తెక్క చేతనవునా? అది అనుమానం. తాతయ్యకు తెలియదు. తాతయ్య చేతికి నులలేదు. తెచ్చె గుప్పడే గాని ముదవడంలేదు. కాగితం ఎక్కటోవడం ఇండుకు కారణం. ఇక ఈ విషయం ఉంది. అదో దాటబడి. కొద్దోం కప్పించక పోవడం తప్పదు. చివరికి ముసలి వయస్సులో తాతయ్య తాడ్రయ్యానికి అంతరిక పోయింది. పట్టి పిసికోట్టుగా తయారై నాడు. ఎంతైయేళ్లు వచ్చిన ప్రతి వాడికి తగితే జుట్టే ఇది. తాతయ్యకు కూడా తగిలింది. తక్కి ఉడిగిన తర్వాత వాడంటే ఖయం వేస్తుంది. ఆ రెండు కాలాలు పుద్గావ్వంలో ముసినీ వలకుకోని చేస్తున్నాయి. వేసు చెబుతున్న నమయంలో తాతయ్యకు ఈ జాడ్యం అనుమానం వల్ల పుట్టింది. తాతయ్యకు పుస్తకాల గూడ దబ్బు వచ్చేది. పొద్దులు అర్దురు రాగానే తాతయ్య రెండు చేతులు పెక్కి పట్టేవాడు. వా కంఠం కోస్తున్నారనేవాడు. పెద్దగా అడచేవాడు. నన్ను తినే స్తున్నారో అని గోంచేసేవాడు. అట్లా చెయ్యడో, అమ్మమ్మ దగ్గరికి పోయేవాడు. ఏడుపు ముఖం పెట్టి అనేవాడు. "చూడు ? అమ్మీ ? ఈ పట్టిపల్ల నన్ను వగలే చోచేస్తున్నాను." అప్పుడు నాకు అర్థమైంది. ముసినీ వలన ముసినీ స్వార్థాన్ని చేస్తున్నాడు. ముసినీ తక్కిన ఉపయోగించుకొని స్వార్థ బుద్ధియై అర్థాన్ని వృద్ధి చేసుకుంటున్నాడు. ఇది అనవ్యమైన విషయం. ఇది అంటూ జరక్కపోతే ప్రపంచం ఎంతో బాగుండేది. ముచ్చలేకుండా ఉండేది. యజమానులు తాము ఇచ్చకల్గిందేమో ఇస్తున్నారని. మనివాళ్లు వాళ్ల కర్మకొద్దీ పుచ్చుకుంటున్నారని. నాకు అనిపించేది. మా తాతయ్య పుస్తకాలు వేసేవాళ్లు పట్టి విషపురుగులు. వాళ్లు మా తాతయ్య తెల్లరు పీల్చేస్తూ వ్చారు. ఇట్లా అంతా ఎండుకు పాడుచేస్తున్నారో నాకు అర్థం కాలేదు. పాడుచేయకుండా ఉంటే బాగుండగా అనుకునే వాళ్లే. చేసిన పనికి ప్రతిఫలం ముట్టనివాడు మా తాతయ్య అనుకునేవాళ్లే. అటువంటి భక్తి పరుడు తాతయ్య. ఆయన యుండు నా గౌరవం ఇనుమడించింది. చిన్నప్పటి నుంచి నాకు ఒకటి చేర్చారు. మతంలో ఉద్యోగమే విద్య; సాహిత్యం అంటే నడి వాడమే అనురాగం—అని.

నాకు ఇంకా చదవను చేతకాలేదు. పుస్తకాలు కావాలనే అనుమర్త అహంకారం మాత్రం బలిపింది. ఎవరిలాగో ఉండా అనే పట్టుదల పెరిగింది. తాతయ్య పుస్తకాలు వేసేవాడి దగ్గరకు వెళ్లాడు. వాడు 'లే కూంత్' ఇచ్చాడు. దానిని కింది చిన వాడు మూన్ బూయోర్. ఆయన కని. బాసవదులు తెచ్చుకునే కథనం పిల్లల కోసం కథలుగా అల్లాడు. బూయోర్ ను

గురించి ఇట్లా చెబుతారు. ఆయన కళ్లు పసిపిల్లవాడికే తలా ఉంటాయి. వేసు చెబునే ఆ పుస్తకాన్ని మ్రొంగి వేయడానికి కూర్చున్నాను. ఆ పుస్తకం చిప్పింది. రెండు చిన్న భాగాలుగా ఉంది. వేసు నాటిని ఒకసారి అట్లా వాసన చూచాడు. అట్లా ముట్టుకు చూచాడు. అలాంటిగా తెలివీ చూచాడు. తాతయ్య పుస్తకం తెచ్చి "కావాలనుకున్న పేజీ" వచ్చేది. కీర్తిమణి మోత మోగేది. వేసు కూడా అట్లా వేద్దామను కన్నాను. "నరియైన పేజీ తెలిచాను". కీర్తిమణిచాను. అందులో నన కప్పించలేదు. నడిగలేదు. అది నా పుస్తకాలు కానిపించింది. ఆ పుస్తకాలు నావేన్న భావం కల్గలేదు. అప్పుడు నాటిని ఆ ఆ బొమ్మల్లాగా చూద్దామనుకున్నాను. ఉద్యులు వూపాను. ముద్దు పెట్టుకున్నాను. కొట్టాను. కృత కృత్యుల్లే కాలేదు. కళ్లు పిళ్ల తిరిగాయి. పుస్తకాలు అమ్మ ఒళ్లో నడవేశాను. అమ్మ ఒడి నెలలో ఉంది. తల ఎత్తింది. "నాన్నా ? ఏమి చదవ మంటావు" అంది. ఇందులో దేవకన్యకం వధలు ఉంటాయి. చదవనా ?" అంది. నాకు అళ్ళటం కల్గింది. ఈ పుస్తకాలలో దేవకన్యకలు ఉన్నారా ? వేసు నమ్మలేక పోయాను. అమ్మను అడిగాను. నాకు ఆ కథ బాగా తెలుసు. అమ్మ చాచానల్ల చెప్పింది. దుమ్ము దులుపుతూ చెప్పింది. ఉడుకులాంటో ఒళ్లు అంటుతూ చెప్పింది. పిళ్ల పోస్తూ చెప్పింది. అమ్మ పిళ్ల పోస్తూ ఉన్నప్పుడు చెయ్యి బారి నబ్బుదిళ్ల పిళ్ల తొట్టెలో నడుతూ ఉండేది. దానిని వెదికి రీస్తూ చెప్పింది. వినిన నాకు వినుగు పుట్టింది. అరచె పెట్టి వివేచాణ్ణ. ఎప్పుడూ వింటూ ఉండే కథే నాదొ. నాకు ఒక్కటే కఠిక. రోజూ వెళ్ళవారు. ముసన నాకు ఎప్పు—మారీ కనిపిస్తూ ఉండేది. అంటకత్తె. ఆమెను చూస్తూ ఉండాలన్నదే కోర్కె. ఆ కంఠం విచారి. ఆ కంఠ ధ్వనిని, బాసవత్వం చేత అర్థకుంఠిరమైన దానిని, విచారి. అమె వాక్యాలు ఎప్పుడూ పూర్తిగా సరికేది కాదు. నగంలో నమలుతూ ఉండేది. అది ఒక వజ్రం తెలివీ వచ్చేది కాదు. అంతలో ఏదో రహస్యం; దాని ప్రతుకు కూడా తెల్లవారేది కాదు. రోజు ముడిచెది. పిడిపియి కాలిక బుద్ధి చెప్పేది. అంతలో తిరిగి ఏదో ధ్వని; కల్పకంగా, అందంగా ఉండేది. అప్పుడు మూలులు బాగా వచ్చేవి. సోపాగా వచ్చేవి. ఒక్క గతుకు, తర్వాత పోసే—అట్లా ఉండేది. ఇక్కడ కథ ప్రధానం కాదు. అది అనుషంగికం. అమె తనలో తాను మాట్లాడుకుంటున్నట్లు ఉండటం, జనం తిక సంభాషణం వెలవడం, ఆ సంభాషణలకు అగింపు కుదిర్చడం—ఇదే ప్రధానం. ఇదే ముఖ్యం. అమె మాట్లాడుతూనే ఉండేది. మేము తప్ప ఎవరూ ఉండేవారు కాదు. ముసినీ చూడగా,

దేవుళ్ళకు దూరంగా, మఠం చెప్పే వాళ్ళకు దూరంగా, అడవి
అలో గోలవంకలు ఉన్నట్లు ఉండేవార్యం. రెండు గోలవంకలు;
ఇంకా చాలా గోలవంకలు ఉండేది. అది ఆ దేవ కన్యకలు.
వాటితో కలిసిపోయి మేము ఉండేవార్యం. మాకు దేవుళ్ళ మీద,
దేవతల మీద నమ్మకం ఏమిటి? నమ్మకంవు, ఉడుకులాం
కంపు కొడుకూ ఉండేది. మా జీవితం ఈ కథను కట్టడం
కొనం ఈ పుస్తకం వ్రాశాడా? మేమి నిమిత్తక పోయేవాళ్ళి.

మీ-మారీ- నన్ను తనకు ఎదురుగా కూర్చోమనేది,
నాకు చిన్న కుర్చీ ఉంది. దాని మీద కూర్చో మనేది. మేమి
కూర్చునే వాళ్ళి. అప్పుడు అవిడ అల్లా వారి, కుమరెప్పులు మోడ్చి,
నిద్దుల పోయేది. ఆ మఠం ఏదో మునుగు తోడుకున్నట్లు
ఉండేది. పాత పాత విధంగా మాటలు వినిపించేది. నాకు అదో
విధంగా ఉండేది. అయోమయంగా ఉండేది. ఎవరు మాట్లాడు
తున్నార? ఏమి మాట్లాడుతున్నార? ఎవరో మాట్లాడు
తున్నారు. అమ్మ కాదు. అమ్మలేదు. అంతర్దానమై పోయింది.
తిరోపాకమైంది. ఒక్క చిరునవ్వు పొడలేదు. రవ్వంత గూడు
పుణాణీలేదు. నేవో ప్రవాహిని. నాకు ఆ భాష అర్థంకాలేదు.
గుర్తు పెట్టలేక పోయాను. ఈ రహస్యస్థి అమ్మ ఎక్కడ
నేర్పింది? ఎవరికి చెబుతోంది? ఒక్క క్షణం. నాకు చెరిసింది.
పుస్తకం మాట్లాడుతోంది. ఆ మాటలు నన్ను భయపెడు
తున్నాయి. వెయ్యి కాళ్ళ తెర్రెండుకు మల్లే ఉన్నాయి. అక్షరాలు.
అక్షరాల కూడికలు. చంధులు పూడిమన్నాయి. పాల్లలు
మ్రోగుతున్నాయి. మేలుపులు పూడుతున్నాయి. అను
నానికాలపురున్నాయి. నిట్టూర్పులతో, అంస్కారంతో
తిరుగు తున్నాయి. అజ్ఞాత శబ్ద మాధుర్యం చేత పీష్కల్యం
పెంచుకుంటున్నాయి. వాటి మధ్య అనే ప్రేమ చేసుకుంటు
న్నాయి. చంకరి నడకలు కొడుకున్నాయి. నేనుంటే వాటికి
ధ్యానే లేదు. నన్ను పట్టించుకొనడమే లేదు. నేను అర్థం చేసు
కోవాలనుకుంటాను. అర్థం కాకమొందే అవి అంతర్దానం అవు
తున్నాయి. కొన్ని ముందుగానే అర్థం అవుతున్నాయి. గొప్పగా
మొగ్గులు మేలుకుంటూ అవి ముందుకు పోతున్నాయి. చివరికి
పోతున్నాయి. ఒక్క 'కామా'ను కూడా నా కోసం పెట్టడం
లేదు. అది నా కోసం కాదువలె ఉంది. కథ మాత్రం అదివారం
కోసం సింగారిండుకున్నట్లు ఉంది. కట్టలు కొట్టేవాడు; వాడికో
పెళ్లాం; ముగ్గురు కూతుళ్ళు. పీ దేవకన్య, ఇంకా చాలా
మంది, చాలామంది; నన్నకారు జనం, మా దోటి వాళ్ళు. అందరి
తోను రాజనం ఉట్టిపడుతోంది. వాళ్ళు కట్టుకున్నది పీలికలు,
బ్రహ్మాండంగా పెర్లింపబడినాయి. ప్రతి దాని మీద మాటల
ముద్ర ఉంది. శబ్దముల ప్రభావం ఉంది. కథలో పెట్టు
లను రిద్దివారి క్రింద నూలుస్తాయి. సంఘటనలకు కర్మ
కాండ వేసిపి తోడుగుతాయి. ఎవరో ప్రశ్నలు అడగడం

మొదలు పెడతారు. మా లాతయ్య పుస్తకాలు వేసే ఆయన.
బిడిపిల్లల పుస్తకాలు వెయ్యడంలో ఆయన మొనగాడు. అది
ఆయన పొమ్ము. కుంఠ వాళ్ళను పెట్టలు సేసి తెలియ చేసుకు
పరిశీలించాడు. అదను చిట్టితే వడడం. కట్టలు కొట్టే వాడు
ఉన్నాడా? వాడి స్థానంలో నన్ను ఉన్నాడనుకో! ఏమి చేస్తావు?
అంటురో పిల్లలు ఇద్దరు అడవిపిల్లలు ఉన్నారు. అల్లా, చెల్లెలు.
వాళ్ళిద్దరితో ఎవరంటే నీకు ఇష్టం? బాచెలా శిక్ష ఉంది.
అది నీకు ఎప్పుడో? నీవు బుచ్చుకుంటావా? ఇల్లా ప్రశ్నలు
వేస్తారు. పొడుపు కథలు వేసుట్టు వేస్తారు. ఇప్పుడు
ఈ శిలుపు ఉన్నాడు. వాడు పూర్తిగా నేను కాదు. జవాబు
చెప్పింటే నాకు భయమయ్యేది. మేమి మేమి కాక ఏమిలో
అంటుట్టు అడిగించేది. ఏదో చెప్పేవాళ్ళి. కంతం పెగిలేది
కాదు. ఎన్ని-మారీ ఉంది; ప్రశ్నలు చెప్పే దాని ముఖం అడిమి,
అది కూడా అది కాని విధంగా ఉండేది. ఎవరో అంటుపోయేది.
అమె అందరి తల్లి; మేమి అందరి తిద్దరు- అల్లా అయి
పోయే వాళ్ళం. అమె ఎడవడం మానేది. మేమి వెంటనే పుస్త
కాలు లాక్కునే వాళ్ళి. ఎంత క్రింద పెట్టుకునే వాళ్ళి. చక్క
పోయే వాళ్ళి. ఇంత చేసినందుకు ఒక్క మాట గూడా అనేవాళ్ళి
కాదు. వెళ్లిపోయే వాళ్ళి.

నాతో మేమి మేమి కాకపోవడం ఇల్లా జరిగింది. దాను
దాని అది నాకు అనంద సందాయకుం అవుతున్నాయి.
నూటి నూడేరో నా శైశవ జీవితంమీద అల్లా తొంగి
చూచాడు. అందులో అడుర్లు ఉండేది. ప్రపంచం అంతకు
పంపించింది అడుర్లు ఉండేది. పెద్ద పెద్ద దుకాణాలు
ఉన్నాయి. అందులో పరుకులు అమ్మేవాళ్ళు ఉంటారు,
కొడేవాళ్ళు వస్తారు. ఆ కొడేవాళ్ళకోసం ఆ అమ్మేవాళ్ళు ఎంత
అడుర్లు చూపిస్తారు? నూడేరో నా మీద ప్రపంచంమీద
అడుర్లు అటువంటిది. అది నాకు ముప్పై పోయింది. కట్టు
కథలంటే ఇష్టం లేగింది. పుస్తకాలతో వ్రాసిన కథలంటే,
కల్పనాకథలంటే మోజు పోయింది. శబ్దాలు దూరపు. అదే
పరుసలో ఉంటాయి. అవి నన్ను ఆకర్షించాయి. నా మునుపు
వాటికి వజ్రపుతోంది. ఎప్పుడన్నా వడవ; ఎన్నిపాళ్ళన్నా
వడవ; అవి అల్లాగే ఉంటాయి. వరుస మారవు. క్రమం
తప్పవు. వాటికోసం నిరీక్షణ అలికమైంది. ఎన్ని-మారీ
కథలో కథలలో అంతా జరచుమే. అంతా ఎగుడు దిగుడే.
ఆ కథల్లో మునుష్యులు ఒక వర్తతిలో ఉండేవాళ్ళు కాదు.
ఎన్ని-మారీ సంగతి కూడా అలె. ఆ మునుష్యులందరు వాళ్ళ
కర్మ అన్నట్లుగా ఉండేవాళ్ళు. అది అంతా చర్చిలో తర్చి
సంతాగా ఉండేది. పేర్లు, ఊళ్ళూ; ఊళ్ళూ పేర్లు-
అంటులేకుండా చర్చిత చర్చులం అవుతూ ఉంటాయి.
వాటిమందు మేమి వట్టి ప్రీక్షకుళ్ళి. ఇల్లా ఉండేది.
చెప్పవద్దు. అమ్మ అంటే నాకు కొంచెం శక్తి
పుట్టింది. అమ్మ కథ చెప్పడం ఏమిటి? మేమి విడదం ఏమిటి?

నేను చెప్పితి. అమ్మ వివారి. మా ఇంట్లో "టియ్యరావీరూదా డీన్ వాలడీన్" అన్న పుస్తకం ఉంది. అది పుస్తకం పలు గెత్తాను. సామానుల గది ఉంది. అందులో మండల మంచం ఉంది. దానిమీద వద్దాను. పుస్తకంమీద కూడా వద్దాను. నలవ చేశాను. పుస్తకంలో ఉన్న నల్లని పంతులు. కళ్ళను వాటివంటి త్రిప్పాను. ఒక్క ఐంతి కూడా పరిధిపెట్టలేదు. నాకు వేసే కథ చెప్పుకున్నాను. వినిపించేట్టు చెప్పుకున్నాను. ప్రతి మాట అచ్చము. వదిలి పెట్టలేదు. నేను ఎక్కడ ఉన్నది తెలిపేయింది. తెలిపేయేట్టు చేశాను. అట్లాగా నావ్వా! అన్న చెప్పుదలలు వచ్చాయి. అప్పుడు అక్కరలు వేర్వేరే దాగుంటుందనుకున్నాను. అందుకు ముందు అమ్మాయి. మతం పుస్తకంపై ఉత్సాహం కలిగింది. నాకు వేసే 'సై నేలు' చెప్పుకున్నాను. సామానుల గది ఉంది. మండల మంచం ఉంది. పాక్షాల్ మాలో "సోఫియా" ఉంది. నేను ఉన్నాను. దాన్ని కలలో పితం చేశాను. నగం అచ్చుచెప్పుకోవడం. నగం కూడా పలుక్కంటి; ఒక పేజీ తర్వాత ఒక పేజీ. అట్లా పుస్తకం అంతా సంత చెప్పుకున్నాను. చివరి పేజీ లింగ చేశాను. నాకు చదవడం తెలిసింది.

నా సంతోషానికి పట్టు పగలులేవు. అదృష్టం గూర్చి మృగాలను, పక్షులనుగూర్చి పుస్తకాలు ఉన్నాయి. అవి ఎప్పుడూ ఏదో కలకలం చేస్తున్నట్లు ఉంటాయి. విందపోయిన కలకలాలు అన్నీను. ఒక్కసారి అట్లామాపీ చాలు, తారయ్యకు అన్ని మోతలు మోస్తాడు. తారయ్యకు అవి అట్లా విప్పిస్తాయి. నాకు విప్పించేది కాదు. ఇప్పుడు విప్పిస్తున్నాయి. ఇప్పుడు అవి నాసొంతం. పాపారా పాపాను. నేను ఇప్పుడు వాటిని వింటున్నాను. వాలో నేను ఉపన్యాసాలు ఇచ్చుకుంటున్నాను. మాటలు కొట్టిపోతుంటున్నాయి. నాకు ఉన్న తెలుసున్నాయి. ఇప్పుడు నేను రై (ఇరికి పోవచ్చు. అందులో తిరిగివచ్చు. అక్కడ మానవ విజ్ఞానం అంతా సాకునులో పేరుకొనివుంది. వేరు కూరవేసి దాడి చేశాను. నేను ఇంతవ్యాధ్యును. అందుకు అది కారణం. అది నన్ను ఇంతవాణ్ణి చేసింది. చాలాకాలం తర్వాత యూదులు వట్టి మూర్ఖులని, వారికి ప్రకృతి, ప్రకృతి రహస్యాల తెలియవని, అందువల్ల వాళ్ళు పట్టి బుద్ధుడయ్యి అని అనడం విన్నాను. యూదులంటే కిట్టివివాళ్ళు ఇట్లా అనేవాళ్ళు. నేను అనేవాణ్ణి. అట్లా అయితే నేను యూదుల కన్నా యూదుణ్ణి" అని. విన్నవి జ్ఞాపకాలను, విన్నవి సంగతులను వాలో నేను వెతుక్కుంటూ ఉంటాను అని కన్పించవు. అక్కకపడిన ఆ జ్ఞాపకాలు, గ్రామీణ శివభక్తి విద్యేతూ స్థితి నాకు అందకుండా పోయింది. అట్లా నేను ముట్టగించింది ఎప్పుడూలేదు. పట్టం గూడుంకోసం వెతుకులాడిందిలేదు. తెట్టులకోసం ముట్టడంతో వెట్టివడి లేదు. పట్టుమీద వెట్టునగా రాళ్ళు కొట్టివడిలేదు. నా పుస్తకాలే నాకు పట్టులు. నా పుస్తకాలే నా పట్టులు మెట్టు పట్టులు. నాకు ఇన్నెమైన బంటువులు. బంటువులు ఉండే చోట్లు. పల్లె పట్టులంటారు. అవి కూడా నాకు పుస్తకాలే. రై (అరియే నాకు పద్యమాను. అట్లంతో అది పెద్ద అక్షం.

ప్రపంచంఅంతా అందులో అట్టబడిఉంది. దాని పరిణామం దానికి ఉంది. దాని వైశాల్యం దానికి ఉంది. దాని వైవిధ్యం దానికిఉంది. ఇదమితమని చెప్పరాని రైవస్థితి అంటూ ఒకటి వుంటే, అట్టిదానియొక్క స్థితి దానికి ఉంది. నేను ఒక మహా సాహసానికి రైగదాను. అది పూసొంద దాంతటే సాహసం. అందులో కుర్చీలు ఎక్కడం, బల్బులు దూకడం పునకారాలు. అందులోనూ ప్రమాదాలు ఉన్నాయి. ఈ ఎక్కడముతో, ఈ దూకడముతో ఏమి తప్పు జరిగినా పుస్తకాల మంచం కొండలు నిలిగిపట్టు ఒరిగి వడతాయి. మువ్వు క్రింద కూరుకపోతావు. సై అరెంట్ పుస్తకాలు ఉన్నాయి. చాలాకాలందాకా అవి నాకు అందని ప్రానినెట్టుగా ఉండి పోయినాయి. అందేవి ఏమిన్నాఉంటే వాటిని నన్ను ముట్టు కొనియ్యలేదు. చేతులలో నిల్వనియలేదు. తప్పేకాలు. ఇంకా ఎన్నో పుస్తకాలు ఉన్నాయి. దాక్కున్నాయి. నేను వదిలలేదు. బయటికి రాగాను. చదివి ఎక్కడ పెట్టాలో అక్కడ పెట్టే ముకున్నాను. మళ్ళీ వాటి ముఖం చూడాలంటే రోజులకు రోజులు పెట్టేది. వారాలు వారాలు గడిచేవి. ఒక్కొక్కప్పుడు పెద్ద యుద్ధాలే పడిచేవి. అల్పములు ఉన్నాయి. రైచేవాణ్ణి. రంగుల రంగుల బొమ్మలు ఉండేవి. ఒకబొమ్మ దగ్గరకు వచ్చేవాణ్ణి. నికలమైన టీకాలు పాకిపట్టుపించేది. కళ్ళ ముందు అవి ఒకటే అడేవి. తివాసీమి నడుకొని పూటానెల్, అనిస్టివేన్, రేదిలేను తిరిగివేసేవాణ్ణి. బంటులు కొలుకు పడేవికాలు. పిడిరాళ్లలాగా ఉండేవి. పిటిలో చాగ్రతగా ఉండాలి. ప్రక్కకు తప్పుకుపోతూ ఉండాలి. చూట్టా తిరగాలి. మన కెందుకులేఅని దూరంగా తప్పుకు తిరుగుతున్నట్లు ఉండాలి. అంతలో హతాత్తుగా ఎదురుతిరిగిమీద వదలి. మనం అట్లా చేసానున్న గుమ్మ అక్కడ ఉండదు. అట్లా జేహతాను'గా ఉన్నప్పుడు ముట్టుకోవాలి. అన్నీ ఆ మాట. లకు బోలెవన్ని రహస్యాలు. ఒక్క పదాన అంతమట్టువు. అంత, పట్టునివ్వవు. రహస్యంను దాచుకుంటాయి. నేను మాత్రం ఆ పుస్తకాలను వదుపుతూ ఒకసారి 'లాపెరూన్'నయిపోతూ ఉండేవాణ్ణి. ఇంకోసారి 'మాగిల్లాన్'ను అయి పోదేవాణ్ణి. మరోసారి 'వాస్కోడిగామా'నే అయ్యేవాణ్ణి. విచిత్రమైన రేకా లకుపోయి విచిత్రమైన జవాన్ని కనుగొంటూ ఉండేవాణ్ణి. అనేకసార్లు, అనేక పుస్తకాలలో నాకు ఘనవంటి అనుభవమూ అనుభూతి అనుష్ట నడుతూ ఉండేవి. వికాకో, 'షియాస్మీ' 'పెరాంగ్రా' అదిగాని వందలాది 'కెఫీరీ'లు పేజీలు తిరిగి చేస్తూవున్నకొద్దీ సై కేరీస్తూ ఉండేవాళ్ళు. పిరాగ్రామీలు పిరాగ్రామీలు వారి దర్శనవలన నిప్పునిపడేపడేతూఉండేవి. ఆ మాటలకు పది పదిహేను సంవత్సరాల అనంతరంగా నాకు అర్థమైతెలియలేదు. ఇన్నెట్లకీకూడా అందులో కొన్నిమాటలు నాకు కొరుకుడు వడకుండా బుర్రకు ఎక్కుకుండా మిగిలి పోయినాయంటే నమ్మండి! నా బుర్రలో అవి అట్లా ముద తలువడ్డ అకుంవతగా ఇప్పటికీ నిల్చి ఉన్నాయి.

(“ఏకైకంబకో” సాక్ష్యంతో)

అతి భాగ్యశాలి

శ్రీ పి. గణపతి శాస్త్రి

హృతవిధికి నాపై మహాసూయ కలిగెనో !

అడుగడుగునా వెంటబడి తరిమి వేటాడె.

అంతరాన నిరంతరాన్నితల రగిల్చి

అంతమేలేని నైరాశ్య ధూమము నించె.

మనికిజూదమ్ములో పెను పందెములు వైచి,

మరుగు పేరాన మైమరిచి పాచిక విసిరి,

మాటిమాటికి ఓడి, మరి బ్రతికి ఫలమేమి ?

మరణమే ఇక పరమశరణ మని తలచితిని.

కాని, నా హృదయ ముక్తాహార హీరమణి !

మానసము నిన్నొక్క-మారు తలచిన యంత,

ఆనందజలధి లోలోన ఉప్పొంగినది !

మేనెల్ల వివశమై మింటి కే యెగసినది !

విశ్వర్యవంతులై, అధికార మహితులై

అవనిలో వివిధ వైభవపూర్ణులున్నారు !

అయిన నేమాయె ! రవ్వంత నను జోలగల

అతి భాగ్యశాలి ఒకడయిన లేడనిపించె !

రచయిత

అతని సమస్యలు - 4

శ్రీ యుజ్నే ఐనస్కో

తాను తానుగా వుండడం, వుండకపోవడం అనేవి రెండూ సరిసమానంగా కష్టమైనవే. విలువకట్టడానికి కొలతబద్ధలు, ప్రమాణాలు అనేవి వుండటం నిష్పాక్షిక దృష్టికి చిహ్నాలుకావు. అంతేగాకుండా, బహువిధమైన ప్రమాణాలు వుండడం, అస్పష్టతకి దోహదమిస్తుంది. ఏవిధమైన ప్రమాణాలతోను, కొలతబద్ధలతోను సంబంధంలేకుండా విమర్శను పూహించవచ్చు. విమర్శకుడు రచన నడిచిన త్రోవనే ఆసాంతము నడిచి, అది చెప్పినదేమిటో వర్ణించి పూరుకుంటే చాలనుకుంటాను. విమర్శకుడు వైతికవాది, తత్వవేత్త, మానసిక శాస్త్రవేత్త, సంఘశాస్త్రవేత్త కావచ్చు. ఒక రచనయొక్క వైతికప్రబోధాన్ని, తాత్విక ప్రబోధాన్ని నిర్ణయించడం అనేది న్యాయమైనదైనా, అది వేరేస్థాయిలో జరుగుతుంది. అది రచనను గురించిన విమర్శ కాదు. అది భిన్నమైన విషయం, కాని రచన నడికలో నడిచే విమర్శకుడు రచనను వెలుగులోకి తీసుకువస్తాడు. నిజానికి అదే అతను చేయవలసింది. అలా చేస్తేనే అది విభిన్న

మార్గాలలో పోతున్నదా, విభిన్నమార్గాలలో పోతున్నప్పటికీ చివరకు ఒకే గమ్యస్థానానికి చేరగలదా లేదా అనేది తెలుస్తుంది.

వ్రాయడం అంటే గమనంలో గమనించడం. వ్రాయడం అంటే అన్వేషణ. కవి సంచారక్రమాన్ని విమర్శకుడు తిరిగి చెప్పాలి. కవి తరచు చీకటిలోనో, నందె చీకటిలోనో సంచరిస్తూవుంటాడు. అతను సంచరించిన ప్రాంతాలను విమర్శకుడు దీపము వెలిగించి చూపిస్తాడు. రచన అనేది ఒక కట్టడంలాంటిదని నే నిదివరకే చెప్పాను. కట్టడాన్ని గట్టిగా కట్టాలి: దాని లోపాలను అంటే కష్టం కాదునున్నదా, మెట్లు పడి పోయేటట్టు వున్నాయా, కొన్ని గదులలోకి వెళ్ళకుండా తలుపులు తాళాలు వేసి వున్నాయా ఈ మొదలైన లోపాలను చూపించడం విమర్శకుని పని.

తాను వ్రాసేటప్పుడు కవి తా సరిగిన రచనల నన్నింటిని మర్చిపోవాలి: చెప్పిందే చెప్పడం జరిగిందేమో అని చెప్పడంకోసం విమర్శకుడు కవి రచించిన మోస్తరు రచన

అన్నిటిని జ్ఞప్తిలోవుంచుకోవాలి. పాఠది
తాకపోయినంతమాత్రాన మనకు తెలిసిన
వాటిని మించినదని అనుకొనడానికి వీలు
లేదు. అదొక పద్ధతికి చెందింది. ఆ పద్ధతి
లోనే భిన్నమైనది. అది ఇంకొక కంఠస్వరం.
అయితే ఇది నిజంగా విమర్శనా అని ఆశ్చర్య
మేస్తుంది. ఇది సాహితీ చరిత్రా లేక
విభిన్న రచనను పరస్పరం పోల్చిచూడడమా
అని అనిపిస్తుంది. పుస్తకాన్ని వర్ణించడంలో
విమర్శకుడు ఆ పుస్తకం అంటే తనకు
ఇష్టం-అయిష్టం అని చెప్పకూడదు. ఇంకొక
పుస్తకంకంటే బాగున్నదని - బాగాలేదని
అనకూడదు. అలా అంటే తన పాఠిక
దృక్పథాన్ని వెల్లడిచేసినట్టు అవుతుంది. అభి
రుచుల విషయంలో వాదానికి తావులే
దన్నది తెలిసిన విషయం. విమర్శకుని
తీర్పు పుస్తక వర్ణనను మించివుండకూడదు.
విమర్శ అంటే రచనలో వున్నదానిని సరిగ్గా
తెలియజెప్పడం, అవునా - కాదా అని
తేల్చడం, ధృవపరచడం.

విమర్శకుని వర్ణనలోని వివరణ
మూలానే రచన లోపాలు ప్రదర్శిత
చూతాయి. వర్ణన అంటే తీర్పుచెప్పడం
అనడంలో ఇదే ఉద్దేశ్యం. లోపాలు అంటే
నిర్మాణంలోవుండే లోపాలు. నిర్మాణం అనే
మాట పూర్తిగా సరైనమాట కాదు.
మామూలుగా నిర్మాణం అంటే అనుకోనే
అర్థంకాదు. నిర్మాణం లేకపోవడమే
ఒక్కొక్కప్పుడు ఒక రకమైన నిర్మాణం
అవుతుంది. ఒక నిర్ణీతమైన పద్ధతిని అనుస
రించకపోవడంవల్లనే ఒక రచనలో లోపాలు
ఏర్పడతాయి. ఇక్కడ నిర్దుష్టత అనే ప్రసక్తి
రాదు. నిర్దుష్టత అనేది కూడా ఒక అస్పష్ట

మైన మాట. కృత్రిమం అనేదే సమస్య.
తాను పెట్టుకున్న నియమాలను తాను
అనుసరించకపోవడమే దాని లోపం. ఈ
నియమాలు కళకు సంబంధించిన నియ
మాలు కావు. అసలు అవి ఏమిటో ఎవ్వరికీ
తెలియదు. అనేక రకాల నియమాలు
వున్నాయి. పద్ధతులు వున్నాయి: అనుస
రించలేదన్నది రచయిత తానై ఏర్పరచు
కున్న నియమాలే. ఒక రచనలోవుండే
నియమాలను అనుసరించి, కొన్ని పద్ధతులు
దూషించుతాయి. ఒక రకమైన రచనలో
అంతర్గతంగావున్న సూత్రాలను అనుస
రించి, ఒక రకమైన నియమాలను ఏర్పడే
ట్టు చేయవచ్చు. అందుకనే రచనాన్ని
గురించిన వాదాలకు ఏకీభావం వుండదు.
కళతో కూడిన ఒక రచన ప్రతిపాదించిన
నియమాలకు పెద్ద ప్రాముఖ్యత వుండక
పోవచ్చు.

ఈ నియమాలను ఆధారంచేసుకొని
సూత్రాలను ప్రశ్నలను పెంచుతారు: ప్రాధ
మికమైన, పరిపూర్ణమైన ఒక శాసనం
వుండివచ్చు. కాని అదేమిటో ఇంతవరకు
ఎవ్వరూ తెలుసుకున్నారని నేను అనుకోను.
కళకు తృప్తికరమైన నిర్వచనం లేదు. వివ
రణవల్ల ఒక రచనలోని విశిష్టత్వం బయట
పడితే దాని లోపాలు ప్రత్యక్షం అవుతాయి.
రచన బలహీనత బయటపడుతుంది. అంత
ర్గతంగా దానిలోవున్న విరుద్ధభావాలు,
దానిని వట్టి పిప్పిగా మారుస్తాయి. ఒక
రచన తాను చెప్పుకున్నది శాసనం
చెడ్డది అవుతుంది. అది ఒక వ్యక్తివలె
ప్రత్యేకంగా వుండాలి. ఆ ప్రత్యేకత అంటే
అందంగా వుండాలనికాని, సౌష్ఠ్యవంగా వుండా

లని కాని కాదు. అందంగావున్నా, అంద వికారంగావున్నా దానికి అదిగా నిలబడాలి ఇంకొకదానితో మార్పిడి చేయడానికి వీలు లేదు. రచనలోవుండే తప్పులు, నిరుపయోగమైన భావాలు ఏవంటే - దానిలో అతుకని భాగాలు. అంటే రచన అనేది పరస్పరం ఆధారపడిన అవయవాలున్న జీవి. నిజమైన రచన అంటే ఇదే అర్థం. సత్యానికి కళ్ళకు భేదం లేదనడానికి ఇదే అర్థం. ఈ సత్యం రచయితకు కనపడేటట్లుపంటిడి. అతనికి కనపడే సత్యం అదొకటే. విషయ పరిశీలన ప్రగాఢమై, పరిపూర్ణమై, తాదాత్మ్యత సిద్ధిస్తుంది. తాదాత్మ్యత అనేది ఎంతో అవసరం. రచన ఒక వైఖరిని వెల్లడి చేయడం. ఈ వైఖరికి ఒక ఆకారంవచ్చి, మైనచెప్పిన మోస్తరు ఒక జీవిగా తయారు అవుతుంది: బహువిధమైన విరుద్ధశక్తులు, దానిని తినివేయకుండా శరీరంలోవున్నట్లే, రచనలో కూడా వుంటాయి.

ఆవేశాలు, ఉద్దేశాలు ఎన్నివిధాలుగా ఎంత భిన్నంగా, ఎంత క్లిష్టంగా వర్ణించగలిగితే అంతగా రచనకు ప్రాధాన్యత ప్రాప్తిస్తుంది. రచన ఒక ప్రత్యేకత, ఒక వ్యక్తిత్వం కలది. ఒక నిర్మాణము, అన్వేషణ ఫలితం. ఊహాజనితం - వాస్తవం; ఉపయోగము - నిరుపయోగము; అవసరము - అనవసరము; సత్యము - సాహిత్యము; అది కవల మెరుగని వ్యాసంగ ఫలితం. దానిని తిరస్కరించవచ్చు. హానికరమైనదనవచ్చు. ఒక వ్యక్తిని ఖండించినట్లే, చంపివేసినట్లే దీనిని చేయవచ్చు: అయితే ఇది విమర్శకుని పని కాదు. నైతికవాదిది. సంఘవాదిది: దైవ శాసనాన్ని గురించి చెప్పేవారిది: శిరచ్ఛేదకు

నిది. ఈ రచన ఇతరులకోసం ఎందుకు వుండాలని; అది వున్నట్లుగా వుండడానికి కారణమేమిటని; ప్రజలు దానిపట్ల ప్రవర్తించిన పద్ధతికి కారణమేమిటని చెప్పడం కూడా విమర్శకుని పనికాదు. ఆ విధమైన పరిశీలన నిరుపయోగమని చెప్పను. అది వేరే విధమైన పని అంటాను.

ఇప్పటికి నేను కొన్ని అంశాలను నిరూపించగలిగానని అనుకుంటాను. రచనకు పూనుకొనడానికి కారణమైన ఉద్దేశాలు, వికారాలు, ఇంకా కారణమైనవి, కాక పోయినవి లెక్కలోనికిరావు. వాటికి అతీత స్థితిని పొందడం జరుగుతుంది. రచన ఆ స్థితిలో చేసినది. అది అతని అదుపాజ్ఞలలో వుండదు. తాను తయారు చేయాలనుకున్న దానికి భిన్నంగా వుంటుంది. రచనకు ఏదో ఉద్దేశ్యం వున్నదని చూపెట్ట ప్రయత్నించే వారు, దృష్టిని రచననుండి మళ్లిస్తున్నారని చెప్పాలి, ఒకరికి ఇష్టంవున్నా, ఇష్టంలేక పోయినా ఒక వ్యక్తిని లేదనలేనట్లే, ఒకరు చూడడం ఇష్టపడనంతమాత్రాన రచనను లేదనలేరు. అతను అతనుగా వుంటాడు. వున్నాడు. అతనిని లెక్కలోకి తీసుకోవాలి. ప్రభుత్వాధికారులు జనాభాను లెక్కలో వ్రాసుకుంటారు, విమర్శకుడు రచనను గురించి వ్రాసుకుంటాడు. పుట్టిన బిడ్డ ప్రత్యేక లక్షణాలను పేర్కొంటాడు. అది మనుష్యుల బిడ్డే అని, పిల్లిపిల్ల, చేపపిల్ల కాదని, ఎవరిబిడ్డోకాదని, వాకబుచేసి ధృవపరచుకుంటాడు. దానిని ఏమిచేయాలంటే అది వేరేవిషయం.

విమర్శకుడు విచక్షణాజ్ఞానాన్ని చూపించాలి. అంటే ఇది - ఇది; అది - అదికాదు,

అని వేరుగా చూపెట్టాలి. “ఈ రచన అంటే ఇది. అది చెప్పినదేదో నేను వివరించాను. దాని అంతర్భాగాలు ఎలా పనిచేస్తున్నాయో చెప్పాను. ఇది దాని ఎక్కువ భాగం. ఇది దాని గుర్తుచేటి.” ఈ విధమైన విమర్శ ప్రత్యేకమైన వ్యాసంగము. విమర్శకుడు, విమర్శచేసేటప్పుడు తత్వజ్ఞుడు కావచ్చు. కళాపరిశీలకుడు కావచ్చు. మానసిక శాస్త్ర పేర్ల, నైతికవాది కూడా కావచ్చు. సాహితీ చరిత్రకారుడు కావచ్చును. భిన్న సాహిత్య పరిర కావచ్చును. అయితే చరిత్ర, తత్వ శాస్త్రము, విమర్శ తరువాత రావాలి. వాటి వాటివి వేరు వేరు రంగాలు. అవి ఒకటికి ఒకటి కాకూడదు.

రచన చెప్పినదానికి అంటిపెట్టుకొని, వర్ణన ఉండవలసినంత విపులంగాఉంటే, రచన అంతశక్తి స్పందనాలు గోచరమై, రచనలోని ఏకత్వము బోధపడుతుంది. దాని సంచలనము, స్వభావములు చూడటానికి తోడ్పడుతుంది. (నిర్మాణం అనటంకంటే సంచలనం అనటం మంచిదేమో)దాని ఉద్దేశము, దాని అంతరార్థము, అప్రయత్నంగా వాటి కచ్చే వెల్లడి అవుతాయి. ఏ ఒక రచనను గురించి వర్ణిస్తున్నా - అది కేవలం ఆ రచనకే అంటిపెట్టుకొని ఉండవలసినా - దాని సాంకేతికతను కూడా, నొక్కి చెప్పడం జరుగుతుంది. దానికి ఆధారమైనదీ, దానిని సమర్థించేదీ, అంటే అది అవసరమని అనేది, ఎపుడూ శాశ్వతంగా ఉండే సామాన్య మానవ ప్రవృత్తికి భిన్నంగా ఉండేటట్లు చూడటం జరుగుతుంది. దాని కదే సాటి కాబట్టి ప్రతి రచన ఒక ప్రత్యేక సృష్టి అయినా, ఇదివరకు ఎరిగినదే. ననివి

స్తుంది. రచన బాహ్యస్వరూపాన్ని మించి, దాని ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వాన్ని, సాధారణ విమర్శ వ్యక్తపరచదు. ఒక రచనను గురించి చెప్పినది, ఆ కోవకు చెందినవాటి కన్నీటికి వర్తిస్తుంది. ఈ విషయాన్ని నిరూపించటం అతి సులభం. ఒక చిత్రానికి, ఒక రచనకు సంబంధించిన వ్యాఖ్యానాన్ని తీసికొని, ఆ వ్యాఖ్యానించబడే రచన చేరు, రచయిత చేరు, ఆ రచనలో పేర్కొన్న మాటలను తీసివేసి, వేరే పేరునూ, వేరే మాటలనూ పెట్టిచూస్తే, మొదట రచనకు అతికినంత చక్కగానూ, రెండో రచనకు అతుకుతుంది. అదేవరుగమనించకుండా నేపోతుంది. ప్రధాన లక్షణాలనువదలి, అప్రధాన లక్షణాలమీద వ్యాఖ్యాత తన దృష్టిని కేంద్రీకరించటం మూలాన అస్పష్టమైన, సాధారణ సూత్రాలను పట్టుకొని ప్రేర్యాడటం జరుగుతుంది. రచనలో స్థూలంగా ఉన్న భావాలను, అది సూచించే నైతిక తాత్విక సూత్రాలను పట్టుకొని అసలు రచనను వ్యాఖ్యాత జార విడుస్తాడు. ఈ ఉద్దేశాలకు రచన చిత్రా మాత్రంగా చూడాడు. కాని, దాని నిజ స్వరూపానికి, దానిపనునలో వచ్చిన ఇతర రచనలలో సాధారణంగా కనుపడే ఉద్దేశాలకు ఈ చిత్రీకరణకు పోలిక లేదు.

దీనికి సాక్ష్యం చాలా తేలికగా దొరకుతుంది. చిత్ర లేఖనకు సంబంధించిన విమర్శను ఒకటి ఉదాహరణకు తీసుకొందాము, అందుకుగాను ఆంధ్రలోటే ఒక చిత్రాన్ని గురించి చేసిన వ్యాఖ్యానాన్ని ఇక్కడ పొందుపరుస్తున్నాను :

“వర్ణ విషయంలో పునరుక్తి దోషం అనేది రాకుండా వుండడానికి, అది మరీ

మందంగాను మరీ పల్చగాను వుండకుండా వుండడానికి చిత్రకారుడు ఎంత శ్రద్ధ, జాగ్రత్త తీసుకున్నాడో తెలుస్తుంది. ఇది చిత్రానికి సాధారణంగావుండే లోపాలు, చిత్రంలో ప్రతివస్తువు ఒక చిహ్నంగా రూపొందించబడింది. అది ప్రత్యేకంగా పేర్కొనబడి, ప్రక్కనున్నదానితో బాగా భిన్నంగా కనబడేట్లు చూపబడింది. పరిశ్రమగా చూచినా, పైకి కనబడినట్లే కనపడుతుంది. స్వరూపంలోగాని పరిమాణంలోగాని ఏ రెంటికీ సంబంధంలేదు. అనిర్వచనీయమైన, సమానస్థితిగల, వేర్వేరు స్వభావముగల విభాగములకు, వస్తుసమూహానికి గల సంబంధాన్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చేవిగా చిత్రించబడినది."

ఈ లక్షణాలుగల అనేక ఇతర చిత్రాలకు ఈ పరిశీలన ఎందుకు వర్తింపజేయకూడదు అని నేను అనుకుంటాను. ఈ వ్యాఖ్యాత మరొక చిత్రాన్ని గురించి ఇలా వ్రాశాడు :

"చిత్రంలో ప్రతి విభాగానికి ఇచ్చిన స్థానక్రమాన్నిబట్టి అది, ప్రక్కన వున్నది కలిసి నిజమైన కూర్పు తయారు అవుతుంది. ఒకటి రెండవదానిని పరిధిద్దే కోణాలమీద, వంపులమీద ఈ కూర్పు ఆధారపడివున్నది. పైకి క్రమరహితంగా కనబడే దీనికన్న, ఎక్కువగా క్రమబద్ధమైనది మరిలేదు. పరిశీలనలో అనుకోని ఆర్థం రావటం జరగదు. చెల్లాచెదురుగా పైకి కనపడేదానిలో ఒక క్రమపద్ధతి దాగివున్నది" ఇతర చిత్రాలను మనస్సులో వుంచుకొని ఈయన వ్రాయడం లేదు కదా అనిపిస్తుంది. ఈ వర్ణనలో

మాండ్రీకూనా జవాన్ వెల్డ్ గురించి చెప్పటంలేదా అని కూడా అనిపిస్తుంది... కాదు! పూగల్ మాంటిగ్నో గురించి వ్రాశారు :

నాకు ఎంతో గౌరవంవున్న ఒక ప్రముఖ విమర్శకుడు ఇలా వ్రాశాడు : "ఆయన కళ ప్రకృతికి చాలా సన్నిహితంగా వుంటుంది. అంతే కాదు. ఆయన చిత్రించిన ప్రకృతి దృశ్యాలను చూస్తే ఇంప్రెషనిస్టు ధోరణి కనపడుతుంది. హార్బరులో నౌకలు, వాటి తెరచాపలుచేసే ధ్వని వినపడుతుంది."

అసలు ఈ వ్రాసేది ఎవ్వరినీ గురించి? డూఫీని గురించా లేక ఇంప్రెషనిస్టును గురించా లేకపోతే ఇంకా అంతకుపూర్వం ఏ పెద్ద స్రష్టనైనా గురించా? ఏమీ కాదు. మానిస్కోను గురించే. ఈ విమర్శకుడు ఇలా వ్రాశాడు : "దేవతలు, మునులు, విద్యాధరులు వచ్చి క్రైస్తు శిశువును దర్శించిన రాత్రి....మంత్రముగ్ధమైన కల్పిత గాథా వాతావరణమును, తూర్పుదేశముల భోగ పరాయణత్వము" గూర్చి చెప్పినప్పుడు డిలాక్రొయొక్స్ ను గురించి కాని, ఇంకొక రినైజాన్స్ చిత్రకారుని గురించిగాని, లేక, నర్రయలిస్టు చిత్రకారుని గురించి గాని చెప్పడంలేదు. ఇది మానిస్కోను గురించే.

ఇదంతా చూస్తే చివరికి రచనను సంక్షిప్తం చేయడమో, లేక దానిని గురించి చెప్పడమో లేక, విమర్శించబడేది, చిత్రం అయితే చిత్రాన్ని, పద్యం అయితే పద్యాన్ని, నవల అయితే నవలను పూర్తిగా ప్రచురిస్తే ఉత్తమమైన పద్ధతి ఏమో అని

అనిపిస్తుంది. ఇలా రచనకు అపార్థం కలిగింద కుండా సాధ్యమయ్యే విమర్శ అనలు విమర్శ కాదు. కాని అంతమాట అనను. విమర్శ కును చిత్తశుద్ధిగల అనయవ శాస్త్రజ్ఞుడుగా వుండాలి.

మలర్యే, వాలరీల కవిత్వాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తూ థియోబాల్డ్ చెప్పినట్లు ఎద్ది మర్మకుడు రచన అంతరాధాన్ని వివరించి, విప్పి చెబుతాడు. నేనింతివరకు చెబుతూ వచ్చినట్లు సద్విమర్శకునికి, మంచి ధారణా శక్తివుంటే, ఒక రచన కొత్తదా, పాతదా అని చెప్పగలుగుతాడు. రచన కొత్తగాను, సత్యంగాను వుండాలి. సత్యం అన్నదానికి

అర్థం ఏమిటో తర్వాత చెప్పగలగవచ్చు. సత్యం అంటే శిల్పియొక్క ప్రగాఢమైన చిత్తశుద్ధికి చిహ్నం. ఒక రచన పుష్టి, పుష్కలత్వాన్ని బట్టి దాని విలువయొక్క ఎక్కువ తక్కువలు నిర్ణయం అవుతాయి. కొత్తగా వచ్చిన ఆ రచనలో చిలించబడిన ప్రపంచ స్వరూప స్వభావాలనుబట్టి కూడా నిర్ణయం అవుతుంది. అనేక రచనల అనంతరం గాని ఒక రచన రాదని మనకు తెలుసు. అంటే దానికి పరంపర అనేది వున్నదని అర్థం. అంటే అది తన తల్లిదండ్రులు బిడ్డే. తానే తన తల్లిదండ్రులు కాదు. ఒక వంశానికి చెందిన అనేక రచనలు వచ్చిన తర్వాత గాని, ఒక రచన రాదని మనకు తెలుసు.

అడవి పూపూ

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

క్రీ.శ. ౧౮౪౫ కముం నవ్వబడి పువ్వులా వాడగా నవ్వంగా ఉండేది. ఎప్పుడూ వాడని పువ్వులా నవ్వు అమె మోమును మనసలా అమె నిద్రపోతున్నా కూడా చూస్తూ మురిసి పోయేవాడు. ఆ దుఃఖం నీతి అకాశంలో చనిలి చంద మామ విరహపులా ఉండేది. హంసల్లాంటి తెల్లని బట్టలు కట్టుకొని, అపూర్వమైన వయ్యారం ఒకటోనుకొని ఒక్కొక్క అడవికి వెళ్తుంటే, గుప్పెట్లో ఇదిదీపియట్లున్న ఆ నడు మును పెట్టుకొని అమెను లనవేపు త్రిప్పుకోవడం అలవాటే. నిజం చెప్పి న్యాయంగా భవానీ చీకటి ముప్పంత చల్లగా ఉంటుందో, అమెతో కాపురం అలా ఉండేది. రాబడి ఇల్లులు త్రాచులో నరితాగుతున్నట్లు నందారం పొగించేది. జీవితం నల్లచుక్క పడు తెల్ల కాగితంలా ఉండేది.

చల్లనిగాలి, చిలికి చిలికి గాలివాన అయిపట్టు ఒకవాడు కనకరాజు జీవితం భీష్మం అయిపోయింది. వయ్యారానంగా ఉండిన నవంతం గ్రీష్మంగా మారింది. కళ్లలోని అకాశావళి నిరాశతో నిద్ర పోయాడు. సంతోషంలో క్రూరమందిన పృథ్వీ యం దుఃఖంతో చెక్కలైంది. అతను యేది నిత్యం యేది కత్యం అడుకున్నాడో అది మాయా అనత్యం అయిపోయాడు. నమం చనిపోయి అం వెలివై వానినా మెన్నా ఆ పీడనాలంటి నంపుటన జరిగిపట్టంది. తైన్యాన్ని గుటుకలు మింగి, కోకాన్ని తరించి, ఇద్దరి పాపాన్ని ప్రాణవదంగా చూసుకుంటున్నాడు. మాటాడిన పుష్పిని కోర్కొయిన అదినీ మనస్సు, మాటాడని మొగ్గలతో పరిసయాన్ని యోగ్రుతుకుంది. అందుకే కళ్ల వేడుకవచ్చే పూలతోటను తన బంగళా చుట్టూ పుష్పించు కున్నాడు.

ఒక నాటి వేకువగొర్రాముని యోదో కలగని తెలివి తెచ్చు కున్న కనకరాజు విస్మయమన నరకాని మనసును పూలతోటపై మర్చించాడు. తోటలోనికి వచ్చి సీమెంటు దిమ్మపై కూర్చు న్నాడు. వికసిస్తున్న మొగ్గలా, విచారం వదలకుండా మెదులులా ఉన్నట్లు ఉదయిస్తోంది. దిన కుటుంబంబోది వ్యక్తుల్లా, ఆ రకరకాల పూలపెళ్లలో అలసికీ నవ్విపోతం ఉంది. ఉదయ

లాసుని రక్తాశ్మంతా పీల్చేసి యెరుపుచేసిన మందారాల సాయం త్రానికల్లా ఆ రక్తాశ్మంతా తిరిగి అలసికీ అప్పచెప్పి తలలు వంచేస్తోయ్. మల్లెలు కొల్లలుగా పూసిన బంగళా చుట్టూ పెప్పెరు బల్లలాయ్. జోర్డుగా తీకరంగా పూసిన బొగడలు, ఆకుల్లో అదిగి అపూర్వమైన వాననను వెదకల్లుతున్న పరిసంగలు, యొక్కాని రోడచేసే తుమ్మలలను అవ్వదించే రంగులంగు గులాబులు, ముత్యాన్ని పొడలు వెల్తుకొని రాత్రంతా నేలమని కోసం వేరువున్న కోథివాంగిలా నవ్వు తిల్లిపూలు— పిలుస్తుంటే పేల్లి తెలుసు. వీటి అందాలు పరిసరాలు అలని మనసులో చోటు చేసుకొని ముగా బాసలతో తన దుఃఖాన్ని ఉపశమించి వెళ్తున్నాడు.

అకసంలో తోకచుక్కలా ఒక్కపారి తన దుష్పిటి తొలిపారి గేటు దగ్గరేనున్న పేరు తెలియని పూలమొక్క అక ర్పించింది. పెద్దకాడలో తెల్లగా ఒక పూపు తొలిపారి విడి పడింది. అకలితో నవ్వుబడిన తల్లితేని పిల్లలాంటి మొక్కను షికారుకు వెళ్లివచ్చాడు అందువలన క్రితం చెప్పినట్లాడు. ముప్పరి మొగ్గని దూపుతో మోటు అకులతో మున్న అడవి మొక్క అంత అందమైన పూపుతో సంగారించుకుంటుందని తను పూటించుకోలేదు. అందమైన పువ్వును చూడగానే ఆ పూలమొక్కపై అలిమనం ముంచుకోచ్చింది. గణగణా దగ్గరకెల్లి నిర్మించి చెట్టుని ఒకపారి అపొయంగా రాకపోతుంటే వేలిలో కాసీ కప్పుతో పుష్పమృత ప్రత్యక్షమైంది. ఇవ్వాళ్ల తను లేచేసరికి బెడకాసీ మందం వెక్కనే బల్లమోడుండేది. ఈ వేళ తను వేగంగా లేచిపోటం ఈమె తనకు దగ్గరగా రావటంతో పరిక్షగా చూడటం జరిగింది.

రెండేళ్ల క్రితం అసీనునింది ఇంటికి వచ్చేసరికి అకలితో చిక్కి అనవ్యంగా మున్న పిల్ల అగవడింది. ఎవరని అడక్కుం దాని కమం ఆ పిల్లగాద చెప్పింది. ఆ పిల్లకు యెవ్వరాలేట. అడుక్కుని కడుపు నింపుకుంటోంది. పని చేసుకోరా అంటే యెవరిస్తారని యెదురు ప్రశ్న వేసింది. ఆ ప్రశ్నకు సమా దానంగా కమం ఆ పిల్లని పనిపాట్లు చెయ్యడానికి పెట్టుకుంది.

అడవి పూవు

శ్రీ బలివాడ కాంతారావు

క్రమంగా భార్య కమల ముగ్ధాది పుత్రుల వాళ్ళాగ్న పచ్చంగా ఉండేది. ఎప్పుడూ వాడు పుష్పించి నున్న ఆమె మోమును నవనీల ఆమె విడచిపోవాడు కూడా చూస్తూ మురిసి పోయేవాడు. ఆ యాచనం వీరి అకాలంలో వదిలి వంద మామ విరచనపురా ఉండేది. హంసల్లాంటి తెల్లని బట్టలు కట్టుకొని, అపూర్వమైన వయ్యారం ఒకటివేసుకొని ఒక్కొక్క అడుగు వేస్తుంటే, గుప్పెట్లో ఇంటిపేయెలుగున్న ఆ వడు మును వెట్టుకొని ఆమెను కనవేపు త్రిప్పుకోవడం అలవాటే. నిజం చెప్పి వ్యాధులగా భవాన్యన చేస్తే ముప్పైంతల రెల్లగా ఉంటుందో, అలాంటి కాపురం అలా ఉండేది. రాబడి ఇచ్చురం త్రాచుతో సరితాగుతున్నట్లు సంచారం పొగించేది. జీవితం వల్లచుక్క పడని తెల్ల కాగితంలా ఉండేది.

చల్లనిగాలి, చిలికి చిలికి గాలివాన అయిపట్టు ఒకనాడు కనకరాజు జీవితం శీఘ్రం అయిపోయింది. నమ్మోహంలాగా ఉండిన వసంతం గ్రీష్మంగా మారింది. కళ్ళలోని అకాశ్యతలు నిరాశతో ఏర్పడిపోయాయి. సంతోషంతో ప్రసాదించిన పూద యం భూతంతో చెక్కలైంది. అతడు యేది నిత్యం యేది కత్యం అనుకున్నాడో అది మాయా అనత్యం అయిపోయాయి. సమయ చనిపోయి అది వెలెనై నా నిన్నా మున్నా ఆ వీధులలోంటి వంతులు పరిగిసెట్టుంది. రై న్యాన్ని గులకలు (మింగి, కోదాన్ని ధరించి, ఇద్దరి పానాన్ని (హావదంగా చూసుకుంటున్నాడు. మాటాడిన పుష్పాన్ని కోల్పోయిన అతని ముమ్మరి, మాటాడని మొగ్గలతో వరినయాన్ని యొక్కరచుకుంది. అందుకే కళ్ళ వేడుకనిచ్చే పూలతోలును తన బంగళా చుట్టూ వున్నంతా కున్నాడు.

ఒక నాటి వేకువరూమున యేదో కంపన తెలిపి తెచ్చు కున్న కనకరాజు విప్రులూను సరకాని ముమ్మరిపూలతోటన్న మల్లించాడు. తోటలోనికి వచ్చి సిమ్మంటు దిమ్మన్న కూర్చు న్నాడు. వికసించు పు మొగ్గలా, వివారం వదలాలన్న ముమ్మరి ఉన్నట్లు ఉదయిస్తోంది. తన కుటుంబంలోని వ్యక్తుల్లా, ఆ రకరకాల పూలచెట్లలో అతనికి వచ్చిపోతం ఉంది. ఉదయ

రాసుని రక్తాల్పంతా పీల్చి యెరుపుచేసిన మందరాల పాయం త్రాచికల్లా ఆ రక్తాల్పంతా తిరిగి అతనికి అప్పచెప్పి తిలల వంచేస్తోయ్. మల్లెలు కొల్లలుగా పూసి బంగళా చుట్టూ పెట్టిరం జల్లులాయ్. బొడ్డుగా శీతరంగా పూసిన బోగడలు, అకుల్లో అణగి అపూర్వమైన వానవంతు వెడజల్లుతున్న సంతోషంలా, యొమ్మిది రోదచేసే తుమ్మెదలను అహ్వనించే రంగురంగు గులాబులు, ముఖాన్ని పిడల వలకొని రాత్రంతా నలమని కోసం వేదిపున్న కోణాంగిలా నున్న రిల్లనూలు— ఏటప్పటి పేళ్లు తెలుసు. ఏటి అందాలు పరిపూలు అతని ముమ్మరి చోటు చేసుకొని ముగ్ధా భావంతో తన దుఃఖాన్ని ఉపశమించ చేస్తున్నాయ్.

అకాలంలో తోకచుక్కలా ఒక్కసారి తన దుస్థితి తొలిసారి గేటు దగ్గరేనున్న పేరు తెలియని పూమొక్క అక ద్దిందింది. పెద్దకడలో తెల్లగా ఒక పూవు తోకపరి విడి వడింది. అకాలంలో నవ్వుబడిన తల్లిలేని పిల్లలాంటి మొక్కను పికాకులకు వెల్లనమృదు అయినంత క్రితం తెచ్చినాటాడు. నువ్వుని మెలకుని రూపుతో మోటు అకులతో నున్న అదని మొక్క అంత అందమైన పూవుతో సింగారించుకుంటుందని అను పూసించుకోలేదు. అందమైన పువ్వును చూడగానే ఆ పూమొక్కపై అభిమానం ముంచుకొచ్చింది. గలగలా దగ్గులకల్లి విచ్చిని వెట్టుని ఒకసారి అపవ్యయంగా తాకబోతుంటే చేతిలో కానీ కప్పులో పువ్వున్ను ప్రత్యక్షమైంది. ఇవ్వాళ్లు తను లేవనరికి వెడచానీ ముంలం ప్రక్కనే జల్లమోలుండేది. ఈ వేళ అను వేగంగా లేచిపోయి ఈమె తనకు యొక్క రావలంతో పరిక్షగా చూడటం జరిగింది.

తెండ్రెళ్ల క్రితం అసీనునించి ఇంటికి వచ్చేసరికి అకాలంలో చిక్కి అవయ్యంగా నున్న పిల్ల అగడింది. ఎడలని అడక్కుం దానే కమల ఆ పిల్లగానీ చెప్పింది. ఆ పిల్లకు యెవ్వరాలేక. అడుక్కుని కడుపు వింపుకుంటోంది. పని చేసుకోరాదంటే యెవరిస్తారని యెదురు ప్రశ్న వేసింది. ఆ ప్రశ్నకు సమా దానంగా కమల ఆ పిల్లని పనిపెట్టు చెయ్యడానికి పెట్టుకుంది.

కమల పోయాక ఇంట్లో నది, వంట, పిల్లల కింద సేవ వున్నమ్మే చేసుకుంటోంది. భార్య ఉప్పున్నాడు, పోయినాడు, ఇంత వరకు తనలో ఆమెపై రాజకీయ మోహం ఇంక వున్నట్టు అంటే తొలి రోజు చూసిన ఆకారమే మనసులో వెళ్లాలి.

ఈ రోజు అదవి పూవు మీద చూపించిన క్రేజ్ ఆమె వేపు చూపాక కలిగింది. పోషణలో పాలు ప్రయోగమైన వాతావరణం ఆమెను అదవి మొక్కలా యేనుగు జరిగ్గంగా పెందింది. నయను ఒళ్ళంతా ప్రాకిపోయింది. ఆమె అనయవారి పిండిక చూసిన కుకరాజు మనసు ఒక్కసారి చలిందింది. కానీ శ్రాగురూ అగి అగి క్రిగంటగా అమోహపు ముడిచే చూపిడు.

ఆమె అక్కడంచి కడలాక ఆమె వెంటబడినది, ఒక పారి ఆమె కళ్ళలోకి దీక్షగా చూడాలి, ఆమె విరుచుకు పుట్టిన తాను యెన్నాళ్ళకు మళ్ళీ నవ్వ గలిగిందని— ఇలా మనసులో అవోదహంతో పాలు అక్రమణను కూడా వున్నందుకు కున్నాడు. వెక్కిరిస్తే దంతం నొమ్మలాంటి కమలలో మంత్రించిన మోహం ఉండేది కాదు. ఆమె అందం, నందస్కరణం అంతా ముప్పిరిపెంది. పిల్లల బట్టలాంటి రేఖం ఆమెది. మగవాడి చూపులను వెక్కిరిచుకుంటూ ఇందించగల జరిగిన యువ్వవాన్ని తాకానీ కోర్కె కమల ఉప్పు రోజునింటి తిరుది కోర్కెగా నిలచి పోయింది.

ఎంతో ఈ అదవిపూవు వికసిత మంటూ తోటలోని అన్ని పూలుకు దీటులున్నది. రోజుకు రోజు జరిగి అందోరు అవేతం నల్లమేఘాలు పులుసుకొని ధీకొన్నట్లు మనసులో దగులుకుంటున్నాయి. కమల పోతే మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోవని భయం మీద చెప్పకొట్టివట్టిన తెలుసుకొని అనే నిల్లయ్యాన్ని అంతా వార్తించారు. తన యేకమర్రివ్రతాన్ని కృషించారు. కమల లాంటి అపూర్వమైన స్త్రీతో కాపురం చేసే వాడు అలాంటి స్త్రీని మళ్ళీ పొందలేడన్న భావం తనలో పాటక పోయి ఉండేది. ఇప్పుడు గాలిలో పింగి రక్తం తెలుసుకుంటూ యువ్వనితో పింగి పున్నమ్మవేపు దొంగ చూపును చూపుంటే కుకరాజు మతిపోయింది.

ఈ అదవిపూవు యెంతకాలం ఇంత మహావరణం వెల్లువన ఉంటుంది ? తొలిసారి రాకుంటుంది ! ఎవరైనా వెంటివా వెంటున్నారు. ఏదో అమ్మేడ వారితో పూవు కాయవుతుంది. కాలం అందాన్ని తెలుస్తుంది. అందాన్ని మింగుతుంది. తాను పుట్టుకల మధ్యకాలం దైవ్యాన్ని కలుపుతూ ఆనందానికి విధియోగింబు జీవితంలో ఉంది మనిషి. (నల్ల). ఈ స్త్రీకృతు యెంతవరకు

రివో అర్థంలేని గౌరవం తెచ్చుకోవడం కోసం యెందుకే నడలుకోవాలి ?

కోరిక తీరిందివా, భయం వెంటుకున్నవాడు కాబట్టి ఇంట్లో వున్న పున్నమ్మకు ముట్టుకోలేక పియాడు. అప్పుడు మమమ ముట్టుతన్న ఆమె వేపు కళ్ళలో పిలుగు చూసిన కావంతో : గౌరవం చూపేవాడు. ఆమె చూపులు యెప్పుడూ మెదుకు మెదుకు మనే ముక్కల్లా ఉండేది. ముక్కలవేపు చూసి కవిత్వం అల్లుకునే ప్రయోగంలో మనసులో అమోహం అని జరిగేది. గురికొన్న రోజులు పోయాక ఆమె నడ్డిస్తోంటే కుదురుగా ముప్పిరి జేటలు తాకాలి తాకలేక నిన్ను గప్పు నిన్నితే ఇలాంటి రాలేదు. బాధపడినా ఇంకోసారి వెంటింట్లో ఒక్కరై ఉంటే దగ్గరకు వెళ్ళాలి రెండు అడుగులు వేస్తే పున్నమ్మే ఇటు నన్నూ యెదురయింది. చేటలు జేచాయి గనీ ఆమె ప్రక్కకు కదిలి పోయింది. జీవాక తోటలోనికి వచ్చి యేకాంతంగా కూర్చుని గంటల తరబడి తనకు తాను విసుక్కించు కున్నాడు. నరాల పింగా దగ్గిన జీవాక తెలిసి తెచ్చుకొని అంతా కల అనుకున్నాడు. పున్నమ్మ అనే కళ్ళ యెటలు తన కూతురిలా పెరిగింది. కవికవించినా కడలేర్చినా అనే తెలుసుకొని. "మమ్మలు చేసే పాపం మనల్నూ చూసి పూలుకుంటే, వాళ్ళ పాపంలో తమ భాగ్యుడవుతామి" మహాభారతంలో చదివాడు.

మమ్మలదుమకున్న తనే మమ్మలైతే పాపం నండి పోయింది. తెలిసికొన్న వాడు, మూర్ఖుడు చేసిన మహా పాపం కంటే తెలిస్తే వాడు, మమ్మలదు చేసిన కొద్ది పాపం మమ్మలదు పరిగణించ బడుతుంది.

ఈ రెక్కా దర్శన వివక్షణ ఇంకా మనసులో నింది తుంది పెట్టక నుండి ఆ మరునటి రోజు ఒక నంపులు జరిగింది. వేగంగా అసీమించి నెవ్వరూ. పున్నమ్మ ఇంకో ఇరుగుంటుండా ఉన్న యోగమింటో కులాసాగ నకనక నవ్వులా దోచాంతగా యెంతో నెరిచిదు ముప్పట్లు మూలాడుతోంది. ఆ మూట్లో వెలుగుచోటం వెల్లుడు. ఆ కొంటే చూపుల్లో కోరికలు చూపిడు. తిరిగి వెనుకకు వారితో కదిలి పోయాడు ఆ రాత్రి తిండి దగ్గర ఆమె వేపు చూచుకు చూపిడు. ఆ చూపుల్లో అక్రమణ, కళ్ళ, నెరవన అంతా వ్యక్త పరిచాడు. ఆమె తొగకరెడు తెలికరెడు. మూమూలంగా విసిరిట్టన్న చేసుకుంటోంది. ఏదో అందావసుకున్నాడు. ముండికిద్దా మనసుకున్నాడు. తన యేకమర్రి యేది చేసిన యేదో నల్లరథం తోను, అమాయలోనే చేయటం జరగుతుంది కానీ ఆమె రక్తకవితగా వెయ్యటం లేదని తెలిసింబుకోవటం వలన పూరు

కుప్పాడు. అసీనుకు పోయినా, ఇంట్లో ఈ పనికి యేం జరుగుతుందో వూహించుకునే వాడు. తన కమం వివరించే గదిలో పీల్చిడ్డరూ పేర్చుగా విమలమ్మంటారు తోచగానే దరించ లేక ఇంటికి వచ్చేవరికి అమె యేదో పనిపాట్లు చేసుకుంటోంది. ఎన్ని మాటలు అందామని వచ్చాడో అన్నీ దిగమింగేసాడు. ఇంకో రోజున అమె పెరటి వరందానోనే వాడితో పాలు మూటాడుతోంది. అక్కడికి వెళ్ళడం మర్యాద కాదనుకున్నా చప్పున వెళ్ళాడు. అమె నిర్దాంత పోయింది. ఏమీ మాటాడకండా కోసంగా వెలుతుం పెట్టే వచ్చేసాడు.

ఆ క్షణం నించి అమె అతని యెదుట నడటానికి జంకు తోంది. పువ్వు మీద మంచులా అమెకు దిగులు కప్పేసింది అతను ఇంట్లో ఉండగా ఇదివరకు ఉన్న చమత్కరాలు, సంతోషం లేదు. చాలు మాటుగా కదలుతోంది. కనకరాజు ఈ మార్పును నహించలేక పోయాడు. ఇదివరకు అమె నిర్లక్ష్యంగా వదిలి పెట్టిన యువ్వనం, ఎప్పుడూ చిరువచ్చుతో చెందులు తొక్కి పెడాలు, అరమరికలు లేకండా అన్నీ అమర్చి పెట్టే ఆ చమత్కరం—ఇన్నే ఇప్పుడు కదపు కాగానే అతను ఇంట్లో ఉండలేక పోయాడు.

ఎన్నాకై పీరిన కోరిక ఎలానైనా సాధించుకొనా అన్న పట్టుదల పెట్టుకుంది. తనలో ఎన్నెన్నో అలోచనలు కలిగినయ్యే ఆమెను ఒకసారి దోడో చేసేస్తే? తన కోరిక అమెతో చెప్పితే? అమె అందుకు అప్పుకుంటే? అమె తనను పెళ్ళి చేసుకోదానికి అప్పుకుంటే తనకు నంపుంట్ ఉన్న మర్యాద అంతా గంగలో కలిసిపోతుంది. “నీకూ నాకు జోడి యిలా కుదురుతుంది బాబూ, నీ కూతురులాంటి రాన్ని” అంటే తనకు జవాబు చెప్పటానికి మాటలు రావు.

అతనికి రోజుకు రోజు వికారం పెట్టుకుపోంది. తనిచా యోవనంలోనే ఉన్నాడు. తనలో ఉన్న నువ్వుతం, సంస్కారం, ఉన్నలు తేలిక తన జాత్తు, వుటుం చేసిన జంగారం లాంటి తన శరీరచ్ఛాయ, అడవి చూడగానే వంపును వండించగల తనకు మానీ పెదరికం, మోటుజనంతో నింపిన ముషిలితో పువ్వుమ్మ నంవర్కం పెట్టుకోవటం— ఈ అన మానంతో అతని పూదయం బేజారపుతోంది. ఈ విషయంలో మౌనం యింత కాంమో తనకు వరించలేదు. ఒకసారి కరో క్షణం అమెకు వినిపించేటట్లు అన్నాడు “ఈ మొగళ్ళు మోసం చేస్తారు” ఇంకోసారి “అప్పురై ఉంటావు ఇల్లు తాగిత” అన్నాడు. వేరొకసారి “ఎవరిని నేను లేచున్నాడు రానివ్వకు” అన్నాడు. అసీనుకు వెళ్ళిపోతూ తన అడివి పువ్వు

మీద రాటానికి యెన్నో తుమ్మెదలు కొట్టాడుకోవటం గమనించాడు.

అమె మనసు మెల్లగా మార్చుకున్న ప్రయత్నంతో ఒకసారి “పువ్వుమ్మా— నీవు లేకపోతే పిల్లల గది చూడు” అమె జవాబు చెప్పకండా అలాతం దించుకునే ఉంది.

“మాట్లాడవేం?”

“నే వెక్కడికి వెళ్ళిపోతాను బాబూ?”

“అయితే యెందుకులా దిగులుగా ఉంటున్నావ్?”

“నింలేదు బాబూ”

“చూడు— ఇంకా చిన్నదాంపు కాదు. మంచి చెడు తెలుసు కొని వెళుతాలి.”

పువ్వుమ్మ చప్పున కళ్ళ నీరు తెచ్చుకుంది.

“ఏదవక. నీకు కష్టం పెట్టడం నాకెప్పుడూ లేదు.”

“అమ్మగారే ఉంటే—” అంటూ ఇంక వెక్కుక్కులానే వంటింటికి వెళ్ళిపోయింది.

ఈ మాట వన్నీ అర్థాలు విస్తుంది. అమ్మగారే ఉంటే ఇలాంటి చూపులతో మీరు చచ్చు వేధించేవారా? అమ్మగారే ఉంటే వయసు వచ్చిందని వచ్చు ఎవణ్ణి యానీ పెళ్ళి చేసే వారకుడా? అమ్మగారే ఉంటే మేలా పాడయ్యే రాన్నా? అమ్మగారే ఉంటే.... ఇలా యెన్నో ప్రశ్నలూ సమాధానాలూ తోటలో గడ్డిలో కూం జడిపోయాయి. కామంతో నీకెన్న వూదయంతో అప్పుడప్పుడూ అతని వెలుగు నడు తోంది. ఆ వెలుగు కడంగానే మళ్ళీ నీకటి. అమెకు దగ్గర దగ్గర అవుతున్నాడు. మాటలు కలుపుతున్నాడు. అమెను చూసి వచ్చు తోతున్నాడు. తాకడోతున్నాడు. ఎల్లప్పుడూ అమె గురించే ఆలోచిస్తున్నాడు. అడవిపూవు వాడిపోలేదు. అతని తీవ్ర చల్లారలేదు.

ఒకనాడు రాత్రి చిన్నపిల్ల నిద్రించినంత రేచి యోడు న్నోంది. ఎందుకో చెప్పాడు. బహుశా తల్లి జిప్తేకి వచ్చిందేమో? లేక తల్లి కంట్ కనిపించిందేమో? అంతవరకు పువ్వుమ్మ గురించి ఆలోచిస్తూ నిద్రించేది కనకరాజు ప్రక్కగది వేపు వెళ్ళి తలుపు తట్టాడు. పువ్వుమ్మ చిన్న పిల్లను తుజం మీద వేసుకొని వోదారమ్మ తలుపు గడియూ దీసింది. పిల్లను తీసుకొని ఇటు అటు కదులుతూ ఒక మూల తలచింది నిల్చున్న పువ్వుమ్మనేనీ చూస్తున్నాడు. అమె తరగని శృంగారంతో ఒయ్యారంగా ఉంది. యోవనం పెంబులాగు ఘువ

ఘనమైన గుణాలతో ఉన్నది. అట్లంటే కళ్ళమేమిటా చూస్తుంటే అప్పుడప్పుడూ 'నా తాతన అమెకళ్ళ బెడద పోనయ్యే, పిల్లను అమె చేతికి అందిస్తా వోయ్యా' అమె ఆత వికే తగలకుండా అందుకుంది.

"పిల్లకు తియ్యమేమో దీనిం ఉంది నడక" అన్నాడు.

మోసంగా తల వూపింది. కాళ్ళ కట్టివేసిన అక్కడ నింది మెర్చాడకు కదిలిపోయాడు. తిరిగి వచ్చినా కనకబాకు నిర్దేశలేదు. వంపు అక్కంటా కుమ్మరిపోయింది. వయస్సు వెనుకకు వ్రేయగాం చేపింది. ఒకసారి లేచి వ్రేక్కగది వేపు వెళ్ళాడు. అద్దం తలుపుగుండా లోంగి చూసాడు. 'నాన తిరుగుతున్న పేను గారిలో పున్నమ్మ అక్కమరని విడుదలపోతోంది. పిల్లలో నిర్దేశపోతున్న బలవీన వోంతవేలా ఉంది. తను తాదినా దానిని పట్టుకోలేదు. అతను గట్టుదానిని నమ్ముద్రంలా కట్టు బాటులో ఉంటే వంపులేదు. చూపుంను అమె అవయవాలన్న అవ్వలేప్పి అతను గట్టుకలు మింగసాగాడు. రాసురాసు ఉప్పొంగి పోతున్న నమ్ముద్రంలా పుడయించింది రక్తం పింగ సాగింది. ఆ హోరు తను వివరేక పోతున్నాడు. దాని ఆకులా వడవడ వడిపోతూ తుంపు తట్టాడు. అమె చేన. నిర్దేశ భంగ

వైంది. చీర వడ్డకాని వ్రక్కకు తిరిగి వడుకుంది. 'నా బ్బ విట్టూర్ని మళ్ళి తంపు తట్టాడు.

పున్నమ్మ అక్కపారి తలెత్తి చూసింది. వ్రేకబున్న కామద్విష్టికి అలాంటి చిరునవ్వు జరివేర్చాడు. అమె గాభరా వడింది. అమె 'నెదలా కదిలాయి గానీ ఆ మాటలు అతనికి వినిపించలేదు. లేచి వచ్చిన దీనిం ఆరేసింది. అమె యెమ్మెందో అతనికి కనపడలేదు. చికటిలో అమెవైపు చూడలేని కళ్ళ అవమానంతో తనలోనికి చూపివేయ్. అమె తనను అవమానించి వండుకు దాదా దుర్బాధలు మనసులోనే అడుకున్నాడు. ఆ మరల చలీ లోక అమె నని వట్టిస్తా ననుకున్నాడు. చెప్పిపట్టు వివక పితే యెలా వచ్చిందో అలానే పంపించాని విశ్రాంతింను కున్నాడు. అమెనై పగతీర్యకావే అలోవనిలు అంతం కాకుం దానే యెలాకో అంశ్యంగా మగత విద్ర కన్నీసింది.

తలని వచ్చేవరికి కిటికీగుండా మార్చుకట్ట వడుతోంది. వ్రక్కకు చూసాడు. 'నీలిం విరాద తిడ్ కానీ లేదు. చప్పున లేచి వంట ఇంటివేపు వెళ్ళాడు. అంగటికి రాగానే గేలు తలు పులు తెరిచి ఉన్నాయ్. గట్టుదా గేలు దిగి రణి వడిచాడు. అదని పూనే కాదు మెక్కలో యెందో వంపు పిక్కావిపోయింది. మూయని గేలుకు అనుకొని రెండోపారి వగిసిన పుడయ్యాన్ని పట్టుకొని నిల్వొంద పోయాడు.

గోపీచంద్

శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం

'మొవ్వల మరకలు' పదంలో ఉపరాస వ్యక్తిత్వ వైశిష్ట్యాన్ని తర్కిస్తూనే వివాహ వ్యవస్థ వివిధాన్ని గూర్చి పూర్వగానం ప్రారంభించిన గోపీచంద్ ఆ భోగజాతి కళాంశాగ్నేతక చేసిన రెండు రచనలు : 'ప్రేమాపహతులు' 'శిథిలాంశుం' అనేవి. శిథిలమై కూలిపోతున్న నేటి వివాహ వ్యవస్థ— శిథిలాంశుం. ఆ కూలివ గోడల మధ్య 'వాగదాత' పేరులై ంగకగైత్రుల విహారము (Sexual Promiscuity) వారి వేర్వేరుగా, వరుసగా పరస్పర పరకార చట్టతప్పి సాగిస్తున్న భార్యభర్తల జంట— 'ప్రేమాపహతులు. వారిని 'ప్రేమాపహతులు' అనబడటం గోపీచంద్ లైంగిక గైత్రుల విహారము దానికే గమ్యమైన ఒక సహజ జీవన విధానం వస్తుంటే కాణాదాని మూలంవాడు. అంతటితో ఆ అలోచనకు వ్యస్తీ చెప్పి వివాహం శిథిలమైన తరువరి నెంపుంలో వచ్చే పరిణామాన్ని గూర్చి మరొకసారి ఆలోచిస్తూ, పర్యవసానం 'శిథిలాంశుం' అనే కథలో సక్తిపర్చుతాడు. ఈ కథలో సామాన్యమైన స్త్రీ పురుషుల శిథిల దాంపత్యం ఇతివృత్తం. వివాహం భగ్గుం కావటానికి మూల కారణం భార్యభర్తల వ్యక్తిత్వాల మధ్య సహజ మైన పొందిక ఏర్పడక పోవటం, అంటే అది వ్యక్తి మన ప్రత్యానికీ చెందిన సమగ్ర విషయమే, కేవలం లైంగిక ప్రవృత్తి ఉత్కృష్టానికి సంబంధించింది కాదని పీతాంబరరావు, నిర్మల సాత్రం ద్వారా తేల్చుకున్నాడు గోపీచంద్. నిర్మల శిథిలాంశుంలో భగ్గుమైన వివాహం మళ్ళీ కుట్రకుకువేటుకు అర్థికంగా సాంఘికంగా పరిస్థితులు అనుకూలించినా, నిర్మల దారి పీతాంబరరావు దారి వేరుకాక తప్పలేదు. కారణం : నిర్మలకు ఓంటరిగా జీవించటమే బాగుంటుంది. అమె వ్యక్తిత్వానికి దోహదంగా కావలసిన లోకానుభవం, చదువు, సంఘంలో సైకివచ్చే అవకాశాలు మోత్రమే, పీడికావడమే అమె లేరని పోయింది, మళ్ళీ పీతాంబరరావు మీద ఆధారపడింది కూడా.

'నాకు ఏమరికీ భార్యగా ఉండాలనే అపీక్ష లేదు. ఒకవేళ ప్రయత్నించితే ఉండలేదు కూడా.... మేమే బ్రతికితే వ్యతంత్రం రలిగనే బ్రతిక గలము. ఆ స్వాతంత్ర్యం లేక పోయినవాడు నేను మండిస్తాను. అది నా వ్యధావం.' అంటూ తన వ్యక్తిత్వాన్ని గూర్చి చెబుతుంది నిర్మల. అమెకు మరొక వ్యక్తి అంబరంకా అవసరంలేదు. పీతాంబరరావు వ్యధావం ఇండుకు భిన్నం, అతనికి మరొక వ్యక్తి అందకవారి. ఆ స్థానం 'నీనా'కు పరిపూరించి. అమెకు తమ గోముగా ప్రేమించుకువేటుకూ, 'నీర్మి లండ్రీ, పీర్మివాస్త' అంటూ జాతీ అభిమానమూ గుప్పించేటుకూ ఒక వ్యక్తి కావాలి, పీతాంబరరావు అండుకు తగిన వాడు. ఇట్లా వాళ్ళలాళ్ళ వ్యక్తిత్వాల మధ్య పొందికను ఇట్టి స్త్రీ పురుష సంబంధాల్లో ఒక నిర్మలత్వం ఏర్పడు తుందని, ఇది వైసరికమూ ధార్మికమూ కావడంతో, కృత్రిమ మైన వివాహ వ్యవస్థ శిథిలమైన పరిస్థితుల్లో కూడా ఇటు వంటి అనుబంధం ఏదో ప్రతి వ్యక్తి జీవితంలోనూ ఏర్పడక తప్పదని మారెస్తూ కథ ముగించాడు గోపీచంద్. అర్థిక, సాంఘిక తక్కువ మీద ఆధారపడినంత మేల నేటి వివాహ వ్యవస్థ కృత్రిమము, వ్యక్తిత్వాల పొందిక మీద కాక వైతిక మోత్రాల మీద ఆధారపడినంత మేల మూలము. ఈ వ్యవస్థ క్రమంగా శిథిలమౌతూ దీని స్థానంలో వైసరికమూ వైయ క్తికమూ అయిన స్త్రీ పురుష అనుబంధం సంక్లిష్టలో క్రొత్త సంఘం భవిష్యత్తుల ఏర్పడవచ్చు. కాని అండుకు మనుష్యుల్లో కొన్ని గుణాలు అవసరం. బేదార్థము, క్షేమ, రైత్యము, ముందు చూపు. ఈ గుణాలు వ్యక్తిల్లో ఇప్పుడు లేవని కాదు, అయితే ఇదివరకు ప్రపంచమే మార్గాల్లో, మనుషులని పీడి గడల్లో, ఈ గుణాలు లేక ప్రపంచం చెయ్యారి— ముఖ్యంగా లైంగిక ప్రవృత్తిలో పేర్వచ్చు, పరి ప్రత వంటి విషయాల్లో తీవ్ర భృక్కుతం మారాలి. సామాన్య

దీని పేరాబంధపులో వచ్చిన పరిణామం ఇటువంటిదే, "తప్పు చెయ్యటం కంటే, తప్పును క్షమించలేక పోవటం పెద్ద తప్పు నేను గ్రహించాను" అంటారటం. అన్తర్వచారం దృష్టిలో పెట్టుకుని వివాదా వ్యవస్థ భవిష్యత్తు గూర్చి గోపివండ్ చేసిన వాదా, అన్వేషణ, "కథితాంయం". ఇది జేర్ పిర్ సాత్ర అన్తర్వచారం తకు తెలుగు రచయిత "వార్తించిన వూరొకటి" వంటిది. పెద్ద తెలుగు రచయిత.

స్వచ్ఛమైన మానవుల్ని, అతని ద్వారా జీత వల
మార్పాల్ని అన్వేషిస్తూ, గోడవండ్ పెట్టిన ప్రభువ పితం—
నీవి అరం చేయకముం. కనుకమున, శివరాత్రి పౌర్ణమి

చక్రవర్తి వంటి పురుషుడు ఏలరం (పై) వ్యక్తిత్వం పట్ల

(Consciousness), ఈ రెండింటికీ మధ్య మోతమవుచు
 మనస్సు, మనస్సు పరిణామంలో (Evolution) కీలకంగా
 కనిపిస్తూ ఉండటంవల్లా, అరవిందులు మనస్సు పరిణామమైన
 చివరి అవస్థను గూర్చి చెబుతూ ఉండటంవల్లా, తన అవ్యేకతకు
 అన్నివిధాలా గర్వంగా అతీత మౌనానికి 'తెలవా' వున్నారనిచెబాడు
 డి.పి.ఎం. : 1 "ఈ దివ్య జీవనం తనలో ప్రవేశించిన
 అతను ప్రవేశించిన తనలో యిమూడున్నానని, జీవకోటి అంటిటి
 తోను ఒకటే అనుభూతిని గడిపాడు. అన్నిటిలోనూ తననూ
 తనలో అన్నిటినీ చూడగలుగాతాడు. అన్నిటినీ తనలో యిమూడున్న
 భువ్వ స్వకీర్తనలో తాదాత్మ్యం పొంది అర్చితులవాన్ని సాధి
 ప్పాడు.... అందరూ అతను ప్రవేశించిన తనలోను అందరూ
 తెలుసు, భువ్వ తామే ఉన్నాము" అని అనుభవించాడు. (తా. ౧
 భా. పంచామౌ. పుట. 243)

[illegible]

“శ్రీకృష్ణానామైవ మేమిదం శ్రీకృష్ణం పరమహంసం అదమః
గతా నుజాతా | అతమా శ్చైతే పిదో ఒక కారణం చెప్పుతాడు.
అదేమిటని అడగుతున్నాను.”

“రచనమొట్ట రచనయిత వ్యభావం జనమ్మవల్లం.”

"అయితిని కలెనెట్టా దస్యవూట."

"అవే బమ్మడుట."

"అంటే భవానుజ్ఞ గురించి ప్రాసంగికం భక్తులూ, వైదిక విధానంను సమర్థించేవారు పితృమంత్రాలూ, శృంగార ప్రాసాంగికం వ్యవహారాలూ అలాగే భక్తిపాదం ?"

చెప్పించుటలో విడుటలో అతివ తృప్తి మనకు కనిపిస్తున్నది.
ఉంది—తనమీద తనకే బాధ, తన స్వయంగా నిమి రిట్టు
కుండా ఆ ప్రశ్న అడుగుటలో ఏదో అర్థకల్పమూ, అమాయ
కత్వమూ ముగింపజేసే ప్రయత్నం కూడా (అది ప్రాచీన
సామూహిక రాజ్యాధికారానికి, తన పాఠశాల విద్యాపీఠానికి
కోరడానికి) దాదాపునికి విశ్లేషించడానికి వర్తకం కూడా ఉన్నాయి.
ఈ విధముగా, ఉద్దేశించే వయస్సులో కథాకథనం కొందరు
పాఠశాలలో చెప్పించుటలో మా కనిపిస్తుంది—వాళ్ళు, కేవల
మూర్ఖుని అధారించే ప్రేమ పాఠశాల! కథానాయకుణ్ణి అతివ

అన నవలను గూర్చి వింతలు తెలిస విమర్శించి వెక్కిరించు లగ్నమై ఉండటంనల్ల, మధ్యలో అగి భార్యను ప్రశ్నిస్తాడు.....

“మీరు వ్రాసింది గొప్ప గ్రంథం. తెలుగు పాదాభ్యుదయం అంటుంటే గ్రంథం యింతవరకు వెలువడలేదు. ఆ విషయం విజ్ఞులందరూ అప్పుకుంటున్నారు. ఇక సీమంతంలాంటి వాళ్ళ మాటలను మీరు తెక్కచెయ్యటం ఎందుకు చెప్పండి ?” అన్నది సుజాత.

“అది నిజమేలే. అయినా తెలుసుకోవాలి కుటూహలంగా ఉంది. ఎంత చెద్దా సీమంతం చిట్టప్పటి స్నేహితుడవుగదా.”

“మిమ్ములను గురించి అతనిలా అనకోడు.”

“ఇంతకీ ఏమన్నా డేమిటి ?”

“ఏ స్త్రీనో మనస్సులో పెట్టుకుని మీరొ గ్రంథం వ్రాశారని అన్నాడట.”

సీమంతం అప్పమాటలు భర్తకు చెప్పకూడదని నిశ్చయించుకున్నది సుజాత. ఇప్పు డీక తప్పక చెప్పింది.

కావీపు సీమంతాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూ పొసంగా కూర్చున్నాడు కేశవమూర్తి. “అంటే దేవత స్త్రీని ప్రేమించాననీ, అనుభవించానీ తదనంతరి ఆమె తిరస్కరిస్తే కోపం పెట్టలేక ఆమెను గురించి ఆ గ్రంథం వ్రాశానని అని ఉత్తేజం” అని అడిగాడు—అప్పటి కప్పుడే అతని కంఠం రుద్దం అయింది.

“అటువంటిదే” అన్నది సుజాత పీల్చేసంతవలకు తేల్చి చెయ్యటానికి ప్రయత్నిస్తూ.

“ఎంత అన్యాయం ?”

“అన్యాయమే మరి.”

“అలా అనుకోటానికి కారణం ఏం చెప్పాడు ?”

“అతని బొంద. అతను కారణం ఏమీ చెప్పలేదంటే, ఓర్పులేక అన్న మాటకు.”

“ఓర్పులేనివాడైనా నేను ఓర్పులేక అంటున్నానని అనడం గదా సుజాతా ! అతమా పైకి ఏదో ఒక కారణం చెబుతాడు. అదేమిటని అడగటమిచ్చాను.”

“రచననుబట్టి రచయిత స్వభావం కనిపిస్తువలెను.”

“అతను అలా కనిపిట్టాడవుమాట.”

“అనే అన్నాడట.”

“అంటే భగవానుణ్ణి గురించి వ్రాసినవారు భక్తులూ, వైరిక విభవంను ముద్దించేవారు పీఠిమంతలా, శృంగారం వ్రాసేవారు వ్యభిచారులూ అలాగేగా కనిపిడ్డం ?”

“పొలిడ్డురూ: ఆ దేవుణ్ణాయున్నది-నాడన యిప్పు డెందుకు ? అతని మాటలకు విలవ ఉన్నదని మెదపించ తం ఉన్నవాళ్ళు ఎవరైనా ఉంటుంటున్నారా గమనకదా ?”

“అయితే విమర్శననుబట్టి విమర్శకుని స్వభావం తెలుసుకోవచ్చుగా సుజాతా ?”

“ఎందుకు తెలుసుకోగూడదు ? అది అంట్లు తెచ్చిం కన్న మఱిది అని తెలుసుస్తే ఉందిగదా !” అన్నది సుజాత.

అనె మాటలకు కేశవమూర్తి చిరునవ్వు వచ్చాడు

ఈ సంభాషణను యింత సురీర్థంగా ఉల్లేఖించటానికి కారణం—యిందులో నవల యితివృత్తమూ, పాట్రవేషా. రచనావత్తురి, గోపీచంద్ మనస్థితి అన్ని లీలప్రాయంగా, విశ్లేషించి చూటానికి వీలుగా యిమెడఉండటమే! ఇతివృత్తమూ, కథానాయకుడైన రచయితవల్ల అతని ‘స్నేహితుల’ మిషన్ ఈర్వానూయలు, వారి కుత్సిత ప్రవర్తన. దానివల్ల అతనిలో కలిగిన భార—తపమీద తనకే జారి. వివరకు వైతికంగా, అధ్యాత్మికంగా, అర్థికంగా అతనికి విజయం చేకూరటం, ‘స్నేహితుల’ భంగపాటు.

పై సంభాషణలో కేశవమూర్తి భార్య, సీమంతం విమర్శ వల్ల గ్రంథానికి వచ్చిన లోటు తేడనీ, అతని మాటల్ని తెక్క చెయ్యటం అవసరమనీ చెబుతున్నా కేశవమూర్తి ఆ విషయాన్ని పొందిస్తాడు. ‘స్నేహితుని కుళ్ళు మాటల్ని, భార్య విప్రులంగా చెప్పటానికి నిరాకరిస్తే, తను విడమర్చి చెప్పకూని దుఃఖిస్తాడు (కంఠం రుద్దం కావటం). అన్నెన సంభాషణని పొందిస్తూ భార్యద్వారా ‘అది ఓర్పులేనితనమనీ’, ‘మెదమీద తల ఉన్నవాళ్ళెవరూ ఆ మాటలకు విలవ యివ్వరనీ’, సీమంతం స్వభావం ‘అంట్లు తెచ్చింకన్న మఱిది-అనీ’ వ్యాఖ్యానమూ మూలగా ప్రతి విమర్శా చేయిస్తాడు. అతను భార్యను అడిగేది ‘లిడింగ్’ ప్రశ్నలు (Leading Questions) —కోర్టులో లాయర్లలా. అమెనేత తను వివరించిన మాటల్ని చెప్పించటంలో విజయంలో అతని తృప్తి మనకు కనిపిస్తూనే ఉంది—తపమీద తనకే జారి, తను స్వయంగా ఏమీ తిట్టుకుండా ఆ ప్రశ్నలందటంలో ఏదో అర్కుత్యమూ, అమాయకత్వమూ ముసరించేసే ప్రయత్నం కూడా (అది పైవారి పానుభూతి రాబట్టుకోవటానికి, తన పారుభ్యం విరూపించుకోవటానికి) దాటటానికి పీల్చేకుండా వ్యక్తి:కావాలనే ఉన్నాయి! ఈ నడకలే, ఉల్లేకమే నవల మొత్తంలో కథాకథనం కొండలు పాత్రలవల చెప్పించటంలోనూ కనిపిస్తోంది—వాళ్ళు కేశవమూర్తిని అరార్చినే స్త్రీ పాత్రలు ! కథానాయకుణ్ణి అతని

'స్టేపిటెజ్జీ', వాళ్ళ స్వభావాల్ని, వంశంధాత్రి యథాతథంగా వస్తుతః చిత్రించే (Objective Portrayal) ఉద్దేశమే గోపీచంద్రకు ఉన్నట్లుంటే ముఖ్యంగా నీమంజరి మొదలైన వారి ద్వారా కూడా కథ చెప్పించి ఉండాలి. నవలలో 'స్టేపిటెజ్జీ' పాత్ర చిత్రణమూ కేవలం అక్కసు తీర్చుకునే వ్యంగ్య రచనగా (Caricature) రూపొందింది. పితే కేవలమూర్తి పాత్రను అమాయకత్వంలో ముగ్గురు స్త్రీల ఆరాధ్యదైవంగా ("నాహామేధావులు అనేది మఠాపిఠే; కరుణా మూర్తులు అనేది కన్యకామణి; పరమ లలోకులు అనే దాన్ని చేసు"—సుజాత), అరవిందుల 'అతిథి పూజవత్సం' పాత్ర టానిక్ అర్జుణ గణిగి పేర్లకా ఉప్పు వికేష వ్యక్తిగా తీర్చిదిద్దా అనుకున్న రచయిత ఉద్దేశం వెలవేరలేదు, స్పష్టార్థంగా తయారైంది.

కేవలమూర్తి పాత్రతో అనంతస్థి కలిగించే విషయాలు: 1. అతని అమాయకత్వం కృత్రువంగా, మేధావల, ఒక (Pose) గా స్ఫురిమోయడం. 2. స్టేపిటెజ్జీ అతని నైతికలో అరమరికలేని ప్రవర్తన ఎక్కడా కనిపించదు. మఠాపిఠే విషయంలో అపహేద్య నీమంజరి కుండ బ్రట్టలు కొట్టినట్లు చేసిన అవినీతికు "కేవలమూర్తి మనస్సు జూపిస్తాకాంతం అయింది ఇతరం వోళ్ళ మూయించటానికి రకరకం పెట్టుకో ఉపయోగించేవారికి ఏం చెప్పి ఏం ప్రయోజనం?" అనుకుని పూజకున్నాడట. అంతకు మించి వివరించి సమాధానమే ప్రయత్నం ఏమీ చెయ్యదు! కారణమేమిట? గ్రంథావతం చేస్తే అయి ఎంతోమీసా అతని పుస్తక పాండిత్యాన్ని కేవలమూర్తి 'పజ్జలు తిని నెట్టులు పెట్టే' పాండిత్యంగా హాసభృష్టిలోనే మాస్తాడు. అలాగే రాధామణిలో గవి, పునాళపురిలో గవి కేవలమూర్తి అరమరిక లేకుండా మాట్లాడలేడు, ప్రవర్తించలేడు. వాళ్ళ స్వభావాల్లో తనకు పోతు కలవదని తెలిసిన తర్వాత కూడా వాళ్ళలో 'స్టేపిటెజ్జీ' ఉండమకోవలంలో కేవలమూర్తి పంచితనం, 'తన భర్తం తాను విర్యుండంచే ఉద్దేశం' (ప. ప. కా. పిలువాలూ. పుట. 92) ఏమీ వ్యక్తంకాదు; వారి ముందు తన అధికార నిరూపించుకొనాలనే 'దూర' మాత్రమే స్ఫురిస్తోంది! 3. కేవలమూర్తిలో కొంతమంది గోపీచంద్ర తన పాత్ర గదామధనం, ముగింప వేర తండ్రి రామస్వామి వారిలో తన గమనించిన అమాయకత్వం 2 (ముఖ్యంగా సుజాత కథనంలో.... పుటలు 92, 93) రెండూ మిత్రమం చెయ్యటంతో, ఆ పాత్ర సహజత్వాన్ని కోల్పోయింది.

'పరమేశ్వరకాస్తి పిలువాలూ' అరవిందుల 'అతిథి మానసిక వైరివ్యాన్ని' అధివ్యక్తంచేసే నవల కావేకాదు!

ఇదవోలు పుటల్లో (228-243) అరవిందుల దర్శనాన్ని గూర్చి ఒక పాత్ర ఉపన్యాసం నవలలో విశిష్టం చెయ్యబడటం తప్పితే నవలలో యిరువ్వుతం రీత్యా పాత్రపోషణ దృష్టి వినరానివలదిన తాత్త్విక దృక్పథం అంటూ ఒకటి లేదు. 'అనమృతాని జీవయాత్ర' లో 'పాత్రవాదమూ, 'పాత్రపు మరకలు' లో అన్వితవాదమూ నిరూపించబడిన ధానం ఇక్కడ ఒకసారి త్వానకం చెప్పుకుంటే 'పిలువాలూ' పాత్ర త్వపు విలువ గోచరిస్తుంది. ఈ నవల గోపీచంద్ర వ్యంగ్య రచన. తనకు బాధ కలిగించిన వారిమీద ఆయన వివరిన అస్త్రం! తర్వాత అతని మనస్సుకు కలిగిన ఉపశమనం, కొన్ని ప్రాత బంధానుబంధి విమర్శ, ఎవరి 'వేయం' వారిదన్న స్పృహ, వ్యక్తి అంటరితనాన్ని గూర్చి వివేచన, ఆ అంటరి తనం నుంచి సమావృత దృక్పథంతో, పాథకతో, సర్వసాధన లోకంలో తాదాత్మ్యం పొందాలనే ఆకాంక్ష—యీవి నవల వ్యక్తంచేస్తున్న విషయాలు.

'పాత్రపు మరకలు' ప్రచురణ తర్వాత ఆ నవలమీద వచ్చిన అధిప్రాయాలూ విమర్శలూ గోపీచంద్రకు బాధ కలిగించబడే కాదు, తీరికలో ఎప్పుడూ లేని అంటరితనాన్ని అనుభవించేలా చేశాయి. ఆ పరిస్థితిలో ఆయన తనమీద లేని చూపుతున్న తాళి 'పిలువాలూ' లో స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. ఆ మహనీని అధిమించేందుకు ఆయన చేసిన ప్రయత్నమూ అందులోనే వ్యక్తం: "హామీద అంటరి గానీ, అందువల్ల బాధాగ్రస్తుడని పాత్రాభ్యుదేశంలోని అన్వితవాదులు అంటూఉంటారు. 'ఆ అంటరితనాన్ని అన్వితాకోలాపితే అనేక బాంధవ్యంతో మానవుడు తన్ను తాను పెనమేసుకుంటాడు. అయినప్పటికీ అతను అంటరితనం అనే భయంకర గన్ధం నుంచి తప్పకోలేక వెడతెందులూ ఉంటాడు. వెడతెందుట అతని విశ్వ శైలిమిత్రం' అని అంటారు..... అతని అంటరితనం అంటే భయం ఎందుకు? 'భయం' అంటారు అన్వితవాదానికి చెందిన పాత్రాభ్యులు. కారణం చెప్పు. 'అది మనషికి స్వభావవిధంగా వచ్చే గణం. దానికి కారణం ఏమిటి?' అన్నట్లు మాట్లాడుతారు. మానవుడు బాధపడటానికే పుట్టాడు అని లేచిపోతాడు మన వేదాంతాలు అంటరితనాన్ని విరితంగా పరిశీలించి మానవాభ్యుదయానికి అది మిత్రావననం అన్నాడు. అంటరితనం యొక్క ప్రయోజనాన్ని, అవసరాన్ని భగవద్గీత అమోఘంగా నిర్వచించింది. 'ఇతరులకు కాలి యోగంకూ పగలూ, ఇతరులకు

2. ఈ లక్షణం "ఏకటి గడులు" నవలలో కృష్ణస్వామి పాత్రలో గమనించవచ్చు.

వగల యోగులకు దాని అన్నది. పాపానికి జీవితంలో విముక్తులై చాలు (విముక్తులై) వచ్చుకంటారు. తాత్కాలిక భోగాలను పొందుతారు. అంటరితనంలో, ఏకాగ్రతలో మనస్సుని రక్షించేమార్గాలు, విశ్వంలో ఉన్న అయన సద్విమర్శించి శాశ్వత సజ్జాని కరణదానం చేసుకుంటారు... అస్త్రీతనములకు అధ్యాత్మికమైనా తక్కువ. అందుకని అంటరితనం యొక్క ప్రథమదశను, శాశ్వతదశగా భావించి వీర పాటు చేశారు...." (పుటలు 114-116) అంటరితనం అంటే భయం ఎందుకు? అంటరితనం ద్వారానే 'విశ్వంలో ఉన్న అయన' నిర్మించబడినావు నిర్మయనీక వచ్చిన గోపీచంద్ సాత్ర అస్త్రీతనాన్ని సాధ్యంను దాటి అక్షయతనము వైపు దృష్టి సారించాడు.

"తన వెయ్యటం కంటే తనను కృమించుకోవటం పెద్ద తప్పని నేమి గ్రహించాను" అన్న గోపీచంద్, స్థిరపాటు కృతకత్వాన్ని, విమర్శనా "నందిత వరమేశ్వరశాస్త్రి వీలు నామా" లో కృమించుకోవడం! కాని, ఆ నవం వ్రాడుటానే ఒక విముక్తి. కోపాపానం ఆ నవంలో కృమించటంలో మనస్సు తేలికపడుతుంది కాదు, అత్యధికమైన దుష్టమైన తన ప్రాకృత్యాన్ని దారి చూస్తున్న రక్త్యమూ తన ఒక్కడినే కాదు, తనతోడే రందరినీ కూడా అనిపించింది గోపీచంద్ కు. 'వరమేశ్వరశాస్త్రి వీలునామా' కథానందానంద్, ముగించుకో, దృష్టిమన్న అర్థం యిదే. మరణాభ్యాసం ఉన్న వరమేశ్వరశాస్త్రి వైదిక సంప్రదాయము. సంస్కృత కళా శాల పేరిట ఆయన చుట్టూ చేరిన సీమంతం మొదలైన వారు భాద్రము. కుంభం మహాతనా, పాశ్చాత్య వానరము గల కేవలమూర్తికి ఆయన అన్ని దుష్టకుండా వాళ్లు చేసే ప్రయత్నాలు విఫలమై, వరమేశ్వరశాస్త్రి కేవలమూర్తి అన వాడమిదిగా పరిమూర్తి వీలునామా వ్రాసాడు. ఇదిలా వస్తే ఉన్న సంప్రదాయం మరణించినాడు భారతదేశంలో వైదికసంప్రదాయానికి నిలబెట్టిన వాడుగా (ప్రభుత్వం చేసే) తేలు పాటించక వ్యక్తిగతమైన పాదన ద్వారా సహజ భర్తవైపు వెళుతుంటే మానవుడు అని దృష్టి! కాని యీ వర్ణం యిప్పుడే బయటపడదు! సంప్రదాయం వ్రాసే వీలునామా కాలం ఉన్న పేర్లు కవీంద్ర భద్రవరచంద్ ఉంది!

ఈ అత్యధికమైన గోపీచంద్ తన జీవితచరిత్ర అని పుచ్చించినంత మేర అంధదేశ రాజులు చరిత్ర ఒక పెద్ద నవంలో సమస్యను దృక్పథంనుంచి వ్రాడుటానికి పూను కున్నాడు. అదే "ఏకటిగదులు" అనే అనంతరం రచన.

ఈ రచన ముగిస్తుంటే యిది కూడా 'వీలునామా' లాగే, మనస్సును తేలికపడుకోవటానికి, కొన్ని ప్రతి అంధాభావ మూలకంగా పరిశీలించుకోవటానికి, తన మనస్సులోని ఏకటి గదుల్లో తేలు ప్రసారం చేసుకుంటుంటూ గోపీచంద్ (పాతం) తిరిగి ప్రయత్నంగా, పాదనగా మూలమే తీసుకుంది. పాపాభ్యసరంగా నిర్మదగింది కాదు.

అతీతమానవుడు (Superman) 'అతీత మానసిక' సైత్యమూ (Supramental Consciousness) రక్త్యంగా పాదన కుంభమించిన గోపీచంద్ పాపాభ్యసరం వుని దృష్టించిన జీవితాన్ని, అతని అర్థిక సమస్యల్ని మరచి పోలేడు. ఈ లోకంలో తన ప్రేమించిన పాపాభ్యసరం అతని స్థాయిలో అతని సమస్యలను గూర్చి చర్చిస్తూ అత్యధికపాపాన్ని, జీవితంమీద అకాంక్షని ప్రదించే సందేశాన్ని-తన కీర్తనలు సందేశంగా-గోపీచంద్ నిర్మించిన చేసిన నవల 'యమపాతం'. 'అనమర్తుని జీవయాత్ర', 'మెరుపుల మరకలు' నవలం తర్వాత నిర్మదగిన నవల 'యమపాతం'.

చేస్తున్న ఉద్యోగం, కట్టుకున్న భార్య, అనుకోకుండా పుట్టుకొచ్చిన గంపెడు పిల్లలు-యీ వలయంలో విక్కుకున్న పాపాభ్యసరం వ్రాడుతాడు. నవలలో గాన గెడ్డలా తిరుగుతున్న వ్యక్తికి అత్యధికమం, జీవితంమీద అకాంక్ష రానురాను తరుగుతుంది గాని ఏలా పెరుగుతుంది? పాపాభ్యసరంమైన జీవన విధానం ఇదియైంది, వైదిక ప్రమాణాలు ఎదిరిపోతున్నాయి, సాంఘిక-అర్థిక వ్యవస్థల్లో మార్పు వస్తుందని కొత్త జీవితం ప్రారంభమౌతుందని రోజురోజు పెంచుకున్న ఆశలు పరిచకుండానే నయమవు పైబడి మువలితనం తరుముకున్నాయి. దీనివల్ల నిర్మించుకున్న అదర్శం నిధానం ఏగటి కలంగా మారి పోతున్నాయి. జీవితం యమపాతంలా కలం చుట్టూ తిగుస్తూ ఉంటే పాపాభ్యసరం ముట్టుకున్నప్పుడు అనుభవమూ ముట్టుకున్న అవస్థలైనా అనుకుంటాడు. ఈ విప్లవానికి తేలుకోవడ మెలా? విముక్తి మార్గ మేమిటి?

"జీవితాన్ని కృత్రిమంగా విరళించి, ఏదో ఒక ముక్కను పెట్టుకొని అదే పరస్పరం అనుకోకుండా వల్ల మానవుడు ఒక ఘనీభవించిన వదర్శం అయ్యాడు తనకంటే మహదార్థంగా ముడుచుకుపోయింది తన భార్య. తా మిడ్డలా జీవితం అనే గోడకు కొట్టబడి ఎండిపోయిన రెండు పిడకలు...." ... "కట్టుకొన్న పెట్టుకు మార్పుకు వాళ్లు చాడమైనా తయారవుతున్నారు. అలా తాకుండా జీవితాన్ని ఎలావదా కొట్టేవాళ్లే వీరం దృక్పథం గడిచుకోగలుగుతున్నారు. వాళ్లు

జీవితాన్ని బహుముఖాలుగా అనుభవిస్తున్నారని. అందువల్ల బహుముఖాలుగా పరిశీలించవలసిన అవసరం కలిగి వారి దృక్పథం విశాలమవుతూ ఉంది." "నేటి మన వైతిక విలువలు వట్టి విపేక్షాత్మకత..... విపేక్ష బుద్ధితో జీవితాన్ని చూచిన ఏ వ్యక్తి విజయంకూ, విజయంకూ ఏ వ్యక్తికి విముక్తి లేదు. జీవితాన్ని బహుభంగుల అనుభవించిన వ్యక్తే సమస్తాల్ల తనకు పొందగలుగుతాడు" "దబ్బు వ్యవహారాలే, భోగాలు ములుకులైతే, ఇంధియాలు గుర్రాలైతే, మనస్సొక ముళ్ల కిరీటమైతే ఇక జీవితానికి అడవుల ఏమిటి ? విముక్తి." సంప్రదాయమనీ, వైతిక విలువనీ, అడవుననీ మానసికంగా పునీధిపండితీయు, జీవితాన్ని విశాలంకలుం ద్వారా జీవిత రహస్యం అవగతంకాదు, విముక్తి లభించదు. జీవితాన్ని యథాభావంగా అంగీకరించి అనుభవించాలి. "జీవితానికి పెద్దగా విలువవున్నాననికంటే అన్నిటికంటే జీవితాన్ని అనుభవించేవారంటే నాకు ఇష్టం. ఒక్క యిష్టమే కాదు, సమస్తం కూడాను" అంటాడు గోపీచంద్.

"పరిస్థితులు మారిపోతున్నాయి. విలువలు మారిపో తున్నాయి. జీవితం సుహృదేగా ప్రవహిస్తూ ముందుకు ఉత్తరమవుతూ ఉంది. ఆ మేరం ఒరిగిపోతే విముక్తమైన అందనందాల అనేకం బహిష్కరమయి కనులకు విశ్రాంతిని గొల్పుతున్నాయి. అవి క్రొత్తవి గనుక, బహుశా మనకు అందుకాటులో లేవు గనుక, వాటిని నిరసించడం అలవాటు ఉంది" అలా కాకుండా జీవితదృక్పథాన్ని పరిశీలనగా ఉద్ఘాటించి అవరోకిస్తూ ఉన్నామని కావాలి మానవుడు అంటాడు గోపీచంద్. మానసికంగా ఒక రకపు విలువలకు అంటిపెట్టుకొని, పరిస్థితుల ప్రభావం అనుభవించుకుంటే "అదను తొక్కవని వచ్చువచ్చుదు ఏడుస్తూ తొక్కి కాళ్ళ కడగవలసి వచ్చువచ్చుదు అంతకంటే ఏడుస్తూ కడుక్కనే" మనస్తత్వాన్ని వదిలిపెట్టుకొమ్మంటాడు గోపీచంద్. విలువలు సాపేక్షము (Relative) : "పరి మానవుడూ జీవితానికి తన పరిస్థితికి అనుకూలమైన అర్థం చెప్పతాడు." జీవితాన్ని జీవించుకుంటే ప్రభావమైన విలువ. అందుకు అనుగుణమైన విలువలు : మోక్షం, ముందుకు పోవటం, రిస్క్ (Risk) తీసుకోవటం అని పేర్కొన్నాడు గోపీచంద్.

కథానాయకుడైన నారాయణరావు అరోక్షం క్రమంగా పెంచేసిన రీతిగా రూపొందుతుంది. కాని, గతంలో చెక తెచ్చుకునే కత్తి తనలో ఉందా ? అని వందేహిస్తాడు.

అలాగే కొనసాగే అరుంధతి సమాధాన మిస్తుంది : "ఎందుకు కాదు నాన్నా ? కడగడంకాదు కాళ్ళు ఎప్పుడైనా కడగవచ్చు. కాటికి కాళ్ళు చాచుకున్న వాళ్ళ కూడా కడగవచ్చు.... "పరిస్థితుల ప్రభావం" అంటున్నారు గాని మానవుడు పెరిగిన కొద్దీ పరిస్థితుల ప్రభావం క్షీణిస్తుంది మన వందేహంలో ఏదో లోపం ఉంది, దీటికి మాటికి పరిస్థితులను సాక్షుగా, దానిగా చాచుకుంటున్నామేమో నవ్వొస్తూ ఉంది నాకు." అలాగే భార్య రాజమ్మ అంటుంది : "నా మనస్సుకి ఒక కొత్త పదక మ్మొస్తూ ఉంది. ఆ పదకను అందుకోగలిగితే ఎవ్వరికీ ఇబ్బంది ఉండదు అనిపిస్తూ ఉంది. పదక తప్పి మరం బాధుడు తున్నాం గాని, వివాహం బాధపడవలసిన అవసరం ఈవారు నాకేమీ కనపడటంలేదు. మనకంటే బీటవాళ్ళూ, ధురభ్యులు వంటుమా ఎంతమంది లేరు ? వాళ్ళకు లేని లేదని మనకు ఎందుకు ఉందా ? ఎవరి బ్రతుకు వారిది. ఒకరిలో పొల్పు కని వ్యధ పడటం ఎందుకు ? మనం చూడగలగాలే గాని ఏ పదకలో ఉన్న మాధుర్యం ఆ పదకలో ఉంది. అదగు తప్ప కుండా పడతే సరే." ఇదే గోపీచంద్ వందేహం.

సాహిత్య వ్యవసాయమూ, సత్యాన్వేషణమూ జీవితంలో ఒకటైన తరుణం గోపీచంద్. అయిన దృక్పథం 'హేతు వాదపు' గట్టు ప్రామాణిక విశ్లేషణ 'అతిత మానసిక వైతన్య' సాగరంగా రూపొందింది. సమాచార భావ సంబంధం 'హేతువాదానికి, అన్వేషణవాదానికి సాహిత్యంలో చక్కని రూపు రేఖలు దిద్దిన శ్రావణ గోపీచంద్. తద్వారా తెలుగు సవల క్రొత్తరాలులు తొక్కటం జరిగింది. సామెతలన్నీ, జాతి పురుషోత్తమం, సాహిత్యంలో వ్యక్తమయినా మూడింటి దృష్టితో గోపీచంద్ దృక్పథం ఒక క్రమ పరిణామానికి లోనై సమన్వయ స్థితి నమగ్రతమూ సాధించింది. సవ్యతను అవేక్షించటం జీవ ఉత్తరమని గోపీచంద్ ప్రగతి విశ్వాసం. "మృటి కప్పుడు ప్రమాదాలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చువచ్చుడే కదా మానవుడు క్రొత్త క్రొత్త విషయాలను కనిపెట్టేది. మానవునిలో ఉన్న పుణ్యశక్తి విజృంభించేది. మానవుడు దేవుడయ్యేది.... భౌతికజీవితం మానసిక జీవితాధిపత్యం కలిగిగా మాత్రమే వ్యవహరించాలి మానసిక జీవితం మాత్రమే శక్తులనూ, మాత్రమే విలువలనూ తెచ్చిపెడుతుంది ఈ స్థితిలో మానవుడు ఏ పరిస్థితుల్లోనైనా, ఏ ప్రభావంలోనైనా తన వ్యక్తిత్వాన్ని కాపాడుకోగలుగుతాడు. అన్ని ప్రభావానూ, అన్ని పరిస్థితులనూ తనలోనే పొందగలుగుతాడు. దివ్య జీవనాన్ని సృష్టించ గలుగుతాడు." గోపీచంద్ విశిష్టతగా విశ్వాసానికి అతివైతన పుణాత్మక దృక్పథాన్ని అందుకున్నాడు.

నువ్వు లేవు నీ పాట వుంది

శ్రీ బాలగంగాధర తిలక్

నువ్వు లేవు నీ పాట వుంది. ఇంటిముందు జాకామల్లై తీగల్లో అల్లుకొని లాంతరు నన్నని వెలుతురులో క్రమ్ముకొని నా గుండెల్లో చుట్టుకొని గాలిలో ఆకాశంలో నక్షత్రం చివరి మెరుపులో దాక్కుని నీరసంగా నిజంగా వుంది. బాలిగా హాయిగా వినపడుతూ వుంది. శిశిరవసంతాల మధ్యవచ్చే మార్పుని గుర్తుకి తెస్తోంది. యిన్నేళ్ళ తర్వాత వేడిగాలి చల్లదనానికి తిరిగే ఒకానొక గ్రీష్మ దివసావసాన సమయాన దాదామీద సిగ్గిలిన సోగ కళ్ళతో మల్లెపూల వాల్చడతో నువ్వు పాడినపాట నా గుండెల దగ్గర నిడబడుతూ ఏదో కొత్తభావంలో చెప్పి

ఒక అందమైన రహస్యం విప్పి పరువానికి వస్తూన్న నా వయస్సులో చటుక్కున పరిమళపు తుపానుల్ని రేపి మహారాజ్యాల సొందర్యాన్ని చూపి నమ్ముద్రపు కెరటాలబలంతో మధ్యగా మానంగా ఉన్న ద్వీపాల్ని ఊపి

ప్రపంచం యొక్క అవధుల్ని దూరంగా సాచి నన్ను దిగంతాలకి విసిరేసినవేళ.

ఇజాలూ రాజకీయాలూ వాదాలూ హత్యలూ యుద్ధాలూ ఇంకా యిటువంటి చెత్తా చెదారం మనస్సులలో పేరుకొక ముందు పండిన మొగలి పొత్తివంటి పరిమళం గల ప్రారంభయావనపు నిండైన ఆరోగ్యపు వాకిళ్ళ ముందు విసిరిన నందివర్ధనం పువ్వుల మధ్య నువ్వు నేనూ కూర్చొని అలాగ ఒకర్నొకరు చూసుకుంటూ

ఆకాశానికీ భూమికీ మధ్యపడిన చిరుచీకటి పలకమీద రేడియమ్ అక్షరాల్ని ప్రవాసుకుంటూ

కాలాన్ని కదలకుండా నిలబెట్టి కమ్మని ఊహల పూలతోటల మధ్య పరుగులెత్తి సాహసపు మంచు కొండల అంధుల మీద స్కేటింగ్ చేసి

అకలుషితమైన యావనోల్పకాంతో బలంతో అమాయకత్వంతో ఆనాశల ఆశల మేలు చాందినీలు కట్టి

నీనా సామీప్యమే స్వర్గంగా, స్వర్గంగా ప్రపంతిగా జీవిత పరమార్థంగా ఎంచి

నలుపు చారలు లేని తెల్లని సూర్యకాంతివడిన పాలరాతిగమ్మలా ప్రతిఫలించి

ఏ వాడిలో నా తల పెట్టుకొని అభ్యంగనా విష్కృత త్వదీయ వినీల శిరోజ తమ స్పష్టమైనదాలు పొంగి నీ బుజాలుదాటి నా ముఖాన్ని కప్పి ఒక్కటే ఒక్క స్వప్నాన్ని కంటూన్న వేళ చంద్రికాన్నపిత సంగీతాన్ని వింటున్న వేళ

ఆకుపచ్చని భూమికి గిరులకి ఝరులకి నమస్త నృప్తికి ఒకే ఒక అర్థం కనుక్కున్న వేళ

నీ పాట హాయిగా గాలిలో తేలి మునిమాపు జేగురులతో కలసి దిక్కులను చుట్టి నీ మృదు చలాంగు భిచ్చవిలో కరగి నా వొంటిని నిమిరి నన్ను నిర్మిద నిద్రలో పడవేసి నీ ఎర్రని పెదాలునా నొసటి మీద అనిందపు నెలవంకల్ని చిత్రించి నన్ను మంత్రించిన ఆ రోజులింక

రావు యిప్పుడు నువ్వు లేవు నీ పాట వుంది నాలోపల లోపల్లోపల

ఆరిన కుంపటిలా రగులుతూన్న ఒకే ఒక స్మృత్యగ్ని కణంలాగ క్రమక్రమ జరారు జాగ్రత్తమైన వయస్సనే పాడింటి మూలగడిలో కుండీలో యింకా వాడకుండా నిల్చిన పువ్వుల గుత్తిలాగ

గడుసుదనం మోసం పరుపూ ప్రతిష్టలనే గాడిదల మీద బ్రతుకు పాతబట్టల మూటల్ని వేసి తోలుతూన్న వేళ

నా ఏడుపు నాకు తప్ప లోకానికి వినిపించనివేళ

నే కూరుకు పోతూన్న చాతకానితనపు వానాకాలపు బురదమధ్య

నీ పాట ఒక్కటే నిజంలాగ నిర్మలమైన గాలిలాగ నిశ్శబ్ద నదీతీరాన్ని పలకరించే శుక్తి గత మాత్రికం లాగ

ఇంటిముందు జాకామల్లై తీగల్లో అల్లుకోని లాంతరు వెలుతుల్లో క్రమ్ముకొని నా గుండెల్లో చుట్టుకొని గాలిలో ఆకాశంలో నక్షత్రం చివరి మెరుపులో దాక్కుని నీరవంగా నిజంగా వుంది జాలిగా హాయిగా వినబడుతూ వుంది

శిశిరవసంతాల మధ్య వచ్చే విచిత్ర మధురమైన మార్పుని గుర్తుకి తెస్తోంది. యిన్నేళ్ళ తర్వాత....

గురజాడకు మార్గదర్శి వే మ న

శ్రీ నూతలపాటి గంగాధరం

తనకు గురజాడ అప్పారావుగారి మార్గదర్శకుని వ్యాసంలో వైలేవేమి, ఉపవ్యాసంలో వైలేవేమి—శ్రీ శ్రీ రావే స్వయంగా అనేకచోట్లా చెప్పుకున్నాడు.

శ్రీ శ్రీ—కవితావరణంలో వద్యం పాఠకోశ్లో, సంస్కృత సమాసాల మేల్మేలుగుతోనే అడుగుపెట్టాడు, ప్రవృత్తంలో. 'ప్రవృత్త' అనే ప్రథమ కవితాసంపుటి—పూరిపాక చుట్టూ అకాకాష్టంబే ప్రహరీగోడ బలంగా నిర్మించుకున్నాడు. దాని కూర్పుని చుట్టూ చూస్తే ప్రహరీ అప్పు మలేమీ కాన రాకుండా పోయింది. గారి లేకుండా ఉక్కిరిబిక్కిరి అయ్యాడు.

ఆ సమయంలో గురజాడ పాశ్చాత్యునించాడు. కవితా దీధా ఎల్లా నిర్మించుకోవాలి? గురజాడవద్ద అందనాలు లేవు కున్నాడు. 'ఎఱుంగే నవ్వు దోక భీకర మహా'గ్ర, పడి విషమీత మృత్యురూపిణిగి వీవు?'—అని అండకుండా ఎక్కడో ఎగిరి పోతూ అప్పు జీవ్యులోనే—'వేమి పైతం ప్రపంచాన్నికీ సమీధ నొక్కటి అపాకాదా' నవీ, 'గుణమంతా నిండి విగలాగు గ్రమ్మి—అపూర్వ వందమి జ్యోత్స్న బయ్యెట్టు నవ్వు'—అని పాటి మానవుడుగా భూమియై నిండుని అన్నాడు.

'అమలోదాత మనీష వే సురయూకాన్య ప్రాణీ బాలిండు ల్లిమనం బాగుండ' నవీ మిడిమిడి జ్ఞానంతో చెప్పుకున్న తిక్కవై, జ్ఞానవృద్ధుడైన ఏమ్మలు 'నా వేర్వేరు భంగిరె పిప్పి వరణీయుడ నయ్యడ భక్తకోటి' నవీ చల్లగా చారుకున్నట్టు—శ్రీ శ్రీ కూడా కవిత్య తత్వం క్లుప్తంగా ఎరిగిన ఏమ్మలు నిర్వీచన బంధాన్ని వదులుకుని, నివర్ణ రమణీయానికి మోక రిల్లాడు.

ఏడానికి శ్రీశ్రీ గురజాడ మార్గదర్శి అయినా, సంస్కృత సమాసములమీదా, శబ్ద చిత్రాలమీదా మోత వదులుకోలేక పోయాడు శ్రీ శ్రీ. 'శ్రీ శ్రీ కవిత్యంలో శబ్దం

కాలాని ఉంటుంది. ఒకదానిపేరు వృత్తసుప్రసము. ఈ వృత్తసుప్రసము యొక్క ప్రాణభవే శ్రీ శ్రీ కవిత్యంలోని మొంటి పొగ్గు. అంత్యప్రస గూడా ఒక శబ్దాలంతరం.'—అని విశ్వ నాథగారి నూలులు. 'మనీష కఃలాయం'—'ఘనోపశ్చికం'—'బాధానర్పణ్యులు' వంటి రూపకాలా, 'ప్రదీప్తీతా ప్రవాళ మారా ప్రవచనతా' అని అగి అగి లోగదాలా, 'జాతి జాతి నిర్వాతపాత సంఘాలజీ తువై, కాలేశతవై' అని శాంత మీద మంటి గుండ్రాళ్లు తొగ్గించిపట్టు తకాలాను తొగ్గించడం వంటిది మిక్కిలుంటా కనిపిస్తాయి, శ్రీ శ్రీ కవిత్యంలో.

విధాయిపులు శ్మికానా రయ్యాయి. వ్యాకరణాల సంత శ్మయ్యాయి. చందమృ సర్వ పరివ్యంగం అయింది. కానీ, చందమృకు ముఖ్యం—అయి ! అంటే ఘర్భురవార్య సర్వత మైన శబ్దముల నడక. అది శ్రీ శ్రీ కవిత్యంలో కావలసినంత ఉంది. భావ లీనతతోపాలు ఈ రయి మిలితవైలే శ్మిక చందమృతో నిమిత్త మెందుకు ? రామరూపభూషణుని తర్వాత అంతటి శబ్దచిత్రాలు నిర్మించడంలో వైపుత్యం కనిపించిన వాళ్ళలో శ్రీ శ్రీ ఒక్కడని చెప్పిరి. ఆ శబ్దచిత్రాలు భావ లీన తకు అనుగుణ్యంగా పరగోరడమే శ్రీ శ్రీ కలందో ఉన్న అత్యున్నతమైన శ్మికానా వైవిధ్యం. రఘుణీయమైన శబ్దాలా, సమాసాలా అంటే శ్రీరాధునికి ప్రాణం. వాటిని వదులుకోలేదు. 'గమి కర్మకృత నైకీ వృత'—'సంకల్పంశయ గోప రోదర' అనే మహావార శబ్దకల్పనలు రెండూ సంస్కృతంలో ఒకే తొగ్గంలోవైనవార, వాటిమీద మోతచేత—ఒక్క సమాసానికి ఒక్క మలేదాపు కర్మరెట్టి అలాగే ఆ సమాసాన్ని రెండుచోటి రించాడు. రెండు రేఖలు సంస్కృతశబ్దాలంటే ఎంత ప్రాణం వదులుతారో దీనివల్ల వ్యక్తమవుతోంది.

శ్రీ శ్రీ కవిత్యంలోని వైవిధ్యాన్ని అతర్వాత అనేకమంది అనుకరించడానికి ప్రయత్నించారు. కానీ, శ్రీ శ్రీ అంతటి ప్రతి

భను కవలరచనలూ అలాట. ఎంతోమంది యువ కవులూ ఆకర్షించిన శ్రీ శ్రీ మార్గదర్శి గురజాడ. 'దేశమంటే మట్టి కావోయ్, దేశమంటే మనుషులతోయ్' వంటి వేదవాక్కులను వెలికిన మహనీయుడు, గురజాడకు మార్గదర్శి—ఎవరు? అదే యీ వ్యాసంయొక్క ఉద్దేశం.

వేమన్నయొక్క కవితామందిర కవాలాను పెట్టుకుని తోవరికి అడుగు పెట్టడంతే—గురజాడ మనస్సు ప్రక్కకు తొంగింది అయితే మనస్తాంబాదు. 'గాంధీజీ అహింసా సిద్ధాంతానికి బుద్ధు డెలా ప్రతినిధిలకు వేదాద్' అప్పారావుగారి కవితారీతులకు వేమన అలావే పాటలు చేకూరవడంలో అతియోక్తి లేదు.' వేమనలోని గుణాలు గురజాడలో అనేకం ఆచూకూర్చి చిట్టు కనిపిస్తాయి.

'ఒకే ఒక్క రంధ్రములో' వేమన్న తన సందేశాన్ని పిసింది కాదు. అలాగే గురజాడ కూడా 'మంత్యాగారం'లో తన భావాన్ని పిసి ప్రసారం చేశాడు. ('పుర్రడికొమ్మ పూర్తిమూ' రంధ్రము మాత్రం ఈ పామాగ్య మాత్రానికి అనాదంగా విలసిల్లింది.) అటువంటి రంధ్రమును వ్యయంగా వ్యష్టిచేత పోయినా వేమన్న దానిని తన సొంతం చేసుకున్నట్లే, గురజాడ కూడా తానుకద జీవితంలో ఒదిగిఉన్న మంత్యాగారాన్ని తనది చేసుకున్నాడు—అని వేమన్నకీ, గురజాడకీ గల భావ్యా పామ్యాన్ని మాత్రం శ్రీ శ్రీ వివరించాడు.

గడచిన ఆంధ్రపాఠస్యతంలో పాఠ (ప్రవర్త) ఇతి పుస్తాన్ని వెంకటం, పాండిత్య బలంలో గర్భ బంధ చిత్ర అటు కవిత్వంలా 'పిల్లు' రీతియడం, లేనిపోని పూహించి వర్ణించడం, వృత్త శిలాను తమ ఇష్టం వచ్చినట్లు తాగడం తన్ను అనుభవాలను మురింపజేసే శక్తివంతమైన రచనలూ, వంశం కుళ్ళను కడిగివేసే బలమైన రచనలూ, పండితులకే గాక ప్రజాపామ్యానికి గూడా పనికివచ్చే చావ ప్రేత రచనలూ—నీ రకపోవడం మొట్టమొదట కనుగొన్న వాడు, వేమన్న.

అంతకుముందు తెలుగులో కొంతమంది ప్రతిభావంతులైన కవులు సంప్రదాయాలను వదలలేక పూర్వ కావ్య రక్తా మూత్రాలకు కట్టుబడి 'పాఠ చింతికాయ వచ్చేదీ' వంటి ప్రవర్త ఇతిపుస్తాన్ని వీక్షించి కావ్యం నిర్మించినా, ఆ కథ అందరికీ తెలిసినదే అయినా, అందులోని పాత్రలయందు అక్కడక్కడా మెరుపుల్లాగా తలకుక్కుమని మెరిసే—కవి యొక్క వీర్యం అనుభవాలు మూత్రమే పితకులను వట్టే విరిచేవి. కావ్యకలోని ఈ రహస్యాన్ని వేమన్న వెలికిబట్టాడు.

ఇతివృత్తమే ప్రధానం కాదు. అనుభవాలు మేలివి వాటి కాళ్ళమీద నిలబడి ప్రకాశించగలవని—పోయి గాథా నవతరి

వెల్లా, అమరకవితల్లా, తెలుగులోని అనేక కవిత్వాల, (ప్రాభుడు మొదలైన మహాకవుల చాటువులల్లా—తెలుసు కున్నాడు, వేమన్న! అందువల్లే తన కవితాకృషిని లేపాని కాస్త తేనానాన్ని రుట్టలేక. మధురమైన దిన్న అటవెంది భాదముని వీక్షించాడు. తన దేశ సంచారంలో తన్ను ఏ అనుభవం కలిగిస్తే దానిమీద ఒక పద్యం, ఏ విషయం ఆకర్షిస్తే దానిమీద ఒక పద్యం చెప్పేటటులా పోయాడు. అతని కవిత్య మంతా ఇలాగే పోగింది. అందుకని వేమన్నకు—కట్టు మంచివా రన్నట్లు, కావ్యకల్పణ కాస్త్రం కొంతల ప్రకారం కల్పించి విర్మించిన కవిత్యం కాదు, వేమనది. అందుకే ప్రతి పండితుడ్ని, పామరుడ్ని కూడా వట్టే విలసేస్తుంది, అతని పద్యం. అనుభవాల కంఠ ప్రాబల్యం ఉంది. 'గీతాంజలి' కూడా అనుభవాలను కదిలించేదే! విత్య జీవితంలోని అనుభవాల పందిరికి కవి వ్యధియం పుంకించి వికసించిన మల్లెపూదాళి—'గీతాంజలి'! పండిత్యం దానిముందు పనిచెయ్యదు.

వేమన్నలోని ఈ రహస్యాన్ని గురజాడ క్లుప్తంగా పరిశీలించాడు. అమోఘ అంటాడు 'పుస్తకంబులలోని మాటలు వివరించుచు ననుభవముల తత్త్వ మెరుగ' (వాసేరి గూడా ఒక కవిత్యమేనా అని ఈనడించుకుంటాడు, గురజాడ.

అపహింసావ్యం మంచి సుదులను, జాలీయాలను, లోక క్షులను ఏరుకోవడం వేమన్న, పాల్కురికి సోమనాథుని దగ్గర చేర్చుకున్నాడు. దేశ రచనా, ప్రజాపామ్యామూ శివకవుల మార్గం. 'గద్య వేద్యాది ప్రబంధ, పూరిత సంగ్రహిత భూయిష్ట, రచన, మామగా నర్వ పామావ్యంబు గానె, జానె తెనుగు విశేష ప్రసన్నతకు' నానావామై, నర్వ పామావ్యమని ఎరిగినవాళ్ళ శివకవులు. వాళ్ళ మార్గం పట్టిడు వేమన్న. అందుకే—'శివకవులకు, నవకవులకు, శివభక్తికి తత్త్వమునకు ఇలాగే పేయర చేసా' అన్నాడు.

తర్వాత 'అలరి యలరి తునియలు గావల సందించిన విధంబు' నదాంబు నద్యాలో పిడిగడం తిక్కన్న దగ్గర వేర్పాడు. ఈ విద్యలో వేమన్న అలరేరించాడు.

'దేనులందు నొక్క దానిన మాటకు కాదంటు బలకు క్షణము బట్టు

దాని విలువ దీయ భాతం దిగవలె' అని అంటాడు వేమన్న. తాను ఒక నదాన్ని నద్యంలో ప్రయోగించాడంటే—ఎతలో పిడిగిన మోడక్కలాగా నూనిక్కులకూ కాంతి విరజిమ్ముచుండిందే!

'పాఠవద్ద మాట' అని తిక్కన్న అంటే, దాన్నే 'పుస్తకంబులలోని మాట' అని గురజాడ అంటాడు. విధులుపులలో

గురజాడకు మార్గదర్శి వేమన

చిల్లబంగా ఉండే పెదాళకల్లా, చిత్తం జననమూహం వాటిని మీది కలలాడే ముందు సామగ్రిని గుర్తించాడు వేమన. అలా మండి ఆ పెద్దను అక్కసించాడు, గురజాడ!

వేమన చిన్ని చిన్ని మాటలతో, రమ్యమైన జాతీయంలో గుండె తోటలను తవ్వ పోస్తాడు. మాటలు— చిత్తం మనం వ్యవహరించే అంబునా, చాలి ఉత్కృష్టతను ఎరిగి గంభీర అర్థాన్ని ఇచ్చేటట్లు వాక్యంలో పొదిగి, చాలికి ఎప్పుడూ మనం ఎరుగని వింత సోయగాన్ని చేకూర్చి అఖండశిల్పాన్ని సాధించడం మహాకవి లక్షణంలో— ఒకటి!

ఆ లక్షణం తిక్కన తిక్కన వేమనలో మునుకొట్ట వచ్చియు కానవస్తుంది. గురజాడ దాన్ని గ్రహించాడు. భారతీయతెద్దిగారు ఈ విషయాన్నే అంటారు. 'ప్రాచీన కవుల్లో తిక్కన, వేమన ఈ (శిల్ప) రచనా పద్ధతికి ఒక్క అంటుంటు. గురజాడవారు వారిచే ఒకవడిగా తీసుకుని పై చెప్పగా వాడుకమాటలను కూర్చి వారికి మించిన భక్త్య తో సాధించారు.

నవ్వులు దగ్గర నుంచి వచ్చిన ప్రాచీనాంధ్ర కవులంతా ఏదో ఒక రాజస్థానంలో ఉండినవారే! అందువల్ల తమ స్వంత అభిరుచులు, అభిప్రాయాలు ఎంత బలవత్తయ్యెనన్నా ఆరుకుతెలుపుకోసం చాలికి వస్త్రీ చెప్పకుని, రాజం అభి రుచుల మేరకు—కావ్యాలు చెప్పారు. అత్యంతానికి కాక, జన సామాన్యానికి కాక ప్రభువు మెప్పుకోసం, రాజస్థానపు అధికర వండిలకు మెప్పుకోసమే కవిత్వ మల్లారు, వాళ్లు. ఈ రాజ స్థానపు సంకల్పమిండి బయటపడ్డవారు పోతన్న ఆ తర్వాత వేమన! పోతన్న ప్రధానంగా అత్యంతానికికోసం, కైవల్యం కోసం కవిత్వాన్ని చెప్పాడు. వేమన అత్యంతానినీ, ప్రజాభ్యు దయాన్నీ రెంటిని ప్రధానంగా ఉంచుకొన్నాడు.

వేమన ఒకరి మెప్పుకోసం కవిత్వాన్ని చెప్పలేదు. అందువల్లే అతను ఏది చెప్పడమొన్నా కుండ బద్దలు కొట్టినట్లు చెప్పారు. ఈ స్వేచ్ఛాగుణం గురజాడలో అచ్చు గుర్తింట్లు కనిపిస్తుంది. విజయనగర పరిస్థితుల్లో ఉన్నా గురజాడ, మెప్పవాటికేం కోసం లేన ఆదర్శాలకు వస్త్రీ చెప్పుకోలేదు. ప్రజోద్ధయమే అతని ధ్యేయం. దాన్ని ముందుకు తీసుకు వెళ్లడానికి పర్య త్కూలూ ఉపయోగించాడు. 'నాది ప్రజోద్ధయం. ఎవని పంపునీ పరచడానికోసం దాన్ని పడలకో లేను' అని ధీమాగా పలికాడంటే—, విజయనగరం మహారాజా వారి అంతరంగిక కార్యదర్శి అనవసరమ మాటలేనా, ఇది!

ఇదెవయ్యా తాదాత్మ్యరంతంలో గాంధీ మొదలగువారు అంటుదానికన ముందరాదని సూచించారు. కానీ, అది చేటికి

అన్నిచోట్లా అమలులోకి రాకుండా ఉంది. ఈ విషయాల్ని వేమన పదిపేడవ శతాబ్దిలోనే చెప్పాడు.

'మా లక్ష్యం టనురును మఱి చిల్ల మునిగి మాం కర్మచేర మోదాయె'

చేర తెలియలేరా? ఈ పర పరిపూర్ణ అని.

జరగడోయే విషయాను ముందుగానే చెప్పడం మహా కవులకు తెల్లిన విషయం.

'కవి, తత్త్వవేత్త తమ కాలం కంటే ముందు ఉంటారు' అని 'మాటా మంటి' లో అన్న గురజాడ మాటలు వేమనను దాగ 'వైదీ' చేసిన తర్వాత అన్నవేమి వా అది ప్రాయం. వేమనలో కవి, తత్త్వవేత్త ఇద్దరూ సమ పిళ్లలో ఇందిఉన్నారు.

'మరిన చేమల మాల తనురును'

మరినతల కథిక కూముల' వెం వనంగటం తప్పని అన్న గురజాడ మాటలు పై వేమన పద్యానికి ప్రతి లింబాలుగా ఉన్నాయి.

వేమన వ్యవహారంలోని సదాను స్వీకరించి వానికి గ్రాంతికా ముద్ర వేసాడు. గురజాడ వ్యావహారికభాషను అలాగే వాడుకున్నాడు. వేమన పద్యంలో మొదట హాస్యం కనబడుతుంది. ఆ వెంటే దాణంలాగా 'విమర్శ' తరుముకొని మృదయానికి మూటిగా వచ్చి వాలుకుంటుంది. గురజాడ పంథులలోని కుళ్లును ఇండికల్లో మూటిగా చెప్పేస్తాడు. వాడుకలోనూ, వ్యాసంలోనూ వ్యంగ్యంలోనీ విశిష్ట విమర్శ ఉంటుంది. విమర్శకు హాస్యాన్ని పూజెట్టి భేదిమాత్రలా అందించే సాహిత్య పద్ధతికి— వేమన్న అయ్యడు.

గురజాడలో నవల తొడిగిన ప్రతి గుణమూ వేమనలో చేరు తప్పినదే! గురజాడ అంతటి భూభావి వేమన అనుసారా? అని అక్కర్లేనే వెళ్లలేడు. ఎంత బలవంతుడైనా, ఎన్ని మంచి ఆయుధాలున్నా దాలేమి అదని పదిదాండ్లలో చిక్కుకున్నవానికి ఏ దిక్కున వెడితే తన ఉత్తత గమ్యస్థానం చేరకగోడో మూడుప్రాయంగావైనా తెలిస్తే గదా—తన వైచిత్ర్యంలో దారి చిల్లకుని వెళ్లడానికి!

గాంధీ తన దారిని ముట్టుచి బోధల్లో వెదుక్కున్నాడు. గురజాడ వేమన్నలో వెదుక్కున్నాడు. మహాత్ముల కర్మమే— అది! మంచి వెక్కుడున్నా గ్రహించి—తాము దానికి వెనుగులు దిట్టతూ లోకానికి ఆదర్శప్రాయు లవుతారు.

గురజాడ మునీషియుడు, మహా వేదాని, మహాకవి! అందువల్లే మంచి వెక్కుడున్నా స్వీకరించబానికి జంకలేదు.

'అంకిండుండుని వనరా దవ' అనే వ్యాసంలో ఈ విషయమే చెబుతాడు. 'ప్రకృతిమధ్యవాని మూల వేల్పుకొను నేర్పులు నను మనకు లేదాయెను. ఇకనె నను మనలో బుద్ధిమంతులు బంగళిభాష వేర్వే దానం మందిని తెనుగునకు కూర్చురగాక !' అని. ఒకరికి చెప్పినవాడు తమ అవరించకుండా ఉంటాడా ? తా మనువరించేదా ఒకరికి వోధిస్తారు, మహా విషయం ! వేమనలో తన మాతృభి ప్తిరీతిరెంచుకొన్న పదవ 'కథావస్తువు' ఎల్లాంటిదై ఉందో Words worth ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. తన ఇండికల్లోని కథానాంకులంతా ఏ రాజకుమారిలో, అప్పరనలో కారు. సుదృఢ తరగతి జాతికి చెందినవారే !

జాతిని మేల్కొల్పడానికి సాహిత్యంకన్న సుపాత్రమైన సాధనం మహాకవి లేదు. వేమన్న, గురజాడల కిద్దరికీ సాహిత్యం సాధనం మాత్రమే ! వాళ్ళ బుద్ధి అంతా ప్రజాద్యమం, జాతిని మేల్కొల్పడం.

ఇద్దరూ వాస్తవికతావాదులు, మానవతావాదులు, కర్మ యోగులు !

ఒక భవనం నిర్మించాలంటే మొదట అంచనా ప్రకారం పునాది (Foundation) వేస్తాము. ఏమైతే అంటే కను కూలంగా వోడూ కట్టుతాము. అపైన ఏమెంటు పూత పూయటం, వివిధ రంగులతో నేర్పిలు గూడా పిలిస్తాము.

అల్లాగే కవి కూడా కావ్యనిర్మాణాన్ని అటువలె పూర్వం వస్తువును ఎప్పుకుంటాడు. అవేమైతే భావాన్ని కూర్చుకుంటాడు. అపైన నిమగ్నంగా వాస్తవికత. అంటే ఇక్కడ భావమూ, నిమగ్నా వేరువేరుగా విభజించడానికి వీలేదు. అవ్యవ్యాప్తతాదు. ప్రకృతికి, సరమాత్మకీ ఎల్లాంటి సంబంధ మున్నదో-భావానికి, నిమగ్నకీ గూడా అల్లాంటి సంబంధమే ఉందన్నారు, పెద్దలు.

కావ్యానికి-వస్తువు, మేడకు పునాది వంటిది. అంటే పునాది ఎంత బాగా, బలంగా ఉంటే మేడ కూడా అంత బలంగా ఉంటుందని కథ అర్థం !

ఇక్కడ ఒక ప్రశ్న అదగవచ్చు. 'వస్తువు, కావ్యం యొక్క ముఖ్యంగాలలో ఒకటి అంటున్నావురా !' (ప్రచీన కావ్యాలలో అంటే వస్తువు ఉంది. ఆధునికమైన ఇందకావ్యాలనే చిన్న చిన్న ఇండికల్లో కేవలం భావోద్వేగకవ్యం తప్ప వస్తువు ఎక్కడ ఉంది ?)-అని. ఈ ప్రశ్న ప్రకారం అదు అకులతోనే కాదు, వేమన కవిత్వంలో గూడా వస్తువు లేదనే విచారి. కానీ, వారిలో గూడా వస్తువు ఉందనే అంటున్నాను.

పాదకము, కర్పితము, మిశ్రము, చారిత్రికము' అనుభవము-అని వస్తువు అంటున్న విధములు.

అదృగ వత్తురలు పుట్టు రత్నములునీ, కేవల కల్పనా కథలు కృత్రిమ రత్నములునీ, సర్వవి కల్పనా విభాషాసహ పూర్వ వృత్తములు సావధాన జాతి కల్పమునీ రామరాజ యుగముడు తర్కించి-వనకు 'మిత్రభాగ' ఉన్నాయి. మైనదని లేర్పాడు. ఇది మూడు శతాబ్దాల వెనుకటి అతి ప్రాయం. ప్రస్తుత వర్తమానాంకం 'అనుభవం'. శబ్దతర ములు సున్నున్నాయి. కావున అనుభవాన్ని గూర్చి వర్ణించు కుండాము.

'అనుభవం' అంటే నిత్య జీవితంలో టున్డించే ఒక నోక వనస్య కావచ్చు, అనుభూతి కావచ్చు. మరేదైనా కావచ్చు. ఆ అనుభవాన్ని స్వీకరించి దానిని భావభరితంగా కావ్యం అర్థమే సూత్రకవ్యం.

మరలా ఆ 'అనుభవం' తెండువిధము లవుతుంది. (1) మానసికము, (2) తార్కికము.

(1) 'మానసిక'-మంటే మనస్సు (అర్థ) లో మాత్రమే అనుభవం సాధ్యమైన ఒక నోక పాత్రికామూలి. ఇందులో మిక్కుటంగా నిరూపము, భక్తి మొదలైన చిత్త కోష్ఠ, పాదవస్థల అధ్యాత్మికానుభూతుల విషయమే ఉంటుంది. (వేయనీ(వేయం-జీవాత్మ సరమాత్మక సంబంధమైనది. దీన్నే 'భావ కవిత్వం' అంటారు.

(2) 'తార్కిక మి'-అంటే సాహిత్యలో కూడుకొన్న వస్తువర్తనము. అనగా, కేవలం అనుభవానుభూతి అంటున్నాం కాక 'మైంటిఫిక' గా రుజువుచేయడానికి వీలేవది. ఇంకా చెప్పంటే-కొందరికి గాక అందరికీ అనుభవంలో వచ్చే అన్ని విధములైన సాహిత్య జీవన వనస్యలు. దీన్నే 'అభ్యుదయ' కవిత్వం అంటారు.

అనుభవం గూడా ఒక కవితావస్తువేనా అని కొందరు ప్రశ్నించవచ్చు. అనుభవం కవితావస్తువు కాదంటే గురజాడది కవిత్వం కాదు. శ్రీ శ్రీది కవిత్వం కాదు. ఇంతెందుకు వేమనది కూడా కవిత్వం కాదు. ఈ వనసే మౌఖికం మన పూర్వం శతకాలలోను-కవిత్వం లేదనే చెప్పిరి. ఇంకా వోదీర్ బహు మతి పందిన 'గీతాంజలి' గని, కలిదాసు తర్కానివాని (పండి గానిన కృష్ణాశ్రమి కవిత్వంగాని-ఇలాగే అనుభవజ్ఞులైన చాలామంది మహాకవుల కవిత్వమంతా పై ప్రశ్నకు బలి అయిపో తుంది.

ఇంతమంది కవుల్ని ఒక్కసారిగా ఏ ఒక్కరూ కొట్టి పారెయ్యలేరు కాబట్టి అనుభవం గూడా ఒక కవితావస్తువే నని అంగీకరించి తీరవలసిందే !

'గొడ్డుటాపు పితుకకుండ నొసోయిన

పాతి నీధు పండ్లు రాదనివు' ఇందులో వస్తువు లేదంటారా? ఉప్పుది. ఎల్లాంటి వస్తువు? నిత్యం మనం చూస్తున్న, చేస్తున్న అనుభవంలోనిది. ఇందులోని భావాన్ని విడమరచి చెప్పడానికి ఏ అక్షరం కాస్తాంతకుగనీ, పుంఃటువులకు గనీ శక్తి రాదు. నిత్య జీవితానికి చిర్యణం, ఈ భావం. దీని లోని రోతులు త్రవ్వాలంటే అనుభవమే మూలం.

'మొదల నడమినుచి మునులేడి చెప్పంటె

రామచంద్రు కంటె రసికుడేడి?' అని—అవతార పురుషుడైన శ్రీరామచంద్రుని మీదికి తన భావం ఎవరూ, కవి! ఈ రెండు పాదాలలోని భావం వంశపూర్ణంగా ఆర్థం కావాలంటే రామాయణం కథ పూర్తిగా తెలిసిఉండాలి. 'పై పద్యంలో వస్తువు లేదనేవాళ్లు! ఈ పద్యంలో గూడా లేదనే చెప్పాలి. 'పై పద్యానికి జీవితంలోని ఒక పంపుటన ప్రమాణమైతే, ఈ పద్యానికి రామాయణంలోని ఒక పుట్టుం ప్రమాణ మవుతుంది.

ఈ పద్యంలోని విషయం రామాయణంలోగదైనా 'పాలపు తొంగువేళ బుట్ట లిట్లందురా' అని సమర్థన వరంగా అనుభవంలో చేశమంచి చెబుతాడు. ఇక్కడ అనుభవమే ప్రధానంకానీ, రామాయణం కాదు. అనుభవాన్ని చెప్పడం కోసం, అందుకే తెలిపిఉన్న ప్రసిద్ధ ఇతివృత్తాన్ని సామ్యంగా తీసుకోవడం చేస్తున్నారని ఒక అంశాలు!

'సాహిత్యంయొక్క ప్రయోజనం అనందాన్నివ్వడమే కదా! కనీ, ఏనీ ఎరుగని లోకాత్మర విషయాలను సాహిత్యంలో న్నట్టిస్తే అనందమివ్వంది. కానీ—నిత్యం మనం చూస్తున్న, చేస్తున్న విషయాలే మరలా సాహిత్యంలో లెట్టిస్తే ఎందు అనందిస్తారు? జీవన సమస్యలో వేగలేక విసిగిపోయిపోతే కదా కావ్యాన్ని చేయాలిరావూ. అక్కడ ఇవే సమస్యలు ఎదు రైతే—మరి చిత్రాత్మకుండా ఉంటుందా?' అనే ప్రశ్న కంగవచ్చు.

అనంద మివ్వటమే సాహిత్య ప్రయోజనమనే విషయంలో చిత్రపత్రి ఏమీలేదు. 'అనుభవం' సాహిత్యంలో అనంద మివ్వడనే కదా—ప్రశ్న! ఇస్తుందనే అంటాను. ఎట్లా— అంటారా?

ప్రకృతిదృశ్యాన్ని మనం నిత్యం చూస్తూనే ఉన్నాము కానీ, దాన్ని గొప్ప చిత్రకారుడు పజీవంగా చిత్రిస్తే—నిజంగా చూసేదానికన్నా చిత్రంలో మరింత అనందిస్తున్నాము. కారణ మేమిటి? రసాన్నిదవకి 'అలోకిం' ముఖ్యం అని తేలింది,

దీనివల్ల! నిత్యం మనం చూస్తున్న మేడమీది దాదారాని— పూలతీగ, తీగపట్టు రంగురంగుల పూలుగుత్తులూ, ఆ గుత్తుం మట్టు రాగాలతీమూ (ఇవిమన ప్రపంచాలూ— 'అలోకిం.' ఎన్నో అటంకాలున్నాయి, ఇక్కడ. దగ్గరికి వెడితే తుమ్మెడలు కుట్టుతాయనే భయమూ, పొయంకాలానికల్లా ఇంత అందమైన పూవులన్నీ వాడిపోతాయి కదా—అనే బెంగ ఉండనే ఉంటుంది. అదే తీగ, పూలూ, తుమ్మెడలూ చిత్రంలో అయితే 'అలోకిం' గా రూపు దాల్చిస్తాయి. చిత్రంలోని తుమ్మెడలకు కుట్టు గుణంగానీ, పూలకు వాడే గుణం కానీ లేదుకదా!

'వస్త్రవ' సాహిత్యం కూడా వద్య: పర నిర్వృతి నిస్తుందనే విషయంలో ఇప్పుడు సందేహమేమీ లేదు. 'ప్రచీన కవిత్వం గూడా ఇల్లాంటి అనందమే ఇస్తుందికదా! మరి (ప్రచీన కవిత్వానికన్నా అధునిక కవిత్వంలో ఉన్న గొప్ప ఏమిటి?'—గొప్ప ఏమిటంటే దానికన్నా దీనిలో ఉత్కృష్టమైన మరొక ప్రయోజనం ఉంది. ఏమిటంటారా?

అధునిక సాహిత్యంలో వేటి సాంఘిక సమస్యలను చిత్రించడంవల్ల 'కవి: క్రాంతిదర్శి' కావున—సమస్యలను చిత్రించేటప్పుడు సమస్య: (షిర్కరానికి మార్గాలు గూడా చెప్పక పోదు. కావున, వస్త్రవ సాహిత్యం అనందాన్నివ్వడమే కాక సమస్య పరిష్కారానికి గూడా మార్గం చూపుతోంది.

ఇంతదూరం ఎందుకు చెప్పాలి వచ్చిందంటే, గురజాడ సాహిత్యం ఈ జాతికి చెందిందే! గురజాడ బృష్టి ఈ ఒక సాహిత్యరంగానికే పరిమితం చెయ్యబడింది కాదు. ఆయనకు అధిరూచి, అధినివేశం లేని విషయమంటూ ఏదీ లేదు. అలా అధిరూచి, అధినివేశం గలిగిన సముదాయంలో సాహిత్యం ఒక అంగం మాత్రమే! గురజాడ చరిత్ర పరిశోధనలందు చేదోడుగా, వాదోడుగా ఉండి, వారి వ్యక్తిత్వావ్వేరిగిన మల్లం పల్లి సోమశేఖరశర్మగారు—అతనిని గురించి ఇలా అంటున్నారు. 'శ్రీ గురజాడ అప్పారావుగారు శిల్ప, చిత్రకళలో, పంగీత సాహిత్య నాట్యములలో అధిమానముతో అధిరూచి అధినివేశము కలవారు. ఈ రంగములం దాయన అనక్తి ఎవరము సాహిత్యంమీదనే ఆయనకు ప్రత్యేకానక్తి ఉన్నప్పటికీ ఆయన తన బృష్టిని దానికి పరిమితం చెయ్యలేదు.'

గురజాడ సాహిత్యాన్ని వేటానటంలో రెండు ప్రయోజన నాను అలింపాడు. (1) జాతిని నిర్వహించే చెయ్యడం, (2) వ్యవహారికభాషను కావ్యభాషగా చేయటం.

'కన్ను కానవి వస్తుతత్వము' ను గూర్చి పూహించి వ్రాయడం అంటే గురజాడకు గిట్టుదు. కానీ, (ప్రచీనాంధ్ర

సాహిత్యమంతా ఈ దృష్టిలోనే కాలం గడిచింది. వాస్తవికత చెప్పింది. అనుభవం చెప్పింది. సమకాలీన సాంఘిక సమస్యలను సాహిత్యంలో ప్రతిఫలించజేయాలి. ఆ సమస్యలకు సరిష్కార మార్గం చూపాలి. ఇదే సాహిత్యం. జాతని ముందుకు పది పంచవేల సాహిత్యంయొక్క ప్రయోజనం—అది విశ్వసించాడు గురజాడ.

అన్నింటికన్నా ఆయన చెప్పడంమొకటి ప్రధాన విషయం— 'యెల్లా లోకము వక్కయిల్లె, వల్లభేదము తెల్లకల్లె, 'తేం వెలుగది ప్రేమబంధము, దేవుడూ కురియూ' అనేదే!

ఇదే దృష్టిలోనే ఇంతకుముందే వేమన్న సాహిత్యంలో వెల్లువలాల్లా వాటిఉన్నాడు. వేమన్న దృష్టికీ, తన దృష్టికీ చాలా సామ్యం ఉన్నట్లు గుర్తించాడు గురజాడ! అయినా— వేమన్న తన భావాను సామాన్య ప్రజాసౌఖ్య వ్యవస్థలలో వాలుదానికి ఏ పద్ధతి అవలంబించాడనే విషయాన్ని గూర్చి గురజాడ బాగా పరిశీలించాడు.

ఆ పరిశీలనలో వేమనలోని రహస్యాన్ని గురజాడ ఇలా అర్థం చేసుకున్నాడు.

సంస్కృత పుత్రాలనే గుత్తకు తెచ్చుకుని, మరింత క్లిష్టపరిచాడను వానికి తగిలించి, ఆ భుజమ్మలోనే కోరగా కావ్య రచనలు సాగుతున్న—ఆ కాలంలో వేమన వాటి కోరిక పోకడన భావాల కమకూరింగా ఉండే చిన్ని జాతి భుజమ్మని స్వీకరించాడు. అంటే, ప్రజా భావాలకానికి బలపైచ భుజమ్మ పనికి రాదని నిర్ణయించాడు.

సంస్కృత ప్రయోగాలు తమ కవిత్యంలో ఉంటేనే కవి—అనే మూఢ సమ్మతం ఆనాడు ఆంగ్లలేషన్లో నయ దిక్కులా బాగా వ్యాపించిఉంది. అందుకే ఆనాటి తెలుగు కవులు పద్యమంతా ఒక్కసంస్కృత సమానంతో వింపే, చివర ఒక తెలుగు ప్రత్యయంలో దానికి తెలుగు పద్యమనే ముద్రవేసేవారు. తమ పాండిత్యాన్నితా ఇలాగే పద్య పార ద్యానికి, అంతాకా భావాలకానికే వెచ్చించేవారు. ఎంత సంస్కృత పద జటా సమాన గుంధనంతో పద్యం చెబుతే అంత బొప్పి కవిగా ఆనాటి పండిత మూక భావించేది. నిర్దిష్టమైన సమాసాల కంపతో నిండిన కవిత్యం సామాన్య ప్రజాసౌఖ్య పనికి రాదనుకున్నాడు వేమన్న. వెంటనే తన తటాన్ని అనేపు వింది మరోవేపుకి మళ్లించాడు.

పాటపాఠలో పాసుకుని తాగుతాము. భావం, భాష అధికంగా చేసుకుని ఆపందిస్తాం. పాత్ర తేలిగ్గా ఉంటే బాలుడు గూఢా మంథంగా పాట తాగ గలుగుతాడు. భాష

సులభమైనదైతే పాండిత్యంలో బాండ్ల నవాడు గూఢ భావాన్ని అంటుకో గలుగుతాడు. పాట ఎంత మంచిదైతే శరీరానికి అంత క్రీష్ణం. కాని పాత్ర బరువైనదైతే ప్రయోజనం మరేమీ కా ప్రయోజనం ఉందా?—అనుకున్నాడు వేమన్న.

మనముకు ఇంపితం కూర్చేటందుకు పాత్ర నాణాకంగా కూడా ఉండాలి. అందుకని మృదువైన భాషలో లలితమూ, మనోహరత్యమూ చూపించాడు.

'కుండ కుంభమన్న, కొండ పర్వతమన్న

ఉప్పు లజలమన్న పోకటిగారి!

భాష తిట్లు వేరు పరతత్వ మొక్కటే' అంటాడు వేమన్న.

ఇక్కడ పరతత్వమంటే రసమని అర్థం. 'అహో వంద న! అహోవారి రసా!' అని కదా రసజ్ఞుల ఉవాచ. సంస్కృతమే భాష అని ఉట్టి గట్టుకుని పూర్వే పండిత ప్రజాం దులవిూద తిరుగులేని కొండ ముక—ఇది! 'తీయ తీయవైన తెలుగు భాష'లో గూడ సంస్కృత భాషలోకంటే మిన్నగా రసాన్ని ప్రతిపాదించవచ్చు—వేమన్న అభిమతం. అందులోనూ తన భావాను సామాన్య ప్రజాసౌఖ్య అందివ్వాలనేదే ఆటని గాకొలిపాన. కావున భాష బరువైనదికాక తేలికగా లలితంగా, వ్యవహారిక దగ్గరగా ఉండేదిగా ఉండాలి—అని నిర్ణయించు కున్నాడు. అందువల్లే పితృ వ్యవహారంలోని తాటియూలా, లోకోక్తులూ సందర్భాలింతగా, రమ్యంగా అడుగడుగునా ప్రయోగిస్తాడు.

'వెంటే తెల్లు మందు పరికిన మెచ్చగనీ, 'పంట చేరు విదని పరిగ వేరినయల్లు' అని మానవ దౌర్భత్యాన్ని ఎత్తి చూపి—'బుద్ధి తెచ్చాడు గ్రుద్దితే వేమయూ' అని పద్ధిత్యము—'తాడు వ్రొక్కి పాము దలనిన వంజనూ' వని చిత్త ప్రాంతిని తెల్పడము—'వానరాకడ మరి ప్రాణము పోకడ' అని మితృకు అమితృతో చెప్పడము—'నంది మరద మెచ్చు పట్టిరు మెచ్చువా?' అని సీత ప్రవృత్తి తెల్పి చూప డము—'వొగ్గు పాం గడుగ పోవునా వైద్యం' అని పితృం చాలు డమునంటిని విమర్శించగా ప్రయోగించి—ఎక్కడి కక్కడే గడ్డపారతో భూమిలో పోతుకుపోయిన ముల్లపాదము కల తిందివేస్తాడు.

మన జేబులోని కత్తినితీసి మన శరీరంలోని కురు వును కోసి ఎత్తేసినట్లు—మనం నిత్యం వాడుకునే మూర్ఖుల లోనే మన కుళ్ళను కడిగి వేస్తాడు. మూఢ భమ్మికాలను ఎత్తి చూపించి, పరిహసించి—తమవిక్రు కలిగిస్తాడు వేమన్న!

ఒక్కొక్కప్పుడు అనిపిస్తుంది—ఇంతటి చాతుర్యం, ప్రతిభ కలిగిన కవి మరి ఏ కాలంలోనూ ఉండడు, ఉండజేడని!

అతడు గైకొన్న ఉపమానాలూ, ఉదాహరణప్రాయమైనవి, విశ్వ జీవితానికి ఎంత దగ్గరైనా గమనిస్తే వేమన్న విశిష్టతన్నీ ఎంతటిదోకదా అని మనకు అబ్బురం కలిగించకుండా పోదు.

'కుండ చిల్లివడిన గుడ్డ దోవడం, గడ్డివేయ పోట్ల గొడ్డు కొమ్మూడించడం, పుట్టలోన చెడలు, కుక్కతోక, మేడిపండు, కాకి—కోకిల, చెంది—చందనం, ఉప్పు—కప్పురం, కంచు—కనకం, కొండ—అట్టమూ' వంటివే!

ఇంతవరకు తేలిందేమిటంటే—గురజాడ వేమనూచి ఈ పరిశీలనలో నాలుగు విషయాలు గుర్తించాడు. (1) ప్రజా భావాలకు ప్రయోజనా పాపాత్యానికి—సంస్కృత పుస్తకాలంటి ఇంపైన ఫంట్లను పనికిరాదు. (2) భాష—విశ్వ వ్యావహారిక మదిలై ఉండాలి. (3) ఉపమానాలూ, ఉదాహరణలూ విశ్వ జీవితానికి దగ్గరై ఉండాలి. (4) వ్యవహారంలో ఉన్న జాతీయాలూ, లోకోత్పలూ సందర్భవితంగా ఉపయోగించుకోవాలి. (ఇవి కవి భావాలు పాఠకులకు ఇట్లు అందించేస్తే ఉండాలి)

ఈ విషయాలను గురజాడ గ్రహించాడు. గ్రహించి అనుసరించాడు. అనుసరించి వేమన్నకంటే గూడా ఫంట్లను విషయంలోనూ, భాష విషయంలోనూ మరి అడుగు ముందుకు వేశాడు.

వేమన్న కావ్యంలో దొడ్డుతున్న తేలిక ఫంట్లను స్వీకరిస్తే, గురజాడ ప్రజా పుటయూర్లో దాగిఉన్న జానపద పాపాత్యంలోని ఒక విధమైన మాత్రా ఫంట్లను స్వీకరించి దానికి 'ముత్యావరణం' అనే పేరు పెట్టాడు. 'ఒక జాతి పార్శ్వ గజాలయొక్క నడక ముత్యాల నదార్ల రెప్పలకు నేను వ్రాయుతున్నా' అని చెప్పుకున్నాడు గురజాడ. కానీ వేమన్న యొక్క అటు వెండి పోగులు ముత్యాల నదార్ల చాలచోట్ల వచ్చి చోటు చేసుకున్నాయి. (అటు వెండిలోని రెండు, నాలుగు పాదాలలోని మాత్రలకు ముత్యావరణంలోని పాదాలకు ఒక మాత్రయే లేదా)

రెండో విషయం. వేమన్న వ్యావహారిక భాషకు గ్రాంథికతా ముద్రవేసి ప్రయోగించాడని అన్నాను. గురజాడ నాలుకలోనూ, వ్యాసంలోనూ, కథానీకంలోనూ వ్యావహారిక భాషను అల్లాగే ఉపయోగించాడు. కానీ, పాఠాభిరుచిగా ముత్యావరణంలో మాత్రం వేమన్నలాగ వ్యావహారికానికి గ్రాంథికతా ముద్ర వేశాడు. 'పూర్ణమృ'—'మణిమంజు' మొదలైన ఖండికలో మాత్రం వ్యావహారికమే ఎక్కువగా చోటు చేసుకుంది.

ఇట్లా వ్యావహారిక పదాంతో కూడిన ఈ భాషకు గురజాడ 'తేటైన మాటలు' అని చెప్పుకున్నాడు. వ్యావ

హారికానికి గ్రాంథికతా ముద్రవేయటం గూడా అతని మేల్పైన 'క్రోత్త పాతల మేలు కలయుక'లో ఒక భాగమే ము నా అభిప్రాయం.

గిడుగు రామమూర్తివంతులగారి పాపాత్యంపల్లె గురజాడకి వ్యావహారికమీద ఇంత అలమైన అభిమానం ఏర్పడి ఉండవచ్చునని నా అభిప్రాయం. ఈ భాష ఉద్యమంలో గిడుగువారికి గురజాడ కుడిభుజంగా నిలిచాడు. ఆ ఉద్యమం అనిదిగానే భావించి నాలుకా మొదలైన చాటిలో అచ్చు వ్యావహారికాన్నే ఉపయోగించి, వ్యావహారిక భాష కూడా కావ్యానికి ఉపకరమైందని, దానితోనే కావ్యనిలంబి లెక్కపెట్టి, రసాన్ని పోషించవచ్చునని అవధాని పూర్వకంగా రచిత రోకానికి పత్యాన్ని చాటాడు.

కవిత్వంలో వ్యవత, ఉపదేశాలమీదే ఈ భృష్టి కేంద్రీక రింపబడిమిట్లు కనిపిస్తాడు గురజాడ. భావంలోనూ, భాషలోనూ వ్యవత సాధించాడు. ఉపదేశమే చాలా ఉద్బుధంగా కనిపిస్తుంది. అందువల్లే అతని ఖండికలలో ఎక్కడి కక్కడే ఉపదేశ వాక్యాలు కథా కథనం గూడా మరచిపోయి—టూపిని తొలుతుకునివేస్తే వెదురు మొట్టల్లా చాలా తీవ్రంగా పెల్లెడికి వచ్చేస్తాయి. భాషలో వ్యవతతోనూ వ్యావహారికాన్నింటి స్వీకరించాడుగానీ, కవిత్వ విషయంలో అతని భాష ఎల్లా ఉంటుందంటే—ఎంత ఈత వచ్చిన మొనగలైతా ప్రవాహంలో టూకి ఎదురీడినట్లుా పసిపాప తప్పుడుగుల్లాగూ ఉంటుంది.

ఇంకాకు కారణమేమిటంటే—గురజాడ భాషయొక్క అయువునట్లు పూర్వగా ఎరక్కపోవడం—ఒకటి! క్రొత్త పాతల మేళవించి ఎక్కువగా లోక్కని ఒక నూతన పదాడు దాల్చియుడం— మరొకటి!!

ఇకపోతే మూడో విషయం. ఎంత అలంకారాలను దూరంగా వివరయ్యాడనుకున్నా—కవిత్వం కాబట్టి వై పనికాల్సిన ఉపమాద్యులకారాలు అప్రయత్నంగా వచ్చి చోటు చేసుకుంటూనే ఉంటాయి. ఎంత వ్యవత సాధించాలనుకున్నా 'కలువం కన్నుల', 'మఃఖ కలంఘ', 'మోము చండు రుడు'వంటి ప్రచీత పాంప్రదయాలమాత్రం దొడ్లదం మానలేదు, గురజాడ కవిత్వంలో. 'ముందు చూపే ప్రధానంగా కలిగిన మీలో ఇదేమిటి అనశ్చరితగా ఈ హాసకమాపు?' అని ప్రశ్నిస్తే—'క్రోత్త పాతల' యందు 'పాత' అంటే ఇదే—నీ మహాధానం చెప్పుచు—గురజాడ.

గురజాడ ఉపమానాలలో ముఖ్యం వంద్రుడూ, కల వలే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంటాయి. ఇవి ప్రచీత కవిత్వానికి గూడా పడితట్లునంటేనే అయినా, విశ్వం మనం చూస్తున్నారేకా! కాబట్టి అనుభవ పరిధిని దాటిన పదాలనికి ఏర్లేదు.

'వంద్రులీత మనధ్యాంత పంచయమున, కథయ మొనగి వేడి భరణను వెమును దవననుక వేసికొంది తరుణి మొగము వంద్రుల గైకొనమి తిదియ పొక్తి గది' అని ఒకరూ, అలంక 'దేవియ నాని మొలక గట్టి, శర్మలా

దీనిమూలములను మరచిపోయి, భావనాదు విత్త మొందున పైదు వెలసె, రథ విలాసము పూర్వది పెదవి పెదవి అని మరచి, 'ప్రథమ పుట కూడ వివిధ పాద్యమున నిగిడి యున్నది కట్టు పాక నిర్మలక, యధిక భవం పుతా వంబులైన యట్టి, దీని కన్నులు దుఃఖముల దిగిరిదె?' అని వేరొకరూ—ఇట్లా అకాశానికి నిర్వహణ చేసినట్లు కళ్ల ముందు పుష్పంగా కనిపించే వస్తువును అందని వానితో ముడిపెట్టి పాకకులకు మోయి, మందరంగా వెలుతున్నా మనే భ్రమతో—తమ తిక్క కాస్తా పాకకులకు గూడ ఎక్కించారు. అలాచూ తీవ్రతగాని, భావతీవ్రత బోర్తగా వరుస బోతున్నట్లు యింది, ప్రబంధాంతర వర్ణనలో.

గురజాడ ఖండికలో అలంకారాలు అంత పెరిగిలే ఏ ఏడో—మిదిమో కన్నా ఎక్కువ ఉండవు. చాలిల్లోనూ ఉపమానాలి ఎక్కువ. అవి గూడ సమంజసంగానూ 'కథా ర్థము మెటిత పూర్వచరమై' ఉంటాయి.

'మోమున నిండిన చింత.....నందు పెచ్చెల కుముద వనిపై విందు గమియన నీడ కైకడి' ఉంటుంది; 'వచ్చెగాలనిన నగరి నుండదు' అంటే 'కన్నె' 'మక్కల నడుమ నుండు నట్లు వెలిగెడు' అని 'నటం నీరస కమల వనమునకు నటం ప్రేమయే నే నెం' అని, 'దేవనియెడి వొడ్ల వృక్షం ప్రేమ లను పూర్వకవలన' అని, 'నాటి కోర్కెలు నేడు.....తీసి విరి గిన వెళువలె—తెచ్చై' ఉన్నవని—సామాన్యంగా విశ్వ సంతా న్నడా క్రమంలో మన మధ్య దొరికే ఉదాహరణలే వీటికి పొందు.

నాలుగో విషయం విమలంబే—వేమన్నలాగ గుర జాడ కూడా వ్యాసభార్యలతోకన్న మధుసూ, జాతీయాలనూ, లోకోక్తులనూ అక్కడక్కడా ప్రయోగిస్తాడు.

'కోటి విద్యలు.....పట్ట కూలకేమి పోయివాన్ని చాడం, 'కట్టుకున్నది విమలంబే. పెట్టి పోయిపోయేది, కాంచి పెంచిన తల్లి దండ్రులచేసిన కవలంబే, అని ధర్మ వత్సాన్ని ప్రేమించడం, 'కత్తి కంపును—మూలవాలను మూలనే వాడు' అని పత్యాన్ని నిరూపించడం, 'రైవేమ గరి' యని అనడంవలన మూల వస్తువాన్నే అయిదు పెట్టడం, 'పట్టుమేలే రాజ అయితే, రాజవేలే రైవ ముండడో?' అని తల్తాన్నన్ని తెలియ చేప్పడం 'తప్పు ఒక యెడ చంద మొక యెడ' అని అధికారాన్ని దుర్వ్యుత్పాదం వంటిది చాలా కని పిస్తాయి, గురజాడ కవిత్వంలో.

వేమనలో యుక్తి, రక్తి మొదలైన భావ సూక్ష్మ వేద్యక ఎంత ఉందో అంతకుమించిన భక్తి, ముక్తి మొద

లైన పతతత్వ సూక్ష్మవేద్య ఉంది. గురజాడ కవిత్వ మంతా సమకాలిని సాంఘిక జీవితాన్ని చిత్రించడంలోనే కాలం గడిపినా, పతతత్వ స్వస్థ నిర్వహించే గూడ కొద్దో గొప్పి లేకపోలేదు. అలా 'మనిషి' అనే గేయం. అది మానవుని యొక్క అంతర్ముఖ శక్తి మేముటో నిర్వహిస్తోంది. ఈ తత్వంలో గూడ వేమనకి, గురజాడకి ఏకత్వమేకాని తిష్టత్యం ఏ కోణాలేదు.

'రాతి బొమ్మలేల రంగైన వలవల
గుళ్లు గోవురములు కుంభములు
కూడు గుడ్డ తామ కోరునా చేవుండు' అని,
'రాయి చేవురైన రాయలు మ్రోంద' అని— వేమన్న ఏగ్రహారణ విషేషిస్తే—

'మనిషి చేసిన రాయి రన్నకి
మహిమ కలదని పాగి మొక్కుట
మనుషులంటే రాయి రన్నం
కన్న కమ్మం' అని పై వేమన్న భావన గురజాడ ధృవపరుస్తాడు.

'గుహలలో బొచ్చి గుహపుం వెడుకంగ
క్రూర మృగ మొకండు తాదానిన
ముక్తి మార్గ మదియే ముందుగా జూపురా'
అని వేమన్న తన సహజ మందమైన వ్యంగ్య భోజితో అంటే, రాస్తే—

'చేపు చెడో దాగవంటూ
కొండ కోనల వెళుకులాడేవో?' అని వాచ్చం చేసి, మోయిగా—మూలగా అనేస్తాడు గురజాడ.

'తనదు నాత్మయందు రైవంబు గలుగంగ
తీర్చుకొంటే తల తిరుగు నడుడు
గంధపు తువకలను గార్చే మోపిన యుల్లు'
అని వేమన్న అంటే—

'కమ్మ తెలవిన కావ బడడో?
మనిషి మోత్యది యందు లోడో'
ఎరిగి కోరిన కరిగి ఈడో—ముక్తి!' అని గురజాడ అంటాడు.

పై ఉదాహరణలందు తరలలో కించిల్లు శ్లేషం కనిపిస్తున్నా, అత్యులుసూక్రించ ఏకమే సజలంలో ఎవరికి ఏది ప్రతిపత్తి లేదనుకుంటాను.

హిందువులు ఉర్దూ సారస్వతము

శ్రీ సదాశివ

ఉర్దూ ముసల్మానుల భాష అని కొందరి అభిప్రాయం ఈ అభిప్రాయం ప్రాంతీ మూలకం.

మరి ఇలాంటి అభిప్రాయం ఏర్పడటానికి కారణ మేమిటి? ఈ ప్రశ్న సహజం—

మూలంగా దీనికి మూడు కారణాలు చెప్పవచ్చు.

ఒకటి : ముసల్మానులే ఉర్దూ మాట్లాడతారు.

దెబ్బతొలగిన హిందువులూ ఉర్దూనే మాట్లాడతారు. ఆయా ప్రాంతాల ముసల్మానులు ఆయా ప్రాంతీయ భాషల్నే మాట్లాడతారు—అవ్వ దేశం ముసల్మానులు అవ్వ దేశం భాషల్నే మాట్లాడతారు.

కనుక ముసల్మానులే ఉర్దూ మాట్లాడతారంటూ పరిణామం.

రెండు : ఉర్దూ సారస్వతంలో ఇస్లామ్ మత ప్రసక్తి, ముస్లిమ్ సంప్రదాయాలు వస్తువులు.

కొందరు ముస్లిం రచయితల రచనల్లో, అవి మత సంబంధమైన రచనల్లో ఇస్లామ్ మత ప్రసక్తి ఉన్నమాట వస్తేనం. తెలుగులోనూ, కైస్తవ మతానికి, ఇస్లామ్ మతానికి సంబంధించిన పుస్తకాలు లున్నవి కొన్ని.

ఇక వసుధు సంప్రదాయాలు చాలావరకు పర్షియన్లు తెలిసినవి. అవి కేవలం ముసల్మానుల వాడుకగానే వీళ్ళేడు. అలా కేవలం పాఠశాలకుం వసుధ సంప్రదాయాల్నే ఉపయోగించటం వలనమైన పద్ధతి కారణం వల్ల, ఆశాచూరితం విద్యార్థులు విసుక్కుందారు. కులీ కుతుబ్షా, దివా, నజీర్, చానక్ మొదలగు మహాకవుల పాదాల వంప్రదాయాల్ని ఆక్కడక్కడ గ్రహించారు.

కనుక ఉర్దూ సారస్వతంలో ఇస్లామిక వస్తువుల కందనటం పరిణామం.

మూడు : ఉర్దూ సారస్వతం ముసల్మానుల వృత్తి.

అదిలో సారస్వత పోషకులయిన ప్రభువులు ముసల్మానులు. కనుక ముస్లిములే అధికంగా కావ్య రచన చేశారు. అప్పట్లో—అయినా హిందువులు చూస్తూ వూర్కున్నవారు కారు. అలాంటి కవుల చరిత్రల్లో లాల్ షాక్ చంద్ లాల్ నంద్ లాల్, బేలాల్, దింద్రాజ్ లాల్, కునర్ సుఖిరాజ్ లాల్, కుమార్, హుసేన్ ఖుస్రూవీ మొదలు గాగం హిందూ కవుల పేర్లు ఉల్లేఖించబడి ఉన్నాయి—వారి వద్యాలు నాలుగైదు ఉదాహరించబడి ఉన్నాయి. కానీ వారి కావ్యాలు ప్రచారంలోలేవు.

దీర్ఘకాలమూ, లక్షా వగరమూ ఉర్దూ భాషలో వృద్ధికి కేంద్రాలు. ఈ రెండు సగతం భాషకు ప్రత్యేక విశిష్టత లున్నవి. ఈ భాష కేవలం ముస్లిములదికాదు. అందరిది.

కనుక ఉర్దూ సారస్వతం ముసల్మానుల వృత్తి అనటం పరిణామం. ఉర్దూ ముసల్మానుల భాష అనే అభిప్రాయం ప్రాంతీ మూలకమని నిరంశం.

ఉర్దూ భారతీయ భాష—హిందు ముస్లిముల చక్కతలు విద్యనమైన భాష. దాని ఉత్పత్తి వికాసాలు హిందువులు ముస్లిములు కలిసి కృషి చేశారు. అది నశించి పోగొడవై, రమణీయమైన దాని సారస్వతం ముస్లిం పోగొడవై హిందూ వులు ముస్లిములు అలలుపడుతున్నారు.

భాష సరస్వతీ వ్యూహం—దానికి కుల మతాల లేవు.

ప్రాచీన కవుల చరిత్రల్లో పేర్కొనబడిన హిందూ కవుల కావ్యాలు ప్రచారంలో లేవన్నాడు పై—వారి రచనలు ప్రకారం పరిచితమై వున్న—

ప్రజానికలపాది ప్రభావమున ప్రభువ హిందూ యి వందిత దయాశంకర్ కార్ 'సనీవ్'. అతడు భావాల్లరల 'అలిష్' శిష్యుడు.

అందరివరి గణశైలక అతడు 'గుల్లారెనీవ్' అనుపేర మున్నది ప్రాచీనము. గుల్లారెనీవ్ కథ దానికి ఇతివృత్తం అంతకు ముందే పిల్లవాడే 'సహాయురూప్' అనే మున్నది ప్రాచీనము. అద్యుంయం మహాపురుష ప్రాసిత మున్నదిన్నీ తెరచాటుకు పోయాయి. ఆ మున్నది అవలంబితము.

అంతటి మున్నది తర్వాత ఇంకొకటి ప్రాచీనము పోయి, ప్రాసిత అవుననియకొనటం అభ్యుత్థయి.

అతని పరిష్కారము మిల్లా జేక్ కూడా 'జుహె ఇన్' అనే మున్నది ప్రాచీనము. అది అద్యుత్తర రచన—కాని 'గుల్లారెనీవ్' తర్వాత దానికి స్థానం.

మున్నది అంటే మన ప్రజలందరికీ కలాకావ్యం ద్విపదల సమయము.

ఉర్దూలో రెండే రెండు శ్రీష్ట ప్రజలందరికీ—ఒకటి పిల్ల వాడు ప్రాసితము. రెండవది సనీవ్ ప్రాసితము.

ఉన్న రెంటిలో ఒకటి హిందువులది

మత పక్షపాతిగలవారికి ముఖ్యం కలిగింది—విజాని కది 'అలిష్' రచన అది ఒక వాడు అయితే రెండింటి ఆ సమయము—అలిష్ రచనకూ సనీవ్ రచనకూ గురు శిష్య సంబంధమైనా లేదు. సహాయురూప్ సమీక్షకులు, హిందువులూ ముస్లిములు, ఆ వాదాన్ని అణచివేశారు.

అప్పుడుండి 'అవర్—సంక్' అనే ప్రతిక వెలువడింది—అల్బుల్ పాలివో షర్ అనే ప్రభావ రచయిత ఆ ప్రతికలో 'గుల్లారెనీవ్'ను విమర్శించాడు.

వందిత ప్రజా వారాయుక్ చక్రవర్తి అనే ప్రభావ యి ఆ ప్రతికలోనే అతని విమర్శను ఇండించాడు. వందీ తులు కొందరి ప్రజలు, కొందర ప్రజలుచేరి ఇద్దరినీ సమర్థించారు. ఆ పితృత పమరం ముదిరి ముదిరి వ్యక్తిత్వాల మీదికి వెళ్ళింది.

తమములైన విద్యుంయలు కలగజేసికొని ఆ సమయపు శాంతినిజేకొలు. అలా చేసిన వారు హిందువులూ, ముస్లిములూ.

చివరికి చక్రవర్తి వాదన ముగిసింది.

ఆ ప్రతికాదికములు ఆ పితృత సమయపు 'మాలికె—షర్ వచక్రవర్తి' అనే పేర పుస్తక రూపంలో ప్రచురించారు.

దయాశంకర్ సనీవ్ క్రీ.శ. 1811 లో జన్మించి 1843 లో మరణించాడు.

కవుల చరిత్రలు ప్రాసిత వారిలో లాడు చక్రవర్తి వారాయుక్ ప్రసిద్ధుడు. అతడు ఉర్దూ పిల్ల వాడు.

ఉద్బంధము. "చమోస్తివె పి అం" అనే పేర అతడు పిల్ల వాడు ప్రాసిత ఉర్దూ కవుల చరిత్ర ప్రాసితముయింది.

ఉర్దూ కవుల చరిత్ర చక్రవర్తి సమగ్రమైనది తాలిరావ్ ఎం. సి. ప్రాసిత 'ఖుస్నాదు—జాన్' దాన్ని ప్రాసితముగా అతడు అక్షరాల వెల్లడించి ముద్రిత ముద్రిత గ్రంథాలు సంపాదించాడు. అతని గ్రంథాయం అవసరమైంది. అదంతా అతని తర్వాత అతని శిష్యుడు పిల్ల వాడు విశ్వ విద్యాలయానికి అప్పగించబడింది.

అయితే అతని గ్రంథాన్ని సమాప్తం చేయలేక పోయాడు. వాటాను భాగలు ప్రాసిత తర్వాత మరణించాడు.

వందిత ప్రజావాసన దత్తాత్రేయ కైసీ దాన్ని పూరించాడు. కైసీ సంస్కృతాంగ భాషలో వందీతము. ఉర్దూ పిల్ల వాడు 'అల్బుల్'. అతని రచనలు కలాది కాలు—పితృత సమయము అతడే అధ్యక్షుడు—ఈ సదు మనే దివంగతుడైనా దతము.

ప్రజావాసన ఉర్దూ పితృత చరిత్ర ప్రాసిత వాడు రాంబాబా వక్సా.

చిక్లీ పిరియం కాలేజీ కొన్ని ఉర్దూ పద్య గ్రంథాలు ప్రాయించింది. అన్నీ తర్జుమా.

ఆ కాలేజీకారులు జుహె చంద్ లాహూరి పిల్ల వాడు గుల్లారెనీవ్ కథను క్రీ.శ. 1804 లో 'మల్లె—ఇన్' అనే పేర ఉర్దూలో అనువదించాడు. 'గుల్లారెనీవ్'కు మూలము...

జేసీవారాయుక్ అహ్—ఒక కథను, ఒక కవుల చరిత్రను ప్రాచీనము.

లాలా అల్బుల్ హిందీ గద్య రచనకు జన్మదాత. అతడు ఉర్దూలో 'సెహెనా జిల్సీ' ప్రాచీనము. అది సెహెనా ద్వాత్రీశతికలు అనువాదం. హిందీలోను దాన్ని ప్రాచీనము.

క్రీ.శ. 1846 నుంచి 1902 వరకు జీవించిన వందీత రచనాత్మక షర్ అతడే ఒక అద్యుత్తర రచన చేతాదు అది "సహాయు—అజాద్" అనే పదం. కొన్ని వేల పుటల్లో విస్తృతమైన వ్యంగ్య రచన అది. ఇప్పటికీ ఆంగ్లీతో వదుప్రతి తాలా సవలను అందరూను. అందరి ఇతివృత్తంలో ప్రత్యేకత లేకున్నా, భాష వాం విశిష్టమైంది. షర్ ఇంకా పెక్కు సవలను ప్రాచీనము. కవిత్వము చెప్పింది.

ప్రజావాసన చక్రవర్తి ప్రతిభావంతుడైన మహా యి. రామాయణంలోని ఒక ద్విత్వాన్ని అతి సుహృదంగా విశ్రించా దతము. అలా మరణం పితృతముకాని లేకపోతే రామాయణములా ఆ చేరినందుగా అనువాదం పిల్ల వాడు ఉర్దూ పితృత ఇతరంగా సుసంపన్నం అయి ఉండేది

అనుకుంటారు విద్వాంసులు. కావీడు తానాల్ని కలిగించే కమ్మని కవిత అత డెన్నో చెప్పాడు.

తాత్త్విక దృక్పథం అతని తానాల్ని గంభీరములు గావించి నది.

దుర్గా నహాయ్ సురూర్ అంటేవాడే. అతడూ అకాల మరణం పొందుతాడు. జామో-సురూర్, ఖమ్మాసియో-సురూర్ అనేది రెండు అతని కావ్య సంగ్రహాలు.

నరేష్ సుమార్ షిద్ కమ్మని కవిత అల్లగం యువ కవి. అతని పలుకుబడి మార్గవ మధుర్యాలు ఇతరుల కవి తల్లో కప్పించవు.

నాటి హైదరాబాద్ సంస్థానపు దీవారులు రాజా చందూలాల్ షిదాన్, జుహూలా షిద్ ప్రసిద్ షిద్ కం పాల్వన పోషి ఎవరెలాగిది? వారిరువురూ నహా కవులు.

జగన్నాథ్ అబాద్ ఉర్దూ భాషానిమానం కల మహా కవి.

సర్ శేఖర్ అహ్మద్ సప్తూ ఉర్దూ పాపిత్యానిమాని.

సుప్రసిద్ధుడైన ఇంకొక వర్ణకవి పీరు హెబ్బేజీ, వేసింజా. అతడు (ప్రసిద్ధి రఘుసిరి నహాయ్ పీరాఖోగోఖో పూరి- అలాహాబాదు విశ్వ విద్యాలయంలో అంగ్ల భాషా పాఠ్యాయుధుగా పని చేశా డతడు. ఏటచేళ్లనుండి ఉరూటా కవితా వ్యాసంగం చేస్తున్నాడు. అతని కావ్య సరికంసం 'గుజ-సగ్న'కు భారత ప్రభుత్వం బహుమతి ఇచ్చింది. 'లూద్' అను పేర సంగీత సంగ్రహయాల్ని పాటూ కొన్ని శృంగార ముక్తకాలు వ్రాసి ప్రచురించాడు. ఈనాటి ఏద్యత్కపుల్స్ అగ్రగణ్యు డతడే. అతని అరికాల్ని హిందు పుణా, మహమ్మదీయులూ అంగీకరించారు.

ఖ్వరా ప్రసిద్ధి బక్కి జద్దీ నదని విద్యపితూ అనల్మెన గద్య పద్య వాఙ్మయాల్ని నిర్మించాడు.

నాజిరామ్ నజర్, అమర్ నాదర్ పాపిర్, త్రిలోక చంద మహతూమ్, దయానారాయ్ నిగ్దు, హరిశండ్ అల్లర్, గోషివాద్ అమన్, విశ్వరూప్ సింగ్ ముహ్సర్ మొద లైనవారు సుప్రసిద్ధులైన ఏద్యత్కపులు.

అనంద నారాయణ ముల్లా పాద్యుల విరూలే కాక పాల్వన పోషకుడు.

ఇక నవలా రచనలో మున్నీ ప్రేమోపంద్, కృష్ణ చంద్ అక్బు పీరు ప్రఖ్యాతిల్ని గురించి వేరుగా చెప్పాలేనా? వారిద్దరూ అతిరథులు. కన్నయ్యలాల్ తపూర్ వ్యంగ్య రస వల్ అద్వితీయుడు. రాజేంద్రసింగ్ బిది, ప్రకాష్ సిందల్, యాకూల్, ఉమేంద్రనాద్ అష్క్. మొదలైనవారు విఖ్యాత రచయితలు.

హైదరాబాద్ నివాసి రాఘవేంద్రరావు 'జిజ్ఞ' పండిత సతీసంబంధిన పరిణత కవి.

కాత్తిరామోన్ సూ, హైదరాబాదులోనూ అనేకు లున్నారు గొప్పగా వ్రాసినవారూ, వ్రాయగలవారూ. అంద రిది వ్యవించులం ఈ వ్యాసంలో సంభవంకాదు. ప్రత్యేక గ్రంథం వ్రాయవలసిన విషయమిది.

పండితలబ్ధారామ్ త'వ్ మలిస్సానీ కాస్త్ర మర్యా డనూ పాపిత్య రవాస్యలూ క్షుణ్ణంగా ఎరిగిన మహాకవి. అతడు 'దాగ్' త్వియూ-ఎనల్మె మూడేళ్ల నయమర్పున్నా శస్పటికే పత్రికల్లో తన కవిత ప్రచురిస్తూనే ఉంటాడు. 'గలిక్' వ్యాఖ్యాతగా అతనికి గొప్ప కీర్తి ఉన్నది.

అతని కొడుకు బాలముకుంద్ అల్ద్ మలిస్సానీ 'అజ్ కో' పత్రిక సంపాదకుడు. అతని కవిత నివర్ణ మందరము.

అమృతాంజనం

వైసేరాసి త్వరగా గుణాన్ని పొందండి

అమృతాంజన్ బాధా నివారణ విరహితకరంగా శీఘ్రంగా గుండె జలుబుకి సాధారణ జలుబులకు అమోఘంగా గుణాన్ని కల్గించడానికి 10 రకాల ఔషధాలు చేరిన మందు. కండనొప్పిలకు, తలనొప్పికి, చెయ్యిలకు కూడా అమృతాంజన్ అమోఘంగా పనిచేస్తుంది. కొంచెం కొంచెమే ఉపయోగించవలసి ఉంటుంది కాబట్టి ఒక సీసా నెలల తరబడి వస్తుంది మీ కుటుంబానికంతా. అవసరానికెప్పుడూ అందు బాటుగా అమృతాంజన్ ఉంచుకోండి. అమృతాంజన్ 70 పిళ్ల ప్రసిద్ధిని పొందిన నమ్మకమైన గృహ ఔషధం.

అమృతాంజన్ నొప్పుల జలుబుల నివారణకు 10 రకాల ఔషధాలు చేరిన మందు

అమృతాంజన్ రిమిడర్, మద్రాసు - బొంబాయి - కలకత్తా - ఢిల్లీ

అ తి థి

శ్రీ ఆదివిష్ణు

(గతసంచిక తరువాయి)

విలే : (వచ్చేడు) బాగుంది. అంటే, సినిమాలో వేలానే తాపత్రయం ఎంత కాలం మంచో ఉన్నదన్నమాట.

మల్లు : తాపత్రయం ఒక్కటే గాదు. దానికి పరస్పర కృషి చేశాను.

విలే : ఎంతవరకూ చదువుకున్నాడు?

మల్లు : ఈ పూరి కాలేజీలో బి. ఎ. పాసయ్యాను.

విలే : చదువుకునే రోజుల్లో చాలుకానా ఎగైరా.....

మల్లు : బ్రహ్మాండంగా. ఆ రోజుల్లో ముఖ్యమైన చోటి అదేను. పలుకుగా రెండు సంవత్సరాల ఉత్తమ కుటుంబీక అవతరించి నీనుకున్నాను. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే ఈనాటి మల్లురాజు ఉత్సాహానికి అనాలి చాలుకాలే కాలేనం. కానీ కుటుంబీక పరిచయ మున్నాల్సింది, దుర్ముఖుడిగా తయారై య్యాను.

విలే :—అవుతే—సినిమాలో నటించాలనే కోరిక ఏమైనా ఉందా మీకు?

మల్లు : రేపు మా వాలుగో చిత్రంలో ఆ అదృష్టం కలగొచ్చు. ఆ చిత్రం గూడా ప్రయోగాలతో తయారవుతోంది. కథనం యావత్తూ రెండున్నర గంటల్లో జరిగి తుంది. సినిమా గూడా పదిగ్గా రెండున్నర గంటలే ఉంటుంది. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే సినిమా చూస్తూ మీ వానీ దీర్ఘకోపము.

విలే : పైం ఎరిమెంటు ప్రవేశపెడుతున్నారన్న మాట.

మల్లు : కథ గూడా ప్రయోగాత్మకంగానే ఉంటుంది. ముగ్గురు కుర్రాళ్ళూ, ఒక అడకూతురూ, ఈ నాలుగే పాత్రలు. ఈ నలుగురిపైవా బ్రహ్మాండమైన ఎక్స్ప్రెసివేట్ చేయాలని సంకల్పం.

విలే : (ఉత్సాహం చూపించేడు) దాని కాలాకు ప్రయత్నా రెంతవరకూ వచ్చాయో చెప్పగలరా?

మల్లు : నలుగురి ఎన్నిక జరగలేదు. కథని ఎప్పుకోడమైందిగి ఇంకా మార్పులూ చేస్తున్నావే ఉంది.

విలే : ఈ చిత్రం గూడా కథ దివోత్సవం చేసుకుంటుందని మే మాటిపైం.

(మంగవతి లేచి రోపరి గదిలోకి వెళ్ళిపోయేడు)

మల్లు : అగా మంగా! (అగేడు) వీడు మంగవతి వాళ్ళాను మేలు. మే విద్వర్ధిం ఈ పూలోనే చదివుకున్నాం. వీరిని వచ్చేముందు మా చిన్ననాటి ముచ్చట్లని నెమరేసుకుంటున్నాం. అనాలి అనందం అనాలి ఈ ఊరు, ఈ రోడ్డు, మా పంథానూ, మా అల్లరినూ, విజం మేచ్చాలా! ఈ రోజు వేసంత అనందించావో మాటల్లో చెప్పలేను. ముద్దియోనా, కల్లు, యాళ్ళరినూ కార్ పీట్లు, గర్లంతా అదంతా ఓ మామూలీకం! దాంట్లో నరిగి పోతున్నా వాకు మా మంగవతి దేవుడిలా ఈ పూలో కలికడు. అయితే తర్వాత కలుసుకున్నాం. పూర్తిగా వెంట బెట్టుకొచ్చిన మంగవతికి నేను చాలా ఋణుడి ఉన్నాను.

విలే : (సంతోషించేడు) ఇంతి చెప్పి తర్వాత మీ స్నేహితుని యానీ, మిమ్మల్ని అరిచిందిచాల్సిందే. మల్లురాజు గారి! ఓ స్థితి తెలిగిన మీరు చిన్ననాటి మిత్రులూ వాళ్ళ స్నేహితులూ ఇంకా గుర్తుండి వాటి ద్వారా అనందాన్ని పొందుతున్నారంటే—విజంగా మంగవతిగారు అదృష్టవంతులు. ఏరే మంగవతిగారా! మరోమాట మల్లురాజుగారి వక్కన కూర్చుంటారా? మీ ఇద్దరి ఫోటోనా మా పత్రికలో ప్రచురించే అవకాశాన్ని మా కిప్పించండి.

మల్లు : రారా మంగా! ఒచ్చి కూర్చో.

మంగ : (అతి ముహూర్తం వెంట దిసారు వెలిగివట్టయింది. ఒచ్చి మల్లురాజు పక్కన కూర్చున్నాడు.) మీ హడావిడి చూస్తూంటే వా గుండె గొంతులో వేరివట్టయింది.

అందాడు కృష్ణమహాత్ముని కలుసుకునేందుకు కుచే
లుడు వెళ్ళాడు. ఆ వరమాత్యు సన్నిధిలో కుచేలు తెల
అనందాన్ని అనుభవించాడో నా కిప్పుడు తెలుస్తోంది.

(మల్లురాజు మంగవతి భుజంమీద చేయి వేశాడు.
విలేఖరి కెవరని రెడీ చేస్తూ అవ్వాడు.)

విలే : మీ స్నేహం చూస్తుంటే అమాయగా ఉంది. పుష్పిలో
తియ్యని బేమిట్ మీరు విలసించేటా. (అంటూనే
కేమేరా క్లిక్ చేశాడు. ప్లీస్ వెలిగింది.) కేంక్యూ సీర్
(కేమేరా మళ్ళుకున్నాడు.) మీలో యింత మాటాడవ
తిర్యక నా కెంతో ఆనందంగా ఉంది. ఈ అవకాశం
కలిగించిన మీకు నా ధన్యవాదాలు. తెంవో. నాస్తిను.

(మల్లురాజు, మంగవతి లేచి నిలుచున్నారు. ఇద్దరి
లోనూ కంచానంటే విలేఖరి వెళ్ళిపోయాడు. మల్లురాజు
సోఫాలో కూర్చున్నాడు. మంగవతి విలేఖరిలోపాలు గుమ్మం
వంకూ వెళ్ళి వచ్చి—)

మంగ : నా నేనూ, నా బామ్మూ పేపర్స్ వేస్తూన్నాళ్ళి. ఏమి
గెక్కించావురా రాజా. అదను మన బామ్మ కింద మన
స్నేహం గురించి వాళ్ళు ముక్కులు కొచ్చగా రాసే
స్తాడు. అది డిప్రెషన్ లుటూ బాంబులి తిప్పకుండా
చదువుతాడు. చదివి (మెల్లిగా ప్రారంభమైన సభ్యు
తరస్థాయి వండుకున్నది) చదివి.... ఒరే రాజా వాడది
చదివి గుడ్లు వేలేస్తాడు. ఇంత ఎండ్రీవ్ లాగి చదివ్వు.
అలా రావక బిలే ప్రెజిడెంట్ కాంచెం కొంచెంగా వేవే
వాడివి చెప్పురాను. నే వాళించినదానికంటే పెయ్యి రెట్టు
అదరం చూపించావురా రాజా ! లేవు మీకు జం:గ
బోయే నివ్వారం, ఈనాడు నాకు జరిగిన నివ్వారం
మొందు గుడ్డి దీకరా. వాకింత గౌరవాన్నిచ్చి నన్ను
ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసిన మొదటి ఘనమిది చెప్పు. నీ
చేరివి నా కళ్ళ కద్దరికొచ్చిరాజా !

విలే : (ఈ చేరివి తాక్కున్నాడు) ఏమిట్రా యిది ? ఏకేమైనా
ఏవ్వా ?

మంగ : కాదు. కృతజ్ఞత. సువిస్మయం నన్నేం చేయమన్నా
తెప్పిస్తాను. చెప్పు—మనం లాగి రావమంటావా ?

మల్లు : ఒరేయీ మంగ ! సువ్యక్తిత్వం లాగావుట్రా ?

మంగ : (గుర్తు తెచ్చుకున్నాడు) ఆ లాగేను. రెండవసార్లు
మన కాలిడోరలో మిమ్మల్నూ పిలవాలి అనిగామ్రం
డగా మీరెండవవో 'రెల్ల గుర్రం' సీనియో మన
రూము కొచ్చాడు. మనల్నిద్దర్నీ జలవంతంమీద
లాగించేడు. అప్పుడు మేం వోలకొచ్చిన పాటేదో పాడి

నట్టు గుర్తు. రెండోది—విశాఖపట్టణంలో నా ఉద్యో
గము పూడివ రాత్రి లాగేను. అప్పుడు మాత్రం గుండె
అవసరం ఏదీనట్టు జ్ఞాపకం.

మల్లు : ఇప్పుడు లాగాని ఉందా ?

మంగ : నీ దగ్గర ముందున్నదా ?

మల్లు : యవ్. తాగుదామని ఉంటే చెప్పు. లాగేద్దాం.

మంగ : ఈవోజా నా జన్మకిక తిరిగి రాదు. ఏదీ పట్టా. పిచ్చుతో
నా కొంచెం పోయి. అప్పుడే ప్రాయంగా లాగేస్తాను.
తీవితంతో గుర్తుండిపోయే సాహసాలు కావాలి నాకు.
లేకపోతే నాకు భారీ దొంగిల్యాదు మురేనుకోదానికి
మేర ఉండదు. పట్టా రాజా. లోకం పట్టా.

(మల్లురాజు లోకరెల్ల 'సీని' పట్టుకొన్నాడు.
అలాగే మంగవతి జల్లి నల్లి గ్లాసులు అనుభవించి.)—

మల్లు : (సీని జల్లిమీదంచేడు) జాగ్రత్తర మంగ. అతిగా
తాగకు.

మంగ : ఏదీ ఈ గ్లాసులో అప్పుతావ్వోంతు. (మల్లురాజు రెండు
గ్లాసుల్లోనూ 'మందు' వంచేడు. ఓ గ్లాసు తామ
పుచ్చుకున్నాడు. రెండోది మంగవతి కిచ్చేడు. మంగవతి
దాన్ని పూర్తిచేసి మళ్ళా గ్లాసుని సీని దగ్గర పెట్టి అడి
గేడు—) ఇంకొంచెంరా రాజా—ఆ చెల్లెలే ఓ సిగ
రెట్టూ యివ్వు. (మల్లురాజు మరెళ్ళా వాంగి.
సిగరెట్టూ యిచ్చేడు. సిగరెట్టూ ముట్టించి గ్లాసుని
పూర్తిచేశాడు మంగవతి. ఈజడవ సభ్యులుగా అనే
గ్లాసులో వాంఛించి, గ్లాసు వోటి దగ్గరకు చేర్చు
కొని అన్నాడు) గుడ్ రైట్టూ ఆల్ రైట్టూ ప్రిట్, గుడ్
రైట్టూ ఆల్ రైట్టూ షేడోవ్, గుడ్ రైట్టూ ట్రాక్టెడి
ఎండ్ గుడ్ రైట్టూ ట్రాక్టెడ్ టెయర్స్ వోరే రాజా—
(మరో గుటక చేశాడు.) ఏవ్వొందా సభ్యు. సభ్యులే
మేం చచ్చినంత వట్టు. విశాఖపట్టణంలో నే లాగి
ఏదైనారోజా నా యిదటేనదూ లేదు. ఉంటే నవ్వొచ్చు
లేక నాకు చచ్చేవాడు. ఇంత అనందంలో నేను లాగి
అనందిస్తూన్న రోజున సువ్యక్తిత్వం; సువ్యక్తిత్వం
రాజా ! నా అనందానికి సువ్యక్తి మొదటి సాక్షివి.
చైర్మన్ రాసుకోవీ.—ఈ వేళ మంగగారు గుర్రా
వైక్కి కళ్ళెం వొదిలి విశాఖయాత్ర రూమ్ ముంటూ
వెళుశాడు. అది రాసుకో. ఓపికంటే దానికొంచెం
గోర్ల మలాం చేయించు. ఈ రామ్మ మల్ల నీ జన్మలో
చెక్కడూదోడు !

(తలుపు దగ్గర మూతైంది.)

మల్లు : ఒరేయ్ మంగ! ఎవరో ఒచ్చివెళ్ళున్నారా ?

మంగ : వీరేం చెప్పలేదు. వేరే రోపరి కెవరారు. మళ్ళీ మూలాడు. (వీసా, గ్లాసులూ, తీసుకుని మంగులి రోపరి తెల్లచేయేడు. అదివెళ్ళిన కాపేటకి లిట్టి టేవ్ రికార్డులు తీసుకుని వచ్చింది. ఆ ఆమ్మాయి అందంగా ఉంది. అమెను చూడగానే మల్లురాజు అవ్వాడు—)

మల్లు : హల్లో! రండి రండి. మీకోపేమే ఎదురుమానున్నాను.

లిట్టి : (వెళ్ళివెళ్ళి వచ్చింది. ఆ వచ్చి చిత్రంగా ఉంది. టేవ్ రికార్డు అల్లమీద ఉంది అచ్చది) లేటయింది కావోలు క్షమించాలి.

మల్లు : నో లేట్, నో క్షమించడం. ముందు కూర్చోండి. (కాలింగ్ బెల్ ఒల్లేడు. వెయిటర్ వచ్చేడు.) రెండు డ్రింక్స్ (వెయిటర్ వెళ్ళిపోయేడు) ఊ చెప్పండి మెడ్యూలు. అచ్చెట్టు మనం కలుసుకుని ఆరెళ్ళింయిండుకుంటాను.

లిట్టి : సరిగ్గా అంతే. వేసు మదరాసులో ఉన్న ఆ బాలుగు రోజులూ ఎప్పుటికీ మురిచిపోతేను. పాపర్లకోటలో రైల్వేస్టేషన్ మొదటి క్లబ్బం మీ గురించి అలోచించి భయపడ్డాను. నా గొంతు మీకు వచ్చుతుందో లేకవా మొహం ముందే 'అమ్మాయిలూ ! మళ్ళీ కూ పినిమారో పాడేం దుకు సరికరవు గురక మళ్ళీ కావడకే వెళ్ళిపోవ్వూ' అని నలబో యిస్తారో నని దిగులుపెట్టిపోయేను. సెంట్రల్ స్టేషన్లో రైల్వేస్టేషన్లుడు గుంటెల్నిండా అనడం వింటుకున్నాను. మీరు వమ్మొకారో లేదో గనీ వేసు మీ ద్వారా అంద్ర ప్రదేశ్ కుంటే ఒకానొక గాయకు రాలిగా పరిచయం కావోతున్నానని అనుకోడమే గొప్ప. హేపీగా ఉంది బాకు.

మల్లు : (తెలిగ్గా నవ్వేడు. డ్రింకర్ వచ్చేయి. ఇద్దరూ తీసుకున్నారు) ఉదయం నుంచి రాగులూనే ఉన్నాను. గాథా వడకండి. కేవలం కూర్ డ్రింక్స్. (మల్లా పోయిగా వచ్చేకాడు.)

లిట్టి : వే నందుకు గాథా చెబాలి ?

మల్లు : మరేంలేదు— తాగుదూనే ఉన్నానంటే మీరు మరోతా అర్థంచేసుకుని—(అపోయేడు)

లిట్టి : (అతను చెప్పకాదు దేవిలో లిట్టికి అర్థమైంది. అర్థమై నా దాన్ని అతి తేలిగ్గా తీసుకుంది) అపార్థం చేసుకున్నా వేసు గురితాడను. ఎంచేంటూలేయూ— తాగడమేదీ నా ఉద్దేశంకో పెద్ద కాల్గం కాదు. మరి పోగొట్టుకుని పదిమందిలోనూ అసర్వంగా ప్రవర్తించడం వరకూ,

ఆ మోతాదు మించడంవరకూ తాగడం—మోతం కాదేము. అయినా మీరాలివారి కిది వాళ్ళిచ్చేదమూ అవసరం లేదేము. ఏమంటారు ?

మల్లు : (అతను కొంచెం అత్యుచితేడు. క్షణానికీగని తప్పు రిల్లలేదు) అంతే. అంతే (లిట్టి డ్రింకు తాగడం ప్రారంభించింది) మీరీవూ తప్పుడొచ్చారు ?

లిట్టి : వచ్చి రెండూకోతైంది. చివ్వాపు గుంట్టాయి పెళ్ళి కోసం వచ్చేను. నిన్నవే వెళ్ళిపోతాల్సింది. కానీ మీ రొస్తున్నానని తెలిసి అగిపోయేను.

మల్లు : థాంక్సు.

లిట్టి : అబ్బ... ఏం పెళ్ళిలేండి. నా ప్రాణం తినేశారు. పిట్టచ్చిన అడవిల్లని ఎరిటికాళ్ళ పాడమని అడిగివ్వుడు, అవిల్ల తెట్టువేయడం చాలామంది పెళ్ళి నిజం కావచ్చుగనీ, అందిరూ అలాగే ఉంటారంటే నే నొప్పుకో నవలు. గర్వం కాదనుకుంటే ఒకటి చెప్పానని ఉంది.

మల్లు : మీకు గర్వమని నే చెప్పడూ అనుకోను. అత్యుచితాపిచ్చి అర్థంచెసుకోలేని వారెవరో గర్వమనేస్తారు. చెప్పండి లిట్టి !

లిట్టి : చిన్నతనం నుంచి వేవో రకమైన పెద్దరిలో పెంగేను. ప్రతి చిన్న మెడ్యూనికీ పిగ్గా, తిడియమంటూ వోయిమూను కూచోడం నా కలవాయి లేదు. అల్లాగే మనసులోని మాట రాసుకుని పైకో విధంగా మాట్లాడ్డమూ చాలా కాదు. మా నాన్నగారు మమ్మల్ని అలాగే పెంచారు. మాకై వేము అలోచించి నిర్ణయాలు చెసుకునేపాటి స్వేచ్ఛనీ యిచ్చేరు. గురక అర్థంలేని పిగ్గా, భయం, గర్వం అనే పదాలకి వేసు దూరంగా ఉంటూ వచ్చేను. చర్చిలో మా చెల్లికి పెళ్ళయింది. ఆ పాడుంత్రిం పార్టీ యిచ్చేరు చివ్వాపు. ఆ పార్టీలో పాడమని వచ్చడిగేరు. నా మూడ్లు బాగోలేదు. పాడటానికి మనసు వొచ్చుకో లేదు. పాడలేంన్నాను. అక్కడనుంచి ప్రారంభమైంది యుద్ధం. నాకు గర్వమేవ్వారు కొందరు. పాపం, పిగ్గా మో అనుకున్నారు మరకొడలు. నే నవేమీ పెట్టించుకో లేదు. కానీ మా పిష్టర్ కళ్ళల్లో పిళ్ళ తింగడం గవ, నించిన తర్వాత పాడాలినించింది. ఏర్పిది! దాని పంతోషం కొరకు మా ప్రార్థనగతం పాడేను.

మల్లు : (మధ్యలో కలగజేసుకున్నాడు) నాకూ పివాని ఉంది. పాడూ ?

లిట్టి : వొడ్డులేండి. పాడటానికి వేరే చాలా పంటలున్నాయి.

మల్లు : కాదు. ఆ ప్రార్థన గీతవేదోపాధి వినిపించాల్సిందే.

లిల్లి : (గోమఘా అన్నది) పూహం ... పాదము.

మల్లు : (అతను తేలేడు. లిల్లి బట్టలగా వెళ్ళాడు) మీ ప్రార్థన గీతాలంటే నాకు చాలా యిష్టం. దేవీ అది నా స్నేహితుడు చాలాని చాలా చక్కగా పాడే వాడు. కోరి మరీ వదే వాడిని.

లిల్లి : (అతని పరిచయస్థుని గమనించినట్లు కలసింది అన్నది) వేదో కథ చెప్తాను గాని, మీ లిక్కడ కూర్చోండి ముందు.

మల్లు : (అమె కౌన్సిల్ డూరంగా కూర్చోక తప్పించికాదు.)

లిల్లి : మీ సంగతేమో గానీ మా కౌన్సిల్ అవార్డులవని ఓకెయి వాడుంటే వాడు. పానెం—నా పాటుంటే చెప్పి కోమకావే వాడు. మా కాలేజీలో అప్పుడప్పుడూ వే. పాడుకొంటే దాన్ని. అతను ముందు వరసలో కూర్చోని తలవూతుంటే వాడు. తలెత్తే హిందీ సినిమాల్లోని జాగుర్లు మంచి పాటలు నామంచి విగానీ అతని కోరిక. అతను తలవూ మూయింటే కొమ్మండేవాడు. వచ్చిన ప్రతి పీరి యీ కోరికలే కోరేవాడు. ఎందుకో అతన్ని ఏదీ పించానించేది. అత వెన్నెపర్లు కోరినా పాడేదాన్ని కాదు. ఒకసారి అతను ఎంతో ప్రాధేయించి అడిగేడు— పాడేడు. ఏం పాడేవో తెలుపండి? మా ప్రార్థన గీతం. (వచ్చింది) అతను చెప్పాం ఇట్లంటే అడిగేడు 'లిల్లి ! నామీద మీ కేండు. కింత వగ ?' అని. పైన లియర్స్ అతను వార్షికోటి వెర్రిపోతూ కనిపించి చక్కటి తెలుగు పాటైనా వినిపించమని కోరేడు. జాతి వేసింది. అతని కోరిక తీర్చేను. ఇప్పటికీ అతను ఉత్తరాలు దానూ, వే ఉంటాడు. ఆ పాట యంతా అతని వెన్నెపర్ల రింగుమంటూనే ఉంటుంది.

మల్లు : (కుతూహలం పెరిగింది) ఏం పాడి ?

లిల్లి : ఏంటారా ?

మల్లు : యేస్.

లిల్లి : లికార్డు చేసికొన్నాను. విజిండి (అమె తేరింది. లికార్డు అమెర్సింది: అని చేసింది. అన్న వెన్నెపర్ల అందమైన తెలుగుపాట ఒకటి వినిపిస్తోంది. అతనికి మంగళం కుంటుంటుంటే వచ్చేడు. పాటల్యంతా అతను గుమ్మందగ్గరే నింపువాడు. పూర్తయిన తర్వాత విజిండి క్షిణిపాంగా అన్నట్లుగా తేలేడు. లిల్లి తిరిగివచ్చి అతనిపై చూచింది. లికార్డు అని అని చేసింది. మల్లు (అతని కళ్ళు మూతగా వేసి ఉన్నట్లు) నింపుచుంటే:

మంగ : వెల్ ... వైస్ సాంగ్. డ్యూటిఫుల్. పాడింది మీదేనా మిన్ ...

మల్లు : మిన్ లిల్లి ! చాలా చక్కగా పాడగలను.

మంగ : గ్లాడ్ టు మీ యూ మిన్ లిల్లి ! ఎ లైక్ డిట్ సాంగ్ ఎండ్ ఎంట్ డిట్ వాయిస్, ఎస్. ఇటిక్ బ్రూత్.

(మల్లురకా కేంటేయాలో తోలేడు. గంగనా ముగించి వెళ్ళవే వచ్చి నిలదాడు. ముందు తలం పాటు చెందిన తర్వాత నవ్వుకున్నాడు.)

మల్లు : మంగనీతి వాళ్ళామేలు. గొప్ప జీవీయన్. ఆ రోజుల్లో కవిత్వం రాసేవాడు. ఏటి ఏమంటే మీ చిన్న పాట తనిగింది—

మంగ : (ముందుకు వచ్చావే ఉన్నాడు) వోంటికి బుల్లె. మేమెళ్ళవే సేపాడివే కాదు. మిన్ లిల్లి, అది నా మనసుకి లగ్ లింది. గొప్ప బ్రూకెడి.

మల్లు : (లిల్లిని నమ్రదాయించుకోయేడు) మీరేం భయపడొద్దు. మా వాడు భావకవని చెబితే, అంతే మాటా కొంచెం ముదురుగా కనిపిస్తాయి.

లిల్లి : (తైల్యంగానే అనేసింది) ముద్దుచే మాటలన్నా, ముదురైన మాటలన్నా నా కిష్టం. రండి మంగనీతిగనూ!

మంగ : (కూర్చోలేడు) భాగ్యం. మీ పాటలో గొప్ప గ్లా మరుంది. అతితల్లలో పైకొచ్చేస్తాడు. అయితేల్ల క్రితం మల్లురా జేవడు? అప్పర్ల నా మిత్రుడు. వాడి జాతకం మారి యిప్పుడు గొప్పరై వెలిపోతున్నాడు. మంగనీతి అయితేల్ల క్రితం గొప్ప కవి. ఇప్పుడు మరెపోయి రోడ్డుచు ఉన్నాడని అంటుంది రోకం. కానీ, మిన్ లిల్లి ! ఏదో వో డో నా యీ మంగనీతి ఒక అద్భుతం కేసిపారేస్తాడు.

లిల్లి : ముందు కూర్చోండి ప్లీజ్.

మంగ : దో ప్లీజ్. మేమింనునే మాటాడుతాను. (తన ఒంటి కాటు చూచుకున్నాడు) మేమి కుంటివాడనని దిగులునడ కండి మిన్ లిల్లి—నా బ్రతుకే కుంటి. రైల్వోని మాకి చూద్దామని అనుకున్నవాడు ఒక కాటు రైలు పెట్టెలో విగిరిపోతడల్ల మూలంగా కుంటివాడి నయ్యాను.

లిల్లి : (అశ్చర్యపోయింది) అత్యపాత్యక్తి పూచుకున్నారా ?

మంగ : యేస్. పాత్య చేయడం చాలాని చెదవేం చేస్తాడు? ఓవేల్ పాత్యచేయాలని ఉన్నా సంతమంది చేస్తాను? నా బ్రతుకుని రిప్ప పాత్యు శింథమంది చించింది?

మల్లు : (గారలాడిపోయాడు. ఏం చెప్పాలో తెలుసుకోవడం అనే కోరిక) బాగా ఉన్న కుటుంబంలో పుట్టాడు. అమ్మ అక్కలుగా మురిసిపోయింది.

మంగ : పోరా! పెద్ద చెప్పావా. నేను అమ్మకనం కాదురా ఏడుస్తా. (గంజా వాపు లిల్లి వెళ్ళమన్న కుర్చీలో కూర్చున్నాడు) ఏవో లిల్లి! మీ చెప్పాయిరా ప్రేమించేరా?

లిల్లి : లేదు.

మంగ : మన ఋషులేం చెప్పారు? కవిత్యం రాశేవాడు ప్రేమిస్తాడు. ఒకత్యం రానీ ప్రేమించేవాడు ప్రేమతో శియిలవుతాడని కదూ! కవిత్యం రాకామ. వానిగైదు నవ్వులూ అరిగేయి. ఇప్పుడు చూడడు ముచ్చరాకా నవ్వునం బయటకుంటుంటే నేను అర్థమవుతుంది. ఇది వాకో తెక్క కాదు. తెలుపుకునే రోజుల్లోనే వెలిగి పోయేను. నన్ను ఆకాశాని కల్పించి. (అకస్మాత్తుగా అరిచి కళ్ళల్లో ఏళ్ళు తిరిగేయి) కానీ ఏవో లిల్లి ... ఇవం చేస్తున్నది తనూనే అని నా కప్పుడు తెలిసింది కాదు. తెలిసావున తర్వాత తలుపుకుని ఏడవడం మూత్రం తెలుస్తోంది.

మల్లు : పోనీ మంగ! రాత్రంతా రానుకోడంలోనే గడిచేవు. ఇంక పోయి నిద్రిచి.

మంగ : (ముచ్చరాకావేపు అమాయకంగా చూసేడు) ఒరే రాకా, అమాయకదానికి నీకు వోరెల్లా వచ్చిందిరా? నన్ను ఏడవమంటున్నావా? మన ఋషులేం చెప్పారు, విశంతరం వ్యరల్లో కున్నట్లున్నట్టే జాతకుడికి నిద్ర రాదు. వోస్తే అది 'రావు' అని కదూ చెప్తా.

లిల్లి : మూడంటి మంగనతిగానూ! మీలా కృంగిపోతే లాభం లేదు. ముందు మీకు సునికోజు లున్నాయి. వాటి కోసుమైవా మీరు అని తెలుసుకోవాలి.

మల్లు : అదేమంటి నేనూ చెప్తున్నది.

మంగ : ఏడు ఏడేం చేకాడో తెలుసాండి! ఏడు తీయకోదో. నీమీమాకి నన్ను కథ రాసిపెట్టమన్నాడు.

మల్లు : (అయింపేసింది) మంగ! ఇప్పుడున్నీ పెండుకులేరా.

మంగ : తోప్పముందిరా! మన మధ్య జరిగినవన్నీ చెప్పాను. పైగా లిల్లిగారు పదాయివారు బాగాయి. ఏవో లిల్లి, ముందు నన్ను క్షమించాలి. రాత్రి నీమీమా అనే వ్యత్యాసం లేకుండా కన్నవడి మీ ముచ్చరాకాన వనం రాస్తూవు. ఇప్పుడే, మీ రాస్తూవుంటు— కొంతెం—యన్.... వెరో లిటిల్ క్యాంప్యూల్ ఆన్ ...

లిల్లి : (నవ్వేసింది) నా కేం అభ్యంతరం లేదు. ఇంకా ముందు ముచ్చరాకానికోమా అదే అన్నాను.

మంగ : ఓరే గుడ్. నేను రాస్తూవు నవలని నీమీమాకి ఉపయోగిస్తా చంటాడు ముచ్చరాకా. అది నా కెన్నం లేదు. నేను రాసేది విర్యోహమేటంగా, ముచ్చరాకా మీద కొట్టినట్టుగా ఉంటుంది. వాస్తవికానికి ప్రాధాన్యతే గుర్తం నాకు. ఇలాంటి కథని నీమీమాలో యిరికించడం సాహసం. అదరా ముచ్చరాకా నేనుగలగలే, మీక్క రాస్తేనేముంది—ఉప్పు నేను కాస్తా లగలగిడి పోతుంది. 'ఇటీకో యూ టూ యూ వోస్ట్ మిస్టర్ మంగ' అని నవ్వు ముచ్చరాకా మూటేస్తాడు. అది నవ్వునలేదు.

(మంగనతి ఉద్బావం చందానికి యున్నంతేరా, అరిచి కలుగుతున్న యీ వింతి సంచలనాన్ని గమనించానే కుటూహలంతో లిల్లి ముచ్చరాకా ముచ్చరం నవ్వునాడు. వో నవ్వునా కూర్చుని వేళ్ళు తెక్కపెట్టుకుంటున్నాడు. లిల్లికి మంగనతి మూటలు నవ్వులు. అరిచి రాస్తోంది నిజమనే భావించింది. పైగా మీ వెళ్ళ. ముచ్చరాకా అరిచి నవ్వునందడంలో అయి మంగనతిని పూర్తిగా నవ్వుంది. అందుచేతనే అన్నది.)

లిల్లి : మీ రింతగా చెబుతూంటే మీ నవ్వునని కథననాని నీస్తోంది. చెబుతారా?

మంగ : మన ఋషులేం చెప్పారు ఏవో లిల్లి! వాక్యం రిపొర్టుకం కావ్వం అని కథా— నా నవ్వునని ప్రతి వాక్యమూ ఒక వాక్యము. నే నేదో గొప్పలు చెబుతున్నానని అది ప్రాయవధకండి. నిజమే చెప్తున్నాను. నా రిచనల్లో గొప్ప అనుభవం కళ్ళకు కట్టబట్టు కనిపిస్తుంది. మీ చెప్ప ఉదాహరణ చెప్పేదాండి; చాలుగేళ్ళ క్రితం మీ రిచన ప్రాంతించెను. దాదాపు నాలుగోడల పేజీల రచనని దెబ్బయియూడో పేజీలో వున్న చెప్పేను!

(లిల్లి ముచ్చరాకా యిద్దరూ లిల్లిరసపోయారు. మంగనతి ఇంక అందిగా అందరిం చెప్పగలడనే విషయం ముచ్చరాకాకిప్పుడే తెలుస్తోంది. మంగనతి నంగతి అర్థంకాని లిల్లి నలా నముదాయించారో కూడా మరిచి మంగనతి చెప్పే అందమైన అందానికి చెప్ప బద్ధగించెడు.)

మంగ : అన్నాడే మీ రిద్దరూ అర్థమవుతున్నాను. (నవ్వేడు. నేం నంగా చిప్పగా) ఆ రచనలో ఒక అద్భుతానికి జీవితం

మీది విరక్తి కలిగి ఉత్తర దేశయాత్ర పోస్తాడు. కథ కిది తప్పనివలెన ముఖ్య! నే నెప్పుడూ ఆ దేశం చూడలేదు. చూడనిదాన్ని గురించి వస్తే రాయను. అందుచేత చెప్పాయి మూడో పేజీలో ఆ రచనని అమేను.

లిల్లి : పండక్కిపుత్ ! మీలాటివారితో నాకు పరిచయం గలిగి నందుకు సంతోషంగా ఉంది.

మంగ : (చేతులు తొలిపి ముహం మేదికి చేర్చుకున్నాడు) వొద్దు లిల్లి ! వొద్దు. నే నుత్త అభ్యాసద్వి. వాలో పరిచయం దానినం. పరిచయమున్న చాలామంది ఈ రీమార్క్స్ పోవే చేశారు !

(లిల్లి ముఖ్యురాల వేపు చూచింది. ముఖ్యురాల దిగులుగా వోయి చెప్పారినేడు. అంతలో వెంటుటర్ వచ్చెడు.)

వెంటు : సార్ ! మీ కోసం డిప్రెస్సూటరుగాలు, ఆడు వొచ్చారు సార్ !

ముఖ్య : (ఉరిక్కినది లేచేడు) రమ్మను. కిందున్నారా ?

మంగ : (డిప్రెస్సూటర్ పేరు వినినవే అతని కోసం కళ్లలోనోటిపెరిగింది) ఆగు. నా చెప్పేదన్నాడో చెప్పు. ఉహూ—అది కారు. వాటిలో 'విన్ను మంగులిగారు చూడమకుంటున్నాను' అని, రమ్మను. నన్ను ఎక్కడా చేయిస్తాడూ !

లిల్లి : (ధియనదీంది) మంగులిగారూ !

మంగ : మీకు తెలియ వివ్ లిల్లి ! దియచేసి మీరు మాటాడ కుంటా కూర్చోండి.

ముఖ్య : వారేమి మంగ ! నువ్వు లిల్లిగారిలో మాటాడు తూండు. నేనే వారిని తీసుకొస్తాను. నలేనా ? (వెంటు లిల్లితో) ఎడవోయ్ నేనూ వస్తున్నాను.

(ఇద్దరూ కలిసి వెళ్లిపోయారు.)

మంగ : ఈ డిప్రెస్సూటరు రున్నాడు చూశారూ ! వొట్టి పూర్. అధికారాన్ని వాడి బావమరిది కేటేడు. వాడొక రాస్కాల్ విమియో నూ రాజాకి విళ్లంటే తనని గౌంవం, తియంనూ. ఎందుకో నా కర్తం కావడంలేదు వివ్ లిల్లి !

లిల్లి : డిప్రెస్సూటరు విమ్మల్లేం అవమానపరిచారని మీకింత కోపం !

మంగ : (కాసేపు ఆహవించేడు.) వొట్ట లేంది. మీరది వివలెరు.

లిల్లి : కాదు చెప్పండి.

మంగ : వాస్తవ అధికారం చేయడం ముఖ్యురాలే చాలకాదు. కానీ మీ తొందరచేత నన్ను ఆకర్షించేరు. పరిచయ

పైవ వదిలి విమియోనో నాకు అర్థియాలై పోయారు. నేను చెప్పాన్ని చూస్తే చెప్పను. 'మీరు' చెప్పమని అడిగేరు నుక వచ్చేనున్నాను. ఈ విషయం మీ ముమూలో దాటుకోండి వివ్ లిల్లి ! నేనా మధ్య ఒక కథ రాశాను. అదే కథని యీ డిప్రెస్సూటరు బావమరిది రాసే ప్రయత్నంలో ఉన్నట్టు చెరిపింది. స్నేహితం ఎటించి యంత మోసం చేయబోతున్నాడంటే నాకెలా ఉంటుందో ఊహించండి. ముఖ్యురాలకి నీకు కుట్టి వలెనా చింతలేదు. వాల్చిప్పుడు రాదుబారానా, క్షమా పణిలోకి దిగేరు. అంతమాత్రానే క్షమించేయడ మేనా ? నాస్పెన్స్. ఈ రోకంలో నమ్మడగ్గ వ్యక్తి (నేలతో చూపించేడు) ఒక్కటూ కనిపించడంలేదు. (మళ్లా ఆ నేలని చేత్తో మూసేడు.) ఎక్కడ చూసేవాడగా, మోసం. నా కిప్పు దేమనిపిస్తుందో తెలుప వివ్ లిల్లి !

లిల్లి : చెప్పండి. మీరేం చెప్పినా వింటాను.

మంగ : నా మునుప కర్తంచేమికుని, అదరణ చూపించి, నన్ను ఓదార్చి వాకో ఎవ్వోవాన్ని ప్రేమించే స్నేహం కావాలి. దాని వెనుక స్వీకర్తం కూడదు. నన్ను పెంచి వాల్చి బాగుండాలే ఉద్దేశం కూడదు. అలాటి స్నేహం యీ జన్మకి దూరం కాకూడదు. చెప్పండి లిల్లి ! ఆ చేస్తం నా కెక్కడ చొలుకుతారు ? (అతని గొంతు రుద్దపైంది) అందరూ ఉన్నా ఎవరూ లేని వాడివి, అన్ని ఉన్నా ఏమీ లేని వాడివి. పైగా (కాలు రాకుకున్నాడు) కుంటివాడివి. నవ్వాడరించేవాళ్లేమరు? ఎవరు.

లిల్లి : (కలిగిపోయింది) మీకేం లోటు ? యువకులు, భావ కవులూ—

మంగ : (అతను అల్లి న కథని కాసేపు మరిచి, విజ జీవితం లోని లోటు తెప్పించి ప్రయత్నించేడు.) రోజూ దిగుల్లో చుమ్మన్నాను. నా కోడు నాకే అర్థించాడు. జీవితంలో ఏదో పోగొట్టుకున్నాను. నా లేదో కావాలి నా వాచీ సంధింగ్. అదేమియో నరిగ్గా చెప్పలేను. మీరైనా ప్లీజ్ లిల్లి ! మీరైనా చెప్పగలరా ?

లిల్లి : (ఈ చేత్తో మెల్లిగా అతని భుజాన్ని తట్టింది. అతను తలెత్తి లిల్లి కళ్లలోనికి చూసేడు) తయవడకండి. మీకు మంచిరోజు లొస్తాయి.

మంగ : విజం చెప్పేస్తూన్నాను లిల్లి—మీ కళ్లని చూస్తూ వాటి పాపురికిని భరిస్తూ అంతం చెప్పలేను. నాకు

తాగడం అలవాటు లేదు. ఏకాదశిపూర్వం తాగి వచ్చాను. తాగడానికి సుఖమవుతుందామని వచ్చి తాగింది. మళ్ళీ ఏడుచిచ్చేస్తుంది. మీలో ఏమిటేమిటో చెప్పండి

రిల్లీ : స్లీప్ ! నాగురించే నా మీరు మనసు పడుచేసుకోవద్దు. (అతని చేతులు వుచ్చుకుంది.) ఇంకాకముందు మీరు ఉత్సాహంగా మాట్లాడండి. ఇప్పుడూ అలాగే మాట్లాడండి.

మంగ : మీ చల్లని చేతి వున్నాయి ! అప్పుడంతాంటి మీ మాట వచ్చేదో తోకానికి తీసుకుపోతున్నాయి. ఇప్పుడు నాకు తెలిసిపోయింది. నా డివలంకో నువ్వువైతే తోటమీలో మీ రిప్పుడే చెప్పారు. (బ్రూక్ రిల్లీ !

రిల్లీ : తేంక్యూ.

మంగ : కానీ, కాపేటికి మీరు వెళ్లిపోతారు. రేపు మధ్యాహ్నం వచ్చానని అరిగిన తర్వాత, అతని మాటలను తోటాడు. మిగిలిన వే వాళ్ళు. ఈ వాళ్ళున్నా వాడయ్యేది మువ్వల దాదాపు. వదిలిపోయింది. ముగ్గులు వున్నాకొన్నాంది. (వెంటా అలవో మార్చేదో తరిగింది) అబ్బ నా తల తిరిగిపోయింది. వచ్చు ఆ గదిలోకి తీసుకెళ్లడం విడతాటి ముత్తు. పడితే తీవ్రత లేదు. కుంటివాడినీ. కొంచెం సాయం చేయకూడదు రిల్లీ--

రిల్లీ : (లేచింది) రండి. (అతన్ని పట్టుకు వడిచింది) వెళ్లిగా వడవండి.

(అతన్ని తోటి గదిలోకి తీసుకెళ్లింది. తోటి గదిలో వచ్చి, పేస్ రికార్డు తీసుకుని, బ్రూక్ చేసి వెళ్లిపోయింది. విశ్వంశంగా ఉండిపోయింది కాపేపు. కాబాల్ అరు గంటలు మోగింది. అది ఉదయం. వెళ్లిగా అగిరికి వెళ్తున్నాంది. బ్రూక్ మంచి సుఖరాజు వచ్చేడు. అతనివచ్చేవేళి మంగురి తల్లి ములుపుకుంటూ రావే వచ్చేడు. మధ్యాహ్నం మంచి అగిరి పోయేడు. ఇద్దరి మధ్యా కాపేటి వలకూ మాటలు లేవు. చివరికి ముగ్గులూ మంగురితే అప్పుడు.)

మంగ : క్షమించరా రాజా ! అబ్బట్టి. మాటల్లో పెరిగి పెద్ద పడవై పెద్దరికాని కొచ్చే గుంపులో ఛీ తాగుతుంటా ఉన్నా పోయేది. రాత్రింతా పాంగమాలో పాడలుకొట్టేను. కదూ ! నీ మనసు వచ్చిందేమి. అవుతా ? (మధ్యాహ్నం మాట్లాడలేదు. అలాగే నిండుండి పోయేడు) పిసిగ్గివాడినీ - ఉచ్చునూ, నీయం

వెళ్లిక పిచ్చిగా వాగకాదు. ఎరేయ్ వేవంటి తాగి గూడా వేచే మాట్లాడుతున్నావో గుర్తుపడుతూనే ఉన్నావా కానీ కంప్లైం చేసుకోలేక పోయేయిరా. పాపం తిల్లిగారు నాగురించే మనసుకున్నావో. ముత్తులో ఉన్న మున్ను ఆ గదిలోకి వెళ్లి, వచ్చుకొట్టి వెళ్లి పోయేరు. నా ముంజానికా పిక్కా అప్రెహెన్సె. క్షమించరా రాజా. (మధ్యాహ్నం తిరిగిపోతూ నిండుండి ఉన్నాడు. చూపు ఎక్కడో విలిపేడు. వారు విచ్చునూ లేదు. నిండున్నుతోట మంచి కదలకూ లేదు. అలాగే వలకం చూచి మంగురి ఇంకాగారివచ్చాడు.) అలాగే కుని అప్పుడు) వారేయ్ మాట్లాడరా పిసిగ్గి మువ్వ నీకే సాయమూ చేయకు. డిస్ట్రీబ్యూటరు నామందినీ అవమానించారు. వరద మాట్లాడు. 'ఎరే మంగ ! మువ్వకొట్టిపోయింది. మువ్వంటి నాకు జారిత' అని అను. చాంది. అవరా రాజా. అను. (కొంతం వచ్చింది. గట్టిగా అరిచాడు) వీరిలా మాట్లాడవు. మళ్ళీ ముందేమైనా వున్నాకన్నా ? లేక ముందేమైనా పోయిందా ? ఏమిట్రా అంది. (అది కొంచెం అనే పిక్కా పోయేడు. రెండుపిక్కా గదింటున్నా తిరిగేడు. మెల్లిగా అన్నాడు.) పిసిగ్గి-- వేచేచింది తప్పే. వచ్చు కున్నాను. కానీ, డిస్ట్ నీ తప్పేముంది. 'తాగించి ఉండిట్రా మంగ, అవుతే తాగు' అని నావేళ ఎందుకు తాగించేవో. వరద, తాగమ. పిచ్చిగా మాట్లాడుతూంటే నా వారెందుకు మూయించలేదు. మంగురిపూడిరేపులో నా తండ్రి పిక్కా ముంజానికా వాడికిదేం ప్రాప్యవిద్య కావే ! పెక్కా--అర్థాంత్యంలో కృంగిపోతున్న నా ఎదుట ఆకాశమంత విచ్చునీ పెట్టావ్. వాళ్ళ మురిచి గదిగదా ఎక్కేను. ఇది నా తప్పే ? (రాజాని పట్టుకు కునిపేడు) చెప్పరా. చెప్పు. (తర్వాత నిం చేయలో తోకలేదు. వచ్చి పోకిలో మోల్కన్నాడు. ముంజానికా చేతుల్లో రుద్దుకున్నాడు. మళ్ళీ లేచేడు. రాజాకి దగ్గరగా వాళ్ళేడు) పిసిగ్గి ఇప్పుడు నీ ముంజానీ. వాగలేదు కాబోయి. నీ వచ్చానని పూర్తయిన తర్వాత, వచ్చు క్షమించరా రాజా దయ కరుణలే అకమాలు నన్ను చూచి పో... (గంటలు గుచ్చుకుంది) అవతలంవారి పిసిగ్గి కన కమ్మ గారిల్లు తెలుసుగా, వారింట్లో మకాం పెట్టాను. తీసుకెళ్లిన తర్వాత వచ్చి వెళ్ళి. వేసా నీ పూటట్టి. నీ పిరితాటి మునిషిని. రాత్రి అరిగింది మురిచి. పార్క్ మీ ! నీ పెళ్ళి కొంచెం కాదురా ప్రాగ్నేయమదుత !

నన్ను అన్యాయం చేశాడని, నన్ను మంగులిలానే చూడమని. (తెల్లపొత్తా అన్నాడు) చాలామంది నన్ను అల్లరి పెట్టారు. దూరం చేశారు. మళ్ళీ మాత్రం అలా చేయకు. చిరకాలమిత్రుడై కలసుకుని వాడిచాత 'పెద్దమ' ననే ముద్ర వేయించుకునే దొర్లాగ్యం వాకు వాల్దరా రాజా! వొడ్డు. శిశువు. (రెండు చేతులూ జోడించిమరి తెల్లపొత్తాడు.)

(క్షణం తర్వాత ముచ్చరాజు కదిలేడు. గుమ్మం వరకూ వెళ్లి వచ్చేడు. పిగతెట్టు ముట్టించేడు. రెండు దమ్ములు పీల్చి కలి కింద పెట్టి సరిచేడు. అప్పటిగ్గాని అతని వోటిమంచి మాట పెగల్లేడు. అదీ అలా జరుగ బోయే వాటకోర్కవాలకు పోతైన (పేక్షకుల్ని ఉద్దేశించి ఇడిందేను.)

మచ్చ: నేనే పూర్వోచ్చితర్యత చాలామంది మేము తీయబోయే మా నాలుగో చిత్రం గురించి వివరాలడిగేడు. ఎవరికీ పూర్తి వివరాలు తెప్పనే లేదు. కథ కొత్తదని, నలుల ఎక్కువ ఇంకా జరిగలేదని మాత్రమే చెప్పేను. ఇప్పుడు ఇక్కడ ఇంతమంది మహాశయుల ముక్తితో మా చిత్రం తాలాకు ముఖ్యమైన వివరం ఒకదాన్ని చెప్పమన్నాను. రాత్రి పాటల్లో వా గదిలో

జరిగిన సంఘటన నన్ను ఉత్తేజ పరిచింది. దాన్ని మా కొత్త చిత్రంలో ఓ మహత్కర్మమైన సన్నివేశంగా తయారు చేయగలమని మాటిపూర్వము. ఈ చిత్రంలో కథా నాయకుడు కుంటివాడు. అశ్రుర్య పెదక్కల్లేడు. అతను నిజజీవితంలో గూడా కుంటి వాడే. అతను మునుపెప్పుడూ ఏ పీడీమాతోనూ సటింప లేడు. అతను వా ప్రాణమిత్రుడు, సన్ను కలసుకునే విమితం రాత్రి వా గదికి వచ్చేడు. అత్యంత ఇచ్చాను. వా అరిచి పైన ఓ చిట్ట ప్రయోగమూ చేశాను. దాని ఫలితం నన్ను గొప్పగా ఇంస్పైర్ చేసింది. (పోనీ మోగడంతో అతను చెప్పబోయే దానికి అటంకం కలిగించింది. మూర్ఖు చెడిపోయింది. క్షణంపాటు విసుగ్గా మొహం పెట్టేడు. తర్వాత ఫోన్ అందు కున్నాడు—)ఎ యావో ముచ్చరాజు.... హెల్లో మిస్. లిల్లి! గుడ్ మార్నింగ్. చెరీ గుడ్ మార్నింగ్. యస్. ఇప్పుడే తెల్లపొత్తాడు.....అతని గురించా.....ఓకె..... అంతా చెప్పిస్తాను. కానీ కొంచెం ఓపిక పట్టండి. పొయ్యం త్రం కంటుమకుండా గదా. యస్....దబ్బాల్ రైట్. ఓకె (పోనీ పెట్టేడు. పిగతెట్టు ముట్టించి పోఫో చేరిగిం ండి తలచి అందంగా ఉప్పుకుంటో, ముచ్చటగా అన్నాడు) లిల్లి!.....రి యల్లి ఎ వీల్స్ వేయి.....

సై రం ద్రి

శ్రీ కొత్త సత్యనారాయణ చౌదరి

* విమర్శను కోరుతూ గ్రంథములు పంపినప్పుడు విమర్శ కొంత అనుకూలంగాను ఉండవచ్చు. కొంత ప్రతికూలంగాను ఉండవచ్చు. దీనికి గ్రంథకర్తలు పూజాగా సిద్ధపడి ఉండాలి. అందువల్ల గ్రంథ విమర్శకు ప్రతి విమర్శకుని ప్రతినిధిని పాఠ్యముకాదు. విమర్శలో గ్రంథములోని విషయాలను తప్పుగా పేర్కొనుట జరిగిన, వాటిని గ్రంథకర్త చూపవచ్చును. వాటిని ప్రతిరూపింపగలము.

దీనికి అనుగుణంగా లేకపోయిన "సైరంద్రి" పై విమర్శలను విమర్శిస్తూ శ్రీ కొత్త సత్యనారాయణచౌదరిగారు వ్రాసినది, దానికి శ్రీ కాక్యపింహగారు వ్రాసిన సమాధానము ప్రచురిస్తున్నాము. కాలదాన్ని పాఠకులు సులభంగా గ్రహించుకొనుదురు.

—సంపాదకుడు.

ఈ సవంతు 'కాలం'లో వా వ్రాసిన 'సైరంద్రి' గూర్చి 'కాక్యపింహ' నామధేయుని వ్రాతలు చదివినది. విద్యావిధానమునుగూర్చి 'కాక్యపింహ' చేసిన గణాచంక్రమణమును గూర్చి ఆరువార మూతము.

'సైరంద్రి'లో దుర్యోధనునిగూర్చి నేను చూపిన భావములు మూలకథకు అనుకవనియు, దుర్యోధనుని పొగడిన ధర్మజాని క్రిందు చేసింది మెచ్చుకొనువారికొకటా వ్రాసిన వ్రాతలనియు 'కాక్యపింహ' తిట్లు చెప్పెను. ఈ దుర్యోధనుని పరిపానా ప్రస్తావనము, తిక్కయజ్ఞ కవితా రీతిని విడంబించుటకు అటంకమగునని ఈ విమర్శకుని భావము. కథా విధానములో అచ్చముగా నేను తిక్కయజ్ఞ శ్రోతలో జడవలెనని ఈ 'కాక్యపింహ' తెవరు చెప్పిరి! పాత్రాంతి—రసపోషణము—కవితా వైఖరి ఇత్యాద్యంతములలోనే తిక్కయజ్ఞను అనుసరింపవలెనాత్రాన, కథా కథనములో ప్రాచీన కవులు శైలిని ఇతివృత్తమును గ్రహించినంతమాత్రాన ఈ రచనకు "శిల్పదోషము ఎట్లగునో" వా కల్పము కాలేదు.

అదియొక దోషమనియు ఆ దోషము ఈ వ్రాతలో ఉండరాదనియు నానెంచుటకు ఈ 'కాక్యపింహ'కు ఏయాలం కాలికుడు అధికారమిచ్చెనో తెలియవలసి యున్నది. దుర్యోధనుని చెడి ధర్మజాని పొగడెదవారి పొగడ్త కోవమై ఇట్టి

వ్రాత 'కాక్యపింహ' వ్రాసినది తెచ్చవచ్చునా! దుర్యోధనుని పరిపానముగూర్చి భామవివంటి దృశ్య కావ్యకర్తలుగాని 'భారవి' వంటి శ్రవ్య కావ్య కర్తలుగాని సంస్కృతములో, తెలుగులో ఎందరో వ్రాసినందుట రవ్యంతి మూమూచియున్నను. ఈ విమర్శకుడు ఈ వ్రాతకు ఉపక్రమించెడు. తిక్కయ శిల్పమునే తీసికొని, సంస్కృతాంధ్ర కావ్యములలోని భారత గాథలో వర్ణించిన అంతములను యథోచితముగ విశ్లేషించుచు 'సైరంద్రి' విశ్రాంతిచేయటా వా సంకల్పము. అగణ్యవాసములో వారాహలంఛనం దుర్యోధనుని పరిపానముగూర్చి వివిధర్మకాదెంత బాధనెడవో ప్రాచీన సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములను, తెలుగులో వ్రాసెదవ విమర్శకుల విమర్శనములు జదివినవారికి అర్థమగును. కథలో, విమర్శకునకు తెలియని అంతములు స్పష్టమౌత్రాన 'సైరంద్రి' శిల్పదోషము అంటగట్టుటలో అర్థములేదు.

దయచేసి ఇట్టి దశరథ విమర్శించు ఘట్టములో పూర్వాసరములు పరిశీలించి ప్రాచీన సంస్కృతాంధ్ర కవులు వ్రాసిన పరికించి విమర్శమునకు ఉపక్రమించవలయుననియు ఈ శ్రోతలో భారతి సంపాదకులును పుస్తక విమర్శనలో రచయితలకు వ్యాసులము చూపించినవెననియు ఈ రూపముగ గొలుచున్నాను.

స మా ధా న ము

"మూలకథ కలుకని భావము దివి. దుర్యోధనుని పొగడిన ధర్మజాని క్రిందు చేసిన మెచ్చుకొనువారికొకటా వ్రాసిన వ్రాతలని. గ్రంథాదివిగల ఈ దుర్యోధను వర్ణనము కావ్య శిల్పమునుబట్టి చూచిన అక్కజకు లాని యుట్టిది. విరాట పర్యవసర యందలి దుర్యోధనుని చిత్ర ప్రవృత్తిలో పొత్తు పొందికలు లేనిది. తిక్కయ విరాట పర్య కథారంభమున జవచే జయనివోట "మహా సముజ్వలాకృతు"లని వర్ణమును పలికించెను. కావ్య "కథావిధి"దయున తిక్కయ ఆ వర్ణమున

పాండవు కుమార్తెగిరిన విశేషములన్నియు కావ్య శిల్ప మునుబట్టి సాక్ష్యములయినవి. అట్టి పాండవులజ్ఞానము మెట్లైనది? అని విచారమున ప్రశ్న. కథలో సవ్య సత్తములు కథోపయోగ కాలములై యుండవలయును. అట్లుండవలె శిల్పదోషమే యగును. అట్టి దోషము 'తిక్క యజ్ఞ కవితా రీతి' వివరించు వ్రాతలో నుండరాదు.

ఇది మేల వ్రాసిన వాక్యములు. "పైలండ్రి" వచన కావ్యమును సమీక్షించుచున్నది. తత్కావ్య ప్రారంభముగల దుర్యోధన ప్రశంస కావ్య శిల్పమునుబట్టి దోషమని పై రీతిగా వ్రాసెనని. కవిశ్రయమువలన వ్యాస భారతమునకు కావ్యత్వము కల్గిందని చాటిగారికి చెలియును. అదితల లక్షణము తెల్పునట్లు "అది యుద్ధియు వాక ఎత్తుగా— కావ్యత్వ మొక ఎత్తుగా మనము భావించవచ్చును. అందును కథాతేర్చు యొక్క తిక్కన—ఈ మహా కావ్యము వలన "ఇది గ్రహ్య" పద వాక్యముగ" అని వాటి వ్రాసెను. "నేటి కుజ్జికాణు" 'ఇదిగ్రహ్య కావ్య ప్రతిభ ను చూడము— ఆ సలుకులదల—ఆ వాక్య విన్యాసమే యుండును జానీ "పద విన్యాసములో భావ ప్రకటనలో విషయ సమన్వయములో ఒక క్రాంతియు దొరిగి" వారి "పైలండ్రి"ని రచించిరి. ఇంతో ముఖ్యము గలదు. తిక్కన కావ్య ప్రతిభ వివర్ణన లకు చెలియునట్లుగా వాడుగలు "పైలండ్రి"ని రచించిరి. ఆ కావ్య ప్రతిభ గ్రంథనిరీక్షింపి దీనిలో పూర్ణముగా ప్రతి లించించినదా? ఖండముగా ప్రతినిలించినదా? యునలది నేయుమాలు. తిక్కన కావ్య ప్రతిభ రాయజేయుటయే చాటిగారి లక్ష్యము. అందుచే "పైలండ్రి"యు వచన రూపమునున్న కావ్యముగనున్నది. వచన కావ్యమును రీనిది కావ్య శిల్ప రహస్యమునుబట్టి మేల సమీక్షించితిని. ఈ వచన కావ్యాని ప్రతి వాడుకుడగు దుర్యోధనుని ప్రశంస యుండుట దోషమని నాకు తోచినది. అదే మేల వ్రాసెనని. దీనినిగూర్చి తరువాత చెప్పెదను.

కావ్య శిల్ప దోషమును వివరించుటకు అలంకారికుల నుండి యధికారము వచ్చినదని పొందుట, ఆ యధికారము తోనే విమర్శకు పూనుకొనుట అగడనిదే వా యుద్ధిప్రాయము. అలంకారికులనుండి సంక్రమించి యధికార మొక్కటే విమర్శకు కాలదు. దీనితోడు మఱియొకటి కావలయును. అదే సాహిత్య పరిణామమును గురించు తెలివితే. అధికారము పొందుటయేగాక సాహిత్య పరిణామమును గూర్చియు జ్ఞాన మూర్ఛించవలయును. అలంకారిక లు కావ్యమును గూర్చియు, కావ్యగతాంశములను గూర్చియు ఎంతో తోడుగా చరించెరి.

వాని ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్య పరిణామ మెట్లున్నది? నది కావ్యము నందుండవలయునని యాంశారికులు చెప్పిరో యది యుద్ధియు లేకపోవుటయు, నది యుండగూడదని చెప్పిరో యదియేయుండి నచ్చుదము లంజనము చేయుటయు ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యమునందు వెంబడించలేదా? అందాక యెందుకు? అలంకారికుల ప్రతిభను దోషములైన, యుద్ధిలోర్వ దోషములైన పండులు తిక్కన మహాభారతము నందే యున్నవే. రసభావ విషయమున తిక్కన, పెద్దన్న అలంకారికుల కేమి సహజమును చెప్పగలరు? వారి కావ్యము లను విమర్శించుచున్నది అలంకారికులనుండి విమర్శకుడు పొందు అధికారము విమలమో? విమర్శ వ్రాయుచున్నది అలంకారికుల మాటల కెంత విలువ ఇచ్చుమో, యంతే విలువ సాహిత్యమునందలి కావ్యముల తీరదకు పోయెనును అలంకార శాస్త్రమునే ప్రమాణముగా తీసికొన్నవే ప్రతి కావ్యము దోషమయమే యగును. శాస్త్రమొక భూతమని మహర్షి యులించుడు చెప్పెను. కేవలము అలంకారికుల నుండి సంక్రమించిన యధికారమునే యనుభవించుడు కావ్య విమర్శకు పూనునవో నీ భంము సిద్ధించునవో చాటిగారికి చెలియనిదిగదా. అలంకార శాస్త్రము తల్లిములో వోలు మూయుచునేగాని పూదయుమును గొప్పపుచ్చలేదు. సాహిత్య ప్రయోజనము అనందము. ఈ యానందము నెచ్చుర్దిగా అభించినవాడు అలంకారశాస్త్రము ప్రకార మొకటి లేండు దోషములన్నియు ముంచుకొనిపోవునదేయును నుండదు. అలంకారశాస్త్రమును తృప్తి నేఱుచు కావ్యములు రసానంద మొనరునని విశలముగా చెప్పలేము. అక్షికల్పణకు అలంకారి కులు త్రికలా భావితములగు వరమ సత్యములు చెప్పిరి. అది వాకును చెలియును. విమర్శకు అలంకారికులు ప్రసిద్ధించు అధికార మొకటియే కాదని వా మనవి. చక్షుణ మంత ముఖ్యమో లక్ష్యము సంత ముఖ్యము.

సత్యవారయజ్ఞులవారగులు వ్రాసినది విరాల వర్ణ గాత్ర. వాసువరంబిందలి తిక్కన విరాల వర్ణమును. విరాల సర్వగుండు ప్రబంధములందుగా తిక్కన పేర్చిదివెడెను. తిక్కన కావ్య ప్రతిభ—అది ఎంతయలన గలదన్న—ప్రతినిలించు నట్లుగా వ్రాసిన వచన కావ్య ప్రారంభమును తిక్కన మహా భారతారంభమునుబట్టిదు మేల సమీక్షించెనని. దీనిలో దోష మేమున్నదో వా కల్పము కావులలేదు. తిక్కన విరాల వర్ణ కథాని పాండవుల లక్ష్యమును సుందర విశేషణముల నున యోగించి వ్యక్తికరంచెనయు, కథ వాయకుల ప్రసాదము కావ్యాని యుండుట కావ్యశిల్ప సాతమయు వా యధి

మూలశంకకు త్వరగా నమ్మక మైన హెడెన్ సాతో చీకిత్తును పొందండి -శస్త్రచీకిత్తు అవసరములేదు!

సహించలేని బాధ ఉందా! తీవ్రంగా దురద
పుందా? మంటితో నెత్తురు పడుతుందా?
అమోఘమైన చికిత్స ఎంతమాత్రము కాల
యాపన చేయవద్దు! ఉపేక్షిస్తే తీవ్రమైన పరి
స్థితులకు దారితీసి శస్త్ర చికిత్స తప్పనిసరి
బితుంది. సకాలంలో హెడెన్ సాతో ఉపశమ
నాన్ని పొందండి. ఇది సమ్మతమైన జర్మను
మూలశంక విరచనము. 108 దేశాలలో వైద్యు
లందరూ శిఫారసు చేస్తున్నారు. హెడెన్ సా
శీఘ్రంగా గుణాన్నిచ్చి బాధను దురదను
శమింపజేస్తుంది—విరచనము ఎంతమాత్రము
కష్టమనిపించదు. హె డెన్ సా తో ఉంటే
అమోఘమైన ముందులు సామర్థ్యంగా
గుణాన్ని కలిగించిరక్తశంకలను ముకుళింప
జేసి ఆరోగ్యకరమైన చిన్నా రంధ్రాలప్రవృ
ద్ధికి సహకరిస్తుంది. గమనించండి. మూలశంక
లకు సకాలంలో హెడెన్ సా చికిత్స చేసుకుంటే
మున్నుండు శస్త్ర చికిత్స అవసరముండదు!
హెడెన్ సాతో మత్తును కల్పించే మందులు
ఏమియు లేవు.

అవలెన జర్మన్ మోత్రాంట్ అనుగుణంగా
ఇంటిలో వీరితో తయారు చేయబడివుంది.

ది డాలర్ కంపెనీ

357, కంపెనీ స్ట్రీట్ మద్రాసు-1.

(ప్రసిద్ధి పొందిన కెమిస్ట్ రిసెర్చర్స్ లెబొరేటరీ.

ప్రాయము. ప్రాచీన కాలములలో కావ్యాదిని వాయుక ప్రస్థా
వనమే యున్నది. "సైరంధ్ర" పాత్రాధితి, రహస్యము
కవితా వైఖరి ఇత్యాద్యంశములలో తిక్కన మహా భారతము
సమగ్రముగా దేవతలు కథా కథములందును దానితో యుగళ
రించినది. కథా కథములుగా కథలు విప్పెను. అసలు ఘట్టము
లను కూర్చున్నది. తిక్కన ఏ ఘట్టములకు పితవ ఏ ఘట్ట
మును చెప్పినా, అక్షరములుగాక మరియొక క్రమములో
కథలు వదిలించితిమి వాదరిగారు చెప్పగలరా? విక్కడము
వారు క్రమము తప్పలేదు. "కావ్యాదిని తిక్కన ఈ విధ
ముగా చెప్పెను. వాదరిగారు ప్రాచీన కావ్య ప్రారంభము
కావ్యాంతర్గతమున ఇతివృత్తమునాటి యుద్ధముగా
లేదు. ఇట్లుండుల శివునిని వాదించెను. అట్టి
యౌచిత్యమును తిక్కన సంపాదించె"ని మేము ఘోషించగా
వాదరిగారు దా ఘోషకు దుర్యోధ్యము చేయుచున్నారు.
వారు తిక్కన కావ్య ప్రతిభను చిట్టకాటునకు తెలియజేయు
చెప్పుయించిరి. అ తిక్కన కావ్య ప్రతిభనేకదా చే మదపాఠించి
నది. కావ్యమందలి కథా దుర్యోధనుడు ప్రధాన వాయు
కుడుగాడు. కథయందలి దుర్యోధన చిత్త ప్రవృత్తికి కావ్య
దిని వారు వర్ణించి దుర్యోధనుని యౌచిత్యమునకు సంబం
ధములేదు. ముఖ్యకథలో ప్రధాన వాయుకుడుగాని వాని యౌ
చిత్యమును—కథయందలి ప్రవృత్తికి విరుద్ధముగా ముప్పదాని—
వాదరిగారు వర్ణించుట కావ్య శిల్పదోషమనివాడు. ఇది శిల్పి!
పెద్దన ప్రవృత్తిలకు ముందొగించిన పర్య వివేకములును,
సంఘటనలతో ప్రవృత్తిలకు వదిలిన వీలతో గాథ సంబంధము
కలిగియున్నది. తిక్కనయ్యను పాత్రాధితి, రహస్యము
కవితావైఖరి ఇత్యాద్యంశములలో అనుసరించుట "సైరంధ్ర",
శిల్ప దోషమని వేరవలెదు. "కథా కథములలో ప్రాచీన కవులు
సైరంధ్ర ఇతివృత్తమును గ్రహించుట "సైరంధ్ర" శిల్ప
దోషమని వా యుద్ధిపాథ్యమునుగాదు. మేము ప్రాచీన కావ్యము
లను ప్రశంసించుచుండి తమల కీర్తి వ్యాఖ్యానించుట ఖరదు.
"సైరంధ్ర" కావ్యాదినిగల దుర్యోధన వర్ణనము ఎలా
వర్ణకథా శిల్పమునకు అక్కటకు దానియు, అ కథలోని
దుర్యోధనుని నడవడికి ఈ వర్ణనమునకు తీర్పు లేదనియు,
ఇట్లుండుల కావ్య శిల్ప దోషమనియు వా రించెను. ఈ రెండు
తోడనే కావ్యమందలి పర్యవర్ణనములు శిల్ప సయోభావములై
యుండవలయునని ప్రాచీనిని. తిక్కన ఇట్టి పని చేయలేదు.
చేసినదేమియో చెప్పిరి. తిక్కన కావ్య ప్రతిభ ప్రతిబింబించ,
దదనలో మొదలు తిక్కన చూపిన యౌచిత్యము కొనసాగిన
దములు వేరవియో? కావ్యమువందలి కథావర్ణనములు పర
స్పర పోషకములై యుండవలయును. అదియే కావ్య శిల్పము
అ శిల్పమే "సైరంధ్ర"లో కొనపడినది.

సాంస్కృతిక దృక్పథ శ్రేష్ఠ కావ్యకర్తలు అందర కావ్యకర్తలు
దుర్యోధనుని పరిపాలనమునుగూర్చి వర్ణించిరిను విషయము

ఈ సమీక్షకును కొత్త విధియునుగాదు. తెలియని యంత
మునుగాదు. సమీక్షకులకు తెలియని వాదనగా రూపించుట,
వానికి యంతయు తెలియని అనుకోమునవలె కలిగిన
వెంటు. వారికి దుర్యోధనునిగూర్చి ఎవరెక్కడ పేరు వ్రాసి
వది ఎంతయో తెలియవచ్చును. అది వారి పాండిత్యమునకు
నిచ్చును. కాని ఇక్కడ కావలసినది పాండిత్యముగాదు. మఱి
శిల్పము. దుర్యోధనుని రాజ్యము వర్తన వంటలతో యుద్ధాంగ
వచ్చు. అతనివంటి రాజు చతుర్వేదివనములలో లేకపోవచ్చు.
దుర్యోధనుడు వాయుకుండయిన కథలో మొదట ఆ వర్ణన
మున్నో అది ఎంతో యోచనీ సంపాదనావసానము. విరాట
వర్తకథలో దుర్యోధనునికంటె పాండవులే యధిక ప్రధా
న్యము గలదు. ద్రౌపదిపట్ల కీడునకు పుట్టిన ముఠలే
విరాటవర్త కథలో వర్తన ప్రాతము ప్రత్యక్షముగదా పరో
క్షముగదా పడినవిని. అందుచేతనేరా వాదనగా రీ రచన
మునకు "వైశంపయ" యని పేరు పెట్టెరి. వారే శిల్ప
దృష్టితో కావ్యమునకు పేరు పెట్టెరి యా శిల్ప దృష్టియే
కావ్య ప్రారంభమునగల దుర్యోధన పరిపాఠన వర్ణముతో
రోపించినది యన్వాదము. రాధాపు లేండు పులులలో దుర్యో
ధన పరిపాఠన వర్ణనముచేసి వాదనగాలు సాధించిన శిల
ప్రయోజనమేమి? దుర్యోధనుని వర్ణనసంఘటనగూర్చి
"విచ్చది మొదలు ధర్మరాజున కొక్కటే దిగులు పుట్టె"
నని వాదనగాలు వ్రాసిరి. "తిక్కన శిల్పమును" తీసికొని
వ్రాసిన వాతయో ఇది? "అరణ్యవాసములో వాస్తవ్యులం
వలన దుర్యోధనుని పరిపాఠనముగూర్చి విని ధర్మరాజు" ఎంతో
కాభిషి యుండవచ్చు. కాని విరాట వర్తన కథాదిని ఆ విష
యమును ప్రస్తావించినందువలన ధర్మరాజు పాత్ర రోషా
ముతో ఏ విశేషము పొడచూసినది? తిక్కన ఈవిధముగా
వ్రాయలేడు. ఆయన వర్ణించిన ధర్మరాజు "దిగులు" ప్రత
లమునకు తగినది. దుర్యోధన పాత్రకుగని, ధర్మరాజు పాత్రకు
గని, విరాటవర్తనమునట్టి చూచినచో "వైశంపయ" మొదటి
ముడు పులులలోగల వర్ణనములవలన ఏ వెలగును కలుగ
లేదు. అవి కేవలము వాదనగారి పాండిత్య పక్షపాతియులను
హితమే ప్రకటించుకున్నవి. వాదనగాలు వంశస్థులొంద
గ్రంథములను నశించి ఎవ్వో మాత్రమే పేషయములు గ్రహించి

యుండవచ్చును. వారి పాండిత్యము గొప్పది కావచ్చును. అది
పేషములు. తాము వదిలిన గ్రంథములు, విమర్శలు, సమీక్ష
కుడు చూడలేదనుట నడువలేదనుట వాదనగారి విశాల
దృష్టిని గూడుదు.

తిక్కన కావ్య ప్రతిభ ప్రతిబింబించు కథలోని వర్ణన
గములు నమూనెల రూపమున కుడుకుకొన్నవా? లేవా? యని
మాత్రమే సమీక్షకుడు చూచును. అట్లు చూచుటయే
ధర్మము. సాహిత్యము శిల్ప సమన్వితము. ఏవో తలపుండు
ఎక్కడో ది కనియో వ్యక్త కలిచి యుండవచ్చును. అవి
ప్రకటనవికములా? కావా? యని శిల్ప దృష్టిగలవాడు పరిశీ
లించును.

ప్రతిభ సుస్పష్టతాంద్రకాంతం—అందును తిక్కన
కావ్య శిల్పము చాలును చాచియే ఈ వాయిగు ముక్కలు
వ్రాసిరివి. సాత్రం వ్యక్తిత్వమునకు మాత్రమే వ్యాఖ్యానము
చేయుటతో—చేసినదా మానసికముతో—వాదనగాలు తృప్తి
పరచుటకు. ఆ మాత్రమే వ్యాఖ్యానము ప్రస్తుత కథకు తగి
నదా? కాదా? యని శిల్పదృష్టితో పరిశీలించవలయునని వా
సిద్ధాంతము. కావ్యమునందలి యొక భాగమును స్వతంత్ర
ముగా పరిశీలించిప్పుడది వలెను రచనీయునిగా నుండ
వచ్చును. కాని యది ప్రధానకథలో నొకభాగము. ఆ భాగమునకు
స్వతంత్రత, లక్ష్యముండదు. ఉండరాదు. ఆ యొక భేదము ప్రధాన
కథకు పోషకమై యుండవలయునని. అట్లుండచితో రిహ్నాల్లరూప
మునునట్టి చూచినదామ అది శిల్ప భంజకముగా నీర్దిమగుము
కావ్య యొక సందర్శ శిల్పము. అతీంద్రుల యవములు శిల్పాను
రూప సన్నతిలో నుండునట్లు చూచుట రచయిత విధి.
అంతానికి రీ రహస్యమును గుర్తించలేకపోలేదు. "సహి కవేరితి
వృత్తమాత్ర నిర్వాహణ అత్యుపదేశాః ఇదివాసాదేన తత్పర్యే" అని
ధర్మవ్యాసకము. మఱి కావ్యము పోషకవేణు. ఈ దృష్టితో
చూచి దుర్యోధన పరిపాఠన ప్రకటన విరాట వర్తనకథతో ఏ త్తు
పొందికలంతే యున్న దన్నాము. తిక్కన సమనరించిన రచ
నముగాదా తిక్కననే రాగ్నాముగా తీసికొన్నాము. ఇంత
కంటె చెప్పవలసిన దింకేమియునులేదు.

-కాక్యసంహ.

జానకదీ యున్నది. పన్నెవర్సలందు రాజ్యముందు స్వశక్తీత్ర మందున్న గ్రహములకు 5 బిందువులు ప్రాప్తించును. అదే గ్రహము దశవర్సలందు రాజ్యో స్వశక్తీత్రమందున్న 3 బిందువులు ప్రాప్తించును. మోదకవర్సలందు రాజ్యో స్వశక్తీత్రమందున్న 3 $\frac{1}{2}$ బిందువులు ప్రాప్తించును. గ్రహములు స్వశక్తీత్రములందు గాక అధిపిత్ర, మిత్ర, నమ, శత్రు, అధిశత్రు శక్తీత్రములందున్న వారి ఐద నిర్ణయములకు రాజ్యముందు అయో గ్రహములకు స్వశక్తీత్రమందు ప్రాప్తించు బిందువులను 18,20 శ్రుతము, 15,20 కేతము, 10,20 చేతము, 7,20 చేతము, 5,20 చేతము భాగముగా ప్రాప్తించు భాగములు—అయో శక్తీత్రములందున్న గ్రహముల ఐదముల యాభూతము. గ్రహముల పాముదాయకలము 10 బిందువులకు ఎక్కువైన ఆ గ్రహములు క్రమముగా ఐదము గంపని, తక్కువైన క్రమముగా అంపానుని పీఠం ఐద నిర్ణయము చేయుట కొన్ని నమ్యుతము. ఇది స్థూల వర్ణములలో నొకటి. షడ్భుం పాధిరాకములు ఉత్తమము. షడ్భుంపాధిరాకము గ్రహములు ఏదో భావములందు ఎంత ఫలముల నీయగలవో దివాకర సిద్ధాంతరీత్యా గణించవలెను. ఇట్లు నిర్ణయించిన ఫలముల ప్రమాణ విజనర్కరూపము తెలియవగును. ఇతర మార్గముల ఫలముల నిర్ణయించుట కొన్ని నమ్యుతముగాదు.

ఉదాహరణ జాతకము :

ఈ జాతకము 1904 సంవత్సరం అక్టోబరు 1 న తేది రాత్రి ప్రివికవేళ 11 గంటల 25 నిమిషముల 58 సెకన్లకు ఆంధ్రా వక్షత్ర ద్వితీయ చరణయుక్తముగా అదివారమందు జన్మించెను. జననకాల రాహు మహర్షికి కేంద్రం 10 సంవత్సరముల 11 మాసముల 7 దినములు. గ్రహస్థులుం :- రవి-5.16.4, చంద్రుడు-2.11.54, కుజుడు-4.7.54

బుధుడు-4.28.17, గురుడు-0.4.48, (వశి), శుక్రుడు-6.9.10, శని-9.22.3 (వశి), రాహు-4.24.23, కేతువు-10.24.23, లగ్నభావము జేష్ఠ వార్షిక పాదము (7.28.34). దశమ భావము ఉత్తర చతుర్థ పాదము (5.9.40). శుక్ర తమం స్వశక్తీత్ర పీఠి, రవి బుధుల పరివర్తన, గురు కేతుల వక్షత్ర పరివర్తన, శుక్రభావం వక్షత్ర పరివర్తన, రవి, బుధ, శుక్ర, రాహుల మిత్ర వక్షత్ర పీఠి, ఇందరి మిత్రాంతములు. రవి, చంద్ర, బుధ, రాహు, కేతులు కేంద్రభావములందున్నారు. గురు కుజులు కోణభావములందున్నారు. తృతీయమందు శని. తాతమందు శుక్రుడు. లగ్న, రవి, చంద్ర, కుజ, గురు, శుక్ర, శనిలు రవి మోహరములు, బుధ, రాహు, కేతులు కేంద్రమోహరములందున్నారు. దశాంత చక్రముందు రవి, శని, కుజ, రాహుకేతు శుక్రులు కేంద్రవర్తులు. రవి, శనిల పీఠ, బుధ గురుల ధనభావ పీఠి, షష్ఠ భావమందు చతుర్థాధిపతియును చంద్రుడు. భావచక్రముందు లగ్నమునకు గురు, కుజ, చంద్రుల దృష్టి. కుజులకు గురుదృష్టి. రవి బుధ రాహులకు శని షష్ఠిదృష్టి. అష్టమాంశముందు తృతీయ వ్యూహరినతి లగ్నపీఠి, పన్నెండు అష్టమాధిపతి తృతీయ పీఠి. లగ్నాధిపతి వంశమపీఠి, కేతుయుక్తుడగు భవాధిపతి షష్ఠిపీఠి, అష్టమా కుజుడు, రాధ గురుడు, వ్యయ శుక్రయుంత రాహులున్నారు. కారకాంత లగ్నము ధనమృ. అత్యుకరకుడు బుధుడు. ఈ జాతకుని గొప్పదనము పై జెప్పబడిన పాంశముల పరిశీలించిన విశదమగును. ఈ వ్యాసముందుదివారించబడిన ఫలములు మూల ఫలములని, ఇవి గ్రహపీఠ పరివర్తనములకు లోపై మార్పు నొందునని గ్రహించవలెను. ఈ మూల ఫలముల దృష్ట్యా ఉదాహరణ జాతకము పరిశీలించిన జాతకంబును, విశదమగును.

నిండనికుండ

శ్రీ సూతలపాటి గంగాధరం

నిండనికుండ తొణుకుతుంది, నిజం !

ఎప్పుడు ?

ఎవరైనా కదిపినప్పుడు,—

నిందుకుండ మాత్రం తొణకదా ?

నిశ్చలంగా ఉంచేస్తే,

ఏదిమాత్రం ఎందుకు తొణుకుతుంది ?

దిక్కు దిక్కులూ తిరిగి

తెచ్చి పెట్టుకున్న తేనెపట్టుని

తిన్నగా తింటూంటాయి, తమకష్టం—తేనెటీగలు !

ఎప్పుడు ?

ఎవరూ కదపనప్పుడు,—

గంటలు మాత్రం ఎందుకు శబ్దం చేస్తాయి ?

గోవు సాధు జంతువే !

కాదని ఎవరన్నారు ?

పాలు పితకబోతే పళ్ళు రాలడంతుంది

ఎప్పుడు ?

తిండి పెట్టకుండా, కడుపు కాల్చినప్పుడు,—

నేవకు డైతేమాత్రం, ఎలా నహించగలడు ?

ఓటికుండ నిండ దేనాటికీ !

నీర్లులేని కుండ—నిర్జీవం !

అది ఎలా తొణకగలదు ?

నిండనికుండ తొణుకుతుంది - ఎందుకు ?

అది, నడవమైవది కాబట్టి !

ఇంకా నిండని నీటి కోసం

నడిచేస్తుంది—దాని ధర్మం, అది !

మ యూ రు డు సూర్యోపాస్తి

శ్రీ యామిజాల పద్యనాథస్వామి

‘త్రోగ్యం తాప్యరాచ్యేవ’ అనే మాక్తి మనివా రుండరు.

అర్చ్యం కావాలనుచేవారికి సూర్యుడే గరి. నిత్యమూ సూర్యమహిమలను చేస్తూ అర వెండిన పయసులో కూడా కారీర పాటపం అవలెమైనా కొందరికీ జీవితాన్ని వారింకా మనకి అక్కడా అక్కడా కనిపిస్తూవారు. కుష్టు, క్షయ వంటి మొండి రోగాలను పోగొట్టుకుని సుఖంగా ఉండాలంటే సూర్యోపాస్తి చెయ్యవలసిందే. అలా చేస్తూన్నవారూ ఉన్నారు. వ్యయంగా సూర్యమహిమలను చెయ్యలేని రోగులకు మరి ఒకరు రోగివీరు చెప్పి వంకల్లంపేసి సూర్యోపాస్తి కావించి రద్దావరేణ వచ్చే పలాన్ని రోగికి దాదాటం చెయ్యడం కట్ట. అలా రోగాలు పోగొట్టుకున్నవారిని నే నెఱుఁగుదు.....

అదీపుతానీద్దికీ, అవిష్టువారలకూ దేవతానుగ్రహం అపేక్షించి ఉపసంపదం అనేది దాత్రీయుల పారంపరికమూ, అర్చనూ అయిన ఒక విశిష్ట సంప్రదాయం. సందేహాలలో దేవతానమన శేషశ్రేయగాని మన ఋషుల అనుభూతి అనన్య భుజం అని గట్టిగా చెప్పగలము.

పర్వతూ యులకు దేవతాలోని, ప్రాచీన గ్రీమ దేశంలో నూన్నా ప్రదారంలో ఉన్న సూర్య ప్రార్థనలకూ, తారతీయుల సూర్యోపాసనకూ చాలా భేదా ఉంది. పదార్థ విజ్ఞానంలో అతిశ యించి యుటవం పురోగమించిన పదమూడో శతాబ్దంలో జేయలకూ, మతానికి అంకితా ప్రధాన్యం ఉన్నట్లు కన్పిస్తుంది. ఏది ఏలా ఉన్నా తారతీయంలో మాత్రం దేవతాపాస్తి వియమ విషయాలకు ప్రధాన్యం కొరవడలేదు. అదేక విధమైన పనిత్ర విశ్వాసం కల దేశం మనది. కనుక ప్రాచీన సంస్కృతికి దెబ్బ తగలకుండా కాపాడకంటూ వస్తున్నాము. అలాటి అర్చ

నంస్కృతిలో అదిత్య ప్రళయ అభ్యాస్తుల ప్రివాప్తే అక్రమించు కున్నది.

సామాన్యంగా తార్కికబుద్ధితో సత్యావేషణ చేస్తేగని మానవుడు ఏమని అలంబించడు. ఏదో మృహతవలా స్థితికించి ప్రవర్తించడం రోక పరిపాటి. ఈ కాలంవేలవే ప్రాచీన ఋషులు తాము ఉపదేశించే మార్గాలలో పండితులకూ, పామరులకూ కూడా పోలిక అధికరాన్నిట్టి మేలు కలిగే అవకాశాన్ని చూపి ఉన్నారు. దేవతానులో రోగం రోగం రాని వారే ఉండరు. తిర్త్తువారి—

‘భోగే రోగభయం’— అన్నాడు.

విషయభోగాలు అస్వేదించేవుడు సమర్థంగా నిత్ర మంగా పడిచేవారికి కూడా రోగభయం ఉండనే ఉంది అని దీని భావం. ఆ పక్షంలో క్రమం తప్పి భోజనాలున్నట్లుగా భోగాలు రుచియూసేవారికి రోగభయం తప్పించుకోడం సాధ్యం కాదు. అందరికీ

‘వైరాగ్యమేవా భయం’—

అనే మాక్తిని అనుసరించే ఏవేక స్థలంకూ లుంటాయా ? కనుక అర్చ్య రిక్తాకాంక్ష పర్య సముచితయూ చావులాఉంది. ప్రత్యక్షమైనవయిన సూర్యుడే అర్చ్యప్రదాత అయివున్నాడనేది నిర్వివాదాంశం. సజీవ జగత్తున స్థిరచరిత్రల కన్నిటికీ అనుదినమునూ సవనన లేఖనకావ ప్రిస్థాస్థుల ప్రసాదించే శక్తి సూర్యునిష్టమయి ఉన్నదనేది అందరికూ అనుభవ విది లమే. తొలికంకాపే కాక అధ్యాత్మికంగా కూడా రోకాన్ని వియ మించగల విగ్రహమౌ గ్రహస్థిమర్మ్యం సూర్యమండల పర్వత్యున భగవానుడికి ఉన్నట్లు విజ్ఞులు చెప్పిఉన్నారు. కల్యణామి,

తద్వైతా పుణ్యధామి అయిన భారతదేశంలో సనాతనంగా పండితులు పినుకులూ సూర్యుల్లే ఉపసేదడంలో అభ్యర్థ మేమన్నీ లేదు:-

వేదాలు, పురాణాలు, కావ్యాలు సూర్యుల్లే వికారతంగానే ప్రకటించాయి. కాని, రోజు వాళ్ళయింటో సూర్యమహిమార్థాన్ని ప్రతిపాదించే కావ్యాలు చాలా తక్కువగా ఉన్నాయి. సంస్కృత భాషలో కూడా ప్రాచీన కవులలో కాలిదాసిని మహాకవి అంటారు. సూర్యపరమార్థాన్ని ఉద్ఘాటించిన కీర్తి మహాకవి మాయూర రుప కొక్కనికే దక్కింది. మయూరరుడు అప్రతిమాన ప్రతిభా శాలి. వేద రహస్యవేది. కథారూపమైన వస్తువు లేకపోయినా, కల్పనవైచిత్ర్యానికి అవకాశం లేకపోయినా ఆ రెంటితో అక్కర లేకుండా సూర్యస్వభావోక్తిని మాత్రం అశ్రయించి సూర్యో పాసనా రహస్యాలను వెల్లడించిన బుద్ధిజీవుడు. సంస్కృతభాషా పరిచయమే కొరవడిన యీ రోజులలో కవితాప్రేమిలో వైదిక మాత్ర సమ్మతిమూలంగా శ్లోకాలు వ్రాసిన మయూరరుని సూర్య శతకం ప్రవాహానికి రాజదోహదంలో అభ్యర్థించేడు. కాని ఆ శత శ్లోకాల భావాలున్నా అంతరూ తెలుసుకోవలసివని. అందుకనే సాధ్యమయినంతవరకూ మయూరరుని భావాన తెలుగు తెలుగు లోకి రావాలనే ఆకాంక్షతో వేద శతకాన్ని తెలుగు చేశాను.

మ యూ ర చ రి త్ర

సూర్య శతకమయిన సంస్కృతభాషలో వ్రాసిన మయూరరుడు కాదంటే కథాప్రయంతగా భావించిన ఖట్ట భాగానికి సమకాలికుడు. భావాడు శ్రీ హర్షుని అప్పాసకు. మయూరరుడు ఉజ్జయిని ప్రభువైన పృథ్వీలోని అప్పాస పండితుడని, భాగానికి మానసగరన్ని చెప్పడానికి రెండు అధారాలున్నాయి. ఒకటి :-

మానకుంగచార్య ప్రణీతిమైన భక్తమయ్యాస్త్రోత్రం టీకా ప్రారంభంలోని ప్రశంస.

రెండు :-

మయూరంగ ప్రణీతిమైన 'ప్రణంత వినోదమణి' అనే జైన గ్రంథంలోని ప్రశంస.

రెండోదనిలో భాగాడు మయూరరుడికి 'దావమరిది'— అని కూడా చెప్పడం కద్దు. ఇది ఏలాటి చుట్టరికమో సరిగ తెలియదు గాని శ్రీ హర్షుడి కలాపమనినంటే భాగ మయూ రుడు సమకాలికులని గట్టిగా చెప్పడానికి మాత్రం ఉపక రిస్తోంది. ఈలాటి చుట్టరికాన్నీ బట్టి పోలన శ్రీవాహుని సమకాలికులని చెప్పుకుంటున్నామని కదా !

"అమో ! ప్రేమ వాగ్దేవ్యః"

యన్మాతంగ దివాకరః

శ్రీ హర్షహర్ష భుక్తః

సమో భాగమయూరయోః—అనే శార్దూల పట్ట యాది ప్రసిద్ధ రాజశేఖర పదనం కూడా భాగమయూరరుని సమ కాలికుని చెప్పడానికి తోడ్పడుతుంది. కనుక మయూరశకు శ్రీ. 4. 7 వ శతాబ్ది పూర్వార్థంలో ఉండేవాడని చెప్పడానికి పండేదానిలేదు.

మయూరరుని జన్మం, అన్యస్థలం, తాళ్ళ జీవితం చెప్ప డానికి ఏ ఆధారాలూ గోరకవు. కవిగా ప్రసిద్ధి పొందక పూర్వం మయూరరుడు సర్వ విషయ ద్భుదాగా జీవించి ఉండవచ్చునని ఒక అవసరితా విద్వాంసాడు క్యాపెటో అనే అడడు అభిప్రాయ వర్తించాడు. ఈ విద్వాంసుడు మయూరరుని సూర్య శతకాన్ని, అందుకు పోటిగా భాగాడు రచించినట్లు వ్యవహరించిన చండి శత కాన్ని దొంగిలంబవరకూ మయూరరుని యితర కృతానూ కూర్చి అంగ్లభాషలో ముద్రించిన టీక, అనువాదం, ఉపోద్ఘాతాలూ చేర్చి అమెరికాలోని కాలిఫోర్నియా యూనివర్సిటీ యూ ప్రెస్ పరిచి ఉన్నాడు.

జైన గ్రంథాలలో ప్రధానక చరిత్రలో భాగమయూరరు లకు వివచనం ఉపలభిష్యుకమైన పోటీ అరిగినట్లున్నా, జైనాచార్యుడు మానకుంగుడు కూడా పోటీచేస్తే యింకాపుట్టి మించినట్లున్నా కలలున్నాయి. వానివల్ల ఒక్క విషయం మాత్రం నిర్వివాదంగా తేలుతుంది. కొన్ని పథ్యంలో మయూరరుని అనేధానం కవితా ప్రాథమం అభివ్యక్తం కాగా అప్పటి రాజా హర్షుడు మయూరరుల్లే పీరినంటే తన అప్పారంలో విలుపుకొని ఉంటాడు. తోచని అప్పారంలో మయూరరుడు ఉండేవా డానికి తగిన చారిత్రకథారాలు కావరావు. శంకర విషయంలో శంకరాచార్యులవారు వాదంలో మయూరరుల్లే వోడించినట్లు ఉన్నదట ! శంకరుల కాలానికి మయూరరుని కాలానికి పాసగడు కనుక యీ వ్రాత కేవలం దీర్ఘమతస్పర్థి శంకరులు అయినచా రునిదానికి ఉపలక్షణం కావచ్చున్నీ, ఎట్లయినా మయూరరుల్లే శంకరుల ప్రతిస్పర్థిగా వర్ణించబడవల్ల విద్వత్సంఘంలో మయూరరుని శేలాటి గౌరవ మున్నదీ వ్యక్తం అవుతానంటున్నీ క్యాపెటో వ్రాసినవాడు. మయూరరుని శంకరుడనే పేరిట ఒక కొడు కుండేవాడట ! కాని, కవులలో యాభ్యుదయి ముగ్గురు శంకరు లున్నందువల్ల మయూరరుడే శంకరుని తండ్రియో చరిత్రకారులు నిర్ణయించలేకపోయారా.

సూర్యశతకం అరువార తెప్పదగినది మయూరార్థ్యక్తం. విగళించి పంజరపునువలంగా వచ్చిన ప్రస్తావిక రచనలు. అందులో

కుజశాసులు - వృత్తికము

జాపణదీ యున్నది. మనవర్గం నందు రాశియందు స్వక్షేత్ర మందున్న గ్రహమునకు 5 బిందువులు ప్రాప్తించును. అదే గ్రహము దశవర్గం నందు రాశిలో స్వక్షేత్రమునకు 3 బిందువులు ప్రాప్తించును. షోడశవర్గం నందు రాశిలో స్వక్షేత్రమునకు 3 $\frac{1}{2}$ బిందువులు ప్రాప్తించును. గ్రహములు స్వక్షేత్రము లందు గాక అధిమిత్ర, మిత్ర, నమ, శత్రు, అధికతృప్తీత్రము లందున్న వారి బల నిర్ణయమునకు రాశియందు ఆయా గ్రహ ములకు స్వక్షేత్రమందు ప్రాప్తించు బిందువులను 18,20 చైతను, 15,20 వేతను, 10,20 వేతను, 7,20 వేతను, 5,20 వేతను భాగింపగా ప్రాప్తించు భాగము—ఆయా క్షేత్రములందున్న గ్రహముల బలముల చూపును. గ్రహముల పాముదాయకబలము 10 బిందువులకు ఎక్కువైన ఆ గ్రహ ములు క్రమముగా బలము గలవని, తక్కువైన క్రమముగా బలహీనులని నీల బల నిర్ణయము చేయుట శాస్త్రమమృతము. ఇది మూల పద్ధతులలో ఒకటి. ఇద్దరు పాఠివాక్యములు ఉత్త మము. ఇద్దరొనంతరము గ్రహములు ఏదే భావములందు ఎంత ఫలముల నీయగలవో దివ్యతర సిద్ధాంతాన్ని గణించవలెను. ఇట్లు నిర్ణయించిన ఫలముల నివారణ నివ్యవృత్తము రెలియ వగను. ఇతర మార్గముల ఫలముల నిర్ణయించుట శాస్త్ర సమ్మతముగాదు.

బుధుడు—4.28.17, గురుడు—0.4.48, (వక్రి), శుక్రుడు—6.9.10, శని—9.22.3 (వక్రి), రాహువు—4.24.23, కేతువు—10.24.23, లగ్నభావము శేష, వాగ్ధావ పాదము (7.28.34). దశమ భావము ఉత్తర చతుర్థ పాదము (5.9.40). శుక్ర శనుల స్వక్షేత్ర స్థితి, రవి బుధుల పరివర్తన, గురు శేతుల సక్షత్ర పరివర్తన, శుక్ర రాహుల సక్షత్ర పరివర్తన, రవి, బుధ, శుక్ర, రాహుల మిత్ర సక్షత్ర స్థితి, ఇందరి మిత్రాంత ములు, రవి, చంద్ర, బుధ, రాహు, కేతులు కేంద్రభావములందున్నారు. గురు కుజులు కోణభావములందున్నారు. తృతీయ మందు శని. రాధమందు శుక్రుడు. అగ్ని, రవి, చంద్ర, కుజ, గురు, శుక్ర, శనులు రవి హారయందు, బుధ, రాహు, కేతులు చంద్రహారయందున్నారు. దశాంత చక్రమందు రవి, శని, కుజ, రాహుకేతు శుక్రులు కేంద్రవర్తులు. రవి, శనుల నీచ, బుధ గురుల ధనభావ స్థితి, వృద్ధిభావమందు చతుర్థాధిపతియగు చంద్రుడు. రావత్త కమందు లగ్నమునకు గురు, కుజ, చంద్రుల దృష్టి. కుజులకు గురుదృష్టి. రవి బుధ రాహులకు శని దృష్టి. ఇట్లు కమ. అష్టమాంశములందు తృతీయ స్వయాధిపతి లగ్నస్థితి, మనమ అష్టమాధిపతి తృతీయ స్థితి. లగ్నాధిపతి పంచమ స్థితి, కేతుయొక్క ధనాధిపతి వృద్ధి స్థితి, అష్టమ కుజుడు, రాధ గురుడు, వ్యయ శుక్రయుత రాహులున్నారు.

నిండు నికుండు

శ్రీ నూతలపాటి గంగాధరం

నిండునికుండ తొలుకుతుంది, నిజం !

ఎప్పుడు ?

ఎవరైనా కదిపినప్పుడు,—

నిండుకుండ మూతం తొలగదా ?

నిశ్చలంగా ఉంచేస్తే,

ఏదిమూతం ఎందుకు తొలుకుతుంది ?

దిక్కు దిక్కులూ తిరిగి

తెచ్చి పెట్టకున్న తేనెపట్టుని

తిన్నగా తింటూంటాయి, తమకప్పుం—తేనెటీగలు !

ఎప్పుడు ?

ఎవరూ కదపనప్పుడు,—

గంటలు మూతం ఎందుకు శబ్దం చేస్తాయి ?

గోవు సాధు జంతువే !

కాదని ఎవరన్నారు ?

పాలు పితకబోతే పళ్ళు రాలదంతంది

ఎప్పుడు ?

తిండి పెట్టకుండా, కడుపు కాల్చినప్పుడు,—

నేనకు డైరీమూతం, ఎలా సహించగలదు ?

ఓటికుండ నిండు దేనాటికీ !

నీళ్లులేని కుండ—నీర్జీవం !

అది ఎలా తొలగగలదు ?

నిండునికుండ తొలుకుతుంది - ఎందుకు ?

అది, నడవమైనది కాబట్టి !

ఇంకా నిండుని నీటి కోసం

నడిచేస్తుంది—దాని ధర్మం, అది !

కివీర్వరకుం పరవ కల్గినది పరవచే క్షేపి చెమల్కొనకుంబుం
 కేదోదాదికి నీలు కుడుపుమొన్న కేవలం వర్ణన వేరకా పిద
 వచ్చివేళలు నిలిపించాడు. మయూరునికి తల్లి చెమల్కొనరీ
 పక్కన మోకా అందరికి మూర్త శతకంబు క్షేపి భగవతే
 కాక వారు గి గూర్చి అయవ చెప్పింట్టి మనమొన్న యీ క్రింది
 క్లోకం వొక్కటి వాలు.

‘భూపతిః శతావ్యుదాయయ భువనః |

తే నానాన్య పితః |

భర్తారం ప్రవేశే మేవ తావ |

త్యా మేవ మన్య సుహా

మేవాగం పరిమృత్య కుంతం సదా

కన్య వ్యుదాయయం

రోం ప్రాప్త్య త ముద్భవే మయూ

కాన్యం కరః పితరః’—

ఈ వర్ణన ఒకానొక పార్వతు దక్షిణాదిక విజయం
 యొక్క బయలుదేరువుడు అనబడి కంది నరకూ అయం
 తారి అది ఉండే కుటూపాదాన్ని ఒక్క యిలా వర్ణించడమో
 గది చాగ్రితంగా చూస్తే పూర్వము. అందువి అయిందేదనీ
 ముందరువుంది. మిగ్గేమార్గంలోనే పుంకే చేతు వోడి
 పోయాయి. పార్వతి అయినయో రెండు పార్వ మయూరకు
 త్తి చెమల్కొనరీ పిద పోయాయి. కృంగారరతి (వియ్యక
 మున్నా యీ పై కే కంత్ మున్నా గోదరిమిచ్చాయి.

మయూరాష్ట్రం కేవలం కృంగారరతి ప్రధానం. ఉదాహ
 రిస్తున్నా వాక క్లోకం ముచ్చటి—

‘పిద తా భుక్త ముక్తా ప్రవేశి వయూ

ప్రేత బాగ్గింక వస్త్రా

ప్రత్యక్షే యాతిలాతా మృగ ఇవ చకీతా

విర్యత కృంగయంది

కేవలం వక్రపిండి మున్నవధర భం

షట్ట రేవేవ పీఠం

స్వర్గః కేవాద్యుకుక్త, పానయన పాతో

మనవరః కన్య తిమ్మ’—

ఈ అష్టక రచన గురించి యిలా ఉంది వరయాయ
 వస్తువుగాలు :—

మయూరుని కౌతుకు వాకాడు కపిలి గదిలోకి
 వస్తానడగా మూడే ‘పరవ’ అనుకుని అపె అరిగోక నింఠా
 నికి ముగ్గుర్తి యీ యిదిమిది క్లోకాలూ చెప్పాడు మయూ

రుడు. తరువాత తన అనాక అది తెలుసుకోని విచ్చాన్నా
 డయ్యాడు !

మూర్త శతకంలో మయూరుడు చెప్పించిన భక్తి
 తాత్పర్యం పీఠవిధికి, అందియ బర్హవానిమ్మి అంటిని
 తంట్లో ఒక కుట్టుంట్లో పెంచించిన ఉగ్రహామి కారణమని
 రోకు అంటారు. అది కుట్టుకత యొక్క కావచ్చు. కాని దాని
 తానం తానై నిలితంగా ఉంటుందే కనుక పిదపిది చెప్పిట్లుగా
 చెబుమిచ్చాడు.

మయూరుడు తక్కిని రూపురేఖల కందాడు. తాళు ఒక
 అడుదిడ్డమే కది గతించింది. కనుకం ఆ పిల్ల పెదవి పెద్ద
 దుంబింది. తానువి కిచ్చి మయూరుడు కిచ్చాడానం గడించు
 కున్నాడు. ఒకా దాని అంతమాది మేదపై తనవి అరగ్ని
 కుంటుంది. పెదకో, ఆ ద్విత్వం మయూరునితో ఉగ్రహామి
 కేదించింది. తల్పరితంగా కుట్టు రోగి అయ్యాడు.

మయూరుని తల్లి అప్పటికేకా కేదించి ఉంది
 మయూరుని వచ్చి వివరించుమో వచ్చి పొందుకొంది. తల్లి
 దుఃఖమో ముగ్ధిలమో పోకాపోటిగా పెంచుకొన్నాయి.
 ముక్త క్షున్నయినా తగి అనయవాల వేదోదా అనవచ్చుతో
 మయూరుడు ఒకమూల గదిలో వ్రాయుంట్టె ఉంటున్నాడు.

ఒకాడు పిదపూరే వేళ. అమ్మియు మున్న
 ప్రాప్తాని మేధారయై యాడువారికి పిచ్చిట్లుగా
 మయూరుని ఇంటికి వచ్చికోరి ఆ గదిలో ప్రవేశించాడు. అన్య
 వైద గుణతో గణితం నలుకుతూ మూలకానాన్న మయూ
 రుణ్ణి పసిపించాడు. మయూరునికి ద్విష్టి కొదా వేదగా
 రేడు. అమ్మియు ద్విగళా వెళ్లి మయూరుడి తలపై
 దక్షిణ హస్తం ఉంచ అదిత్య వ్యాధయం ఉకదేవిని వర్ణన
 దానినే వెళ్లిపోయాడు. తర్వాతివర్త ముంబింది. మయూరుడు
 రోగ ముగ్గుడయ్యాడు. అత్తపైకెంతో మూర్ఖతానం
 వ్రాకాడు— ఇది పెద్దం వెళ్లి విచ్చి కథ—

ఈ కథ పీఠావయింకా పామర్యులయ్యెన కొంత
 అంకు పిదపంకాని ఏ ముంది రోగినికో రిక్కి మయూరుడు
 ‘అగ్ర్యం తాపురదివ్యేన’ — అనే మూక్తి మునరింది
 మూర్త శతకం ప్రాచీ దానివల్ల కృతార్థుడయ్యాడనేది మనం
 తానించే చెబి ఉంది.

‘కీర్తి ప్రాదాంఘ్రి పాదే ప్రదలభయమై |

మేర్తరా వ్యక్త పోషిన్’—

అనే మూర్ఖతానం అరవ క్లోకంకోస్తూ, అలాంటివే మం
 కొన్ని క్లోకాలలోనూ పేర్చినా పరితానం, ‘పాది మూర్త
 పెంపుతీయే మంబు’ అనే తావామూర్త ద్విపిచ్చున్నాయి.

మమ్ములును కావ్య ప్రకారం కావ్య శబ్దంతో పా
పారణం ఒకటి అని చెప్పడంతో

'అదిత్య దేవయూరాలిరామిన అచర్మ వివాహం'
అని ఉంది. మమ్ములుడు క్రీ. శ. 1050 నాటి వాడు.
ఈ వ్రాతకు వ్యాఖ్యతో 'మయూరవాహ కవిః శివశ్లోకేనాది
త్యం ముత్యా కున్దావ్విన్ద్య ఇతి ప్రసిద్ధిః'— అని వ్రాశాడు.

నాలోకి భిట్ట ఉద్యోతంతో 'మయూర శర్మ మార్క
శతకే కున్దావ్విన్ద్య ఇతివ ప్రసిద్ధిః' అని ఉంది.

ఆ కాలంలో అదిత్య పాపన ప్రభులంగా ఉండడానికి
కూడా చరిత్రలో ఆధారాలున్నాయి. పార్శ్వని తండ్రి ప్రభాకర
వర్మనుడు 'వలమూడిత్య భిక్షుడు' అని పార్శ్వ చరిత్రలో ఉంది.
ప్రయాగలో పార్శ్వను మూర్ఖులుద్ద శివ విగ్రహాలకు పూజ
చేసే వాడని వినాయకాత్రికుడు హ్యూన్ త్సాంగ్ వ్రాశాడు.

మయూరకుడికి కుమ్మరి ఏ కాలంన వల్ల వచ్చిందనేది
నరిగ విశ్లేషించలేము. మునిది అవశ్యకతం కూడ. కాని
శైవ గ్రంథాలలో ఉన్న కథ విచిత్రంగా ఉంది. అందరి కవితా
చమత్కృతిని చూపే ఉద్దేశంతో దానిని కూడా ఒకంత
ప్రాస్తావనా మూర్ఖ శతకాన్ని ప్రకటించిన యజ్ఞేశ్వరుడు
అనే ఆయన తాను పేరుకుతుంగా దారస్సని ప్రబంధ చింతామణి
నాంచి సంగ్రహించినట్లు ఈ కథ చెప్పింది. ఆ కథ ఇది :

రాణ మయూరాలకు కవితా పేషాడంలో ఒకరిని మించి
ఒకరు ప్రవంగించుకొనే వారు. మయూరాలలోకావల రాత్రి
పేషా శ్లోకాలన్నీ తెల్లవారాకాముని పెండలకడలేని బాణునకు
వినిపించానే కుతూహలంతో బాణుని ఇంటికి వచ్చాడు. ఇంకా
అంతా నిద్రిస్తూన్న సమయం అది. కాని బాణుని గొంతు
మయూరకుడికి వినిపించింది. ప్రణయ కలహంతో భీష్మిండు
కాని ఉన్న భార్యని ప్రసన్నురార్చి చేసుకోదానికి వడివపట్లు
విఫలమై తలవారి పోవచ్చిందే అని దిగులుతో బాణుడు శ్లోక
రూపంగా ఆమెను అనుసరించుత వారంభించాడు.

'గత ప్రాయా రాత్రిః కృతకం ! శత శిర్మత ఇవ
ప్రదిప్తాయా విద్రావశమః సగతో మూర్ఖత ఇవ
ప్రదాహంతమాహ ! త్యజినన తథా పిక్వత సఃహా'
ఆ పైన పదనాలో తోచలేదేమో ఆ మూడు పాదాలే
మర్రి మర్రి విడుపుటవచ్చాడు. మయూరాలాడు పిచ్చాడు.

'సాదా ! దాకాడు'— అని ఆకృత నిర్భయవాడు.
గదిలోంచి అంతం చూపుడు చెప్పించింది. బాణుని గొంతు
కొంత ప్రత్యాపత్త్య పూర్వము మనీత
మగ్ధు ! కలిశం— అని వినిపించింది.

ఈ భాగంలో ఈ కథ వేరువేరు గ్రంథాలలో వేర్వేరు
విధంగా ఉంది. ఈ వార్తన పేదం గది బయట నున్న మయూ
రకుడే చెప్పినట్లు కొందరన్నారు. కొందరు బాణుడే చెప్పా
బయట నున్న మయూరాలాడు అంతం చెప్పాడు పిచ్చాడు ఈ
రాణుడు భార్య కలితొపుటవచ్చాడని గ్రహించి వెంటనే
బాణుణ్ణి వంతదించి

'మగ్ధు ! అని అవదం కన్న 'పిండి !' అని అవదం
సమంతరంగా ఉంటుందయ్యా ! అని అన్నాడని అన్నాడు.

'మగ్ధు' అనేది పుట్టుక కంటే ఒక కృత్రిక పేరు.
పుండరీకాలకు కృత్రికలు అందరి మగ్ధులు. ఈ క క్లిష
విశ్వంలో సర్వదా తలెత్తడే మయూరాలని పూజా 'వండి'
అనే సంస్కారము మోపించేంత రాకా మున్నెంది. ఆ బలి
త్యాన్ని గ్రహించి సంతోషం పట్టలేక బాణుడు గది వెంటిచిన్న
మయూరాలణ్ణి కాగించుకున్నాడు. కాని గదిలో ఉన్న అమె
పీడిత రసానాన మయింది. బాణుడు బయటికి రావడంతో అమె
వృద్ధయ కుచారంతో ఇంతవరకూ దాగి ఉండి, అభిమానమునే
తెరచాలిన మగ్గిన వాడంతో వ్యామతం కలిగింది. పైగా తన
సోదరుడు తన శృంగారకేరిని కవితా మనుషుగా తీసుకోవడమో!
అంతేకాదు, చిన్నపుటి నుంచి తన కోప కల్మషం తెలిపి ఉన్నాడు
వల్ల ఆ భావాన్ని ఈ బలితెచ్చిన పుట్టుంలో తిలించి తన
గుట్టు బయట పెట్టడమో ?... అమె సత్రివత. కోపం
అపుకోలేక పోయింది. ఫేక్కారంలో కిటికీలోంచి పోదలని
మీద పుక్కిటనున్న తొలిబార తనం తొప్పున ఉమ్మించి బిమ్మ.
అంతే. తాంబూల రసం వడిన రావంతా కుమ్మ వ్యాస్తమై
పోయింది మయూరకుడికి.

తెల్లవారింది. దిగాలుగా మయూరాలకుడింటికి వచ్చి
విశ్వ కృత్యలు అతిశయ్యించి మీద ఆయాదునిపించుకొని
మామూలాగా దర్బారుకి వెళ్లాడు. వ్యాధి పీక్కింది. పార్శ్వను
మయూరాలణ్ణి బహిష్కరించాడు. మయూరాలాడు కింది పెదవి
మీది తెత్తుకుండా ఇంటికి వచ్చాడు. శైవ ప్రసాదముగా
తనలో ఉన్న కవితా శక్తితో అదిత్యపాపన చేశాడు. శతక
రచన అందించాడు. అరవశ్లోకం ప్రాసేషిరకే కుమ్మ వయమై
పోయింది. శతకం పూర్తి చేశాడు. మున్నటికన్నా తేలిస్త
అయ్యాడు. కొలుపుకి వెళ్లాడు. రాజమన్నన పించాడు.

పార్శ్వని కొలుపులో బాణుడికి మయూరాలకుడి పేషా
దార్కమై అనుకున్నా పోటీ వడుతూ ఉండడం అంతా
పోయింది. పార్శ్వని ప్రాప్తించుతో బాణుడు శతకం చేశా
వరికించుకొని పండితశతం అందించాడు.

'సూర్యుని ద్విర్రుతమంత్రాః'—

అని అతడు అక్కడ కుక్కలతో కలిసి ఉన్నప్పుడు మరొక వ్యక్తి ముందుండి దేని కంటిని చూసి, కాళ్ళు చేతులు మోచుకుంటూ వచ్చేవాడు.

పొద్దుటి కుక్కపాలం అంతలో ఆగిపోయింది. దైని పండితుడైన మహాత్మాగాంధీ చూసి తన మతంలోని సూర్యోపాస్తిని చూచుకున్నాడు. మహాత్మాగాంధీ 42 సంవత్సరాల వయస్సులో ఒక గదిలో కూర్చుని 'రాజము' చేసుకోండి అన్నాడు. భక్తమనోరథులకు అనేక సేవలు 44 శ్లోకాలు చెప్పాడు. శ్లోకాని కొకొక్క సంతకం చేసి పోయింది. తాళం వేసిన తరువాత రానంతకు అదే తరువాతకుంది. చెరువపులో విజయగోపాల్ వెంకటేశుల వచ్చాడు. పది మందిని 'బిలే' అని ప్రకటించాడు.

ఈ కథానాటికే సర్వోపాస్తి దైని మహాత్మాగాంధీ మహాత్మాగాంధీ 'కొక్కసారి'ని ఉద్ఘాటించడానికి ప్రావీణ్యం తీసుకుంది. దానిలో రాజమహాత్మాగాంధీ కథ ఒక వేళ కల్పితమే అయినా మయూరుని కథనంలా సర్వోపాస్తి అని, ప్రజలలో మయూరుని మహాత్మాగాంధీ కథ ప్రవీణంగా వ్యాపించి ఉండడం వల్ల దానినే అశ్రయించి మహాత్మాగాంధీ సేవలు జరిపి ఉండడం దైని అని మనం విధింపాలి.

మొదట మయూరుడు యోగం పూర్తిచేసి కామోద్రేకానికి లొంగినా క్రమేణా అతని లాస్సు, వాక్కులన్ని అనుభవాలున్నా ఉత్తమ కర్మకు చేరాయనడం దానికి సందేహంలేదు. అందుకు సూర్యోపాస్తి అనియున్న సాక్షి. అతని జీవితంలో కూడా ఒక మార్పు వచ్చి ఉండాలని చెప్పడానికి అధారంగా ఒక ప్రావీణ్య శ్లోకం ఉంది. రాజకీయ కవి తన సూక్తి ముక్తావళిలో

'దర్శనం కవిభావంగా నాం
గతా శ్రీమతా గోచరం
విష విద్యేవ మాయూరీ
మాయూరీ వాక్ నిర్మలం'

అని వ్రాశాడు.

ఈ ప్రకంపన వాక్కు భోగతామయై రాజం నాశం అయింది వారిని కంటించి చేయడానికి విశాఖాని వ్యక్తం చేస్తూ భగవద్గీతాపాదమున కవిత్వాన్ని గాఢంగా ఉపయోగించుకుంటూ గర్వింపే ఇతర కవులకుంటే మయూరుని యందు గల విశిష్టత వారిని వెల్లడిచేస్తోంది.

మయూరుని వైశిష్ట్యం

మయూరుని కవితా పద్ధతి వైదిక లోక వాఙ్మయాలకు పదమం మయూరుడు రాయబారిగా ఉన్నట్లు చెప్తుంది.

అతి ప్రావీణ్యమైన వేద మహాత్మా అయిన రవివర్మ అంబేద్కర్ ద్వారానిగా ఉంటుంది. విశ్వవ్యాప్తమైన సూర్యోపాస్తి మయూరుని కంటికి దైని మయూరు గాని తానుకంటి తో పోలి ఉంటుంది చేయడానికి సూర్యోపాస్తిలో మయూరుడు వేదన సూర్య దైనివాడు. భక్తిలో లోక శ్రీమం కనం సూర్యోపాస్తి (వాని సొప్పి చెప్పాడు).

'శ్లోకా: లోకస్య ధర్మైశ్చ శతవిధి రదితా:
(శ్రీ మయూరేణ) (సూర్యోపాస్తి 101వ శ్లోకం)

కవులందరూ తమలాంటి వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రార్థించే రచించిన గ్రంథాలలో 'మహా మతం, 'మహా ప్రవాళం' అని పేర్కొని తమ భక్తిని ఉపయోగించుకున్నారే గాని మయూరు కవి రాగా ప్రతిశ్లోకంలోనూ 'మోహన్' 'మంగళం' 'మోహన్' అని అవలెదు. ఈ లక్షణపురే ఈ శ్లోక శతానికి ముఖాలు.

వాఙ్మయ చరిత్రను ప్రావీణ్య వారి చేతలు అలౌకికం అని, స్వయం సామాన్యం కావని, స్వయం సామాన్యం కావని కావాలి వాటి వాఙ్మయంలో స్థానం ఉంటుంది. అంతరికాలంలో కొందరు సామాన్యం 'వేదం' 'వేదములు' అని అనడానికి కూడా అంగీకరించారు! వేదం అంగీకరించినా కప్పి పాపములే కావాలి అలా కొన్నింటిని అం కలిపి తర్జునా అని వాఙ్మయ రంగానికి రాలేదు. ఇక అలా వాఙ్మయం గురించి చెప్పడం వస్తే, వాటి వైశిష్ట్యం తెలుసుకోలేక కావాలి వాటిని వాఙ్మయంలో రచించేవా స్థలం అనుగ్రహించేడు. ఈలాటి వివేక కానం వల్ల ఈ సూర్యోపాస్తి ఇంకా ఈలాటి వాటిని ఏ చరిత్రలో చేర్చాలి వారే చెప్పింది. ఏమైనా వీరాలైనా అలా వాఙ్మయానికింటే మాకు మామూలు మనమైన ఈ సూర్యోపాస్తి వాఙ్మయ చరిత్రలో ప్రత్యేక స్థానం పొంది వీరుకుంటే వా అత్యుపాస్తి. ఇక ఈ శతకం స్వరూప స్వరూపం కొంత విశేషమే.

సూర్యోపాస్తి మహాత్మా మయూరుడు ఒక చక్కని ప్రవాళం చేసుకుని రచించినట్లు వాకు తోస్తుంది.

కరణ ప్రసార పద్ధతిలో ఆరంభించి 19 శ్లోకాలలో ప్రకమంగా కరణంపై పాద్రత వర్ణించాడు. అ పైన 43వ శ్లోకం వరకూ ద్యుతివర్ణన, తరువాత 49వ శ్లోకం వరకూ వాచన చిత్రం, తరువాత 61వ శ్లోకం వరకూ పీఠం (వనం, పీఠం 72వ శ్లోకం దాకా భక్తి, 82వ శ్లోకం వర్ణనం మొదల కీ, అటుపై 100వ శ్లోకం వరకూ సూర్యోపాస్తి — ఇది ఈ శతక పద్ధతి — అగ్రతమంపాదాన్ని సూర్యోపాస్తి పాద పాఠంలోనే కన్పించు ప్రత్యక్షకరణం మహాత్మాగాంధీ ఈ సూర్యోపాస్తి అని అనడానికి సేమ సందేహంలేదు.

సూర్యశతకం వరకు భరితం. ఇందరి కవిత కన్నా కాక ప్రాధమ్యము పరివ్రతగా భావించింది. ప్రతి కోణమూ ప్రాతికి వేదమంత్రం, అత్యుత్తమం ఉన్నట్లు, లోక జ్ఞానానికి పురాణం, శాస్త్ర నిర్ణయకానికి ప్రబలా అవుతూ మయూరు రుచి లేదని మంచి ప్రభవించి సూర్యుని పరిచే అవకాశం సంపాదకమై ఉంటుంది.

శైలి మంతవిర్యం కాదుగాని వాటితీరం. గత శైలి మార్పులకు దేవులాడే వాటికి మాత్రం మయూరుని పాము వంటిది ఎదర్నా ఉపాప్యవం.

‘ఉద్బాహిత వాహనః’ అన్నట్లు అవుతుంది.

ఓజస్సు, శాంతి, అనుప్రాస, యమకం లక్షణాలు వా ముత్యాలు శతకం అంతా గంభీరమై గాఢతీతిలో పెడింది. శతక అవ్యుత్పన్నం రూపకైకనంత మాత్రాన మయూరుని తేలంటి కొరత వాటిల్లింది.

‘వేల వరలు వెక్కిరి

టన వనమౌ భాళుడు దెందవంవం

గరగంగ వేల్పువే’—

అని కవిపర్యటాము దుష్టుల్లు మయూరుని కవిత్వం గుంధములు గూడా ‘జిహ్వీపీఠం కొండరయ్య లాపి’ కొనియాడలేరంటే దీక్షించి వీరైన ఉండదు. కాని 7వ శతాబ్దం నుంచి 17వ శతాబ్దం వరకూ ఈ శతకం విద్యుత్తులు అకూ, శిష్టి జనులకూ పరాధుని గ్రంథంగా ప్రభవించింది చెప్పవచ్చు. ఇటీవల వాటిగా ప్రజలలో ప్రచారం లేక ఈ గ్రంథం తెరచాలి పోవడం ప్రజల దురదృష్టమే అని అవారి. ముఖ్యంగా సంస్కృత వాక్యము ధ్వజంధ్వజంపించు కొన్న అంగ్రుం దురదృష్టం కావాలే ఈ శతకానికొక్క ప్రతిష్టైవా మన సుప్రసిద్ధ విద్యా సంస్థలలో కూడా కావాలక పోవడం ఏమవారి ?

మయూరుని కవిత ప్రభావం ప్రాచీనాంధ్ర కవి తోకం మీద ఎంతో ప్రసరించింది. కవిత్వంలో అతిరథ మహారథులైన శ్రీహథుని మహామహాపురు కూడా కవిత్వం పంద్యంలో మయూరవాసం రామ వాసులగా జపించారు. మయూరుని కృతులు అపూర్వవిభవములే అయినా విశిష్ట సదాచర కవి కావడం మూలాన వీరం కవిత్వాన్ని అంతగా మోపా పెట్టాడని అనుకుంటాను.

కాశీంధంలో

‘భట్టాచార మయూర భవభూతి శివభద్ర

కారితమం మహాపురు గౌరవి—’ అన్నాడు మన కవి పార్వతీముడు.

తెలుగు కవులలో అంతాకాకుండా రామరాజులమొదలు అయిన భట్టుమూర్తి

‘ఏవ్వాని వాక్యప్రసంగి తాటికి దిప్ప

ప్రతిమై కరముల్నింబుకొనియె’—

అని సవాళ భోగిలో నుండిరాని.

విద్యుత్తులైన పండిత్యంతనా, కవిత్వంలో ముఖ్య తన పాటవాల లేదని ఏర్పడిన అవ్యుత్పన్నం వంటి వాడు కూడా.

‘కారితా మయూరాని కవులైన

కవు తప్పులు’—

అని వారిపట్ల తనవతో విధేయతను తెలియచేసు కున్నాడు. అతని ప్రియతమ తప్పులు మాల తో ఉంచి అదియ కవిత్వరూపిగా మయూరునిట్టి ప్రాచీనతమే గరవాదైత్యంగా మనం భావించవలసి ఉంది.

వీరశైవమంతాన్ని ప్రతిష్ఠించిన పాల్కుడికి సోమ వాడుక వేదాన్ని శివమత ప్రతిపాకాలే అని, పండితా రాధ్యుడు ప్రత్యక్ష సరమేశ్వరంజే అన్నీ విధ్యులని చెప్పేందు పెడమూడు తోటాలో కవిత ప్రవచనంలో జాతిట్టగా పేర్కొనిన మహామతి. అతని పండితారాధ్య తోటలో మయూ రుని సూర్యశతకం వీరశైవులకు పారాయణ గ్రంథంగా ఉపయోగించడమన్న తెలియజేస్తోంది. వీరం దేవతామయై డైన మూర్తుని స్తుతి అ వాటికే అన్ని మతాల వాటిట్టి తో ధార్యమై మహాహీనమై ఉన్నది అనడానికి ఈ ప్రశంస చాలామకుంటాను.

మయూరుని కృతి - అనుకృతులు

సూర్య వర్ణన వచ్చే సందర్భాలలో మనపురు దిగ్గంతాల వంటివారు కవితా శ్రావణమై సూర్యశతకం నుంచి భిక్ష కై కొన్న వారు ఎంతో ఉన్నారు. ఉభయ భాష పండిత్యస్థిరతగా కావాల చెప్పిన ఉద్దండకవి శ్రీహథుని పార్వతీముడు తన ఉత్తమ రచనగా ప్రాయమంతకు మిగూడై ప్రాచీనాంధ్ర ప్రాచీన కాశీంధంలో మయూరకవి భావాలు ఇట్టి కైవసం చేసుకున్నాడు. వింధ్య గర్భావధాన కథా పుష్కలలో ‘సూర్య రయ వర్ణనము’ అనే శిర్షిక క్రింద ప్రాచీన పద్యంలో సూర్య శతక శ్లోకములంటి మయూర కవిచేరి చిత్రణ ఉపయోగంగా తెలుసుకొనింది. కాని కవి పార్వతీముడు తాను తీసుకున్న వక్రాలకు ముక్తిగా ప్రతిభా ప్రభావంతో వరుసపెట్టాడనే

'తా: శ్యామాశియా: పరమితి'— అనే మయూ
రోక్తి శ్రీవాళుని చేతిలో

నిలుచిన పట్టింది చికిరి చేయించిన
గండ్ర గొడ్డరి నితాగ పాపలతకు—'

అయింది.

కాశీఖండ ప్రథమాశ్వాసంలో 121 నుండి 132
వరకూ ఉన్న పద్యాలు ఈ పరిణామాన్ని తేట తెల్లగా చెప్తు
న్నాయి. అందులోనూ 121వ పద్యానికి మయూరుని 54వ
శ్లోకం, 122వ పద్యానికి 5వ శ్లోకం, 123 పద్యానికి 26వ
శ్లోకం మూల్యకంపుతాన్నియని చెప్పవచ్చు. (వ్యాసం పెరిగి
తూండుని భయపడి శ్లోకాలూ పద్యాలూ ఎరిచూపలేక పోతు
న్నాను. జిత్కానువులు రెండు గ్రంథాలు ఒకటేట ఉండు
కుని చూస్తే తెలుస్తుంది) బృతీయాశ్వాసంలో 174, 175
పద్యాలు మయూరుని 81, 86 శ్లోకాలకు పాక్షాత్పూ
అనువాదాలే. పీటిలో ఒక శ్లోకం, ఒక పద్యమూ ఉదా
రిస్తాను :

'త్రామన్ రోరోపి రోకాన్ తదానకృతి
కృతా వాత్రేత: స్మైర్య కోటిం,
స్మృణాం భృష్యేం విజహ్మేం విడధదసి
కరోత్యం తరత్యంత భద్రాం
యస్తా మన్యసి హేతుర్భి నతి వియమివా
మేక నిర్వాణ దాయా
భూయాశ్చ ప్రాగవ స్థితిక తరపరిణా
మోర యోగ్య: శ్రీభూవ:— శ్లో॥ 86

సందార తింటే జగదు పక్షియకుడై
సమధిక స్మైర్యంబు జరుపుగాని,
జనుల భృష్యేక నక్కవంటై పిఠాపిల్చి
రోక చెరవ్వంబు పీకుగాని,
సంతాప హేతుడై నందుమి శ్రీడికి
నిర్వాణ తీం యావేరపుగాని,
ఖరకుచిత్తము బూను కాలక్రమంబున
తీతలామృతము పర్చించు గాని
ప్రాగవ స్థితిక తరపకన్యన
నతిశయుల్లము భువనంబులెఱియింబు
వారకత్యంత నర్కస్థితి నైతివమున
అవహు ! రక్షించుమందు నిద్రుగ్నహేతుడు—

కాశీ. త్మ. అ. 175 పద్యం—

ఉభయ వాక్రూపితో ఉద్బంధకవిక చెప్పిన శ్రీవాళుని
వంటి మహామహాపునః ఉపన్య దైవమయిన మయూరుడ,
ఎంత మహాశ్రమియో ఇక మనం పూహించుకోవలసిందే !—
ఇంకో విచిత్రం— మయూరుని ప్రబ్ధరలు శ్రీవాళుని పీఠము
లలో గాని ఇమడక పోవడం— ఇది సంస్కృత భాష జ్యోత్స్నా
సాహిత్యం ? మయూర కవిత్వంని అర్థ గౌరవమే అనాలో ?
లేక రెండున్నూ అనాలో—

పదువార్లన తిలకం వదుమ్మ, భాస్కర రామా
యణ రవయితలలో యుద్ధకాండము తరువాయి వ్రాసిన
వాడమ్మ, భాస్కరుని మిత్రుడు అయిన అయ్యలార్యుడు మూర్య
స్తమయ పర్లవరో

'మూర్త్య ద్రేర్ద్రాతురాగః

తరుషుకి నయ:— అనే మయూరుని శ్లోకంలో
విదార భావమును

తరువుల యందు పల్లవ వ
దస్థితి పద్మలయందు భావం
ధురగతి—'

అని ఇముడ్చుకున్నాడు— తరువాయి పద్యంలో కూడా
మయూరుని భావాలు పేదల్లాగా ఉన్నాయి.

సంస్కృత పుత్తాలలో ప్రబ్ధరా పుత్తానికిన్న
తీవి మరే పుత్తానికిన్నీ ఉప్పిట్టు కప్పట్టరు. అంతేకాదు
నడకలో మందాకాంతానికిన్న తూగం, హంసా కూడా ఉన్నాయి.
ఆ తుండస్సులో అవతరించినది ఈ మూర్య శతకం. కవి చేద
వాఙ్మయ ప్రవీణుడు. సూర్యోపాసాధవ్యుడు. వజ్రవాక్కు.
అతని భావాలు తన ఇష్ట దైవం లాగా చందోపయోగాలు.
అతని తీవ్రతామధనం అంతా సూర్యశతక రూపిన ప్రకాశ
మూపై వెంస్కృత వాఙ్మయసేత భవ్యత నాపాదించింది.
సంస్కృతాయత్తములైన ఇతర భాషలకన్నటికీ అమూల్య
మణుల సందించే గవి అయింది.

మయూర మూర్య శతకానికి 25 వాక్యాలు వెలువడ్డాయి.
యథాతథంగా అనువదించడానికి చాలా మంది ప్రయత్నించి
నట్లు విన్నాము. తెనుగులో 1898వ సంవత్సరంలో వ. సు.
రామకవి రాజమండ్రి, పరస్పతి పత్రికలో 'ఆంధ్ర సూర
శతకము' అనే పేరుతో ప్రకటించారని ఇటీవల తెలుస్తో
కొన్నాను. అటుండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిగారు దీనిని తెలిగించారు.

1906వ సంవత్సరంలో జేబ్ పుస్తకం పేర్కొన్న పండితుడు ఇటాలియన్ భాషలోకి అనువదించాడు. పంపాళియంలో ఒకరు దీనిని తమ భాషలోకి అనువదించారట—

పంపాళియన్ల వతి, న్యయంసంపూర్ణము అయినది సంస్కృత భాష. చెమగిబాన అక్కరలు మున్నె ఆరు. మరొకరి మతంలో ఇంకొకటి కలిస్తే మున్నె యేడు. న్యత్వాక్షర పరిమితిపైన చెమగిల్ న్యదంత కావ్యం వ్రాయడమే కష్టం. ఇక వేదోపనిషద్లన్ని ప్రతిపాటకము లైన సూర్యశతకం వంటి కావ్యములను పంపిరించడం ఎంత కష్టమో దీనియే భాషావైత్యులైన వారే పరక —.

‘సహ వంద్యా వివాహా’—

మయూరునితో ఏ విధంగానూ వాకు పోలిక లేదు. అదిత్యుని యందలి భక్తి, ఆ భాషయందలి గౌరవం ఏకమై వాకు మయూర దర్శనం కావించాయి. వాకు గత జన్మవారే. లేకపోతే, ప్రగృహకన్యనూ అప్రసరిమాణమైన శిశువైనా మరేదీ పుర్రట్టయ్యాన్ని ఆధారం చేసుకుని మయూర సూర్య శరకాన్ని చేసు అనువదించాంటే ప్రజ్ఞ అనుకోవాలి ! మూలాన్ని ఎంతవరకూ అనుసరించా వచ్చిది చేయచ్చేదో. అదిత్యువ కథివాదం చేసి మయూర మహావి నదా వాశ యింది చెప్పడం ఆరంభించాడు. మున్నె రోజులలో పూర్తి అయింది. పగలంతా ఆ దేవుడు చెప్పనివ్వలేదు. వాటిని చేసు కోవాలి. దాని మాత్రమే అనువాదక్రియ. అదిన్ని తొమ్మిది గంటలు దాటితే నిద్రామంద్ర— ఒక మూల అవార్గ్యం ఇన్నిటిని పక్కకుని అనువదించడం పూర్తి చేశాడు.

సూర్య భగవత్తత్వం

సూర్యుని స్థితి, సంక్రాంతిలో ఒక క్షిప్తిపై పుంజ్రం కాస్త పరిశీలిస్తాము.

“అదిత్యుడై లేచి సీతో జలం యుక్తాక్షుః ।
త్రోత్ర మూర్త్యా మనోమూర్త్యః పృథ్వీభూత్యో
మిత్రోచాయా రాకాః ప్రాణోలోక పాలకాః ।
కింకం తప్తైర్య మస్తు మాయురవపురో జీవో
విశ్వకలమః స్యయం ధూమ్రపిష్టా త దిమృత
ఏష పురుష ఏష భూషణా మధిపతిః ప్రృథ్వీ
జన్మియుజ్యగ్గో సహోక్త తామ్రా స్థిరైవచాపి ।
మేవ దేవవాగ్గో సాయుజ్యగ్గో సాక్షివాగ్గో
నమానశ్శత మసాక్షితియ ఏవం చేం—

మయూరుడు సూర్య శరకాన్ని పూర్తిచేస్తా చెప్పిన సూర్య వద్యం ఈ మంత్ర భావాన్ని యథాభావంగా ప్రతిబింబిస్తా అంటే చెప్తూ ఆ శ్లోకం ఈ క్రింద ఇస్తున్నాడు.

‘దేవః కిం దాంధవః స్వీత్ (ఏయ మహదధవా
చార్య అహోప్పదిత్యో
రక్షాచక్కుర్భు దీపి గురుకుల శపకో
జీవితం బీజమోహః
ఏవం నిర్మయ సేయః క ఇవన జగతాం
పర్వదా పర్వదాపి
పర్వకారోపకారి దీక్షణా దక్షణా
సీగు రభ్యర్థివం శి’—

ఇవం ఒక్కటే కాదు. శైలి, పదకాలం మూడేదే మంత్రములో యాతాగుతూ ఉంది. ‘దక్షణాదీక్షణా’ ‘సర్వకారోపకారి’— అనే పద నమూనాయంలోని విశిష్టతలం ఇక్కడ ప్రకటించగలం.

పై మంత్రాన్ని, మయూర శ్లోకాన్ని చూస్తే భాగీయం అదిత్యోపనిషత్ అంతర్భూతంగా గోచరిస్తుంది. విభాజనంగా ప్రతి ఉపనిషత్లోనూ ఉపనిషాని అధికార తారతమ్యాన్ని పట్టి అనే కాకరాలలో ప్రతిదేవుడూ భాసిస్తాడు. అయినా పర్వదా పర్వదా సర్వకారోపకారి విశ్వాత్తుగా ప్రకాశిస్తూ ఉపనిషత్ దేవుడు సూర్యుడు మాత్రమే అనేది మంత్ర శ్లోకాల వల్ల విశదమవుతాయి. ఈ అదిత్యుడు ఆకాశంలో కనిపిస్తాన్నా కాంతి గోళంలోనే ఉన్నాడు గాని ఇంతెక్కువ తేదని అనుకోడం పంకురెత డిద్విష్టగా భావించ వలసి ఉంటుంది. విశ్వమంతటా దావ్య భ్యంజరాలలో పండి చెయకుతూన్న చిదాదిత్యునికి సూర్యమండలం ఒక ప్రతీకం మాత్రమే, ఒక అభివ్యక్తి స్థానం మాత్రమే, అని అనేవాల్సివచ్చు. సూర్య మండలం పర్తి నారాయణుడు అను పేరుతో కానిత్యాత అయిన అధికారిక పురుషుడోకడందవచ్చు. కాని పర్వనియంత, అనేక ప్రహ్లాద అనుకుడు అయిన పరమేశ్వరుని కాంతి కిరణవేణులు చేతనే ఇతడు భాసిస్తున్నాడనే నల్లముగు గుర్తిం బుకో వలసి ఉంది. ఈ ఉపనిషద్భవనం అవధరించ గోరొ తున్నాను.

‘వత్రత సూర్యోభాతి పవంత్ర తారకం
నేమా విద్యుత్ తాంతి మతోయ మగ్నిః ।
తమేకభాషా మహదారి పర్వం
తస్య భాపా పర్వమిదం విభాతి

(కోపనిషత్తు)

'స్వయం వ్రతాత్మకమైన పరబ్రహ్మకు మార్గాదులు
పశువులు అనే విషయాన్ని భీష్మచరిత్ర మార్కం' అనే శ్రుతి
చెప్పుచుంది. మూల దృష్టితో చూసే విశకూటు మయూ
రాదులు ప్రకటించింది మూర్త్యునందలాదికమే అని తోచవచ్చు.
కాని మూర్త్య మండల మంది మందలాదిష్టిత అయిన నారా
యణుని మాత్రమే మయూరుడు ఉద్దేశించి ఉద్దేశించి
నా వూహ. పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మను పితౄత్వరింప చెయ్య
డమే అతని పృథకుం అని నా అభిప్రాయం. పర్లనాత్మక
మయూర భాగమంతా మూర్త్యుణ్ణి ఉద్దేశించి ఉన్నా ఆ కళకంలో
ప్రతి పట్టంలోనూ నిగూఢంగా ఉన్న పర్లనాత్మకతం పర
బ్రహ్మత్వమైతే అదిరూట్ల మూచిస్తుంది. ఈ క్రింది
కోకం చూడండి :

'శీవం నిర్వాణచే తుల్య దశివ విప్రులం
యత్రాకర్షేణ బాణు
ప్రత్యక్షం యత్పురోక్షం యది హయబిడలం
పశ్యంతం కాల్యతం చ

యత్పురోక్షం ప్రసిద్ధం జగతి కలిపయే
యోగివో యద్విదంతి
కోతిస్తద్విద్వి ప్రకారం పవిత్రులకటా వో
బాప్య మూర్త్యులకరం చ-
(మార్కం ౪. ౪౧. 29)

పై త్రితీ యారణ్యకంలో 'పయూర్యయం పురుషే
యత్రా సావాదిత్యే పవిత్ర:-' (2-8) అని చెప్పిన
మూర్తివి కూడా గమనించి కోరుతున్నాను. అందులో పర
బ్రహ్మమూర్తికి ప్రత్యేకాత్మ దర్శనం ద్వారమనీ, దానికి
అదిత్యారాధన మార్గ మనీ బోధించే విద్య తెలుసు అడుగుతుంది.
ఇక్కడ 'పేర్కొన్న విద్యవంటివి మరెవన్నీ విధానము మన
బుద్ధులు ప్రసాదించి ఉన్నాయి. వాటి అంతర్యామి ప్రవేశించి
దానికి అవకాశం తక్కువ అని వాటి బోధికి పోలేకున్నాను.
కాని అలాటి మహత్తర విద్యా సిద్ధనలకు ప్రథమ సోపానంగా
మయూర మూర్త్యంతకం ఎంతో ఉపకరిస్తుందని మనవి
చేస్తూ ఈ విషయం ఇంతలో ముగిస్తున్నాను.

విజయ
పబ్లికేషన్స్

రిపబ్లిక్
పాడక్స్

జాబ్బిత

యూద్ధం

విజయ పబ్లికేషన్స్
సీతారామ్

నవయుగ

— VIJAYA PUB.

ప్రజలు ప్రభుత్వము

శ్రీ జాన్ స్ట్రాబ్

విశ్వాసం అయితే, రష్య పెద్ద పరిశ్రామిక రాజ్యంగా తయారవటం మానవశక్తిలపై న విషయం అని అన్నారు. కమ్యూనిస్టు సంఘంత్వ మునకూ దానిని నిర్ధారణ గలిగియుంటేవారు కాదన్నారు. రష్య పార్లమెంటు చెప్పుకో వలసివచ్చింది, వారు విగ్రహించగా లేదని వా అభి ప్రాయం. అయితే 1917 నం. ౧౦ రష్య ఉన్న స్థితి నుండి, ప్రపంచంలో పెద్ద పరిశ్రామిక రాజ్యంలో ఒకటిగా తయారు చేయటం చాలా గొప్ప విషయం. దానికి పాటి లేదనటమాత్రం తప్పు. అతేక దేశాలు వేరు వేరు అర్థిక పరిధానం కలిగి ఇంత అర్థికాభివృద్ధిని నిర్ధారించాయని, ఈమధ్య వచ్చిన అర్థిక పరిధానము తగ్గితగ్గా గమనిస్తే తెలుస్తుంది.

అంతేకాదు, రష్య ఈ అభివృద్ధిని నిర్ధారించటానికి తీసి కొన్ని వ్యవధిని చూస్తే అది కూడా అంత గొప్ప విషయ మేమీకాదు. 1917 నం. ౧౦ రష్య మరలంత వెనుకబడిన స్థితిలోలేదు. అది అప్పుడున్న స్థితినుండి వేరున్న స్థితికి దాదాపుంటే పాతానంగా 45 నం. లు వరుసకుంది. వేరే అర్థిక పద్ధతి కంటే, అప్పు సంవత్సరంలో అంత అభివృద్ధిని నిర్ధారించ గలిగిన దానికి జపాను పెద్ద నిదర్శనము. రష్య అభివృద్ధిని గురించి చెప్పే మరో విషయంలో కూడా జపాను సరి సరిగా నంగలే నిలబడింది. అది సోషలిస్టుల రెండు మూడు యుద్ధాలను తట్టుకొని కూడా రష్య ఈ ఉన్నతస్థాయికి రావటం మహా విశేషమంటారు. అయితే జపాను విషయంలో కూడా ఇది వర్తిస్తుంది. ప్రథమ ప్రపంచయుద్ధంలో రష్య జపానుకంటే ఎక్కువ తిట్టబడింది. కాని రెండవ యుద్ధంలో జపాను సంపూర్ణంగా పాతబెట్టబడింది. అటు ఈ రెండు మహా యుద్ధాల నిర్వహణలో చాలాకాలం చేతనలు జరిగిందా అనే ప్రయత్నంలో చాలా అర్థిక పరిధికి లోపలేంది. అయి వచ్చింది కూడా జపాను జాతీయ ఉత్పత్తి కీ రష్య కన్న ఎక్కువ వేగంతో జరిగింది.

దీనికి సంబంధించిన తక్కువలో మిమ్మల్ని వివరించడంలేదు. అది అంత వమోహించి కూడా కాదు. అయితే దేశం

నిర్ధారించిన అర్థికాభివృద్ధిని కొంతమాదిరి అర్థికవేత్తలు వం ప్రయత్నిస్తారు. అలా కొంతమాదిరి ఒక నిదర్శన కొంత అర్థ ఉండటం అవసరం. జాతీయ ఉత్పత్తిని చూసే అంతేమీ పాతానంగా అనుకున్నంత జరిగిపోవచ్చు. ఉత్పాదించువుగానే ఉంటాయి.

ఈ సందర్భంలో జపాను ఒక్కటేకాదు, మిక్కిలి కూడా అదే తాలంలో అతివేగంగా అర్థికాభివృద్ధిని నిర్ధారించింది. అర్థిక వేత్తల కొంతం ప్రకారం కొన్ని కొన్ని సంవత్సరాలలో ప్రపంచంలో మరో దేశం కంటే కూడా తొందరగా అభివృద్ధిని నిర్ధారించిన దేశమే.

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధము తరువాత విడిచిపెట్టిన సంవత్సరాలలో అందరూ అభ్యుదయించినట్లు అని భావించేంత వచ్చిన యూరపు దేశాలు కొలుకున్నాయి. 1917 నం. ౧౦ రష్య స్థితికంటే వీరి స్థితి చాలా ఉన్నతమైనది. ఒక్కొక్కప్పుడు అతంతకడకంటా, ఎక్కువ దిగుడుగానూ వచ్చు ఈ 17 వేల భృదారోమా, బ్రిటను, అమెరికా దేశాలు నిర్ధారించిన అభివృద్ధి ఇంతకుముందు ప్రపంచములో ఎక్కడ వచ్చిన అభివృద్ధితోనైనా పోల్చుచూస్తే అధికంగానే ఉంటుంది.

ఇంకా ప్రాథమిక దేశాభివృద్ధి భారతదేశం కూడా సంవత్సరానికి 4% తక్కువ అభివృద్ధిని నిర్ధారించింది. అర్థిక వేత్తల తక్కువ ప్రకారం ద్వారానే 6% అభివృద్ధిని నిర్ధారించగలిగింది అనిచెబవచ్చు. దేశ జనాభా సంఖ్య భృద్ధి ఇది మందగమునమీ అనుకున్నా, ఇంతకు పూర్వం వచ్చిన అదేని దానితోనైనా పోల్చుచూస్తే అభ్యుదయమైన వేగముతో పాటే తిరుగుదనే చెప్పవచ్చు.

ఇలా తిట్టబెట్టిన అర్థిక పరిధానంలో అతేక దేశాలు, విశ్వవాస్తవంలో రష్య అభివృద్ధి చెందినంత వేగంతో అభివృద్ధి చెందినట్లు ఉదాహరణలు ఇంకా అనేకం ఇవ్వవచ్చు. ఒకదేశం విదేశీదేశంగా పరిశ్రామిక అభివృద్ధి మాత్రానుపడితే

పూర్వం మానవ సంఘాలు ముందు అందుకొని వేలలో అధిపుద్ధి చెందినవని దీనివల్ల రుణపు అవుతున్నది. ఒకటిగా ప్రధానంగా పెట్టుబడిదారీ విధానం, స్వేచ్ఛా విధానం, కమ్యూనిస్టు విధానం, లెనినితే భారతదేశం మానవుల మధ్యే మార్కెట్టు అవలంబిస్తున్నా. ఇది నిజమని తెలుసుకున్నది. ప్రతి విధానంోనూ కొన్ని పోర్టులు ఉన్నాయి. అధికర్యంగా ఉన్నాయి. అందుచే ఏదో ఒకదానికి ఒక దానికి ఉండే భేదం అనుకుంటుంటేగా లేదని అనుభవంవల్ల తెలియి.

1970-80 సం. ల నాటికి రష్య జాతీయ ఉత్పత్తి అమెరికనుల ఉత్పత్తిని మించినట్లుంది అందరిని హడలు గొట్టింది రష్యన్ జోన్స్లు వంగరి నీమిలని అడగవచ్చు. ఈ రెండు దేశాల అధిపుద్ధి పెరుగుదలను పోల్చుకొన్నా వారి జోన్స్లు వ్యవసాని అనిపిస్తుంది. రష్య, అమెరికా శాస్త్ర వేత్తలు ఈ అంశము పరిశోధిస్తూ ఉంటారు. వారి లెక్కలలో చాలా భేదం ఉన్నా, అవన్నీ ఒకే లెక్కాన్నే చెప్పిస్తున్నాయి. అందుచే వారు ఏలాపించింది అనేకమంది అనుకుంటుంది గొప్పగా కనపడవు. పారిశ్రామిక సంరక్షణలో అలస్యంగా అయిపోయినవారు అధిక ప్రయోజనం ముందు వారిని అందుకొనవచ్చు. పారిశ్రామికభివృద్ధిలో ఇతర దేశాలను అందుకొనడానికి రష్య ఇదేవిధంగా తన ప్రజలను బలవంత పెట్టి, అధిక ప్రయోజనం గురిచేసింది. అమెరికాదాని లోక పత్రికలు రాత్రుల సెక్షన్లన్నిటినిగని చేసుకోగానే మనూత్పత్తిని నూచించే అంశాలు సిద్ధాంత అధిపుద్ధికి దాదాపు నిదర్శనం కావాలి.

అర్థిక సమస్యలకు సంబంధించిన చర్చలీయాలకాలలో ఇరుక్కొనడానికి సిద్ధపడే, ఒక ఉదాహరణను ఇస్తాను. నాకు తెలిసినంతవరకు "జాతీయోత్పత్తి" అనేదానిని రష్యనులు ఒక విధంగాను, పత్రికలు దేశం అర్థికవేత్తలు మరొక విధంగాను చూస్తారు. వారి మార్కెట్టు పాంప్రదాయాన్ని అనుసరించి రష్యనులు కేవలం వ్యవసాయ పారిశ్రామిక మార్కెట్టులను మాత్రం లెక్క చేస్తారు. అంటే ఇన్ని బండ్లులా ఉక్కు, ఇన్ని బండ్లులా గోధుమలు, ఇంత సత్తు, ఇన్ని అలం బొట్లు, ఇన్ని యంత్ర సరికరాలు అని చెబుతారు. అంతేగాని మామూలుగా మనం అనుకొనే "సర్వీసు (ట్రేడ్స్)" (Service Trades) అంటే సరుకులు అందజేయడానికి అవసరమైన ప్రయత్నాన్ని వారు లెక్కలోనికి గీసుకోరు. అంటే టోకు వ్యాపారం, చిల్లర వ్యాపారం. మమరూపంలో మన నిదనానికి చేసే ప్రయత్నం మోలాలేమని.

జాతీయ ఉత్పత్తిని ఒక మనో పర్యవేక్షణమంత వస్తువుల రానిగా అనుకొనడం, మార్కెట్టున్నట్టు పాంప్రదాయాన్ని అనుసరించున్నట్టుగా రష్యన్ అర్థికవేత్తలు అనుకుంటారు. కొన్ని సందర్భాలలో వారు అనుసరిస్తున్నారా. ఎందుకంటే టోకు వ్యాపారం, చిల్లర వ్యాపారం. అనుల వ్యాపారం అనేది మన

పుక విలన తీసుకురావని మార్కెట్టు ప్రాకారం. అయిన చేసిన "శ్రామిక విలన "సిద్ధాంత"ను ఈ అధిప్రాయానికి అధారం. ఈయన ఈ సిద్ధాంతాన్ని రికార్డ్ అనే అర్థిక శాస్త్ర వేత్తనుంచి తెచ్చుకున్నాడా. ఆ సిద్ధాంతం ప్రకారం "వ్యక్తి పాపిక జీవనానికి అవసరమైన వంతసరకు: శ్రమించిన కలాన్ని బట్టి" ముప్పు విలన నిర్ణయించాలి. మార్కెట్టు గొప్ప అవోదానా తీగల వ్యక్తి. అందుకనే సరుకులు అన్ని మన్న రూపంలో ఉండేవేకావు అని అయిన గ్రహించాడా. అందుకనే వాచరని తీర్చేదే సరుకు అని నిర్ణయించాడు. ఆ వాచర అనేది ఉదరంనుంచి రావచ్చు. పూచానుంచి రావచ్చు" అని చెప్పాడు.

దేశ అర్థికస్థితి అధిపుద్ధి చెందినకొద్దీ ఉత్పత్తి కావలసిన మన్నపులు ఉదరంనుంచి వచ్చే వాచరనుకాక, ఉపాహించి వచ్చే వాచరను త్రిస్తే వరదానికి చేయవలసి వస్తుంది. ఇది తప్పునవరి. ఉదరపోషణ అయిన కర్మాదాని ఇరర మీ యాలెట్లు మన దృష్టి మళ్లడు. ఆ కర్మాద అన్ని రకాల కొరికలు, అవసరాలు మన పుర్రోలో పుట్టడం అలంబిస్తుంది. ఇది తరచు వట్టి సరుకులతోకాక ఒకరేకమైన "సేవ"తో తీర్చవలసి ఉంటుంది. ఆ సేవకు మనం దున్న ఇవ్వడానికి ఇష్టపడతాము. ఈ వాచరలో కొన్ని అకలిని తీర్చే అవధాన్ని మించిన దానికన్న గొప్పికాకలేవచ్చు. (వాటిలో కొన్ని చాలా వ్యయంతో కూడినవి) అని నాలుక, వంగిత కడరీ టెక్నొలజీ కావచ్చు. లేకపోతే అపూర్వ అతి సుందర మన్నపును సందర్శించు కావచ్చు.

కాలెట్టి బాగా అధిపుద్ధి చెందిన దేశాలలో సరుకులను కుచ్చగా చేయడంలో సరిపోతుందని అనుకోకూడదు. ఉదాహరణకు స్త్రీల కేళాంకరణను తీసుకొనండి. ఒక కాలంలో స్త్రీలు టోపీలను పెట్టుకొనడం మోజాగా ఉండేది. ఆ కర్మాద ఈ టోపీలను వదిలి, అంతకుంటే ఎక్కువ ఇల్లు అయ్యే కేళాంకరణ షిఫ్టులోకి వెదుటా మచ్చాడు. ఈ రెండు వాచరలు ఉపాకు సంబంధించినవేకాని ఉదరానికి సంబంధించినవికావు. ఈ వాచరలు త్రిస్తే వరదానికి చేయవలసిన కృషి మొత్తం సంఘానికి గల ఉత్పత్తి క్షీతో కొంత తాకుంటుంది. మొత్తం జాతీయ ఉత్పత్తిని లెక్కాట్టుడానికి సరుకులు అంటే మామూలుగా వచ్చే అర్థానికి మూత్రమే అంటే పెట్టుకొనడం స్త్రీల టోపీ ఉత్పత్తికి వ్యయమైన ప్రయత్నాన్ని మాత్రమే లెక్కకు తీసుకుంటారు. కేళాంకరణకు జరిగిన ప్రయత్నాన్ని తీసుకొనము. ఇలా చేయటం సరైన పద్ధతికాదు. అది తప్పుడు నిర్ణయానికి దారి తీస్తుంది. అర్థికభివృద్ధి బాగా జరిగినప్పుడు, ఆ యా దేశంలో జరిగేదానికి ఇది ఒక ఉదాహరణ. కేవలం అవసరం సరుకులను ఇవ్వడంకోసంకాక, ఎక్కువ వదుపాయాలతో జీవి తాన్ని అవోదకరంగా చేయడానికి అవసరమైన వాటికోసం "సర్వీసు (ట్రేడ్స్)"-లో ఎక్కువ అర్థిక ప్రయత్నం చేయడం జరుగుతుంది.

రెవెన్యూ అధికారి ఉత్తరము జారీ చేసి దానివలన
 దీని ఉదయమున కృష్ణానదికి చెరువును నిర్మించుట
 చూపించినది ఇందులో చెరువును నిర్మించుట
 కంటే రెవెన్యూ ఎక్కువ (సంవత్సరానికి) యిచ్చుట
 తయారు చేయవచ్చు. చేసినదనుకొనండి. అందుచే
 ఏమిటిగి
 అంతమాత్రముతో ఏమి కాదు. అప్పుటికి
 మరొక రోజున ప్రభుత్వం కావచ్చు. ఒక రోజున
 వీరికి, ప్రభుత్వం నుండి వచ్చుచున్న సంవత్సరానికి
 న్యూరి రావచ్చు. అతివృద్ధి అనేది చాలా
 యోగ్యమైనది. అందుచే ఒక అవకాశము
 అప్పుడు వచ్చుచున్నది ప్రభుత్వం
 తయారు చేసి అప్పుడు ఇది చాలా ప్రముఖ
 కలిగి ఉంటుంది. అందుచే అప్పుడు
 వివాదము అనేది ఒక రకమైన దృష్టి
 చూడండి అనేది ఒక రకమైన దృష్టి
 చూడండి అనేది ఒక రకమైన దృష్టి

అర్ధిక శక్తి, తర్వాత అంకిత అభివృద్ధికి దిగివచ్చింది. అందుచే ఇప్పుడు ఒక సందేహం ఉంది. సైనిక శక్తి విద్యుత్తుగా రివ్యూ మూల్కీకు తయారు చేసింది. దాని సైనిక శక్తిని ప్రదర్శించింది. ప్రభుత్వంపై ఆధారం పెరిగింది. ఇప్పుడు అది అధికారానికి వచ్చింది. కానీ ఇప్పుడు అధికారం చేపట్టింది తయారు చేయబడింది. కాబట్టి రివ్యూ పొందిన దానిని తిరిగి చేయాలి నా ఉద్దేశ్యం ఎంతమాత్రం కాదు.

అయితే ఒకటి కనుబడి ఉంది. ప్రత్యేకంగా దానికొక పేరు.
ఈ జాతీయ సంవత్సరం ఏకాగ్రత, దాగబడి, కొత్త ప్రాంతం
ప్రతిభను, వైపునాన్ని ఏకాగ్రత పైకి తీసి, కోసే
విధంగానే అప్పు కలగడం పైకి తీసి పోయినట్లు.
కష్టం అలాగే వేసింది.

రమ్య అలా చేయడానికి కారణం తెలుసుకొనడం కష్టం కాదు. విశ్వం వచ్చిపోయింది రాములు క్రతు ముట్టడో ఉన్నామని భావించాడు. తన మునుగు తన సైనిక శ్రమీన అలా పడి ఉందని నిశ్చయించారు. అధునిక సైనిక శక్తికి అప్పటి కన్న మించిన ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. విశాఖ దేశం కూడా తప్పు దోచుకు పడి, రమ్య అలా భావించడానికి అవకాశమిచ్చారు. ప్రధమ ప్రపంచ సంక్రమణం తరువాత క్రీస్తు క్ ప్రపంచాన్ని వదిలిపెట్టడానికి కొంతమంది కలంకీయమైనవారు. ద్వితీయ ప్రపంచ సంక్రమణం మధ్యలో హిట్లరు రమ్యమీద భంజ యాత్ర చేశాడు. అందుకు ముట్టడించడం కోసం ఉన్న మన భావన ఇంకా రమ్యం అని పరిశీలించి. ఇప్పుడు ప్రతి ఏమి టంటే ఆలా అనుకోవడం, అవకాశమా? దానికి అడ్డం ఉన్నారా?

రెవ్వు అయినా ఎన్నడైనా అయినా ఎవ్వరూ అయినా
 ఎవరూ అయినా ఎవరూ అయినా ఎవరూ అయినా
 ఎవరూ అయినా ఎవరూ అయినా ఎవరూ అయినా

దేశమైనా, భూస్వామిక దేశమైనా, దేశము దేశమైనా అయినా విశిష్టమైన దేయలేదు. దేశము ఎప్పుడైనా ఒక దేశమేయని అనుకోవడం వల్ల అది కావచ్చు. అందుచే మ్యూసియం అయినా నిర్మాణంవల్ల చూపెట్టిన శ్రద్ధ ఒక వెర్రిగా కనబడు తుంది. వే నింతకుముందు విమర్శనా వర్ణన అర్థికవేత్తల తేజస్వీ ప్రకారం బ్రిటన్ తన జాతీయోత్సాహంలో ఏడు వంతులు ఆయుధ నిర్మాణంకోసం వ్యయంజరుస్తున్నది. అమెరికా పదివంతులు ఇంపు పెడుతున్నది. చిన్నముల కిసం పడితేనే వంతులు పెరుగుతాయి. ఈ అవకాశం కూడా అర్థిక వేత్తలములో తీరవలసిన అర్థిక సమస్యలకు కొన్ని ఎదుర్కొని యున్నది. అందుకే ఆ దేశం పడితేనే వంతులు ఆయుధం కోసం ఇంపు పెట్టడం వివరం. సైనికంగా కొన్ని సాధించింది కాక గొప్ప విషయం ఇది సాధించడానికి సమగ్ర వైపు వారికి కారణాలు ఉన్నాయి. అందుకే ఇంక సమర్థులకే వ్యయం కాదు జాతీయోత్సాహం గల దేశమైనా ఆయుధ నిర్మాణంలో పాటి పడుతూ వచ్చాయి. కొన్ని వారందరినీ కాస్త మించింది అర్థిక—సైనిక రంగాలలో కొన్ని సాధించినవి విజయం గొప్పవి. కానీ పాటిలేదని అవడానికి వీలులేదు. కొన్ని ఉన్న స్థితిలో తేనే ఉండి వేర్వేరు అర్థికవిధానం కింద ఉండిన ఇతర దేశాలు సాధించినవి వీరూ సాధించారు. సైనిక—పారిశ్రామిక శక్తిని అభివృద్ధి చేసుకోవడంలో ఏ దేశమూ చేయడంత పట్టుదతో కొన్ని కృషి చేసింది. ఇక్కడ రెండు ప్రశ్నలు వేయాలి. ఒకటి అంతగా పీటెన్షన్ శక్తిని కేంద్రీకరించడం వాంఛనీయమా? రెండో దినికి మనం చర్చిస్తున్న విషయాలకి అంటే ప్రజా స్వామిక వ్యవస్థలకు సంబంధం ఏమిటి? మొదటి దాని విషయంలో వా సమాధానం వ్యతిరేకం. ఇంక వెర్రి పట్టుదతో భారీ పరిశ్రమలను, ఆయుధాలను పెంచటం కొన్ని దేశాలలో కొంత ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపి, నిత్య జీవితానవలసిన వస్తువులను ముఖ్యంగా వ్యవసాయోత్పత్తిని అర్థికం చేయడానికి ప్రయత్నించినట్లుంటే కొన్ని అభివృద్ధి పొంద ఇంత సమర్థులైనా కాదు వా అభివృద్ధి. దానిని గురించి మృదుంగా అవలసినా చూస్తే దిగటానికి ఇది ముఖ్యంకాదు. కానీ అలా చేసి ఉంటే కొన్ని అర్థిక వ్యవస్థ సమర్థవంతంగా ఉండి, స్పృహకంటే బలంగా ఉండేది. ఇప్పుడు ఉత్పత్తి చేస్తున్నంత ఉక్కును యంత్ర పరికరాలను, ఉత్పత్తి చేయలేక వచ్చు. కానీ ఇప్పుటికన్న ఎక్కువ గోధుమలను, పాలు, మాంసం తయారీలు మొదలైనవి ఉత్పత్తి చేయగలిగి ఉండేది. అది అందరికీ శ్రేయస్కరంగా ఉండేది.

ఏది అభ్యుదయ కవిత ?

శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తి

భూరి అక్షరము, సంచితో 'అక్షయ' అనే కలం 'మేకు' ఎవరో వ్యాసము విన్నవో నా అమ్మ సంచిత 'రాత్రి' ముక్తము విమర్శించాల్సింది. "కవి బాధను చదువరులలో రేకెత్తించే రచనపై ఆ బాధా ఫలితము వారి సంస్కార మున్నది. అది అభ్యుదయ రచన అవుతుంది" అని అమ్మ కొంటూ "విష్కృతిలేని బాధలు వర్ణించి కవులు సాధించ గలిగిందేమిట" అన్నావని మేమి, అవును, ఈ రెండు వాక్యాలూ చేర్చి చూపితే నా అభిప్రాయము పూర్తి అవుతుంది. "వైష్ణవ్య నమ్మారి దగ్గర వందేవనమునే బాధమేమిటి?" అని ప్రశ్నించావని మేమి. అవును, నిరాశను, దానికి దాగిపోవిన కాంక్షలు చూపుకుంటా ఎవరేనా "ఇంతేలే, జీవితములా సెలవు ముఖే, పైచాలంతా దాచులే, దివములు మేకుల బాటలులే మనవారంతా వెళ్తుంటే" అని ప్రాసే కృతములు కావలసిన కర్మము నూతనగానైనా తెలియకపోయినవల్ల చదువరులలో సంస్కారము బదులు రిలీఫ్‌ను ఇవ్వవచ్చును. అది అభ్యుదయ కవిత్వము కాదంటాను. "సామాన్యమిందెవరూ ఉండ"గల్గు విమర్శకులు. ఏం చెయ్యవచ్చు? చెప్పవలసింది శక్తివంతంగా చెప్పాలని నా యత్నం. "ఇహాకూలము"గా విమర్శించాలని 'అక్షయ'గానూ మరొకలాగా ఇంకొకలాగా ఇంకొకలాగా, మరొకలాగా అనుకుంటే 'కానీ' అంటాను. "అలా నిరాశను చదువులకు తీసుకొవలసిన ఇది ఏ విషయం ప్రాయశః?" అని విలపించి అడిగేది అక్షయగారు. "విష్కృతిలేని, అది నూతనగానైనా మృతించి మున్నగునవి తిలపి కోరికలు, అవియైపోయిన అనురాగాల మేఘాలు, అర్థాకలి నర్తాపిలులూ ధుమ్ములో కనిపియిన వచ్చుల మర్రికలు" గుదిగుచ్చి ప్రాసే చదువరికి పాటుభూతి కలగదూ, (అప్రీకలోని) ఎపార్తియడూ, (అమెరికా) ఏగ్ అర్థకతా, 'ప్రణమించాడీ' పూర్వ గూఢాచారముల సరికి, భూమిని దున్ను పెండించినా దున్నునీతులవల్ల నలుగురేళ్లూ వోల్ట్‌కేషన్ కర్రకుని అర్థాకలి పిర్రాపిల్లూ, శక్తి దూరపు చూపు ఉండి చేతానికి మంచి చెయ్యగలిగిపోయినాకా భవంతుడికి కుంయెనగాడికి అవకాశమిచ్చే అధ్యువువు పరిస్థితులవల్ల అవియైపోయిన అకామేభూతా చిత్రిస్తే చదువరులలో కంకలము పుట్టు

తుంది' అంటాను మేమి. కోరికలే గుర్రాలైతే అందరూ రోతుంటే. నా కోరిక నెలకైతేనే అక్షయవారికి సానుభూతి. ఒక రచయితకి "మనక వైపున ఇంకొక అలా, రెండు రెటూలా ఉంటే ఎప్పుడూ రానుకుంటూ ఉంటుంటే" అప్పు కోరిక కలగవచ్చును. ఇంకొకరికి 'ఈ శరీరము వల్లగాకా తెల్లగా ఉంటే ఎంతమంది వరించి ఉండేవారూ' అనే వచ్చు మర్రికలు పూయవచ్చును. మరిఒకరికి "అయ్యన వాయుగా వారానికి ఒక చేతులు చూపుచున్నాను. వాకు వీలులేనిపోయిందే అన్న నిరాశ కలగవచ్చును. అలా, నిరాశ అన్నది సహజములా పోయి నున్నా, నెలకూలా అయిన అభిప్రాయం గురించినవైతే, అలాంటి వని చదువరికి విశ్వాసము కలిగితే, కావలసిన సంస్కారము అందుతుంది చదువరిలో. అది అభ్యుదయము అవుతుంది. ఏది వైష్ణవ్యమునా పితకులమునా విశిష్టమునా, సహజమునా నెలకైతేనే కృత పరిస్థితులవల్ల వెలిగిపోయిన వైష్ణవ్యము వాటి కలిగిపోయినా విశిష్టమునా, అది అభ్యుదయ కవిత్వము" అంటాను. "కెల్లం దణ్ణులు పిగలక పెట్టినాని కన్యకాని పిర్రాకలము, కల్లుము అమె పంపి దింపగొట్టిదికాదు. అయినా అమె ప్రణమించి ఇచ్చిందిచేస్తోంది. కనీసముగా చేరవలసివచ్చింది, అలాగానా మారాలోంది. ఇది అవ్యయము" అని చదువరికి అనిపిస్తే అభ్యుదయము కలగడానికి వీలు. "పెట్టినాని కన్య" అని మోక్షమే అంటే ఆ పెట్టినాని ఎందుకు కాలేదో? అమె వల్లమునా కాణము కావచ్చునానా! "ఏదిగన దానికి పెట్టినాని కలగొట్టింది.... నుయ్య గొయ్య చేరినాక కడుపుకలకు వడుపుకొత్త చేబట్టిన.....కలు"నా, చదువరుల సానుభూతిలే రేకెత్తి పిర్రాకాని పట్టివె నెలకూ పుట్టి చేబట్టినవారు రిలీఫ్‌నులే రేపుతారు. కనిగూ "పట్టివె" అని అనిపియినా, కాణము చెప్పినట్టి లేనివాటితో చేరిపోయి, కాణము సూచించక పోయినా మీరు చిత్రించిన ఆశ, నిరాశలతో మాంచి కాక నాన్నే జోడించుకోవలసినా? అలాగేలేంది.

అలా మానవత్వ విషయము ముందుకి తగుతాంటుంది గదా, అది చిత్రించబడు అభ్యుదయము కాదా? అని అభ్యుదయ

లేమో. అప్పుడు "హానుగ్గి అత మొదటి లాగుటాం టుంది." అన్న బేసికెత్తాన్ని స్ఫురింపజేసి, వేదం 'అశానామో', శ్రీ శ్రీ 'అయితే' బాగుగా 'వాగ్' రాయండి. వెట్రానాటి పెద్ద దిక్కుపోయి మిగిలిపోయి 'మొదట్లోని ప్రభుత్వం, కష్టం లేకుండా ప్రతిపక్ష (ప్రతిపక్ష) పోయింది' నిర్దించే అంశాలు, విభజించి తమ స్వేచ్ఛా స్వతంత్ర్యంపై అపరాధం బాధతో ముగించి, మూలం చెబితే. ముందు కూడా అందుకోలేని 'మనం' అని పరివేషించి పూర్వకాలం కలిగి, "జాతి ప్రతిపక్షం ఉంటుంది. అంతర్గత పోరుంది. అంతర్గతం బలపు మోయడం వస్తుంది. అంతర్గతం ఉలికిపడి లేస్తుంది. మూలం విలుస్తుంది. ప్రజాస్వామ్యం గెలుస్తుంది" అని అశానామో చెబితే. అంతే వాం ప్రాసించి పె మొదటి బాగుగా వాం దొరికితే, వేదం అలాగే ప్రచురించేయను. దానివల్ల అభ్యుదయమవుతుంది. కొలిపి అంతర్గతం కనిగిరి లేచి వేసి "విజయ విజయ యువక కవి, వీ ప్రాసించిలా విజయం, అయితే మూలాం లెక్కలను చీల్చి వెలుగు, వైద్యులలో గానం, రావోకి వీళ్ళూ, తిండికి అన్నం ఉప్పుంది. పప్పుదా ఉప్పుంది. అది ఇక్కడ ఇది అక్కడ. నర్మలలు చేయడానికి ముందుగానే పాడై మూలం నవల అవ్వల్యం వంటం వెన్నెం వెన్నెం, డడ డడ గంగా ఝంట్లు ముందుంది వస్తుంది" అని వా మూలం చెప్పివేస్తాడు. అంతేగని 'అక్కయ'గాలికి అత కనిపించింది "వీరురాయి ఈ పాట అంటుంది—భగవంతుడు వివాహం! ఆయన ఈపాట వి విచుకోడు" అని ప్రాస వంటున్న వడలే. భగవంతుడే వినిపించుకోలేక దిక్కేమిటి? ఈ పాటలే ఉపయోగించ వలసివస్తే "వీరురాయి ఈ పాట అంటుంది—భగవం తుడు వివాహం! ఆయన ఎప్పుడు వివాహం!" అంటాడు.

తాము వెనక వేసుకుని కర్మం లేకుండా వేదం నిరాకరించుటకున్నట్లు చెప్పేది, 'అక్కయ'గా 'రాత్రి' దాని లోని కర్మాన్నిబట్టిమా ఉన్న వైకాకర్మం వున్నం చేస్తం దవ్వారు. వెనకటి కేలో "వాగ్"కాదు, మా ఇంటి వారికం రికి" అన్నాడు. అక్కయగా 'రాత్రి'లోని బాధను నిరాకరింపజేసింది వాడు. బాధ నిరాకరణ, అన్నా కాదు. అది అక్కయగి, అక్కయం కోరేవాడి, అభ్యుదయ వారుకు తొలి యోగ్యత. అ బాధే దాని కా బాధకి విరుగుడు మూలం లేకుండా వేయించింది 'రాత్రి' కపు చేత. కాబా మూలంపై పట్టి బాధ మానవుత్తి అక్కరించుటగాని సంస్కరించలేదు. అలాగే 'రాత్రి'లో నిండిపోయి లేదు. ఎక్కడ ఉన్నా అది అక్కడికి అభ్యుదయమే.

అలాగే Utilitarian గా కవిత్వం రాయారు కావాలి అని వేసలేదు. అక్కయగా వే నవ్వుచు చెప్పి, "సాహసము" అని చెందోమారు అధించారు. మునిగిరికం కవనముకాదు. "నవన గేయాం వింత పోకడలు" అభ్య

దయ కవిత్వము' కాదు. అభ్యుదయమే లేదే కవిత్వము; ఆ అభ్యుదయం అభ్యుదయకారి అయితే అభ్యుదయ కవి త్వము, పట్టి బాధ ఎంతో ఎందుకూ విడిచారు. "కవి వేగంవల్ల అక్కయ కవిత్వంపై బాధ, అభ్యుదయంపై విరదంవల్ల వక్కయ గేయాంపై గానం, మున్నగునవి రికి కోరికలూ, అవిరాలైన అపరాధం మేమూ" నిర్దించడ ములో బాధకము విముక్తిగాని మానవత తిక్కవేసింది వాడు. వీరని కోరికలూ, అపరాధం మేమూనా మానవు లేక పరిమితము కాదురా? "అంతర్గతం కవి వేగం" వాం బాధాం చెక్కుకుపోయిన 'కేలం, వాటి విరయ మూ విధులలో నిరాధురూ ముందు గెడమవల్ల కాబోమూలే గెడవమూ, వంతత లేక వేసకుని మున్నగునవి రికి కోరి కలూ, వంత గ్రహవేషం నంగ్రహం వీరంగా మారడ ములో అపరాధంపై విరయం బాధలూ, టుములో కలిసిపోయిన త్యాగంబి" గుర్తులే విడిదమూ, కల్పన కల్పనమూ కొంత కలుగుతుంది, లేకుంటే కవి వాడుకలో విరుగుతుంది. "కవి మృత్యుంలాగా వాళ్ళుకానీ వీరంగా గొంతు" వింత వింత పోకడలలో నిగింది అక్కయగారి వాదన. ఎవరు వాళ్ళకూ వీరం గొంతు? చీల్చి విమోచనా వాళ్ళుతుండేమో.

లేవు ఇంక, చేరుకుంటాడనే అశేషి కార్మికుల్లేకాదు కవి చెప్పింది. వాగిరికా ఫలితంగా బాటసారి, క్రియా జీకుడూ, కానీ పట్టిన మేష్టలూ, ఓటియ్యని అక్కవడూ ఆ స్థాయిలోనే వచ్చారు. "వి చెయ్యా కలో బాటలే దారి లేని కార్మికుడు" అంటే ప్రతిఫలం ఇయ్యకుండా తప్పించుకో బాదే యజమానం స్వార్థంబిడికి తిరుగుతుంది. బదులెరి ద్రిస్తే, అలాగే "ప్రపంచపు" అండు కొట్టుకుని తనా అనుభవించి విత్తం చెల్లించు వాడే "వాగ్" అంటారు" కాదు చెప్పడము. "పూర్వాపాపు బండకు, భవిష్యదు రాజు పు బండకు, శీతలంతుని పాదం వేసింది బండకు, తోడి వారి అశలపు బండకు" కొట్టుకున్న వాటిని చెప్తే ఫల ముండగలు. ప్రపంచపు బండకు అంటూ కొట్టు కుంటాము. పట్టిన వారికి అంటుంది అది దుప్పడురా? ప్రపంచపు బండకు కొట్టుకోవేమిటి? ప్రపంచంలే లేవు?

అభ్యుదయ కవిత్వములో అశానా వాదన వెలు కునా, ఉండేమూకాదు ముఖము. అశానా వివాహంకానా చేస్తే కాంతా ముగియ రియ్యుండేమూను. లేకుంటే 'అభ్యుదయ' అన్నమాట దొరా?

డాక్టర్ హార్లేన్ అ స్తమయం

ప్రపంచ ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్త డాక్టర్ లె. వి. ఎస్. హార్లేన్ డిశంబరు ఒకటవ రేది ఉదయం గం. 11-36 లకు భువనేశ్వరలోని నివాస గృహంలో శాంతిలో చెందారు.

అయిన వయస్సు 72. ఆయన కొంతకాలంగా పుట్టుకుంటున్న వ్యాధిలో బాధపడుతున్నాడు. 1962 అగస్టునుంచి హార్లేన్ దంపతులు ఒడిస్సా ప్రభుత్వం తాలూకా పరిశోధనా సెన్టర్లో పని చేస్తున్నారు. డాక్టర్ హార్లేన్ భారతీయ చివ్ వర్తం స్వీకరించారు.

డాక్టర్ హార్లేన్ కోరిక ప్రకారం ఆయన భౌతిక కాయానికి అంత్యక్రియలుగాని, పూరిమాలలు ఉంచడంగాని జరగజేయకుండా, వైద్య పరిశోధనార్థం దానిని కాకినాడలోని రంగారావు వైద్య కళాశాలవారికి అప్పగించారు.

1964 ఫిబ్రవరిలో శస్త్ర చికిత్సకోసం డాక్టర్ హార్లేన్ లండన్ వెళ్లారు. అప్పుడు డి. డి. సి. వాలికోర్గ, తన మరణానికి సంబంధించిన అంశాలను గురించి ఒక ప్రసంగం గాని డి. సి. రికార్డుగా ఇచ్చారు. ఆయన డి. డి. సి. ప్రసంగం పూర్తి పాఠాన్ని మ్యాస్ట్రేంటిస్టు అనే పత్రిక ప్రచురించింది. భారత దేశాన్ని గురించి, భారతీయ విద్యార్థులను గురించి ఆ ప్రసంగంలో డాక్టర్ హార్లేన్ ఇలా అన్నారు:—

“ఇప్పుడే 1964 ఫిబ్రవరి. ఇది నా మృతికి సంబంధించిన విషయంగా భావించబడినది కనుక, ఇది 1975 వరకు అనగా నాకు 82 ఏండ్ల వయస్సు—ఇహులా ముసలి తనం—వచ్చేవరకు చూపించబడదని అనిపిస్తోంది. నన్ను గురించి ప్రజలు, అంటురోసు మూరేండ్ల తర్వాత ఏమనుకుంటారోనేది నేను నిజంగా పెట్టించుకోవడం. నా భార్య, స్నేహితులు బ్రతికి ఉన్నంతకాలం, నన్ను గురించి ప్రజలు ఎక్కువగా విమర్శించడం అనేది నాకు సరిపడదు. చెడుగాని, మంచిగాని నేను చేసిన దేమిటి అన్నదే ప్రశ్నలనుగలి, ప్రజలు నన్ను గురించి ఏమనుకుంటారన్నది మాత్రం కాదు.”

“నేను 1957 లో భారతదేశం వేరుకున్నాను. అంటుకు ఒక కారణం ఆదేశం అంటే నాకు ఉన్న ప్రేరణ. ఆ ప్రేరణతో నేను పడిపోయాను. మెనపాటేసియాలో నేను ఒకసారి గాయపడ్డాను. ఇప్పుడు దానిని ఇంకో అంటున్నాను. ఇది 1917 నాటి సంగతి. అప్పుడు నేను మొండిటిసోర్ భారత దేశాన్ని చూశాను. తర్వాత కూడా చాలాసార్లు వెళ్లాను. నాకు అక్కడ నివాసం ఏర్పరచుకోవాలని అనిపించింది. భారత దేశానికి స్వీతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత కూడా చాలాసార్లు చూశాను. అయితే భారతదేశంలో స్థిరంగా ఉండిపోవాలంటే, అక్కడ నా సహచరులతో కలిసి వెలిసి ఉండాలి. నేనుంటా సమూహ ఫియూల్ ఇండారి. ఇది సంఖ్యలం కావచ్చును నేను వెళ్లడం అనవసరం. ఇప్పుడు భారతదేశంలో స్థిర నివాసం ఏర్పరచుకోవచ్చు తర్వాత అట్లా చేయ గలుగుతున్నాను. కొంతమంది శాస్త్రజ్ఞులైన నా స్నేహితులు, నేను ఆత్మహత్య చేసుకున్నానని అన్నారు. కారణం నాకు విశ్వ విద్యాలయ కళాశాలలో అచార్య పదవి ఉంది. అది ఇంకోక మూడేళ్లలో అయిపోతుంది.

అది పూర్తి చేసుకొని వెళ్లరాదా అని నాళ్ల భావం. నేను అట్లా చేయలేదు కాబట్టి ఆత్మహత్య చేసుకున్నానని అన్నారు.

“నేను ఈ మాట కచ్చితంగా చెప్పాలనుకుంటున్నాను. భారతదేశంలో నేను చేసిన పని గొప్పది. ప్రయోజనకరంగా అనిపించింది. మరి ప్రపంచం పొగింది. కష్టాలు లేవనెழு. ప్రతిబంధరాలూ కూడా ఉన్నాయి. కావలసిన పరికరాలు దొడకవు. అనుకున్న వనం అనుకున్నట్లు జరగాలంటే, జరగవు. ఇక్కడికంటే కూడా చాలా కష్టం. అయితే బయటికి వెళ్లి పరిశోధనలు కొనసాగించేందుకు ఉన్నవీళ్లు బ్రహ్మాండమైనవి. బంటుపులపేద, వృత్తాల్పిద, మనుష్యులపేద పరిశోధనలు పొగించవచ్చు. వర్షం వచ్చి పని చేసేందుకు బుద్ధివంతులైన కుటుంబాల్ని సైన్సు లంగా ఉన్నారు. ఇక్కడ కేంద్రాల్లో ఎట్లాగో అక్కడ అట్లాగో. నేను అక్కడ పని వంపల్సరాలు ఉన్నాయి. లండన్ లో నేను ప్రాశసనగా ఉన్నప్పుడు నా బిగ్గర చదువుకున్న విద్యార్థులకంటే, ఈ విద్యార్థులు మొత్తంపేద ఎంతో మెరుకు అనిపించింది.”

డాక్టర్ హార్లేన్ నంటి మహాశాస్త్రవేత్త ఈ మాటలు అన్నాడంటే ఆయనతో కలిసి పని చేసిన భారత విజ్ఞాన శాస్త్ర పట్టభద్రులు ఎంతటి శక్తి కలవారో విశదం అవుతున్నది.

“తెలుగొకండ” అంటే ?

శ్రీ మల్లెల నారాయణ

అ. తెలుగుదేశం యువ్వు దేశంలు దేశాగేను

రెండు పల్లవులందరూ రెండు గొకండ

యెల్ల పుష్పలం గొలువ నెలుగవే దానిది

దేశభావంలం తెలుగు తెప్ప.

(అశ్వా. 1—15 పద్యము)

ఈ పద్యము శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు రచించిన అముక్త మాల్యద” ప్రబంధ పీఠికలోనిది. చాలా రోజులు క్రితం దీనికి 1 కీ. కీ. వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నా వై పద్యమునందలి “రెండుగొకండ” యున్నచో తెలుగుభాష ప్రులకందేము వంటిదని (అనగా కలకండ) దానిని నానారాలు గొలుచుచుండరనియు—అదే దేశభావంలం తెలుగు తెప్పగా క్షిప్రంబడుచుండెడిదియు (వ్రాసింది. ఆ తర్వాతి. శ్రీ నావిక్ల రామస్వామిశాస్త్రి ముద్రాగారి అముక్త మాల్యద వ్యాఖ్యానములో “రెండు గొకండయని తెలు గొక్కిరియే (అనగా పది వింశతా దముల)

1. “అముక్త మాల్యద”—వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి గారి సంకలన వ్యాఖ్యనము (21 వ పేజీ)

2. “అముక్త మాల్యద”—నావిక్ల రామస్వామిశాస్త్రి గారి వ్యాఖ్యానము (15 వ పేజీ).

య"నియూ దానినే సకల రాజములు సేవింపగా నీవు సంతా
 ప్తినిసరి (రాజులు) ఆ తానుకే సేవియూ ప్రాసరి. 8 ఇక
 ఇటీవల అంగ్రుప్రజలే సేవార్థం అకాదమి వాచే ముడియిన
 "సేవార్థవ్యాసములు" అన్న పంపుటలోని డా. గిడుగు వేంకట
 సీతావతిగారి "తెలుగు సాహిత్యము" వ్యాసమునందు "తెలు
 గొకండ" అనగా పుంకండ యనియూ "ఆ తెలుగుభాష పుం
 కండవలె తీర్చుచున్నది" అనూ భావమును వెలుగుర్చి. 4 ఇటీవల
 వెలువడిన శ్రీ కృష్ణ దేవరాయాంధ్ర భాషినియూ వక్రభాష
 సంధికయందు శ్రీ విద్యుదవలె వేంకటరావుగారు "రామాయణం
 అంగ్ర వాక్యయాసేవ" అన్న వ్యాసములో "ఆ పొకండ ఎల్ల
 పుష్పలు గొలువ, తెలుగే వాటి" అన్న పద్యమును— అందు
 రాజులు (అనగా తిప్పిర్చి భాషి (వదేళమునెల రాజులు) గల
 వగా రాయుట వాటివది— మూటాడింది, "తెలుగొకండ"—
 ఒకే యొక తెలుగుభాషలోనే— దీనినిబట్టి రాయల కాలమున
 దక్షిణ హిందూదేశమున తెలుగుభాష "Court
 Language"గా ముంపినదని ఘంటావలెయూ తెన్నవచ్చునని
 వ్రాసెనె. ఇక వా గురువర్యులు కీ. శి. మూడవర్షి రామకృష్ణ
 కవిగారు "దొడ్డు అల్లాపురము" అందు శ్రీ గురిపేటి సుబ్బన్న—
 దొమ్మిది పాదములకు— ఎర్రకొల్లి భాగింజు వారి వల్లముంది
 వందీరియిన అయ్యక మూర్తి మూడు తాళుల గ్రంథాలోను
 "తెలు గొకండ" అన్న దానికి మూల సాకాంతముగా "తెలు
 గొకంట" "తెలుగొకంట", "తెలుగొకండ" యని విప్లవ
 ముగా నున్నది. ఇప్పు డింకేది సెలెవెనదో కొంత సుదీర్ఘముగా
 వరాయువుయొకటియు, ఇక్కడ వేదములూ గిడుగునా రెన్నెల్లు,
 తెలుగు పుంకండము వంటి దన్న అర్థము సరిపడదు. "తెలు
 గొకండ" యన్న దన్న దేశభాషలో తెలు గొంటియే గాని కంకండ
 యని పుంకండ యని స్ఫురించుటలేదే? పానీ యునులే రాయలు
 చెప్పినా దన్నదా "తెలుగొ" అని వదమును విరిచి సెలెల్లి
 పంజీరించి వెలుకులున్న అభివ్యాసమును తెలుజేయునట్లు
 గుర్తొకటి పెట్టలేదే! మఱి ఎంజుకీ వివరిత వ్యాఖ్యలు,
 వ్యావహారికములో ఒకట్టు ఒకటి తాళనే అ, డ, డ, వ, ల కబేయు
 పాటించుట "తెలుగు ఒకండ" యుంబుడి. వేటిని రాయల
 సీమా కర్ణాటక సరిహద్దు ప్రాంతములందు "నీ వొకండవే
 పితావా— నీ వొకండ పితావల మూడు— అన్నొకండ పా—
 డా న్నొక్కంటవే పావచ్చు యని యును సరిపాటి. దీనినిబట్టి

మూరినవో తెలుగొకండ, తెలుగొకంట, తెలుగొకండు, తెలు
 గొకొండ— యనివా ఒకే భావమును వ్యక్త పరుచుచున్న యిది
 పంజీరములేదు.

కవయిత్రి ఎడిత్ సిమెన్స్

కాలధర్మం

ప్రసిద్ధ అంగ్ల కవయిత్రి, డి.సి. ఎడిత్ సిమెన్స్
 డిసెంబరు 9 వ నేటి త్రి గుండెపాటలో అందన్ అను
 వక్రలో కంధర్వం చెందారు. ఆమె వయస్సు 77. ఆమె
 రాజుల్ సెన్నెటి అన్ రిటరెనెట్ కు ఉపాధ్యక్షురాలు. రిక్స్,
 డుర్బాన్, అక్స్ ఫర్డ్, సెన్టీల్ విశ్వ విద్యాలయాలలో సేవ
 త్వంలో ధృష్టిలేదే దిద్దుబాటు పొందారు. ఆమెకా సేవార్థ
 సంస్థలో గౌరవ సభ్యురాలు. ఈమె సర్. అన్ డెడ్ సెమెన్స్
 శ్రీ పరివారే సిమెన్స్ లో పోయి. పేరు ముగ్గురు కలిసి అంగ్ల
 సేవార్థంలో ప్రముఖునినెంచుకున్నారు. ఈమె ప్రధమ
 రచన "ది మడల్ అండ్ అదర్ పోయెమ్స్". 1915 లో
 వెలువడింది. నాలుగుంటి ఆమె పద్య సేవలూలూ మూడే
 ఉన్నాయి. తెక్సా పద్య సరికవాలను కూడా ఆమె వ్రాసి
 రిందారు. వంగళం వివరణ, మౌనంగా కూర్చోనడం అంటే
 ఆమెకు ఎంతో ఖ్యాతి.

3. "తెలుగు సాహిత్యము"— డా. గిడుగు వేంకటసీతావ
 తిగారు (సేవార్థవ్యాసములు అంగ్రప్రజలే సేవార్థ భా
 డు) (41 వ పేజీ)

4. "రామాయణం అంగ్ర వాక్యయాసేవ"— దివ్యారణ్య
 శ్రీ విద్యుదవలె వేరకరావుగారు. వక్రభాష సంధిక— (పూర్వ
 భాము)— శ్రీ కృష్ణ దేవరాయాంధ్ర భాషి నియము. 1962
 వందర్చిరము, 68 వ పేజీ.

5. కీ. శి. మూడవర్షి రామకృష్ణ కవిగారి స్వధర్మారో
 వ్రాసేకొల్లి డైరీ నుండి గ్రహించింది. ఆ తాళవతులు ఎవరి
 వద్ద మన్నా రయివేసి "తెలుగు సేవార్థ అకాదమి" కి
 అంబలేయిందే. దీనినిబట్టి "తెలుగు సేవార్థ అకాదమి" కి
 అంబలేయిందే.

— విప్లవము

అంగ్ల సేవార్థవ్యాసములో "తెలుగు ఒకండ" అని
 "తెలుగు ఒకండ" అని వదమును విరిచి సెలెల్లి
 పంజీరించి వెలుకులున్న అభివ్యాసమును తెలుజేయునట్లు
 గుర్తొకటి పెట్టలేదే! మఱి ఎంజుకీ వివరిత వ్యాఖ్యలు,
 వ్యావహారికములో ఒకట్టు ఒకటి తాళనే అ, డ, డ, వ, ల కబేయు
 పాటించుట "తెలుగు ఒకండ" యుంబుడి. వేటిని రాయల
 సీమా కర్ణాటక సరిహద్దు ప్రాంతములందు "నీ వొకండవే
 పితావా— నీ వొకండ పితావల మూడు— అన్నొకండ పా—
 డా న్నొక్కంటవే పావచ్చు యని యును సరిపాటి. దీనినిబట్టి

మూరినవో తెలుగొకండ, తెలుగొకంట, తెలుగొకండు, తెలు
 గొకొండ— యనివా ఒకే భావమును వ్యక్త పరుచుచున్న యిది
 పంజీరములేదు.

లకుమాదేవి

అర్చా,

శ్రీమద్రామానుజ మహాభారతముల వంటి ఇతివృత్తముల నుండి వస్తువులు గ్రహించి కాళిదాస భవభూత్యాది మహా కవులు రచనలనుండి వాటకములు వినిపించిరి. ఇతివృత్త ముల నుండి స్వీకరించబడిన యితీపుత్రములను ఆ మహా కవులు యథాతథముగ తమ రచనల యందు చిత్రించలేదు. పెక్కు మార్పులను చేసిరి. వ్యక్తికం కర్మితాంశమును పెక్కింటిని చేర్చిరి. కాకుండామన కాళిదాసు, ఉత్తర రామచరిత్రమున భవభూతి వినిపించిన ఇతిపుత్రములందు మూల విరుద్ధములు, అమూలకములు వైన యంశము లెన్ని కలవో యిప్పుట ప్రత్యేకించి చెప్పవలసిన యవసరము లేదు. విజ్ఞా తెల్లగా వెలిగినవే.

ఇతివృత్త రచయితకు పత్యవ్యక్తము, ఇతివృత్త కావ్య రచ యితకు రసాది రసాణీయార్థవిష్కృతము ప్రధానములని ప్రతీచి వాణ్ణియు విధానవేత్తలు చేసిన విష్కృత్త. ఆధునిక యుగము నందును ఆ విష్కృత్తకు క్షుతి లేదు. చరిత్రానికైన పుత్ర మును కావ్యముగా వినిపించబడినవాడు రసానుగుణముగా దానిని మార్పుకోవలెనని యానందవర్ధనాదులు చేసిన యుపదేశము నేటికిని అనుసరించబడుచునే యున్నది. నేటి ప్రసిద్ధి నలలా రచయితల చరిత్రానిక నవలలను పరిశీలించినచో వానియంద్రు చరిత్రకు విరుద్ధములయిన యంశములు పెక్కు గోచరించు చుండుట ప్రసిద్ధియైన విషయము. అనలు మన చరిత్ర స్థితియే అవ్యవస్థముగ నున్నది. పెక్కు విషయములందు చారిత్రకులకే అధిప్రాయశ్రేయము లున్నది. నలగోధన పాగు చున్న కొలందియు క్రొత్త యాథాంశములు అభింశులు, వాని వలన తయ్యకము పత్యములుగా ప్రసిద్ధిచెందిన పెక్కు విషయములు అవత్యములుగా విరూపింపబడి తిరస్కరింపబ డుట మన చరిత్రయందు క్రొత్త విషయములకావు. కనుక చరిత్రానిక నవలల యందలి యితివృత్తాంశముల పత్యపత్యము లను గురించిన శంకలు, పాపాత్య తత్వజ్ఞులు లేవీయరు. అరి గినదానిని అరిగినట్లే చెప్పట పాపాత్య నిర్మాత పని కాదుదా.

ఇది యిట్లుండ భారతి 1964 అక్టోబరు సంచికలో శ్రీ రామకృష్ణమార్గగారు 'రాజశిల్పి' యందలి కొన్ని యంశ ముల చరిత్రానికలను గురించి శంకలు వెలిబుద్ధివారు. రాజశిల్పి నవం 1956 లో వ్రాయబడినది. అప్పటికి రెడ్డిరాజం చరిత్రను గురించి వెలువడిన గ్రంథములు, వ్యాసములను

పెక్కింటిని పరిశీలించి విషయములను సేకరించి నేను ఆ నవ లను వ్రాసితిని. కథా ముత్యపతి కొటకు, పాతపాదా కొటకు, రసవిష్కృత కొటకు కొన్ని మార్పులను చేసితిని. కాని, చరిత్ర తలక్రిందగు మార్పులన్ని విచ్చటను చేయలేదు. చరిత్ర కారులు శ్రేయించిన యంశములను యథావధానం : క్రింద యింక విక్షములారి వాదము ననుసరించి గ్రహించితిని. చరిత్ర మును నహించినవిట్లు పేర్కొనబడినవి కల్పన చేసితిని.

రామకృష్ణమార్గగారి పంచాంగములు ముఖ్యముగా నాచుం :

1. కొండవీడు రాజధానిగా చేసిన దెవరు ?
2. మల్లాంబిక కుమారగిరి వెల్లెలా ?
3. అకుమకు కుమారగిరితోడి సంబంధము.
4. అకుమ యెవరి కూతురు ?

అట్లంటినుండి కొండవీటికి రాజధానిని మార్చినవాడు అచారిత్రాద్ధి యని నేను వ్రాసితిని. అది నిజముకాదని రామ కృష్ణమార్గగారు ఫిరంగిపురం కావనములోనిదని యొక శ్లోకము నుదాహరించారు. ఆ శ్లోకము దోషభూయస్వముగా నున్నది. వినిపిస్తున్నవైన వితమిది—

"తతోల్లెప్ప పోల పునతి. నలు. పావ కర్మణి అచల యత్రవ్య పుత్రస్త్రుతంబెల్లెండ్ర పమంధరాం కొండవీడుం రాజధానిం నదిత్రా మకల్ప యత్ దృష్టిస్త్రుతస్థాపి వైలెత్త మధూర్యప్యః ననిన్మయః.

ఈ శ్లోకము 'రాజమహేంద్రవరం యిలాళా మన్యనా పురం కావనం' లో ఉన్నట్లు కి. శి. వేలూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు శృంగర శ్రీపాదము రిడి మ పుటలో వ్రాసినారు. పింగి పురం కావనం'లోఉన్నది రామకృష్ణమార్గగారు వ్రాయబడువాడు.

ఈ శ్లోకము క్రింది శ్లోకము తరువారి శ్లోక మిట్లున్నది —

"నల్లెప్ప పోల పునతి. పేనన నిర్మలాయాం పురి ప్థిరి; కుర్వన్ సేదూర్తి దానాది చిరం భవ మహింయత్."

ఈ శ్లోకమునల్లె అప్పారాత్రాద్ధి యే కొండవీడును వినిపించి అట్లంటి నుండి రాజధానిని అప్పటికి మార్చినట్లు పుష్కము.

"తతోల్లెప్ప పునతి." అను శ్లోకము, కావనము నందు "తతోల్లెప్పము పునతి." అని యున్నది. మార్పు

అనాథ పిలిచినవాడు అనాథారెడ్డి యగుటవల్లనూ, (రిండి గ్లోకమునందు "అనాథారెడ్డి పునః" అని యుండుటవలననూ, కావనములు చెక్కినవాడు అప్పుడే యుండునని భావించి (శ్రీ ప్రభాకరకాస్త్రంవారు మున్నగువారు "అనాథారెడ్డి పునః" అని వచించిరి. (మా. శృంగరి శ్రీవాణము 52 పుట-అధ్యాయక, రెడ్డిసంక పుట. 41-వద్దది అపూర్వపు గారి వ్యాసము.)

రెండవది మల్లాదిక వషయము. అందు కాలయ వేమా రెడ్డి రాళ్ళు. అల్లాదిక, బొడ్డాదిక యని కాలయవేమునకు మరీ యిరువురూ భార్యలు కలదు. పరిపాలనయం కూతురు పరిపాలన యొకతే కలదు. ఈ పరిపాలన వేమ వేమ హీరాంబ యని కథయందలి చమత్కృతి కొంతకు మార్చిరిని. కాలయవేమని యింత భార్యలతో బొడ్డాదిక కుమరగిరి పిరిది యని చరిత్రకారులు చెప్పుచున్నారు. మల్లాదిక యన్న వేమ శ్రాంతికి యింపుగా నుండుటవల్లనూ మల్లిక యను పేర ఎండెడ ఆయెము వ్యవహరించుటవల్ల కథాకవలకు కొంత లాఁజిలో కథ కలుగుటవల్లనూ వేమ బొడ్డాదికను మల్లాదికయని వ్యవహరించిరి.

బొడ్డాదిక కుమరగిరి యక్కగారిని (శ్రీ ప్రభాకర కాస్త్రంవారు వ్రాసిరి. "అందు వివిధమై యి యన్న బొడ్డాదిక భర్తయును అని కాలయవేమని పిరిది" (మా. రెడ్డిసంక. పు. 73) కుమరగిరి యప్పుడైన కాలయ వేముడు కుమరగిరి కంటే చాల పెద్దవా డగును. అతడు పరి పాలనయం పుత్రకయగు హీరాంబకను వారకయన రెడ్డి యాదానినూ వెలనముగా మండదని తలచి కాలయవేమని భార్య కుమరగిరి చెల్లెలిని వేమ వ్రాసిరిని. అన్ని యదుటకుగాని చెల్లె లనటకుగాని కావనాద్యధార మేమియు లేదు.

అకుమకు కుమరగిరితోడి సంబంధమునకు గుఱించియు చరిత్రకారులయం దభిప్రాయభేదమున్నది. "అయతి మహిమా లోకాంతరః ఇత్యాది గ్లోకమున "నదీ అకుమాదేవి యన్య ప్రియా నద్యశీప్రియా" యను పితమును పీక్షకరించి (శ్రీ ప్రభా కర కాస్త్రంవారు "కుమరగిరి రెడ్డిగారికి దర్శనమిచ్చి విద్వీషు రాంబ "అకుమాదేవి" యను ప్రియతా లంబిదేవి" అని రెడ్డి సంక 422 పుటలో వ్రాసిరి. అకుమాదేవి యందలి "దేవి" యను పదము "దర్శనమిచ్చి విద్వీషురాంబ" అన్న శ్రీ కాస్త్రం వారి నిర్ణయమునకు కానిపై యుండును. ఇతే ఈ గ్లోకము నందలి "ప్రియా నద్యశీ" అను పల్ల "క్రియానద్యశీ" యను పితాంబంబు కలదు. రెడ్డిసంక 357 వ పుటలో శ్రీ రింబ కూరి పావయ్యకాస్త్రీగారు ఇట్లు వ్రాసిరి-"రావయ్యనంబులు గారు శ్రీకణిందీప్రయము వరివల్ల కలియండును (క్రియా- నద్యశీ ప్రియా" అనియే కలదు.

వేమ "క్రియా నద్యశీ ప్రియా" యను పితమునే గ్రహించిరి. కుమరగిరి కలాప్రియము, వాల్మీకాస్త్ర కల్ప. అకుమ వాల్మీకై. కాలయవేముని వ్యాఖ్యానమునకై అకుమా దేవి వాల్మీకములను వసంతరాజీయూనిపించి నా భావము. తామ వాల్మీకము చేర్చిన అకుమతో కుమరగిరికి శరీర సంబంధము ఉన్నదన్న తలంపు నాకు కల్పిండు. రాజ్యక్షేపిర వాల్మీకక్షే యై వ అకుమ కుమరగిరికి ప్రేమప్రేమారాంబ అన్ని యుద్ధమే ఉచితతలమని తోచినది. కుమరగిరికి ఉచిపుడులై కాచి వీధివంటియు సంబంధము కలవుట కథా చమత్కారమునకు తోడ్పడుటచే వేసిట్టి కల్పన చేసిరి.

అకుమ ఎవ్వరి కూతురన్న యంశమున వేమ చేసిన కల్పన కేవలము విరాధారము కారు. "అనాథారెడ్డి కంచి, పేరి, పిన్ని అను ముగ్గురు భోవుసంబులు కొన్ని గ్రామములు రావము చేసెను." అని కీ. క. సురవలం ప్రతాపరెడ్డిగారు తమ "అంధ్రుల పాంథిక చరిత్ర" యను గ్రంథమున 136 వ పుటలో వ్రాసివారు. ఈ భోవుసంబు పేరులను వేమ వంశ, పిన్ని, రిచ్చియని మార్చిరిని అగ్రహారములు వున్నవిన్నవో ఈ వేళ్ళు అనాథారెడ్డి యుంపుడులైతై యుండునని భావించిరి. (శ్రీ ప్రభాకరకాస్త్రీవారి మానవనందుకాని వీరిలో వంశ అనాథారెడ్డికి రెండవ దేవేరి వంటిదని వ్రాసిరి. ఆయె కూతురు అకుమాదేవి యంటిని, చరిత్రంబు చెప్పలదని ఈ సంబంధము కేవలము కల్పితము. పా. రెడ్డిసంకము, రిచ్చి రిచ్చియననూ, కథా చమత్కారమును బ్రష్టియం దిడుకొని ఈ కల్పన చేసిరి. వేమ వంశ వ్రాసిన యనంతరము ఈ వషయమున వెవరెవ రేమేమి వ్రాసిరో, వారికి గల యువకలై రెడ్డివో వేమ విచారించలేదు. వేమ వంశ వ్రాయఁవాటికి గల చరిత్రతో నా కల్పన విరోధించుట లేదుగదా.

కాకుండా నాటక వ్యాఖ్యానాచారికలో కాలయ వేమా రెడ్డి "అయతి మహిమా" ఇత్యాది గ్లోకము వ్రాసెను. ఆ గ్లోక మున దక్క నా యితిగంధతో ఎప్పుటనూ అకుమాదేవి ప్రసం గము లేదు. కూచిపూట్ల పరిగారు అకుమ మారయానాత్యుని యుంపుడులకై కూతురని యే యాధారములతో విల్ల యించిరో. ఆ అకుమయే కుమరగిరి యాస్థిత నర్తకి యనుటకు మాత్రము ఆధార మేమున్నది ?

అకుమ యన్న పదము రెడ్డియన్న పదమునకు వ్యవ హరమున గలుగని విశ్వం యుంకొన్నవో "క్రియా నద్యశీ ప్రియా" యన్న పితమే నవసంబంధ మగును. "ప్రియా నద్యశీ ప్రియా" అను పితము మహా విద్యావంశజైన కాలయ వేమారెడ్డి రచనా పితముకృతమునకు గౌరవమును కూర్చు నదియు కలదు.

నిరంతరము నవలంబి క్రిందిపాఠ్యముల కొరకు గాక
 ప్రసాది యుజ్యోగముల కొరకు నుండియు యుక్తముని
 తాపించును.

(మోడరాబాద్) మాధవశర్మ.

'వి మ ర్మ ల పో క డ'

అర్థము. నిరంతరము గ్రహులారావులు అంపెచ్చార్
 నుండి వ్యక్తపరచిన అతిప్రియమును పరిశీలించును. వారు
 మోచించినట్లు విమర్శించి పోషించును వా రెండు లు
 స్థలము ముగిస్తే చాటుచేదే. 'కూల' పద ప్రయోగము
 పదస్థు మార్పడ పరిమితులను దాటినట్లు కనిపిస్తోంది.

గంభీ విమర్శలను నమిస్తే బాసడం 'ఖాలి'లో
 ఇదే మోడటిసారి అని రావుగారి అతిప్రియము. అంటే మేమి
 వివరించిన అంతంలో విద్యాకాశ్మిక వృద్ధిని గమనించిన వారి
 పన్నవయమునకు 'దన్యవాదములు.

కొన్ని పంచత్వములుగా ఖాలి, మరొకటి క్షత్రిక
 లో ప్రచురితమైన విమర్శలను పరిశీలించిన నాకు అగ్రము
 లాంటి మోడగానే ఏదో లోతు కన్పించింది. ఎన్నోసార్లు
 ప్రాయోగములకు పనియాలి అనాడు ఒక రూపం దాల్చాయి.
 విమర్శలస్థాయి దిగిపోయింది సాహిత్య లోకంలో ఆకాశ్మిక
 స్థాయి వాతావరణంకాదు. స్థాయి దిగిపోయిందనిపించి ఉదా
 హరణ రివ్యారికదా అట్టి ఉదాహరణలో శ్రీ శ్రీపాదపాది
 కూడా ఒకటి. అది క్రీస్తువైపు నిష్ఠయం కనుక వివరంగా
 ప్రాయోగమున పేర్కొనలేదు. దానిలో 'అంతర్వ' పేరులేదు.
 వివాదం సాహిత్య విమర్శకు అత్యవశ్యకం. అయితే
 వివాదం భోజనమాత్రం మర్యాదను అతిక్రమించే విధంగా

నిగదాదు. మర్యాదను అతిక్రమిస్తే, విద్యుత దూషణలకు
 ప్రామాణ్యమువచ్చి అవలం, పనియం బిచ్చుగని పరిశీలించు
 నిద్రు మర్యాదను పాటించే వివాదం, చర్చ సంతకాలం వచ్చి
 వివాదములకు ముగింపుగా ఉంటుంది.

విమర్శకులు అనేక పద్ధతులను ఉన్నారు. కనుకనే విమర్శ
 ఖు కార్య ఆ యా పద్ధతులను వినిపించారు. పద్ధతులు
 కనుక విమర్శలోపన్న మూడు పద్ధతులూ, విమర్శకులలోను
 లేదాను నూచిస్తాయి. ఎవరి భోజన వారిది-నిజమే. ఆ
 భోజన పన్నయలకు, సునితల పన్నయలకూ, రసకు
 లకు పన్నయలూ. లేదా అనేక విమర్శ పద్ధతులూ సమయ
 నొప్పించక వారి తొట్టుకు అయిపోయిపోయి భోజన పన్న
 లగిస్తోవున్నాయి.

విమర్శకులకు అనేకం విమర్శా ప్రమాదకరమే.
 అనేకంలో విశ్వాని గ్రహించలేదు. అనేకంలో ప్రాసన విమ
 ర్శలో తప్పుక ప్రమాదాలు జరుగుతాయి. ఫలితం ఆ విమర్శ
 స్థాయి దిగిపోయింది. నిగ్రహం (Balance And
 Restraint) ఉత్తమ విమర్శకునిలో ఉండవలసిన లక్షణం.

యువ రచయితలకి విమర్శలు మోడగానే భయపడి
 తల్లితండ్రులు అవుతున్నారనే భావం పూచావలసినము కావచ్చును.
 లేక ఆంగ్లకవి జాన్ కీట్స్ (John Keats) తనకు చెందిన
 తరువాత పర్వతమకున్న భావమేమోనా కావచ్చును. John Keats
 నంటే యువ రచయితలు ఈనాడు మన మధ్య ఉన్నారే.
 తప్పుక నాతి సునితల పన్నయలకూ, రెండు తరులుతుంది
 మూడవటి విమర్శలలో.

విగ్రహము: ప్రదర్శనా ప్రాసన వా రెండు
 'కూల' పదము భోగ్యమును నిజభాగ క్షమించరాని అప
 రాధము. అంపెచ్చార్ మిత్రులకు కృతజ్ఞులు.
 (నల్గొండ) 'అక్షయ'

గ్రంథ విమర్శలు

మ హా న ర్క

తెనాలిలో పుట్టిన "మహానర" (విష్ణు కవిత).
 2 : 2-00, (ప్రతిష్ఠాపన : వ్యాఖ్యలు : ప్రచురణ :
 1-8-465. బెంగళూరు. పాఠశాల-20.

మహానర విశేషమున కన్యకలు. ఇది "రాష్ట్రీయ విష్ణున విమర్శ" యని ముఖ్యతమున గలదు. ఈ కావ్యము ప్రభువర్ణితముగా వ్రాయబడినది. గ్రంథకర్త తన తండ్రి లను కుండలబద్ధులు కొట్టివట్టగా, మోహాలము, పిఠికి కండ లేకుండ చాటెను. "భారతి కన్విల్లదన కలం ముంది వ్రాస్తున్నా" నని తివ్రపాదుగారు కావ్యమునకు శ్రితాదులు ముట్టించి. "పరిశీలించి రాష్ట్రీయ భక్తిమలు, పరిశీలించి పాతీ రుద్రుండలు, పరిశీలించి వాదన తత్వంబులు, పలుకుట తీవ్ర పరమార్థంబులు" యని పోలన నూదిరిగి వారు పరిశీల. "నా రూపం బనవేళ్ళునంది, నాకంబిది సోమేళ్ళునంది, నా కలం పండితమునంది, నా కృతి పీఠభద్ర పల్లెము" అని తివ్రపాదు గారు వ్రాసినది. వారు "అధ్యాత్మిక జాతీయపు సిద్ధాంతాన్ని లక్ష్యము" కై, "పరమరామ పరశక్తి కళాకీలం" వ్రాశిరి. ".... ఋషిధర్మపురి ద్ధుని పరివేషంగా కల ధర్మలతే కావ్యా త్మగ" కలిగియున్నదే సత్యమయిన విశ్వకావ్యము అనియు, "ధర్మభక్తి పర్వ దిపిషిత్వ తగ వ్రాస్తున్నా" ననియు వారు వాక్కొనక్కాడించిరి. "నా పరితం పరశక్తి పుంది" యని వారి చాటించు.

"అనేదన-అలోచన, ఉత్సాహం-ఉర్రేకం, సంకోచం-సంతాపం" ఈ కావ్యము పుట్టుకకు కారణములయిన మూల ద్రవ్యములు. ఈవంటి భారతదేశమునూచూచి గ్రంథకర్త యెంతో వేదన సొంతుచున్నారు. పరమ పరిత భూమియగు ఈ జంబూ ద్వీపభండము రెండుగా భానుకల్ప వది. మహాహృదీయ మతలే మూలకంగా గలది పాకిస్తానము. పర్యవార సామ భవ్యమున చాలునది భారతదేశము. పాకిస్తానమునది హైంద వుని సక్కుల కుక్కల పొల్లు పెడుచున్నారు. లక్షకొండ్లి ముంది హైందవులు దిక్కు దివానులకే భారతదేశమునకు వచ్చుచున్నారు. అడుగడుగిన వారు మృత్యువు వెదిక్కుచు చున్నారు. ఇక భారతదేశమున చూచుకొని యిటు పల్లెల, పరివర్తన, అవినీతి, మదిరాసుపదలీ దక్కి చెలాడుచు వుంది. అపార విద్రాహైత్యములే పునఃస్థాపనని ప్రజలు భావించు చున్నారు. ఉకమిత్వము భూమ్యంబునంది. అక్షత మహానము పేరితో చలానాని యగుచున్నది. చైనా వెన్నెపాలు పొడిచింది.

"అరి చే దనతరి గుట్టున, అగ్నితో నీలియించె, గడ్డి తిన్న పరమభక్తుని, గుంపులు విడిచిపెట్టెను. కర్తవ్యం నడిపిసి ప్రజల, నేతృత్వం లేని జాతి, అదర్శ సమాధిపైన అర్చనకు విషవృక్షం" అని తివ్రపాదుగా రచారు. మహానరయములయిన పాపాలయములు గడ్డి మూలమి వర్ణకాదులను వారి గడ్డిపై నుండిరి. ఈ యాత్యజాతి తన ప్రాచీన ధర్మబంధుల కోర్కెలను పది గోవర విశ్రంబడిగా కాపాడుచున్నది. గాఢ గోమాత కంటె గోవుని యుపచా రుండిరి. ఉప్పులు, అకర్మల్య ప్రవృత్తి పెదవులెరిగిపోయింది. ఇంతగాను, నలని వారాయానిగా పర్లంబు వాన్తికవాడమందు తిక భౌతికవాడమందు భారతీ యులకు రుదించుచున్నది. ఈ యార్జభూమి పది చెలాకులతో కలిసివుండును. ఈ దైవస్థితికి కారణమేమి? ఈ దేశము నకు జాగోపాయములేదా? ఈ యార్జభూమి ఈవిధముగా అగుటకు సామభూతులైన వారెవరు? మహాహృదీయంబు, పితృభక్తులును. వేదాంధ్యమునది ఈ వేదభూమి స్థానములకు దోషిత్వము గురియుండునది. గురి యగునటులే ఇంతగా దగ జారిపోయెనది. "అగ్గురు దుస్తర్లకాంతో అలలె" పుంప కుల్లె, పొట్టించివుకొని తిరిగే మట్టి మునుపులే మిగిలిరి. ఆ రెండు జాతులకు తోడు వేడు సామ్యవాదమునకువారి మదియొక తెగ కూడ నున్నది. వీరి గడ్డతపుట్టి, ఈగలు అనే పీంపులు, ఇక్కడనే పొట్టించివుకొనుచు దీనికే ద్రోహము చేయుచుంటారు. ఈ ముల్లెలవారు ఈ పురాణభూమి పతనమునకు కీలపుల్లె తోడ్పడిరి. తోడ్పడుచున్నారు. మరి ఈ భారతభూమికి జాగోపాయములేదా? ఉన్నది. అదియేమి? హైందవరాజ్య ప్రతిస్థాపనము. మావాతావాదముతో కూడిన హైందవ ధర్మ పునరుద్ధరణము. "నిలువెడల కన్విల్లకు ముగిలెను. విజయగు హిందూ రాజ్యరంభం." సారాంశముగా మేల్పు పితృభక్త సామ్యవాద వ్యాయులైని స్వచ్ఛ సనాతన ధర్మ ప్రతిస్థాపనము నీనా ఈ జాతీకి మతో కలగజోపాయము లేదు. ఆ ధర్మ సంస్థాపనమునకు అకు దివి వేయుటకై నను ఎంత పచ్చి వెల్తురు కురియుచుంట్లెము మోడియించిన యుక్తులలేదు. "ఈ పవిత్ర ధార్మిక యజ్ఞములో సామ్యవాది జ్వలకులే తొలి బరి. ఈ పీఠభద్ర వానింపామున, విజాతి దక్షిణంబులకు అంతం. ఈ దుద్రాణం ప్రచండకీలకు, జాతి కంబులై భువింబులు. ఈ కైవ మహా పరమపు మోహం, అదర్శసామ్రాజ్యం తం తెగుండు" అని వారు స్పష్టముగా చెప్పిరి. ఇది తివ్రపాదుగారి రోజే. ఈ శోణ అనేదన రూపముతో, పూహారముతో, స్పష్టికృతితో ఈ కావ్యము సంపదలగల గోవరించును. వారు సామ్యవాదులను చెడిట్టిరి.

మార్కు మహా రాక్షసుడు. వివేకానందుని వాక్యములను నాశన గాని, ఎడతెడ కొన్ని యంతకారముల నుపయోగించి పితృ త్యులను విమర్శించిరి. అగ్రమున హంస కంఠ రాజగోపీలో చేర్చిరి. వారి ఈ హైందవ ధర్మాధిపత్యము "కావలీపదవి ధర్మమే, కాంతియే, సృజన ప్రకాశియైతే నడవే." అని అన్వంతరక పోయినది. "జ్యోతిర్మయి", "యోగోద్భావం", "సన్న్యసతంతం" మున్నగునీ ఈ కావ్య శక్తి మును వెల్లడించును. జీవుని వేదము వెల్లడించు పితృకావ్య కావ్యబంధములు కూడ కలవు.

సూక్ష్మముగా కావ్య తత్త్వమిది. కావ్య రచనా సలహా ఎట్టిదో చూడము. గురజాడ అప్పారావు, శ్రీరంగ శ్రీహరి రావు మహావర్ణలో ప్రతి పుటయందు పితృకావ్యంబును, జీవజ్యోతి, దైవ (ధర్మ) తక్కి రెండు నోటియేయని శివ ప్రసాదుగారి ముక్తాంబువు. గురజాడ దేశికిని బోధించగా, శివప్రసాదుగారు రాష్ట్రవర్జిని బోధించిరి. "రాష్ట్రమున మానవులకాదోయ్, రాష్ట్రమంటే ధర్మమోయ్" అని వాచిరి. మహావర్ణ శ్రీ శ్రీ రచించిన మహా ప్రస్థానమునకు ప్రతి ద్వంద్వముని చెప్పవలసి యున్నది. రెండును సంఘములలో జాత్యమును క్షాత్యము చేయునవే. మార్గమొకటే. లక్ష్య ములు వేరు. మహా ప్రస్థానము ధనికావధమును దుయ్యక జట్టగా, మహావర్ణ మేల్పు పితృత్య పామ్యవాద వ్యతరణను తెగదాకినది. రెంటికీ మానవతపై ప్రగఢ విశ్వాసము గలదు. మానవునిలోగల అకర్మణ్య ప్రవృత్తిని, పూత వెఱుగు మోటుల మరులను, పితృతంత్రమును రెండ వీర్చి చెందాడినది. మహా ప్రస్థాన రచనా మార్గమే మహావర్ణలో కన్పించుచున్నది. శ్రీ శ్రీ దేశి చరిత్రం దోరణిలో శివప్రసాదుగారు "మహా భారతం" రచించిరి. శ్రీ శ్రీ దీక్షిత సమూహమునై పరిత ప్తించెను. శివప్రసాదుగారు హైందవ ధర్మ పునరుద్ధరణయ నకై ఆవేదన పడుచున్నారు. శ్రీ శ్రీ ఎంత యుద్రేమితో ప్రావేద ఈయనయు అంత యుద్రేకముతో ప్రావేద. శ్రీ శ్రీ గాని, యాయన శిష్యులుగాని తాము సమీప దానిని నిలపుటకై ఎంతగా విధ్వంసముచేసి పునర్రేడియు లేకుండ కోరికో, ఈయనయు తన హైందవ ధర్మాధికారమునకై యంతగా వివాదమును కోరుచున్నారు. ప్రాత్యహంతుచున్నారు. సమర్థించుచున్నారు. కావలీపద తాము సమీప ధర్మమును నిలపుట. ఆ నిలపుటకు మున్నె ఎంత హింసా శ్రమ మనరేగనకు వారికిగాని, వీరికిగాని తెక్కలేదు. మహావర్ణ యందు అంకిత గీతిక మహా ప్రస్థానమునందు మోడిగ అంతయు పండున్నది. శివప్రసాదుగారు భాషి పేషయించుచు శ్రీ శ్రీ హైందవ విహింసను పుటి పుచ్చుకొనిరి. మహా ప్రస్థాన పీఠికలో చంఘుగారు పితృతం సుదృఢించి ప్రావ పితృదోనే శివప్రసాదుగారును వ్రాసిరి. ఈ రెండు కావ్యము లకు తేడముక్కటే. మహా ప్రస్థానమునందు శత్రుత్వ నింద ర్థము కవితా శక్తి యున్నది. మహావర్ణలో అది ఆ గ్రంథము

మట్టములో లేవుగాని అక్కసు మాత్రము సమర్థిగా నున్నది. "ఋణఃపూజ" మున్నగు వాటిలో వెదవెద కలెరిం గోక రించును. మహావర్ణ శీవలము సిద్ధాంతములను ప్రతిపాదించుచూ పోవునది.

మహావర్ణ చిత్రశుద్ధిలో ప్రాయబడినది. ఒక హైందవ పుడు తాను సమీప ధర్మము తన యెట్టు యోగునవేటికి పోవునపు దెంతగా అక్రమించునో ఈ కావ్యము తదవి వారికి తెలియును. వర్ణరూప పామ్యత్యము మోక్షకలమముగార వర్ణ మోత భారత దేశములో అధిక సంఖ్యాకులగు హైందవుల ధర్మమునకు అంతరము లేకుండ పోవుమునైయని గ్రంథ కర్త మహావేదన అందువలెనున్నారు. వర్ణమాన సంక్షోభమునకు హైందవ ధర్మగ్నానికి ముటిపెట్టుచున్నారు హైందవ ధర్మత్యుడయినను తమవ్యర్థతాత్మకయైననుక పుట్టు కీలుచుచున్నారు. వారి ఈ సిద్ధాంతమును విమోచనముగా పరిశీలించవలసియున్నది. అన రి వర్ణమాన దుష్ప్రతిక కాల ములు వెదకుటచే శివప్రసాదుగారు పొడవగుచున్నారు. పూర్వకాలమున మేల్పు పితృత్యులవలన, పితృ కాలముని పితృవాదులవలన భారతదేశము విభజింపబడినది, అగుచున్నది శివప్రసాదుగారి తీర్పు. ఈ తీర్పు దృఢమైదులో వాడ వలయును. మేల్పును, పితృత్యులు దేశమున బంధుకావన మాట వివేచి. శ్రుతశాసన విశ్వాసము చేసి మాట వివేచి. హైందవుల మతమును మోక్షమోక్షాలు వివేచి. వాటినుండి వేటిదాక వేటియలల త్రుళ్ళుకోవటము, హైందవ సంఘ ములో పాపకావలయిన క్రమం కూడ భారతదేశ చరిత్రము నకు కాలములుగా? వర్ణ జ్ఞానము మా పితృ యను దుఃఖాంతకము, మానవు తెల్లకు భగవదంక వందాతులే యని యొక వంక తాటుచు మరొకవంక అత్త యుపిరివి యని మరొకపొత్తును కుతర్కము, అజ్ఞానమునుండి జ్ఞానము వకు తార్చుము, పితృతనుండి వెలుగునకు చేర్చుము అని యొకపొత్తు పొడుచునే మరొకపొత్తు సంఘములలో వాలో నగపొలునకుపైగా పితృ గుర్యూరములో క్రుశ్మి కూర్చి అధర్మము, పృథాలివారిని నిర్మూలించుటకై పేటియలలను వీరిని పీట వెట్టిన అపవేతము, భగవంతుడే సర్వ శక్తి సంపన్ను డని నమ్ముచు, పూర్వకాలమును విస్మరించిన అదంతములు భారత జాతిని బెదిరికొట్టినవి. దాని పతనమునకు హేతువు లయినవి. ఒక దేశము పతనమునకు బాహ్యకారణములంటే అంతర కారణములే అధికముగా నుండును. అంతర్జాతీయ వర్ణ వర్ణము కలిగియున్నవాడు బాహ్యకారణముల వలన అంతరమునకా క్షాత్రు. పితృత మేదుగా భారతదేశ పతనమునకు విజా తియుల విప్రంధణమేకా హైందవుల యువేతవాంకార ములు కూడ కారణాలే వ్రాసెను కలెరించె విన్న తెల్పుటయందు పరిష్కరించి మహావర్ణమిది చరిత్రకావ్యము, శివప్రసాదుగారికి అంతగా తేడములేదు. పృథాలి ధర్మాధి మానము వారియందు వీరియందు నెట్లయిన తాటినది,

పైందవ ధర్మము మహాత్మ్యముయందలి యను కొనుచు, దానివలన వెన్నే మేల్కొని కలిగినది శివప్రపాదుగా రూపించుచున్నాడు. ప్రాపించుటయేగాక భారతీయ ధర్మ మనగా పైందవ ధర్మమేయని చాటుచున్నారు. ఇట్లు చాటుట పొరపాటు. భారతీయ సంస్కృతి యనగా పైందవ సంస్కృ తిగాదు. మఱి యది భారతీయ సంస్కృతియే. కనిపించు ఈ వాక్యములను చదువుడు.

"The main river of Indian culture has flowed in four streams-the Vedic, the Puranic the Buddhist, and the Jain. It has its source in the heights of the Indian Consciousness."

But a river belonging to a country is not fed by its own waters alone. The Tibetan Bramhaputra is a tributary to the Indian Ganges. Contributions have similarly found their way to India's original culture. The Muhamadan, for example has repeatedly come into India from outside laden with his own stores of knowledge, and feeling and his wonderful religious democracy, bringing fresher after fresher to swell the current. In our music, our architecture our pictorial art, our literature the Muhamadans have made their permanent and precious contribution. Those who have studied the lives and writings of our mediaeval saints, and all the great religious movements that sprang in the time of the Muhammadan rule, know how deep is our debt to this foreign Current that has so intimately mingled with our life."

"The European Culture has come to us not only with its knowledge but with its Velocity. Though our assimilation of it is imperfect and the consequent aberrations numerous, still it is rousing our intellectual life from its inertia of formal habits into glowing consciousness by the very contradiction it offers to our own mental traditions."

సంపాదించిన తాత్పర్యమునందలి భారతీయ పాఠ్యములకు పునరుత్పన్నమునకు పాశ్చాత్య సంస్కృతియే ప్రణామము. ధర్మదేవత సన్నిధానమున సర్వము సమాచారమేయని చాటినది. పాశ్చాత్య ప్రభుత్వము. అధ్యయనాధ్యయనములకు సర్వ వర్ణములు శిక్షింపఁబడెదమని గుర్తించినది పాశ్చాత్య సత్యం. భారతీయ భాష పునర్నిరూపము, ఉదార పాఠ్య సంస్కరణము, మత మోక్ష్య ప్రక్షాళనము ఇట్టి మేల్కొన్న పాశ్చాత్య సత్యాలవలన కలిగినవి. మూలాధారము దురహంకార భూతం. విడిచిపెట్టిన మహాబుద్ధియుగాని, పాశ్చాత్యులు

గాని లేదని మేముచూచుచున్నాము. వారిది విషయ భృష్టి. వారికి పౌర్ణతీకము కట్టుకట్టినవా రెవరైనా లేరు. సత్యం వరానాన వేయునప్పుడు గుణ గుణ విభావము చేయుట యుష్టి పతనం వలకు చెందినవారి లక్షణము. కేవల దీక్షములను ప్రదర్శించుట ప్రాప్త్య భృష్టి ఫలమేయన అర్థము. శివప్రపాదు గారు ఉదయిచ్చేచ్చ పాశ్చాత్యులవంటివారు పైందవలయం దున్నాడు. పాశ్చాత్యులకు పైందవల మూలం "సహన భృష్టి", శైవ వైష్ణవం "బోధనానామ" లోక మేలి పట్టివే. శ్రుతి శ్రవణమును గూర్చి బ్రహ్మ మాత్ర వ్యాఖ్యాతలు చేసిన ప్రవచనములకు పైందవ ధర్మమునకు మూలమని మచ్చలే. చారిత్రక యుగములలో సరికొననిన సన్నివేశములను ఎత్తి చూపి, ఆ సన్నివేశములలో వాడుకలయిన వారిని విమర్శించుటానికొప్పులే, అట్టి విమర్శకు పైందవ ధర్మము అరి కావలసివచ్చే. తనవారికి పైందవ ధర్మము చేసిన అవ్యా యము తెన్నే యున్నది. పొరతే చారిత్రక యుగములలో రాక్షస ప్రవృత్తిగల దేవతలు, దివ్య ప్రవృత్తిగల రాక్షసులు, దేవదేవాలయాల పైందవల భారత దేశములో కావలసినది మందియున్నారు. ఈవాడు గత కాలమున జరిగిన అభివృద్ధి యుగ కడకట్టి గల పాపించుచు చాటినవో ప్రయోజనము లేదు. అట్టివి అధునికంగా అప్రమేయత పాపించుట సత్య వరాయణులవారి ధర్మము. అగ్నియను అంగ, ప్రభుత్వము పాపన కంప రాజులవంటి వారును శివప్రపాదుగారి అనువాద శక్తిని చాటి అంతగా ధర్మరక్షిని చాటు. పుష్పమిత్రుని కంటె అగ్నియ విమర్శ అనుకొనుట అద్భుతమాయమునకు తార్కాణము. పైందవమునందలభయు పాపించుట, మేల్కొని మనియు శివప్రపాదుగారివెల్ల భావించుట చలనలకు సాధ్యము గాదు.

శివప్రపాదుగారు తాము కోరుచున్న పైందవ వ్యాధికి వారీయనామము ఏమని, పైందవ మహా మోక్షావలమును పుష్పముగా సమగ్రముగా వర్ణించెరి. ప్రచీన ధర్మ చైత్రములకు ప్రణామముగా ప్రవచించుచు, సరళతా యు సరసిద్ధాంతములను పడచిట్టినవో ఫలమిచ్చుచును. సరళతా విమర్శనలకు అత్త వారి విమర్శయు అభ్యంతరపక్షమే. అది సరికాదు శివమునకు గుర్తు. అందరు పైందవ ధర్మమును విస్మరించుచున్నారని ఆవేదన పొందుట కంటె, ఎందుల కాపిటి నిర్మలదని అత్త విమర్శ చేసెనని విమర్శమున బోవుట మనమున్నది అర్థము. శివప్రపాదుగారు గోరుచున్న పైందవవ్యాధికి భృష్టి పరమాన భారతీయ సమస్యలను పరిష్కరించగలరా? పరిష్కరించలేదనియే ప్రత్యుత్తరము. వేదోపన్యాయములు భగవద్గీతా సందేశము విం దున ఈ కర్మభూమిలో సర జాతీయులు నిలవకూడదు టకు పాటుమో? ప్రచీన పైందవజాతి అంతగా నిర్వర్ణ మగుటకు కారణమేమి? అనలి పైందవ ధర్మము మహా మహానుజులకు కలెనవో విదేశీయుల మెరించలేక, రుచో కాదు

మీకునుకొనిపోయి, యెప్పుడు వెలుగు చూడరాని పాపము గొడవ
క్రమమున వ్రాసిన చిరునామ నొకప్పుడు పట్టెను.
అది ఏమిటి? కొంతమందికి నది విరేచియము లైత్రమున
అందు లభ్యమైనది. (ప్రతివ కాలమున వ్రాసిన ధర్మ
క్రమము చూచుగ ఇదిగలదా? తమ వ్రాసిన ధర్మ
ద్వారము పంజీరు వాడబడుచున్నది గ్రహము అంతకడు.
అత్తవ్రాసినదియు వ్రాసిన ధర్మమునకు, సామ్యవాదము
నకు శాసనములగలదు. ఒకదానికి వర్ణ వ్యవస్థ ప్రాచీనము.
మరొకదానికి వర్ణ కలహము మూలము. ఒకచో భగవంతుడు
దానాడు. మరొకచో లేడు. ఒకటి ధర్మ వ్యవస్థ పేరిట
వర్ణము అనిగోరగా, మరొకటి లాభ్యవ్యవస్థ పేరిట వర్ణము
అనిగోరము. ఒకచో వారాయనాడే సర్వవి అత్తవ్రాసిన
వ్రాసిన సామ్యము. మరొకచో సర్వవి వారాయనాడని యును
కొనము.

వర మాన భారత దేశము రామరాజ్యము (శామల
రక్తాశ్మము, రేచి యునయొక్కము) గని పూట నిగమే.
దానిని రామరాజ్యము చేయవలయుననిచో వర్తమానాస్థితి
సంపూర్ణముగా ప్రవగాదము చేసికొని పర ప్రస్థితియే
కావలయును. ప్రాచీన ధర్మమునందలి మంచి సెల్వమును ఎం
కుండ, దానిని పాడుచున్న అధర్మవాదమును పరిశీలించు. అది
దేశపు సామాధిం యుద్దేశము ధర్మబద్ధతల కధర్మము
కావలయును. అది వర్మ విగాహమునే త్రోవవలయును. త్రోవ
తీసివది కూడదు. వర్మ ధర్మ సెల్వమునము చేయుట భారత
దేశమునకు సెల్వతో సెల్విన విద్య. అట్టి భారత దేశ వైభవ
మును పునఃప్రతిష్ఠి విజయమునకుకొను వారి రామరాజ్యము
గుర్తింపకుండుట కోసినయియును. పాండవ ధర్మము ముడికొల
ధర్మము. ఆ ధర్మమును చాలుచువ్వార మనుకొనువారు దాని
వలదిని పంకుట వలెనుచున్నాడు. దానికి దోషముయొకటి
వ్యాజ్యము చేయుచున్నారు. ఆప్రసాదము గా అట్టి వారితో
జువ్వు యగుట దురభ్యుత్తము. ఆప్రసాదముగాదు చాలు
పువ్వు ధర్మయుట్టము కొనిగవలెననిచే. అది చైతన్యము
నకు విజ్ఞానము. కాని యీ ధర్మమునకు కేవల పాండవ
ధర్మమే అన్తముగదాదు. భారత దేశములో భిన్న భాటం
భిన్న సంస్కృతులు కలవు. ఆ భిన్న సంస్కృతులయొక్కయు
ఆ ధర్మ యుద్ధాప్రమాలే కావలయును. అట్టి ధర్మ యుద్ధ
మునకు ఆయుత్త నిడువారికి సుమతిత్ర ముఖ్య మనధర్మము
కావలయును. అట్టి సుమతిత్ర ఆప్రసాదముగాదు చాలు
పువ్వు పాండవ ధర్మము మానలేదు. వర్మ ప్రపంచమునకు
భారతదేశమే సంస్కృతి భిక్త సెల్వనది చాలు పాండవ
ధర్మము విద్యమును గుర్తించినట్టిదిగాదు. వర్మమును గుర్తించ
కొని ధర్మమునందలి క్రేయములు గలుగవు. విజయములు
ప్రాప్తయిదు.

వర్తమాన భారత సోమనకు మోక్షమును ప్రసా
దింపఁటకు అటు సామ్యవాదముగాని ఇటు హైందవ ధర్మము

గని తీసుకుంటుంటావు. ఈ రెంటిలో దేవుని పెన్
కలవు. వ్యక్తి సహజము, రాజ్య వ్యవస్థ ఈ మూటలు, దేవదే
ధంగము కలుగుతుండ నుండితేయు మార్గమే ఈవాడు అడర
జీయవలయునట్టిది. హైందవ ధర్మము వ్యక్తికేతిక వర్ణ
మునకు ప్రాధాన్యమిచ్చి యొకవాడు సహజ సమన్వయము పరి
ష్కరించుటకు చిలువడిగది. ఆ సాక్షాత్ రూపములే ధర్మ
శాస్త్రములు. కాని ఆ ధర్మశాస్త్రము లి కావలయునకు అగమని
కావు. కాలము పడవేళ్ళు పర్వరాపము. పడవేళ్ళుకు పరి
ణామా జాతిలాదు అగువాడము అర్జుననిండు. శిష్టసాక్షి
గారు పాపమువలననేల అలవేసినట్టియే అపవీతమువ్యాధి
కలవు దానివలన భారతదేశమునకు నీ యువకలము కలు
గదు. ఈవాడు మగము నందిని ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థయే
మనకు సర్వధా సదా అడజీయవలయుట్టిది. ఈవాటి
ప్రజాస్వామ్య రాజ్యాంగమే ముచిరిగి సహజ ధర్మశాస్త్రము.
అది సర్వలకు శిరోరాజ్యము కావలయును. దానిలో దేవుని
సాక్షివలదు ? మాత్రములే వేదకావచక్రము. వ్యక్తిని సఃజపి
ధర్మము చేపుని వోలేవంటి యాడుదీరదనున్నట్టి, అతి
తిష్టాగ్నిమే. నడుదు వాయుకుడులు ఉప్పు. అట్లే
వాయుకుడే పర్వ ప్రదాత యునుగ దేవుడే. దైవమానవ
శ్చుర లికా సమన్వయమే అగస్త్యులిత. "సేవించు" అంటు,
"ప్రభావ్" అని పాదుడు "సత్యవ్" "జ్ఞవ్" "మంద
య్" అని రాను భవించు చేసించమాత్రాన, అవలము
లొనర్చుచుండమాత్రాన వర్తమాన భారతదేశము పురస్కేమ
కావలయు. దాని కష్టములు గిట్టెక్కవు. శౌరికశాస్త్ర విజ్ఞా
నము, వ్యక్తి వికాసము, సత్య ధర్మ నెలి హాసనరా వలరతి,
మీ యున్నట్టి సమన్వయంకొనిగని భారతదేశము పాగు
పడదు. ఆ భాగవదా ప్రయత్నమే ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ.
ద్రావిడ శౌరిక వాడములు తెండులు జగన్మక్తి స్వరూప
ములే. వానిది పికము చేసేకొట్టులుయందే సూనివ పురోగ
మునము పెర్చించును. అడవింద మహర్షి సూనివజాతి కుండ్ర
కుందిన దీ పరమ సత్యమే.

[illegible]

విమర్శ, కాలిదాసుతో విదేయ దండయాత్రలు, భారతంలో చాళుఖులూ, భగదత్తులతో పోడిన సరుదూ, జనపపురాణంలో శౌర్యులూ శివ ప్రవర్తనలో సామ్యవాదులూ— ఇట్లు వేళ్ళిస్తూ కావ్యాలు వేళ్ళిస్తూ, పంచదారా విందించినది, దానిక గుఱువనే దైత్య శత్రులనే— "సామ్యపుష్పంబున జెల్గు దానవ శక్తి నిలుచును. దాపులపైంటిటకు ధర్మ యుగ్మము సాగును" కాలట్టి వేటి విమర్శవాదులు రేపు లేకపోయినా శివ ప్రసాద్ కావ్యంబొక్క అవశ్యకత వేదాన్తట్టే పాదానూ ధింబులు. విజయ. అనేకములో శివ ప్రసాదు గారి మూలము ప్రాసముకొనుచున్నాడను. ఈ సమస్యయొక్కదండం ఈ కావ్యములో కానరాదు. సంఘమునందలి దైత్య శత్రులను అణగరిగిరి కలిసి మహా కపుర కావ్యమునందుండే యుండును. "కవిత కల్పించింది. జలనగలు. బ్రదికింద గలదు. మనుష్యుల నది దేవతలుగా సంస్కరించగలదు. రాక్షసులను జీవ దేవతలుగలదు. మనుష్యుల జాతిలో నీవొకము, భక్తి, ధ్యానము, సత్కర్మ, ధర్మబుద్ధి, అత్యుదయమును, నీందర్య పరవశ్యము ఇత్యాది మహా గుణము లెక్కువైన వీరి యొక్క శక్తి మహిమములై యుండుటకు గలది భావములు, విశాలబుద్ధియుగలమున జన్మించి కావ్యములే మూలాధారములు; వీని కవతములు. కవి ప్రకాశంబై దండంబై మునితుల్యుడై నప్పుడు వచ్చు అట్టి మహా కావ్యము గలదిలేదు. ఆ సంస్కారములేనాదా తలలోని క్రాంతియు వెడలగ్రక్కి, తన్ను ఇతరులను మై యిటునుంటే. చిల్లరైదేకములు చుట్టలో పెట్టుకొనేది వారి శక్తి కావ్యభావములు వాటికి, వేటికి నన్ని కాలాంతరము కుప్ప." పొల్లరికి నీవొచ్చు శ్లోకంబే కాదు వేర మార్గమయాయుల క్రాంతి మ గూడ కడిగి కడిగి కంచె పోయి. అనేకములో వెదదిట్టుటకు బానిస వారి కావ్యములను సంఘములో దైత్య శత్రులు పిచ్చు లింజులు పా మతోక భావము కలగదు. ఆ యా యుగము లో ఎండలో మహాభూలు పైందవ ధర్మమునందలి మురికి కడగుటకును ప్రయత్నించి, కావ్యము లెత్తరి. వారి కావ్యములు సోమధాని కావ్యములకంటె వాని మునుందిన వారి కావ్యములకంటె మిక్కిలుగా మున్నవి. ఏ ధర్మమునును కావ్యము గలదివే కొంది మార్పులకు లోడి వెలి తెదానమును లేర్ప కొనును. పైందవేతర ధర్మములందు పట్టే సంభవించినది. పైందవ ధర్మము ఈ మాత్రమున కలితముకలేదు. వర్తమాన భారతదేశము ముగిరించి, తరించేయునందును వచ్చుచో వర్తమాన కావ్యమును విస్మరించరాదు. రాజకీయ వైష్ణవ సాంఘికవైష్ణవ, భౌతికవైష్ణవ యొక మహా పరిష్కార మాత్రమును వర్తమానకాలమునకు అనుగుణముగా మార్పులయిచినవలయును. ఇటు ఏ పూర్వ వానరులు, ఏ పక్ష పాతములనుగిరారు. శివ ప్రసాదుగారి సంతకము "మహాత్మ మయినదే. కాని వారు చేపట్టిన పరిష్కార మాత్రము పరిమిత మైన, వర్తమానకాలమును దృక్పథానికి తీసుకొని పైందవే తరవాత వర్తమానకాలములో చేయవలసినది

ధర్మ పక్షపాతము గలట్టిది. శ్రుతి మాత్రమును శ్రుతిపాదింబు వర్త మాత్రముకంటె. శివ ప్రసాదు గారివర్త మానకు ప్రతినిధి మాత్రమే. కాలియ జన్మతా మార్గము మహాత్మలోలేదు. కాలియ సంస్కృతిని పరిశీలించి వర్తమాన శివి గర్వించువారికి మహాత్మ పరిమిత దర్శనమునే సిద్ధింప జేయుగలదు.

వ్యాసమంజరి : షట్పది

(వ్యాసమంజరి. కర్త : అన్నకోడు వేంకట సుబ్బయ్య ఎం. ఏ. తెల : 2-00. ప్రాస ప్రిథ్విము : కవిత ప్రధాన : గ్రంథముం ౯/౦ ముద్రుకృత్తు ప్రెస్, వెలుగూరు, ఏలూరు.)

షట్పది. కర్త : అన్నకోడు వేంకట సుబ్బయ్య ఎం. ఏ. తెల : 2-00. ప్రాస ప్రిథ్విము : కవిత ప్రధాన : కవిత, ప్రా. కావ్యం శ్రీనివాసులు ఎం. ఏ. డి. యల్. యన్. పి. కావలి, వెల్లూరుజిల్లా.)

వ్యాసము విషయ ప్రధానము. ఆ విషయమును సహజముగా విరివించవలయును. ఆ విధికి భాగములన్నియు కావ్య కాలగ సంబంధము కలిగియుండవలయును. విషయమును విరియట రహితముగా నుండవలయును. వీని కావ్యమున వ్యాసము ముఖముగా అభివృద్ధి గంచుచున్నది, వ్యాసమంజరిలో ఎనిమిది వ్యాసము లున్నవి. అవి సంధాన, రేపు, కోరిక, సాదా, భౌతికము, రాత్రి, పూర్వపు, మరియు, కన్ను, అనునవి. సంధాన యనునది వ్యాసము యొక్క పరమార్థాంగముల కలిగియున్నది. ఒక సమగ్ర కృతి కలిగియున్నది. పరిశీలన వారిలో ప్రతి వ్యాసమునందు సగ భాగమున విషయముండును. సగ భాగమున భాగ శక్తి, ఊహ వైచిత్ర్య యుండును. అందుచేతనే "రాత్రి" ముఖ్యము వారిలో విషయము లోపించిన గుణము మున్నెముగా కను పెట్టుచున్నది. వేంకట సుబ్బయ్యగారిలో భావావేశ మున్న ద్దగా గలదు. వ్యాసములు కొన్నిచోట్ల కవితా భావనే కలిగి నవే వచన రూపమువచ్చు కావ్యభావములేమో యని పించుచున్నది. వ్యాసకర్త వీరి కొన్ని దృశ్యములను పరిచయ ముందురు. అట్టి వర్ణనములవలన వ్యాసముల యువక్రమాల సహజములు దృశ్యమిచ్చి. వ్యాసముల యాకలియు శిరిల మయినది. వేయ పాండ్రతి యుండగాచోట్ల ఊహ యున్నది. సాత్వాత్మ పండితం వ్యాసములలోపిట ప్రతిర జోచితములయిన భారతీయ నుమీల సూక్తులను కూడ భార్యాణించిన సముచితముగా నుండెడిది.

షట్పది యందారు వ్యాసము లున్నవి. భూవన విజయము, ఇంద్ర తిక్కన, తెలంగా చాటువులు, మహాకవి దూరదే, అనాదము, శింద కావ్యము, అనునవి. భూవన విజయము శివ మూలములట్టి గారిలో కల్పన మేద. మిగిలిన వ్యాసములు వ్యాసము లందరియున్నవి. కొలువరిక శక్తిలో పాదా ల్పరియ అనే తిక్కన పక్షి లియును. కావ్య కాలగ

మూలకా కనంబడు భూర్జుటి మనస్తత్వమును సుబ్బయ్యగారు చక్కగా వివరించిరి. తొంగు చూపుల వైవిధ్యమును, బొంబర్యమును పోదాహరణముగా చూపిరి. అనధానమునందలి యంగములను పోదాహరణముగా వివరించి ఖండ కావ్య మనవేమో నిర్వచించిరి. "కవి, ఒక సరసమైన కథనుండి మనోజ్ఞుడైన సన్నివేశమును గ్రహించి, పిత్ర చిత్రణను భావ మూర్ధుర్యమును, భాషా లాటిత్యమును అందముగ పొందునరచి, రసవంతముగ వీర్విడిట్లు అనతి విస్తృతమైన రచన ఖండ కావ్య"మని వేంకట సుబ్బయ్యగారి నిర్వచనము. పరిమాణమునుబట్టి ఈ నిర్వచనము చెల్లునదిగాని, అంతరాలకుం సంప్రదాయమునుబట్టి తగినట్టిదిగాదు. "రమణీయార్థ ప్రతిపాదక శబ్దః కావ్య"మనను నిర్వచనమును ప్రమాణముగా తీసికొని నవీన కావ్యముల కేదో యొక సంజ్ఞ నిర్వహణకొనుట మంచిది. "ఖండకావ్యం భవేత్కావ్య సైక్ర కేకాపాసారం" యని సాహిత్య భర్తృణము చెప్పుచున్నదిగదా! వేంకట సుబ్బయ్యగారి ఈ ఖండ కావ్య మీ మానవ అంతగా త్పన్న విచ్యుటలేదు. ఈరెండు గ్రంథముల కైర్తి సలక గ్రంథిక భాషతో కూడియున్నది. మొత్తముమీద ఈ వ్యాసులలో కవితా విమర్శనముల లక్షణములు రెండును మేళవించియున్నవి.

—కాక్యసింహ.

ఆంధ్రసామాజ్యము

(రెండవ భాగము)

రచన : పంచ సుప్రసిద్ధాని శ్రీ ఇంద్రుల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ప్రతులకు : శ్రీ ఇంద్రుల సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, 2-1-471, నల్లకుంట, హైదరాబాదు-20. వం: రూ. 7.

ఇది 2217 పద్యములుగలది. పూర్వభాగము 2122 పద్యములు గలది. వెలసి రెండు భాగములు 4339 పద్యముల గ్రంథము. మొదటి భాగమున ఆంధ్ర విష్ణువు దగ్గరనుండి కాకతీయ సామ్రాజ్య పతనము వరకు నాంధ్రరాజుల చరిత్రము వర్ణించబడినది. ఈ భాగమును 1963 మార్చి భారతీయందు సమీక్షించితిని. తరువాత పదుమేమిది మాసములకి రెండవ భాగము వెలువడినది. ఇందు మనుమూరి ప్రోలయ నాయకుని దగ్గరనుండి విశాలాంధ్ర నిర్మాణము వరకు నాంధ్రరాజ్య చరిత్రము వర్ణించబడినది. పూర్వ గ్రంథమునందువలెనే ప్రకృత గ్రంథమునందును కవిగారు చారిత్రకులు వ్రాసిన వ్రాతల నాధారముగాగని రచన నడపి వారు. ప్రకృత గ్రంథమునందు నాలుగు ప్రధానమైన ప్రకరణములలో నాంధ్ర రాజ్య చరిత్రము వర్ణితమైనది. మొదటి ప్రకరణమునందు కాకతీయ సామ్రాజ్య పతనానంతర నాంధ్ర దేశమునందు మనుమూరి ప్రోలయ కావయ నాయకుల యొకమట్ట ప్రయత్నములు మొనరుచేరి కావయ నాయకుల

కుని యొటమీ మూడవ ప్రధానాధ్యక్షుడు తులకల పీఠ (రౌంటు), పట్టనాయకుల పాఠము, బహుమి రిజిస్ట్రేషన్లు మొదలైన విషయములు వర్ణించబడినవి. రెండవ భాగము తయి రెడ్డిరాజుల చరిత్రము, మూడవ భాగము విజయ విగత రాజుల చరిత్రము, నాల్గవభాగ నాంధ్రదేశ నిర్మాణము. ఈ నాల్గు భాగములను పరికింపగా కాకతీయ రాజ్య పతనానంతర నాంధ్ర దేశ చరిత్రము పరిపూర్ణముగా చెప్పి నట్లుపడినందు. చరిత్ర కెక్కిన రాజులలో నలువురును కవి గారు గ్రంథమున కెక్కించిరి. విద్యావిగత రాజుల చరిత్రము రామ రాయలవరకు కొంత వివరముగా వ్రాయబడినది. తరువాత వేంకటపతి రాయలవరకు సంస్కృతీకమైనది. తరువాత నాంగ్లేయుల పరిపాలన మరి సంస్కృతముగా వ్రాయబడినది. ఈలోపల నాంగ్లేయమునందు తలపెరిగిన సంస్థానములు ముఖ్యముగా మాజీవిడు, అమరావతి, విజయనగరం మొదలైన సంస్థానముల చరిత్ర వర్ణితము కాలేదు. మధుర చెంతి తంజావూరు నాయక రాజుల చరిత్రమును గురించి రచయిత యుండింకలేదు. బహుశః అంధ్రదేశమును వదిలి తమిళదేశమునందు విసిర్చినది కాకట్టి నాయక రాజుల రాజ్యము కాన్తీగారు విడిచియుంటురు. కాని ఇటీవలవరకు నాంధ్రదేశమునందు విసిర్చిన సంస్థానములు భావితీయ సంస్కృతికి, విజ్ఞానమునకు కలకకు నాశ్రయ మొనంగి వానికి ప్రాధి చేసినవి. ఆ సంస్థానముల చరిత్రము సంస్కృతముగావైన ప్రాసీయుగ్మతో గ్రంథమున కిహేధికమైన పరిపూర్ణత యుద్భియుండెడిది. ఈ భాగమునందు ముఖ్యముగా వర్ణితములైన చరిత్రములు మూడు. విద్యావిగత చరిత్రము, రెడ్డిరాజుల చరిత్రము, విజయవిగత రాజుల చరిత్రము. ఈ మూడింటి పట్టనాయకుల చరిత్రమును గురించి సమగ్రమైన పరిశోధన వింకకు జరుగవలసియున్నది. కాకట్టి యది కాన్తీగారి రచనయందును సమగ్రముగానే యున్నది. ఈ కుమారింభట్టు కులత్తుంగచోడ దేవుని కాలము వాడై నట్లు కాన్తీగారు వ్రాసిరి. ఇది విచార్యము. శంకరుని కాల నిర్ణయమును గూర్చి యాంగ్లమునందును, నాంధ్రము నందు గూడ బహు రచనలు వచ్చినవి. వానిలో "ది పీక్ ఆఫ్ శంకర" యను గ్రంథము మూర్ధమైనది. కుమారిం భట్టు శ్రీ శంకర భగవద్గూడులకు సమకాలికుడు. చారిత్ర కులు శ్రీ శంకరుల కాలమును మనూరు నడుమైదు శతాబ్దములు క్రిందికి గుంజివైచిరి. శ్రీ శంకరుల బిడ్డ (శ్రీ.పూ. 509. కుమారింభట్టు శ్రీ.పూ. 567 ప్రాంతమున బిడ్డించి నాడు. ఈ నిర్ణయములకు తిరుగులేని జ్యోతిర్మణ నాధార మున్నది. చారిత్రకులు చరిత్ర రచనాధారములలో నీ జ్యోతిర్మణమును గ్రహించుట కొప్పుకొనరు. ఎందుచేత? దాని నొప్పుకొన్నచో వారి తెక్కబిడ్డయు తుడిచిపెట్టుకొని పోవును. వారుజ్ఞానులవును మదిపూరు చేసి కొంతమంది రాజులను ముహూర్తములను వెనుక నొట్టుదురు. ఎగురొట్టుటకు పిలువించి భావించినచారని కిందికి గుంజుదురు. ఈ

తప్పుల తడక ఈ యజుర్వేదము పుట్టకు కలిత యని పేరు. ఇది మన తాత్పర్యము. దీనిని గురించి ఈ గ్రంథము యొక్క పూర్వ భాగమున పరిశీలించు సందర్భమున కొంత వ్రాసితిని. దానికి సహాధానిగా కావలసిన కాస్తాగారు "విజ్ఞప్తి" యంతక పద్యమును వ్రాసివారు. "కాం నిర్ణయమునందు వారిత్రులలో భేదముగలించుచున్నది. ఆ భేదమును తీర్చి వ్రాయుటకు నిర్ణయకమైన యాధారము లేదని. నిర్ణయకమైన యాధారము లేకేమి? కావలసినంతయున్నది. ఆ యాధారమును మనము పరిగణించవలెనంతే. కాస్తాగారు సంప్రదాయ మార్గమునకు వెండిపారు. వారికి కాం నిర్ణయ సందర్భమున తోతీర్చిగమును ప్రధాన పాక్ష్యముగా గైకొనుట కెట్టి యభ్యంతరమును సుండదని భావించును. కాని వారు టి. యన్. వారాయణయ్యగారు వ్రాసిన "ది టీకా లీ తంకం" మొదలైన యాంగ్ల గ్రంథములు, శ్రీ తోట వెంకటాచలంగారి కలితక విజ్ఞానము మొదలైన యాంధ్ర గ్రంథములు చూచియుండరూ. "విజ్ఞప్తి"లో పాఠ కాం నిర్ణయమున తగిన సవరణ ద్వితీయముద్రణములో చేయు వలసివచ్చే చేయుచున్నది వ్రాసిరి. ఇది వారి నిజమైన నకుమదాహరణము. పైని చెప్పిన గ్రంథములు ఐదు పరిశోధన గానించి వ్రాయబడినవి. కాస్తాగారు గ్రంథముల సవరణించి కాం నిర్ణయమున వా గ్రంథముల దిద్దిప పాక్ష్యము వారికి సంతృప్తిగా నున్నచో తగిన సవరణలు చేయు దురుగక.

దీనిని విడిచి కథా రచనము, పద్య రచనము భాష మొదలైన వానిని గురించి పూర్వ భాగ పరిశీలన సందర్భమున చెప్పిన దానికంటె వెక్కువ వివరము తెల్పబడినదిలేదు. ఉన్న యవకాశములో కాస్తాగారు చూపించిన పరిణమము పద్య రచనా పాటనము భాషాక్షి విమర్శి ప్రశంసనీయుములుగా నున్నవి. మాధుర్యము, అక్షర రమ్యత కాస్తాగారి కవిత్వములో ప్రధాన గుణములు. ఎల్లకొన్ని ఎల్లగడకు తుడముట్టు తగినట్లు నిర్వహించుట వల్లనా ప్రాచీ, అలంకార ప్రాచీ, రచనా ప్రాచీ, తెలుగు ముకుటకల్ప, సంస్కృత సమాసములు, వీని యుద్ధింటికి మరల మదాహరణముల వివర్ణలు చక్కత చక్కణముగా నుండును. ఈ పద్య విషయముల నీ గ్రంథ మన పద్యముగానున్నది. పూర్వభాగములో కలిపి మొదటినుండి తుదిదాక నీ గ్రంథ మొకే ధానగా వాకే వడితో వడచినదని చెప్పినచో చాలవసుకొందును. ఇది ఈ కాంములో సంప్రదాయ మార్గములో వచ్చిన కావ్యములలో మేలి తరగతికి తెందినదని చెప్పిన సరియోక్తికాదు.

—శ్రీ ధూళిపాళ శ్రీరామమూర్తి.

తోడు నీడ

(వాచకం) రచన : కె. యల్. సరసివారపు. పాటలు : (2) శ్రీ సుప్రసాద్ శర్మ శతకము (అష్టోత్తర శతకము), శ్రీరామచరణ పద్యవారాయణ, వెం : 1-80. జనపద (3) శ్రీ త్రిపురసుందరి అనుగ్రహ శతకము, రచన : విద్యాన

(సమరణలు: 1-1-336/20 చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు-20.

గ్రామాధ్యక్షుడయి సాదనోద్దేశంతో రచించ బడిన ఈ పాటకంలోని పాత్రలు సహజంగా చిత్రించ బడినవి.

పాటలలో ప్రేక్షకుల్ని కార్యోన్ముఖులను గావించే తత్వం గోచరిస్తున్నది. ప్రాంతీయ సదాంతో మిళితమైన ఈ పాటకాన్ని అందరూ ప్రదర్శించడం కొంత కష్టం కావచ్చు. ప్రజాశిక్షోద్దేశంను పాటకంగా రూపొందించడంలో యెదురయ్యే అభావానను ఆధిగమించడంలో రచయిత కృత కృత్యుడై వాడు.

అ గ్ని స రీ క్ష

(వాచకం) శ్రీ కె. యల్. సరసివారపు, వెం:1-80, జనపద (సమరణలు : 1-1-336/20 చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు-20.

ఈ పాటకం సరిహద్దు యుద్ధ ప్రమాదాన్ని భృష్టిలో ఉంచుకొని వ్రాయబడినది. భారత దేశంలో సంఘమాంగ దళం ఒక్కటి ఉన్నదని ఆ వర్గాన్ని జాగ్రత్తగా కనెట్టి ఉండక తప్పదని ప్రజల్ని హెచ్చరించడంలో రచయిత కృత కృత్యుడయ్యాడు.

కథా సంవిధానము, సంభాషణల తీరు పాటకీయతను పుటికి పుక్కుకొన్నవి. తెంకగా భాషను ఉండొగించి నందున పాటకాన్ని ప్రదర్శించడంలో అవ్యవహారాల వారికి కొంత ఇబ్బంది కలుగువచ్చు. ప్రదర్శించిన ఆ భాషను అర్థం చేసుకొనే విలు ప్రేక్షకులకు అంతగా లేకపోవచ్చు. ఇట్టి పాటకాలు వ్రాసేటపుడు అన్ని జిల్లాల వారికి అందుబాటులో నున్న సామాన్య భాషను ఉపయోగించడం మంచిది.

ఇందులో ఒక రాజకీయ పార్టీని విశిష్టంగా విమర్శించుక సోయినా వారిని వర్తకంగా ఎత్తి చూపినట్లు కన్పిస్తుంది. ఈ ఆనుమానం ఉన్నదే గదా !

పాటకంలోని పాటలు బాగున్నవి. పాత్రలను పోషించడంలో రచయిత ప్రత్యేక కృషి కనిపిస్తుంది.

—నభా.]

శ త క ము లు

వెంకటేశ శతకము. శ్రీ సిద్ధిక వెంకటేశ్వరరావు. విశాఖ (సమరణలు. అనాది. వెం : 50 ప. పై.

(1) శ్రీ సిద్ధివేద విరామము (అష్టోత్తర శతకము); (2) శ్రీ సుప్రసాద్ శర్మ శతకము (అష్టోత్తర శతకము), (3) శ్రీ త్రిపురసుందరి అనుగ్రహ శతకము, రచన : విద్యాన

బులును వెంకటేశ్వర్లు వీని ప్రకాశకులు. బి. వి. ఆండ్ సన్స్, రామారావుపేట, కాకినాడ. ఒక్కొక్కదాని వెల : 50 ప. సె.

దురాక్రమణ (వక్రతనూం) కృతికర్త : కవిరత్న శ్రీ సుబ్బం వీరరాజుకవి. ప్రచురితకర్త : శ్రీ కోనూరు రామారావు గారు. (ప్ర. శ్రీ రామా తేవ వర్కుస్). అల్లపురం విశాఖపట్టణం.

క వి త లు

నవనూం. రచయిత : సెల్వాన్ నక్రవర్తి వేదాంతాచార్య. నవోదయ సమితి, ముంబైవాడు, కరీంనగర్ జిల్లా. గేయకవిత్వ (నవనూం కుశుమం) స్పృహశీతం, అమీనాపేట, ఏలూరు. వెల : 35 ప. సె.

కవిర. సమీకరణ : కన్నూరి. కల్పన (ప్రచురణలు, రాజమండ్రి-2. వెల : 60 ప. సె.

ఏకంవ్యూడు. అలవర్తి వెంకటసుబ్బారావు. ఆంధ్రనదిర పాపై త్రిక సుందర పుస్తకపరిశ్రమ. ప్రచురణ : టిప్టె పబ్లికేషన్స్, అంగలకుడురు, చిన్న, చెవారి తాలూకా, గుంటూరుజిల్లా. వెల : 75 ప. సె.

కవిరాజ్యతి. (సాహిత్య చాతుర్యానికి పత్రిక) ఓమంగల్లు కవిరా సమితి, వరంగల్లు. వెల : 75 ప. సె.

నవ్యర. (సాహిత్య త్రైమాసిక పత్రిక, ల్యూటియా వెంబిక) సెన్ సార్స్ సిటీస్ సెంట్రల్. విద్యానగర్, హైదరాబాదు-7. వెల : ఒక రూపాయి.

కాలసాహిత్యం

వై హా కలుర్లు. (పిల్లల పదం) అర్. అర్. ఉప్పుబూరి. శ్రీ రమణా పబ్లిషర్స్, హైదరాబాద్, విజ్ఞానం. వెల : 80 ప. సె.

గంగిరెద్దు. (ప్రగ్నా కార్డు (పిల్లల వాటికలు). రచన : శ్రీ అన్నపర్తి సీతారామంజనేయయ్య. అనందబాల (ప్రచురణలు, గుంటూరు-4. వెల : ఒక్కొక్కటి 75 ప. సె.

బాం మూరం (గేయాలు, గేయ కథలు) పురిపాటి. ప్రచురణ : రచయితల సమితి. మాతవకల్లు, నల్లగొండజిల్లా. వెల : ఒక రూపాయి.

చేత చెప్పముద్దు. (అడవిపిల్లల వాటిక). రచన : శ్రీ అన్నపర్తి. అనందబాల (ప్రచురణలు, గుంటూరు - 4. వెల : 50 ప. సె.

వ్యాసం. (పిల్లల వాటిక). రచన : శ్రీ ఉన్నవసేతు మాధరావు. అనందబాల (ప్రచురణలు, గుంటూరు-4.

చీకటి వెలుగులు

నాలుకం. రచన : పీసపాటి శేషరాజు. నవోదయ పబ్లిషర్లు, విజయవాడ-2. వెల : రూ. 1-50 ప. సె.

జీవిత చిత్రాలు

వివిధ పత్రికలలో ప్రచురించబడిన నాలుగు కథల సంపుటి. రచన : మధుశ్రీ. ప్రచురణ : శ్రీ ఎం. వెంకటేశ్వర్లు, వల్లెపాలెం (వయా) యానాం. వెల : రూ. 1-50 ప. సె.

[...]

అండ్ కంపెనీ

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by S. Radhakrishna

at The Andhra Patrika Press 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras-1
Editor : S. Sambhu-Prasad.